

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 24

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

55. sējums

2012. gada 28. janvāris

Paziņojums Nr.

Saturs

Lappuse

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

ATZINUMI

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja

475. plenārā sesija 2011. gada 26. un 27. oktobrī

2012/C 24/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Sociālā uzņēmējdarbība un sociālais uzņēmums" (izpētes atzinums)	1
2012/C 24/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Krīzes ietekme uz Eiropas uzņēmumu spēju veikt ieguldījumus klimata aizsardzībā" (izpētes atzinums)	7
2012/C 24/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Rūpniecisko un kalnrūpniecības atkritumu pārstrāde un izmantošana Eiropas Savienībā ekonomiskiem un ekoloģiskiem mērķiem" (pašiniciatīvas atzinums)	11
2012/C 24/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Centieni uzlabot Eiropas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares konkurētspēju – iespējas un problēmas" (pašiniciatīvas atzinums)	18
2012/C 24/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Stabilas nodarbinātības perspektīvas dzelzceļa nozarē un ritošā sastāva un infrastruktūras jomā: paredzamā rūpniecības pārmaiņu ietekme uz nodarbinātību un prasmju bāzi Eiropā" (pašiniciatīvas atzinums)	24
2012/C 24/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES kohēzijas un sociālās politikas koordinēšanas stiprināšana atbilstīgi LESD 9. panta jaunajai horizontālajai sociālajai klauzulai" (pašiniciatīvas atzinums)	29

LV

Cena:
EUR 8

(Turpinājums nākamajā lappusē)

<u>Paziņojums Nr.</u>	<u>Saturs (turpinājums)</u>	<u>Lappuse</u>
2012/C 24/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Bezpajumtnieku problēma" (pašiniciatīvas atzinums)	35
2012/C 24/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Mākoņdatošana (<i>cloud computing</i>) Eiropā" (pašiniciatīvas atzinums)	40
2012/C 24/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zivju krājumu pārvaldības un zvejas kontroles reģionālo zonu attīstība" (pašiniciatīvas atzinums)	48
2012/C 24/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības loma saistībā ar ES un Indijas brīvās tirdzniecības nolīgumu" (pašiniciatīvas atzinums)	51
2012/C 24/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES jaunā ārpolitika un drošības politika un pilsoniskās sabiedrības loma" (pašiniciatīvas atzinums)	56

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

475. plenārā sesija 2011. gada 26. un 27. oktobrī

2012/C 24/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai par kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB)" COM(2011) 121 galīgā redakcija – 2011/0058 (CNS)	63
2012/C 24/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/96/EK, kas pārkārto Kopienas noteikumus par nodokļu uzlikšanu energoproduktiem un elektroenerģijai" COM(2011) 169 galīgā redakcija – 2011/0092 (CNS) un par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Ekonomikas un sociālo lietu komitejai "Racionālāki enerģijas nodokļi ES: priekšlikums pārskatīt Enerģijas nodokļu direktīvu" COM(2011) 168 galīgā redakcija	70
2012/C 24/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 attiecībā uz atmaksājamo palīdzību un finansēšanas vadību" COM(2011) 483 galīgā redakcija – 2011/0210 (COD)	78
2012/C 24/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija)" COM(2011) 319 galīgā redakcija – 2009/0165 (COD) ...	79

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

475. PLENĀRĀ SESIJA 2011. GADA 26. UN 27. OKTOBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Sociālā uzņēmējdarbība un sociālais uzņēmums” (izpētes atzinums)

(2012/C 24/01)

Ziņotāja: **Ariane RODERT kdze**

Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieks Maroš ŠEFČOVIČ kgs 2011. gada 6. jūnija vēstulē saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu aicināja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“Sociālā uzņēmējdarbība un sociālais uzņēmums”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 3. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 106 balsīm par un 1 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Pievēršoties iniciatīvām sociālās uzņēmējdarbības veicināšanai, EESK uzskata, ka sociālā uzņēmējdarbība ir jāapskata, pētot sociālā uzņēmuma jēdzienu plašākajā nozīmē, jo pasākumi ir vajadzīgi tā dzīves cikla visos posmos.

1.2 Sociālais uzņēmums ir Eiropas sociālā modeļa pamatelements. Tas ir cieši saistīts ar stratēģiju “Eiropa 2020” un sniedz ievērojamu labumu sabiedrībai. Atbalstot un veicinot sociālos uzņēmumus, mēs varam vislabāk izmantot to izaugsmes potenciālu un spēju radīt sociālo vērtību. EESK atbalsta Komisijas izstrādāto politikas satvaru un rīcības plānu sociālo uzņēmumu veicināšanai Eiropā un uzsver tā pilnīgas īstenošanas nozīmīgumu gan ES, gan dalībvalstu līmenī.

1.3 Tā kā dalībvalstīs izmantotās definīcijas ir atšķirīgas, sociālais uzņēmums būtu jāraksturo, pamatojoties uz kopīgām

iezīmēm, piemēram, sociālie mērķi, peļņas atkārtota ieguldīšana, juridisko formu daudzveidība un ieinteresēto pušu līdzdalība.

1.4 Dalībvalstīm un ES iestādēm jānodrošina, ka sociālos uzņēmumus iekļauj un ņem vērā valsts politikas uzņēmējdarbībai paredzētās iniciatīvās un programmās ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādus piemēro citu veidu uzņēmumiem. Pārrobežu iniciatīvas attiecībā uz sociālajiem uzņēmumiem vislabāk var veicināt, izmantojot ES finansējumu, lai izveidotu Eiropas tīkšanās vietas ideju un modeļu apmaiņai.

1.5 Kapitāla labāka pieejamība un pielāgoti finanšu instrumenti ir prioritātes attiecībā uz sociālajiem uzņēmumiem. Komisijai vajadzētu apkopot un izplatīt dalībvalstīs labu praksi un inovatīvus finanšu instrumentus, piemēram, hibrīdkapitālu un publiskā un privātā sektora kapitāla mijiedarbības veidus, un nodrošināt, ka spēkā esošā ES normatīvā sistēma neapgrūtinā jaunu instrumentu izstrādi.

1.6 Programmu sociālo uzņēmumu darbības uzsākšanai un veicināšanai iekļaušana nākamajā struktūrfondu plānošanas periodā ir galvenais nosacījums. Komisijai būtu jāizstrādā pamatnostādnes par to, kā apvienot un līdzsvarot finanšu instrumentus no dažādiem avotiem.

1.7 Komisijai vajadzētu uzsākt sociālajiem uzņēmumiem īpaši piemērotu publiskā finansējuma risinājumu salīdzināšanu ES mērogā. Komisijai būtu jāveicina un jāizvērtē tādu uzaicinājumu uz konkursu izplatība, kuros ņemti vērā sociāli apsvērumi, un jārisina pārāk stingras reglamentēšanas (*“gold plating”*) problēma iepirkuma jomā. Pārskatot valsts atbalsta noteikumus, Komisijai vajadzētu apsvērt atvieglojumus attiecībā uz visiem vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem vai arī noteikt atbrīvojumu no atskaišu sniegšanas pienākuma attiecībā uz visiem neliela apjoma publiskajiem pakalpojumiem un atsevišķiem sociālajiem pakalpojumiem, lai veicinātu sociālo uzņēmumu dibināšanu.

1.8 Sociālo uzņēmumu dažādās juridiskās formas un īpašo sociālo uzdevumu dēļ dažās dalībvalstīs jau ir ieviesti nodokļu atvieglojumi. Tie būtu jāpārskata un jāizplata informācija, lai veicinātu atbilstošu noteikumu izstrādi.

1.9 Komisijai un dalībvalstīm vajadzētu veicināt īpašas atbalsta programmas sociālo uzņēmumu izveidei un sociālo uzņēmēju nākamajai paaudzei.

1.10 Komisijai kopā ar sociālajiem uzņēmumiem būtu jāuzņemas iniciatīva izpētīt iespēju radīt Eiropas kopējo sistēmu sociālo rezultātu novērtēšanai un jāveicina jau esošo sistēmu izmantošana. Būtu padziļināti jāpēta arī ierosmes izveidot pārredzamāku ziņošanas sistēmu, lai veicinātu investoru uzticēšanos. EESK aicina Komisiju uzsākt pētījumu par esošajiem sociālajiem marķējumiem, lai izveidotu vienotu Eiropas sistēmu vai rīcības kodeksu.

1.11 Sociālie uzņēmumi jāiekļauj pētniecības, inovācijas un izstrādes programmās. Bez tam būtu jāuzņemas iniciatīva apkopot un izplatīt statistiku par sociālajiem uzņēmumiem Eiropā. Tas varētu būt Eiropas līmeņa sociālo uzņēmumu novērošanas centra uzdevums.

1.12 Sociālajiem uzņēmumiem, tāpat kā visiem pārējiem darba devējiem, ir jāizpilda prasība nodrošināt pienācīgus darba apstākļus un jāpilda visi spēkā esošie kolektīvie līgumi, nodrošinot to pareizu īstenošanu.

1.13 Īpaša uzmanība jāpievērš jaunajām dalībvalstīm, lai nodrošinātu sociālo uzņēmumu rašanos, padarot pieejamus publiskos pakalpojumus, pieņemot sociālās iekļaušanas programmas un veicinot sociālo uzņēmumu dažādas formas, piemēram, sociālo ekonomiku.

2. Ievads

2.1 Komisijas 2010. gada 27. oktobra paziņojumā “Ceļā uz aktu par vienotu tirgu”⁽¹⁾ ir izklāstīti pasākumi, lai īstenotu “augstas konkurētspējas sociālās tirgus ekonomikas” koncepciju. Viens no ierosinātajiem pasākumiem bija “Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīva”. Minētais priekšlikums ir norādīts kā galvenais pasākums arī 2011. gada aprīļa paziņojuma “Vienotā tirgus akts”⁽²⁾ galīgajā redakcijā un bija uzsvērts kā prioritārs arī EESK atzinumā INT/548⁽³⁾, atbildot uz Vienotā tirgus akta apspriešanu.

2.2 Eiropa saskaras ar problēmām, kam ir vajadzīgi risinājumi, kuri apvieno saimniecisko un sociālo labklājību. Sociālās uzņēmējdarbības un sociālo uzņēmumu veicināšana, jo īpaši pašreizējos skarbajos ekonomiskajos apstākļos, dos iespēju izmantot gan to izaugsmes potenciālu, gan pievienoto sociālo vērtību. Lai minēto potenciālu izmantotu, būtu jāizveido visaptveroša politiska sistēma, kuras īstenošanā būtu iesaistīts plašs loks ieinteresēto personu no visām sabiedrības grupām (pilsoniskā sabiedrība, privātais sektors, publiskais sektors) visos līmeņos (vietējā, reģionālajā, valstu un Eiropas līmenī).

2.3 Sociālā uzņēmējdarbība un sociālais uzņēmums ietver daudzveidīgas koncepcijas, kurās iekļauti dažādi dalībnieki un noteikumi dalībvalstu līmenī. Šā izpētes atzinuma nosaukums ir “**Sociālā uzņēmējdarbība un sociālais uzņēmums**”, taču EESK uzskata, ka visā atzinumā būtu jāizmanto plašākais termins “**sociālais uzņēmums**” (kurā ir ietverta sociālā uzņēmējdarbība), jo pasākumi ir vajadzīgi sociālā uzņēmuma dzīves cikla visos posmos.

2.4 Šā izpētes atzinuma mērķis ir noteikt prioritārās jomas, lai radītu veicinošu vidi sociālajiem uzņēmumiem Eiropā. EESK ir pievērsusies šim tematam vairākos atzinumos⁽⁴⁾ jau agrāk un atzinīgi vērtē to, ka Komisija no jauna pievērš uzmanību sociālajam uzņēmumam. Svarīgi ir arī atzīt ievērojamo darbu, ko dažādās ieinteresētās personas šajā jomā ir veikušas gadiem ilgi; dažas no tām ir ņemtas vērā šajā atzinumā⁽⁵⁾.

3. EESK piezīmes

3.1 Sociālā uzņēmuma definīcija

3.1.1 Dažādās valodu un kultūras tradīcijas ir radījušas sociālā uzņēmuma koncepcijas atšķirīgas nozīmes.

⁽¹⁾ COM(2010) 608 galīgā redakcija.

⁽²⁾ COM(2011) 206 galīgā redakcija.

⁽³⁾ OV C 132, 03.05.2011., 47. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 95, 30.03.1998., 99. lpp.; OV C 117, 26.04.2000., 52. lpp.; OV C 112, 30.04.2004., 105. lpp.; OV C 234, 22.09.2005., 1. lpp.; OV C 120, 20.05.2005., 10. lpp.; OV C 318, 23.12.2009., 22. lpp.; OV C 44, 16.02.2008., 84. lpp.

⁽⁵⁾ EMES Network (www.emes.net), Ciriec International (www.ciriec.ulg.ac.be), Cecop (www.cecop.coop)

3.1.2 EESK saprot, ka ir vajadzīga skaidra definīcija, lai varētu koncentrēt pasākumus, tomēr definīcijas vietā ierosina raksturojumu, kas balstīts uz šādām kopīgām iezīmēm:

- uzņēmumiem **galvenie ir sociālie mērķi** pretstatā peļņas mērķiem, radot sociālos labumus visas sabiedrības vai tās locekļu interesēs;
- uzņēmums ir pārsvarā bezpeļņas struktūra un **pārpalikums galvenokārt investē atkārtoti** nevis sadala privātiem akcionāriem vai īpašniekiem;
- uzņēmumiem ir **dažādas juridiskās formas un modeļi**: piem., kooperatīvi, brīvprātīgas apvienības, bezpeļņas apvienības, fondi, peļņas vai bezpeļņas uzņēmēj sabiedrības; uzņēmumi apvieno dažādas juridiskās formas un dažreiz maina minēto formu atbilstoši savām vajadzībām;
- uzņēmumi ir ekonomikas jomas dalībnieki, kas **ražo preces un sniedz pakalpojumus** (bieži vispārējas nozīmes), tajos bieži ir spēcīgs sociālās inovācijas aspekts;
- uzņēmumi darbojas kā **neatkarīgas vienības**, tajos ir spēcīgi **līdzdalības un koplēmuma** (darbinieki, lietotāji, locekļi), **pārvaldības un demokrātijas** (pārstāvības vai atklātas demokrātijas) aspekti;
- uzņēmumi bieži rodas no **pilsoniskās sabiedrības organizācijām** vai ir saistīti ar tām.

3.1.3 Sociālais uzņēmums **sniedz ievērojamu labumu sabiedrībai un ir Eiropas sociālā modeļa** pamatelements. Uzņēmumi veicina stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšanu, radot darba vietas, izstrādājot inovatīvus risinājumus sabiedrības vajadzību apmierināšanai un veicinot sociālo kohēziju, iekļaušanu un aktīvu pilsoniskumu. Tiem ir īpaša nozīme sieviešu, gados vecāku cilvēku, jauniešu, mazākumtautību un migrantu līdzdalības veicināšanā. Jāatzīst arī, ka daudzi sociālie uzņēmumi ir MVU, bieži darbojas sociālās ekonomikas jomā, un vairāki uzņēmumi aktīvi darbojas profesionālās integrācijas jomā.

3.1.4 Minētās iezīmes jāņem vērā Komisijas pašreizējā **darbā par sociālās ekonomikas juridiskajām** struktūrām, lai nodrošinātu visu veidu sociālo uzņēmumu iekļaušanu. Komisijai būtu

jāapsver arī **pētījums par jaunajām juridiskajām formām un likumdošanas iniciatīvām** sociālo uzņēmumu jomā dažās dalībvalstīs ⁽⁶⁾, lai novērtētu to lietderīgumu.

3.2 Sociālā uzņēmuma iekļaušana valsts uzņēmumu politikā

3.2.1 Valsts politika uzņēmumu attīstībai un izaugsmei ir saistīta ar vairākām politikas jomām, piemēram, konkurences, iekšējā tirgus, finanšu un inovācijas politiku. Valsts politikas iniciatīvās, kas atvieglo uzņēmumu darbības uzsākšanu un turpmāko darbību, jāņem vērā un jāiekļauj **sociālie uzņēmumi ar tādiem pašiem nosacījumiem kā pārējie uzņēmumu veidi** gan dalībvalstu, gan ES līmenī, vienlaikus atzīstot to specifiskās iezīmes.

3.2.2 Sociālie uzņēmumi bieži ir vietēja mēroga un to paplašināšana ne vienmēr tiek uzskatīta par svarīgu, ne arī tā ir prioritāte. Tā vietā, lai konkurētu vai paplašinātu savu modeli, minētie uzņēmumi bieži dod priekšroku citiem izaugsmes veidiem. Tas jāņem vērā, pētot **sociālo uzņēmumu pārrobežu iniciatīvas**. ES un dalībvalstīm būtu jāfinansē un jāatbalsta forumu izveide, stažieru apmaiņa, “sociālās inovācijas nometnes” un tīkli par sociālajām privilēģijām, kas varētu būt labāks veids jaunu ideju un pārrobežu sadarbības veicināšanai.

3.3 Sociālo ieguldījumu stimulēšana

3.3.1 Sociālo uzņēmumu prioritāte ir kapitāla labāka pieejamība gan darbības uzsākšanas, gan izaugsmes mērķiem. Šodien trūkst īpaši sociālajiem uzņēmumiem izstrādātu finanšu instrumentu, neraugoties uz finanšu iestāžu un sociālo uzņēmumu ievērojamo ieinteresētību sadarbībā. Pašlaik vietējā un valstu līmenī parādās daudzi inovatīvi finanšu instrumenti. Komisijai būtu jārosina uzsākt darbu pie **labas prakses, kas virza šādas inovatīvas iniciatīvas**, un dalībvalstu kompetences **apkopšanas un izplatīšanas**, lai **stimulētu Eiropas sociālajiem uzņēmumiem paredzētus sociālos ieguldījumus**. Šajā darbā Komisijai vajadzētu ņemt vērā šādus punktus.

3.3.1.1 Sociālajiem uzņēmumiem to specifisko iezīmju un dažādo juridisko formu dēļ vajadzīgi finanšu instrumenti, kas atšķiras no tiem, kurus izmanto citu veidu uzņēmumi. Sociālajiem uzņēmumiem visā to dzīves ciklā vislabāk der īpaši pielāgots **hibrīdkapitāla** veids ⁽⁷⁾, kurā iekļautas dotācijas, pašu kapitāls un parāda kapitāls. Hibrīdkapitālā ir apvienotas dotācijas (publiskā sektora dotācijas, filantropiski fondi, ziedojumi) ar pašu kapitālu un parāda/riska dalīšanas instrumenti. Hibrīdkapitāla finanšu instrumenti iekļauj atgūstamas dotācijas, neatprasāmus aizdevumus, akcijās pārvēršamas dotācijas un ieņēmumu sadales līgumus. Hibrīdkapitāls bieži nozīmē publiskā un privātā kapitāla ciešu mijiedarbību.

⁽⁶⁾ AK *Community Interest Company* (CIC) 2005, Itālijas Likums 118/2005 un dekrēts 155/2006, Somijas Likums nr. 1351/2003, Slovēnijas “Sociālās uzņēmējdarbības akts” 2011.

⁽⁷⁾ www.schwabfound.org/pdf/schwabfound/SocialInvestmentManual.pdf

3.3.1.2 Būtu jāapsver arī īpaši sociālajiem uzņēmumiem paredzētu **starpnieku** rašanās. Tiem ir liela nozīme sociālo uzņēmumu un investoru tuvināšanā, sniedzot informāciju par kapitālu, piešķirot kapitālu, kā arī sniedzot konsultācijas un atbalstu. Ir daudz interesantu piemēru, kas būtu jāizskata sīkāk ⁽⁸⁾.

3.3.1.3 Komisijai būtu jāpievērš uzmanība arī dažādu veidu publiskajām **sociālajām investīcijām** ⁽⁹⁾ un citu iniciatīvu attīstībai finanšu sektorā (kooperatīvās bankas ⁽¹⁰⁾, sociālās bankas ⁽¹¹⁾, komercbankas ar sociālām programmām ⁽¹²⁾), kā arī inovatīviem instrumentiem, piemēram, “social impact bonds” ⁽¹³⁾ (obligācijas, kam ir sociāla ietekme). Jo īpaši svarīgi ir atbalstīt minētās iniciatīvas šobrīd, kad saskaramies ar publiskā finansējuma samazināšanos.

3.3.2 Ļoti svarīgi, lai Komisija nodrošinātu, ka **ES normatīvā sistēma** (piem., valsts atbalsta noteikumi) nevis kavē, bet gan atbalsta šādu jaunu finanšu instrumentu rašanos.

3.3.3 Nākamajā struktūrfondu plānošanas periodā noteikti jāiekļauj programmas sociālo uzņēmumu darbības uzsākšanai un attīstībai un tām jābūt pieejamām ilgākā laika posmā, lai nodrošinātu uzņēmumiem stabilu atbalstu riskantajā darbības uzsākšanas posmā. Lai struktūrfondi atbalstītu sociālo uzņēmumu, Komisijai būtu **jāizstrādā arī pamatnostādnes par labu praksi**, kā apvienot un līdzsvarot finanšu instrumentus no dažādiem avotiem.

3.4 Publiskā finansējuma modernizēšana

3.4.1 Sociālie uzņēmumi bieži ražo vispārējas nozīmes preces un nodrošina pakalpojumus, ko galvenokārt finansē no publiskā finansējuma. Spēkā esošie tiesiskie regulējumi to piemērošanā bieži atbalsta lielus, labi finansētus privātos tirgus dalībniekus. Būtu jāizstrādā jauni juridiski instrumenti un/vai jāpilnveido jau esošie, lai tie būtu piemērotāki sociālajiem uzņēmumiem. Komisijai vajadzētu uzsākt sociālajiem uzņēmumiem īpaši pielāgotu **publiskā finansējuma risinājumu salīdzināšanu ES mērogā**.

3.4.2 Kā EESK jau ir uzsvērusi atzinumā INT/570 ⁽¹⁴⁾, MVU, ieskaitot sociālos uzņēmumus, dalībai publiskajā iepirkumā ir jāpalielinās. Ļoti svarīgi ir nodrošināt visiem dalībniekiem **vienlīdzīgu publiskā iepirkuma pieejamību**. Iepirkums būtu

jāvienkāršo, **vienkāršojot administratīvās procedūras**. Komisijai ir būtiska nozīme, apkopojot un izplatot efektīvus un vienkāršus iepirkuma modeļus sociālajiem uzņēmumiem.

3.4.3 EESK atzinumā par publisko iepirkumu arī uzsvērts **inovatīvo, vides un sociālo aspektu nozīmīgums iepirkumā**. Tādēļ lielāka uzmanība būtu jāpievērš Komisijas rokasgrāmatai “Iepirkt sociāli” ⁽¹⁵⁾, kurā apzināti veidi, kā iepirkumā ņemt vērā sociālos un vides aspektus. Komisijai būtu jāveic arī pasākumi, lai veicinātu un izvērtētu tādu uzaicinājumu uz konkursu, kuros ņemti vērā sociāli apsvērumi.

3.4.4 Komisijai **jāvēršas pret pārāk stingriem noteikumiem (“gold plating”)** iepirkuma jomā, kādi ir dažās dalībvalstīs, paplašinot informāciju par iespējamām alternatīvām, piemērotākiem un inovatīviem publiskā finansējuma instrumentiem.

3.4.5 Sociālajiem uzņēmumiem problēmas bieži rada valsts atbalsta noteikumi. Atzinumā TEN/455 ⁽¹⁶⁾ EESK atbalsta jaunu daudzveidīgāku un proporcionālāku pieeju, vajadzību ņemt vērā ne tikai saimnieciskos kritērijus, bet arī sociālos, teritoriālos un vides aspektus un izvērtēt efektivitāti, ņemot vērā kvalitāti, rezultātus un ilgtspēju. Uzsāktajā darbā, lai **vienkāršotu un precizētu** valsts atbalsta noteikumus, tādēļ jāapsver, kā minēto noteikumu jebkādi grozījumi ietekmē sociālos uzņēmumus. Svarīgi ir arī **uzsvērt tos izņēmumus** no valsts atbalsta noteikumiem, ko jau piemēro ⁽¹⁷⁾.

3.4.6 Komisijai, pārskatot valsts atbalsta noteikumus, vajadzētu apsvērt **atvieglojumu attiecināšanu uz visiem vispārējās nozīmes sociālajiem pakalpojumiem** vai arī, kā ierosināts EESK atzinumā, **noteikt atbrīvojumu no atskaišu sniegšanas pienākuma** attiecībā uz visiem neliela apjoma publiskajiem pakalpojumiem un atsevišķiem sociālajiem pakalpojumiem. Nenoteiktība un papildu administratīvā slodze, izpildot valsts atbalsta noteikumus, var atturēt privātos investorus un publiskā iepirkuma darbiniekus saistīties ar sociālajiem uzņēmumiem. Atvieglojumi var stimulēt inovāciju un uzņēmumu darbības uzsākšanu. Šādā iniciatīvā tomēr būtu jāparedz mehānisms korupcijas novēršanai.

3.4.7 Sociālajiem uzņēmumiem ir dažādas juridiskās formas un tādēļ tiem bieži piemēro atšķirīgus **nodokļu noteikumus un nosacījumus**. Dažās dalībvalstīs savu sociālo mērķu un ierobežotās vai nolīdzinātās peļņas sadales dēļ sociālie uzņēmumi var izmantot nodokļu atlaides un citas nodokļu priekšrocības. Minētās priekšrocības jāpārskata un jāizpata informācija par tām, lai veicinātu atbilstošu noteikumu izstrādi sociālajiem uzņēmumiem neatkarīgi no to juridiskās formas.

⁽⁸⁾ www.unltd.org.uk www.commoncapital.org.uk; www.cafonline.org;

⁽⁹⁾ Galvenie dalībnieki, kas piedāvā sociālās investīcijas, ir riska kapitāla filantropiski fondi, sociālo investīciju fondi, finanšu konsultāciju sabiedrības un sociālās biržas. Sīkākai informācijai skat. *Investor Perspectives on Social Enterprise Financing*: http://217.154.230.218/NR/rdonlyres/1FC8B9A1-6DE2-495F-9284-C3CC1CFB706D/0/BC_RS_InvestorPerspectivesonSocialInvestment_forweb.pdf Sociālo investīciju piemērs ir AK “Big Society Capital” skat.: www.cabinetoffice.gov.uk/content/big-society-capital

⁽¹⁰⁾ www.eurocoopbanks.coop.

⁽¹¹⁾ www.triodos.be

⁽¹²⁾ Banku grupas *Intesa Sanpaolo* iniciatīva, kas paredzēta sociālajiem uzņēmumiem; *Banca Prossima* www.bancaprossima.com.

⁽¹³⁾ www.socialfinance.org.uk/sib

⁽¹⁴⁾ OV C 318, 29.10.2011., 113. lpp.

⁽¹⁵⁾ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=lv&catId=89&newsId=596&furtherNews=yes>

⁽¹⁶⁾ OV L 248, 25.08.2011., 26. lpp.

⁽¹⁷⁾ Piemēram, atbalsts darbinieku apmācībai, nodarbinātības atbalsta pasākumi, palīdzība cilvēkiem ar invaliditāti, kā arī mazāk nozīmīgi atbalsta veidi.

3.5 Sociālajiem uzņēmumiem paredzētu attīstības programmu uzsākšana

3.5.1 Sociālajiem uzņēmumiem ir vajadzīga **pieeja īpaši izstrādātām atbalsta programmām** attīstībai. Darbības uzsākšanas posmā efektīvas ir izstrādījušās iniciatīvas, kurās iesaistīti "centri", kas sniedz atbalstu uzņēmējdarbībai, darba vietu izveidei, kā arī sniedz dažādus padomus, piemēram, sociālo uzņēmumu tīklu apmācības programmas. Īpaša uzmanība būtu pievēršama programmām, kas sagatavo investīciju saņemšanai. Būtu jāveicina šāda veida atbalsta programmu izveide un izplatīšana.

3.5.2 Jāveic pasākumi **nākamās paaudzes sociālo uzņēmēju** atbalstam. Sociālā uzņēmējdarbība būtu jāveicina ar oficiālās, neoficiālās un neformālās izglītības starpniecību. Dalībvalstīs būtu jāievieš ar sociālo uzņēmumu saistīta īpaša apmācība⁽¹⁸⁾.

3.5.3 Komisijai un dalībvalstīm būtu **jāatbalsta reģistrētie sociālo uzņēmumu jomas dalībnieki un tīkli un jāsadarbības ar tiem**. Sociālie uzņēmumi bieži izveidojas brīvprātīgajā sektorā vai sociālajā ekonomikā. Minētās jomas rada lieliskas iespējas ceļā un sociālo uzņēmējdarbību un uzņēmumiem.

3.6 Informētības palielināšana un uzticības sociālajiem uzņēmumiem veicināšana

3.6.1 Sociālajiem uzņēmumiem jābūt atpazīstamākiem un atzītākiem, jo tas ir ļoti nozīmīgs sektors sabiedrībā. Komisijai būtu jāapsver Eiropas **sociālā uzņēmuma "marķējums"**, kas palielinātu informētību, atzīšanu un veidotu uzticēšanos un pieprasījumu. Pirmajam pasākumam vajadzētu būt Komisijas ierosinātam un sadarbībā ar sociālajiem uzņēmumiem veiktam pētījumam par esošajiem marķējumiem un citām sertifikācijas sistēmām, kas jau ieviestas daudzās dalībvalstīs⁽¹⁹⁾.

3.6.2 Pētniecībā un politikas veidošanā uzņēmējdarbību bieži pielīdzina peļņu nesošai privātajai uzņēmējdarbībai. Tāpēc jāveic pasākumi, lai **sociālos uzņēmumus** pastāvīgi iekļautu **pētniecības, inovācijas un izstrādes programmās**.

3.6.3 Dalībvalstu un ES līmenī nav **konsolidētas statistikas par sociālajiem uzņēmumiem**. Visās dalībvalstīs būtu jāveicina satelītkontu⁽²⁰⁾ izmantošana. Bez tam sociālo uzņēmumu novērošanas centra izveide ES līmenī ar EESK un tai līdzīgo organizāciju dalībvalstīs aktīvu līdzdalību ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm palīdzētu sistēmiski apkopot, salīdzināt un izplatīt attiecīgo informāciju.

3.6.4 Jāvairo sociālo uzņēmumu sniegto priekšrocību publiskā atpazīstamība, **izvērtējot ne tikai tīri saimnieciskās, bet arī citas vērtības**. Sociālo rezultātu izvērtēšanai ir vairāki

instrumenti⁽²¹⁾, kā arī metodes sociālās uzskaites veikšanai. Minētie instrumenti diemžēl bieži ir pārāk sarežģīti, lai tos varētu izmantot mazie tirgus dalībnieki. ES sadarbībā ar sociālajiem uzņēmumiem, zinātniekiem un kapitāla nodrošinātājiem vajadzētu veicināt esošo sistēmu izmantošanu, kā arī veikt pasākumus, lai, pamatojoties uz jau minētajām esošajām sistēmām, izstrādātu vienkāršāku Eiropas mēroga sistēmu vai rīcības kodeksu.

3.6.5 **Uzticības un uzticēšanās** sociālajiem uzņēmumiem palielināšana ir atkarīga no pārskatatbildības un pārredzamības. Sociālie uzņēmumi bieži ir atkarīgi no publiskā finansējuma, privātiem ziedojumiem un dalības maksām. Par minēto resursu izmantošanu jāziņo atklātāk, lai ar **atklātas ziņošanas sistēmas**, kas varētu būt ES standarta metode, starpniecību iegūtu investoru uzticēšanos. Pastiprināta pārredzamība un atklāta ziņošana mazinātu arī risku, ka sociālie uzņēmumi ātri pārvēršas par ienesīgākām uzņēmējdarbībām, kurās administratīvie darbinieki un valdes locekļi saņem pārāk lielu atalgojumu.

3.6.6 Lai sociālajiem uzņēmumiem izveidotu optimālus apstākļus, vajadzīga **vadība un visu sabiedrības grupu pastāvīgs dialogs**. Tādēļ ir vajadzīga visu ES iestāžu, dalībvalstu un visas sabiedrības sadarbība Komisijas vadībā, īpašu uzmanību pievēršot reģionālajām pašvaldībām, kas bieži ir galvenās ieinteresētās puses. EESK, tāpat kā Reģionu komitejai, ņemot vērā to sastāvu, kompetenci un ciešo saistību ar dalībvalstīm, var būt ļoti liela nozīme turpmākajā darbā šajā jomā.

3.7 Citas piezīmes

3.7.1 Sociālajos uzņēmumos bieži iesaistās **brīvprātīgie**. Ir svarīgi skaidri noteikt viņu lomu. Padomes 2009. gada 27. novembra lēmumā⁽²²⁾ ir uzsvērts, ka brīvprātīgas darbības cilvēki veic "pēc savas brīvas gribas, izvēles un motivācijas". Brīvprātīgas darbības neaizstāj profesionāla, apmaksāta darba iespējas un dod papildu labumu sabiedrībai.

3.7.2 Sociālajiem uzņēmumiem, tāpat kā visiem pārējiem darba devējiem, ir jāizpilda prasība nodrošināt **pienācīgus darba apstākļus** un jāpilda ikviens spēkā esošais kolektīvais līgums. Īstenojot Eiropas tiesību aktu un valstu likumu noteikumus un/vai kolektīvos līgumus attiecībā uz darba ņēmēju tiesībām uz informāciju, apspriešanos un līdzdalību, sociālajiem uzņēmumiem jānosaka vispiemērotākais un atbilstošākais veids, lai nodrošinātu minēto tiesību pareizu piemērošanu.

3.7.3 Sociālā uzņēmuma rašanās katrā valstī ir bijusi atšķirīga. EESK jo īpaši aicina Komisiju sniegt atbilstošu atbalstu un izvirzīt iniciatīvas attiecībā uz **sociālo uzņēmumu attīstību jaunajās dalībvalstīs**. Svarīgas iniciatīvas ir pieņemt izmaiņas to labklājības sistēmās, veicināt aktīvas iekļaušanas politiku, veicināt sociālās ekonomikas/sociālo uzņēmumu izveidi un atvērt publisko pakalpojumu tirgu.

⁽¹⁸⁾ www.sse.org.uk un dažādas programmas maģistriem sociālās uzņēmējdarbības jomā (Università di Trento un Università Bocconi).

⁽¹⁹⁾ www.standardsmap.org/en un www.socialenterprisemark.org.uk

⁽²⁰⁾ http://unstats.un.org/unsd/publication/SeriesF/SeriesF_91E.pdf

⁽²¹⁾ www.thesroinetwork.org; <http://iris.thegiin.org>; www.iso.org/iso/social_responsibility.

⁽²²⁾ OV L 17, 22.01.2010., 43. lpp.

3.7.4 ES būtu arī jāveicina **sociālo uzņēmumu attīstība ārpus ES**. Būtu jāizplata sociālā uzņēmuma ES modelis, lai dotu ierosmi līdzīgu modeļu attīstībai kandidātvalstīs un starptautiskā mērogā.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Krīzes ietekme uz Eiropas uzņēmumu spēju veikt ieguldījumus klimata aizsardzībā" (izpētes atzinums)

(2012/C 24/02)

Ziņotājs: **ZBOŘIL kgs**

Nākamā ES prezidentvalsts Polija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2010. gada 30. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Krīzes ietekme uz Eiropas uzņēmumu spēju veikt ieguldījumus klimata aizsardzībā" (izpētes atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 6. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē), ar 75 balsīm par, 3 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Pagājušā gada novembrī, kad nākamā ES prezidentvalsts Polija nolēma konsultēties ar EESK par tematu "Krīzes ietekme uz Eiropas uzņēmumu spēju veikt ieguldījumus klimata aizsardzībā", uzmanība bija pievērsta galvenokārt jautājumam par Eiropas emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) ietekmi. Vai ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma kā ES klimata pārmaiņu politikas galvenais pīlārs darbojās atbilstoši, kad Eiropas Savienībā 2009. gadā pēc finanšu krīzes, kas sākās 2008. gada beigās, iestājās ekonomikas recesija?

1.2 Dati, kas 2009. un 2010. gadā iegūti par siltumnīcefekta gāzu (SEG) un CO₂ emisijām, skaidri liecina, ka emisiju samazināšanos izraisīja uzņēmējdarbības aktivitātes samazināšanās 2009. gadā. Savukārt ekonomikas atveseļošanās, kas sākās 2010. gadā, izraisīja emisiju apjoma strauju pieaugumu. Tādējādi var secināt, ka ETS cenu signāli nav pietiekami, lai nodrošinātu spēcīgus ekonomiskus stimulus un izvairītos no procesiem, kas rada lielu daudzumu CO₂ emisiju, un sekmētu ilgtermiņa investīcijas klimatam draudzīgākās tehnoloģijās. Par laimi, ETS ir veidota tā, lai varētu reaģēt uz minētā veida problēmām. Sistēmu ir iespējams mainīt un pārstrādāt, lai noteiktu tādu oglekļa cenu, kas ļautu mazināt emisijas un vienlaikus atbalstīt nozares, kuras nespēj tik labi pielāgoties. Lai pārietu uz ekonomiku ar zemu oglekļa emisiju līmeni, nav jāmazina rūpnieciskā ražošana, bet gan jāveic ieguldījumi videi nekaitīgās un resursu ziņā efektīvās tehnoloģijās.

1.3 ETS sākotnēji izveidoja, lai optimizētu ar emisiju samazināšanu saistītās izmaksas, un to jāprojām uzskata par nozīmīgāko instrumentu emisiju samazināšanai. Sistēmā ir steidzami jāievieš uzlabojumi, lai atjaunotu tās efektivitāti un ekoloģisko integritāti.

1.4 Dati liecina, ka ar ETS pārskatīšanu nepietiek, lai nodrošinātu sekmīgu klimata pārmaiņu politiku, kas paātrina pāreju

uz enerģijas avotiem, kuri rada zemākas emisijas vai tās nerada nemaz, un vienlaikus uztur stabilu ekonomikas izaugsmi. Ir jāsniedz arī daudz vairāk publiskā finansiālā atbalsta Eiropas pārstrādes rūpniecības un enerģētikas nozares sākotnējiem ieguldījumiem videi nekaitīgās un resursu ziņā efektīvās tehnoloģijās. Piemēram, īstenojot Eiropas energotehnoloģiju stratēģisko plānu (SET) un ES kohēzijas politiku, vajadzētu daudz vairāk atbalstīt izstrādi un ieviešanu.

1.5 Tādēļ EESK aicina nodrošināt vajadzīgo finansējumu, lai attiecīgajā jomā varētu notikt strauja un plaša tehnoloģiju attīstība. Vajadzīgais finansējums ir jāgūst no dalībvalstu ieņēmumiem ES ETS izsolēs. EESK atzinīgi vērtē arī Komisijas priekšlikumu Eiropas Savienībā saskaņot oglekļa nodokļus un nodokļus enerģētikas jomā. EESK aicina dalībvalstis lielāko daļu papildieņēmumu, ko tās gūst no oglekļa un enerģētikas jomas nodokļiem, novirzīt rūpnieciskajai inovācijai videi nekaitīgu tehnoloģiju jomā.

1.6 Enerģijas cenas pēdējā laikā ir bijušas ļoti nepastāvīgas, ņemot vērā pašreizējo nestabilitāti dažās Naftas eksportētājvalstu organizācijas (OPEC) valstīs. Šī tendence, kā arī ietekme, ko radīja Fukušimas kodolreaktoru avārijas Japānā, debates par enerģijas jautājumiem ir ievirzījusi jaunā gultnē. Nesen dažas dalībvalstis ir īstenojušas vienpusējus pasākumus, un spekulatīvā attīstība patērīna preču tirgū var ievērojami ietekmēt ES enerģijas nozares attīstību, tāpēc šī tendence ir nopietni jāanalizē.

1.7 Ietekmes novērtējuma modeļi (PRIMES u.c.), ko Komisija izmanto ar šiem jautājumiem saistītajā dienestu darba dokumentā, makroekonomikas līmenī sniedz ļoti optimistiskus rezultātus, kuri atšķiras no pētījumiem mikroekonomikas, t.i., uzņēmumu/nozaru līmenī un pat ir tiem pretrunā. Tāpēc makroekonomikas līmenī veiktie novērtējumi ir jāpārskata un pirms politisku lēmumu pieņemšanas jāsaņem ar augšupēju pētījumu rezultātiem.

1.8 Komiteja aicina Padomi, Komisiju un Parlamentu nodrošināt visu līdz 2020. gadam izvirzīto ar oglekļa dioksīda emisijām saistīto mērķu pilnīgu īstenošanu un, ņemot vērā pastāvošo mērķi līdz 2050. gadam panākt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu 80–95 % apmērā, atkārtoti apsvērt, vai 2020. gadam izvirzīto mērķi par šo emisiju samazināšanu nevajadzētu paaugstināt līdz 25 %. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi visiem pasaules līmeņa dalībniekiem saglabāt aptuveni salīdzināmus saimnieciskos nosacījumus. Lai šādu nodomu varētu realizēt, pārējām attīstītajām valstīm vienlaikus jāīsteno pielīdzināmi pasākumi, un citiem svarīgiem dalībniekiem — galvenokārt jaunās tirgus ekonomikas valstīm — jāvienojas par brīvprātīgiem augstākiem emisiju samazināšanas mērķiem, kas veidotu daļu no pasaules mēroga juridiski saistoša un visaptveroša nolīguma par režīmu pēc Kioto protokola darbības beigām.

1.9 COP15 un COP16 sanāksmju priekšvakarā ir vairāk vai mazāk skaidrs, ka globālās sarunas klimata pārmaiņu jomā maina virzienu, dodot vairāk iespēju augšupējai pieejai. ES Ceļvedi virzībai uz konkurētspējīgu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni līdz 2050. gadam (COM(2011) 112) ir atzītas šīs svarīgās izmaiņas, pārejot no jaunu saistošu mērķu noteikšanas uz pasākumiem. Ceļvedis rosina debates ar ES dalībvalstīm, lai pieņemtu lēmumu par to, vai jauni mērķi ir jāizvirza vai nav. Būtiska nozīme būs gan lejupējiem mērķiem, gan augšupējai tehnoloģijas inovācijas politikai. ES nevajadzētu palaist garām šo patiesa progresu iespēju, un tai ir jārada moti- vējošs piemērs.

1.10 Pēc krīzes investīciju vide ES valstīs ievērojami atšķiras un stāvoklis jau pasliktinās līdz ar krīzes paredzamo atkārtoto saasināšanos. Publiskais finansējums kopumā samazinās, ņemot vērā pašreizējo valstu parādu krīzi, kas ir cēlonis lielākiem fiskālajiem ierobežojumiem. MVU šādas pārmaiņas ietekmēs visvairāk, jo to atkarība no banku izsniegtā finansējuma ir lielāka nekā lielajiem uzņēmumiem, kam ir piekļuve kapitāla tirgiem.

1.11 Līdz šim nav bijušas jaunas un būtiskas investīcijas infrastruktūrā. Elektroenerģijas un gāzes infrastruktūrai jāvelta ievērojami lielāka uzmanība, it īpaši ņemot vērā Eiropas vienoto enerģijas tirgu, un plašāk jāizmanto atjaunojamie energoresursi. Ja nebūs pilnībā funkcionējošu un savstarpēji savienotu tīklu, ievērojami pasliktināsies progresu iespējas.

2. Ievads, vispārīga informācija

2.1 Eiropas Komisijas paziņojumā “Dažādu iespēju analīze, kā panākt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu par vairāk nekā 20 %, un oglekļa emisiju pārvirzes riska analīze”⁽¹⁾ ir izklāstītas dažādas iespējas, kā nozarēs, uz kurām attiecas emisijas kvotu tirdzniecības sistēma (ETS), un citās nozarēs (galvenokārt transporta, apbūvētās vides un lauksaimniecības nozarē) sasniegt jaunu mērķi 30 % apjomā. Tā kā Komisijas paziņojumā nav analizēta ekonomikas krīzes ietekme uz Eiropas

uzņēmumu spēju veikt papildu ieguldījumus klimata aizsardzībā, prezidentvalsts Polija ir ierosinājusi Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai izstrādāt atzinumu par šo jautājumu.

2.2 Ir plaši atzīts, ka CO₂ emisiju samazināšana nebūs vienkāršs uzdevums un nebūs ātru risinājumu, ņemot vērā iedzīvotāju skaita pastāvīgo pieaugumu un enerģijas trūkumu attīstības valstīs. Ņemot vērā piegādes drošības jautājumus, cits nozīmīgs faktors ir no fosilā kurināmā ražotas enerģijas aizstāšana. Varētu argumentēt, ka Kopenhāģenas un pēc tam Kankunas vienošanās liecina, ka pasaule atsakās no “juridiski saistošu mērķu” koncepta (un līdz ar to samazinās iespējas ieviest pasaules mēroga sistēmu emisiju ierobežošanai un tirdzniecībai), jo laika termiņš ir pārvirzīts uz 2050. gadu un ir uzsvērtā tehnoloģiju attīstības un inovācijas nozīme. Kankunas vienošanās dokumentā ir minēti vairāki svarīgi mērķi, tostarp šādi trīs nozīmīgākie mērķi:

- izvirzīt skaidrus mērķus, lai samazinātu cilvēku radītās siltumnīcefekta gāzu emisijas un novērstu globālās temperatūras celšanos par vairāk nekā diviem grādiem;
- rosināt visu valstu līdzdalību emisiju apjoma samazināšanā, ņemot vērā katras valsts atšķirīgo kompetenci un iespējas;
- nodrošināt valstu īstenoto pasākumu starptautisko pārredzamību un ceļā uz ilgtermiņa mērķi sasniegto rezultātu savlaicīgu pārbaudi.

2.3 Pastāv plaša vienprātība, ka atbilstošu, vispārēji atzītu oglekļa cenu noteikšana ir svarīgs pasākums sekmīgas klimata pārmaiņu politikas īstenošanā (William D., Nordhaus, “Globāla vienošanās globālās sasīšanas jautājumos — ar ekonomiku saistīti jautājumi” (*Economic Issues in a Designing a Global Agreement on Global Warming*)). Ja oglekļa cena nebūs atbilstoša un vispārēji atzīta, tai nevar būt stimulējoša ietekme. Ir nepieciešama reālistiska tiesiskā sistēma; stimulējošiem mehānismiem jādarbojas praksē, lai nodrošinātu politisko lēmumu efektivitāti. Tāpēc EESK aicina Eiropas Komisiju iepazīstināt ar iespējām, kā stiprināt ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu, un ierosināt saskaņotus pasākumus nozarēs, kas nav tieši saistītas ar emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu.

2.4 Zināmi panākumi (par salīdzinoši zemām izmaksām) siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanā ir gūti, uzlabojot energoefektivitāti un degvielas efektivitāti, bet progress tehnoloģiju jomā un tehnoloģiju pārorientēšana ir vienīga iespēja, lai īstenotu pakāpenisku pāreju uz laikmetu bez degizraķeņu enerģijas. Pat, lai īstenotu efektivitātes pasākumus, ir plaši jāizmanto esošās tehnoloģijas un jārod inovatīvi risinājumi (McKinsey Global Institute: “Tautsaimniecība, kas rada oglekļa emisijas — klimata pārmaiņu ierobežošana un ilgtspējīga ekonomikas izaugsme” (*The Carbon Productivity Challenge: Curbing Climate Change and Sustaining Economic Growth*)).

⁽¹⁾ COM(2010) 265 galīgā redakcija.

2.5 Energoietilpīgās nozares ir palielinājušas energoefektivitāti, pateicoties pastāvīgiem centieniem samazināt darbības izmaksas. Nevienš uzņēmums nepalielinās oglekļa emisijas tikai tāpēc, ka viņa rīcībā ir neizmantotas/plašas emisiju kvotas. Mājsaimniecību īstenotie efektivitātes pasākumi nav tik prognozējami, ņemot vērā “bumeranga efektu”, t.i., psiholoģisko fenomenu, ka iedzīvotāji pēc veiksmīgiem energoefektivitātes pasākumiem patērē vēl vairāk, lai izbaudītu veiktā ietaupījuma priekšrocības, piemēram, paaugstinot mājokļa apkures temperatūru. Šis efekts var kaitēt pat visapņēmīgākajiem centieniem uzlabot efektivitāti.

2.6 Neapšaubāmi, ka arī atjaunojamie enerģijas avoti sekmēs emisiju samazināšanu, lai arī, iespējams, mazākā mērā nekā bieži tiek uzskatīts. Dažkārt nepilnīgi tiek ņemti vērā pašreiz pieejamo atjaunojamās enerģijas tehnoloģiju fizikālie, telpiskie, sociālie un vides ierobežojumi un to pārvarēšanai ar tehnoloģiju inovācijas palīdzību būs finansiālas sekas. Pašreiz zināmo atjaunojamās enerģijas tehnoloģiju darbības un izmaksu efektivitātes uzlabošana arī rada finansiālas problēmas, ko dažas dalībvalstis risina, bet citas — atstāj bez ievērības.

2.7 Jāatrisina trīs jautājumi, un nav ticams, ka kādā no tiem varēs rast apmierinošu risinājumu līdz 2020. gadam. Pirmkārt, enerģijas avotiem ar ražošanas svārstībām ir nepieciešams pilnībā integrēts vieds ES mēroga tīkls ar ierobežotu spēju iekļaut enerģiju no neregulāriem atjaunojamās enerģijas avotiem vairāk nekā paredzēts (35-40 %). Tomēr jāņem vērā, ka Vācijas lēmums strauji pārtraukt kodolenerģijas ražošanu ir bijis nozīmīgs stimuls pasākumiem attiecīgajā jomā. Otrkārt, lai šāda iekļaušana būtu iespējama, nepieciešama ievērojama uzkrāšanas spēja. Treškārt, CO₂ uztveršanas un uzglabāšanas tehnoloģijām (CCS) jāsasniedz attiecīga gatavības pakāpe, lai tās ilgtermiņā varētu plaši ieviest, ja fosilo kurināmo joprojām plaši izmantotu enerģijas ieguvei. Līdz šo triju būtisko jautājumu atrisināšanai vēl joprojām būs nepieciešams izmantot tradicionālos emisijas radošos enerģijas ražošanas veidus, lai vienlaikus varētu izplatīt pastāvošos atjaunojamās enerģijas avotus.

2.8 Pasākumi, kuru mērķis ir uzlabot elektrības/siltuma ražošanas efektivitāti, ir tik dārgi, ka maz ticams, ka pašreizējos finansiālo ierobežojumu apstākļos tos varēs īstenot. Tāpēc būtiskām inovācijām, tāpat kā pastāvošo atjaunojamo enerģijas avotu tehnoloģiju plaša mēroga ieviešanai un uzlabošanai, būs liela nozīme, lai līdz 2050. gadam sasniegtu paredzēto samazinājumu 80–90 % apmērā (Starptautiskā Enerģētikas aģentūra; 2010. gada enerģijas tehnoloģijas perspektīva).

2.9 Nozīmīgs pasākums varētu būt arī energoefektivitātes uzlabošana ražošanas tehnoloģijām. Tāpēc ir nepieciešamas aizvien plašākas un radikālākas inovācijas visās tehnoloģijās, kas nodrošina zemu oglekļa emisiju līmeni. Ja šādu inovāciju un uzlabojumu nebūs, zemu oglekļa emisiju tehnoloģijas nevarēs izplatīt tik ātri un plaši, cik nepieciešams, lai apmierinātu enerģijas pieprasījumu pasaulē un izvairītos no iespējamajiem klimata katastrofu riskiem. Šis svarīgais uzdevums inovāciju jomā ir jārisina tieši un proaktīvi.

3. ES datu par emisijām analīze un krīzes ietekme

3.1 Komisijas dokumentā ir iekļauta virkne argumentu, kurus izvērtējot atsevišķi no citas informācijas, var secināt, ka vērienīgos klimata aizsardzības mērķus sasniegt būs sarežģīti, bet tas ir paveicams. ES empīriskie dati par emisijām pēdējos gados tomēr ir jāņem vērā vienlaikus ar faktu, ka atjaunojamās enerģijas avoti 2009. gadā Eiropas Savienībā veidoja 61 % no jaunās elektroenerģijas ražošanas jaudas. Patiesībā atsevišķu atjaunojamo enerģijas avotu mainīgums padara drošas pamatslodzes piegādes nodrošināšanu īstermiņā par diezgan sarežģītu uzdevumu.

3.2 Komisijas pieņemumu pamatā ir optimistiskas cerības, ka sekmīgi izdosies īstenot atjaunojamo enerģijas avotu (RES) direktīvu un dalībvalstu rīcības plānus. Turklāt tiek uzskatīts, ka energoefektivitātes paaugstināšanās par 20 % ir garantēta, lai arī informācija no dalībvalstīm liecina, ka dažos gadījumos progress ir ievērojami lēnāks. Attiecībā uz nozīmīgāko energoefektivitātes elementu strāvas un siltuma ražošanu, t.i., oglekļa intensitāti, jāatzīmē, ka kavēšanās ar spēkstaciju pārbūvi un tās atlikšana var kļūt par nopietnu problēmu un varētu būt cēlonis enerģijas trūkumam. Turklāt Starptautiskās Enerģētikas aģentūras (IEA) pētījumi liecina, ka elektroenerģijas ražošanas nozares emisijas līdz 2020. gadam nesamazināsies. Tāpēc arī nākamajā desmitgadē būtiska nozīme zemas oglekļa emisijas nākotnes radīšanā būs ieguldījumiem, it īpaši oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas (CCS) tehnoloģijās.

3.3 Ekspertu veiktā analīze liecina, ka 2010. gadā siltumnīcefekta gāzu emisijas palielinājās par 4 %, savukārt ETS sistēmā iekļautie objekti ziņoja par 3,2 % pieaugumu. Jāatzīmē, ka pasaulē 2009. gadā salīdzinājumā ar 2008. gadu emisijas samazinājās par 1,1 % — ES (-6,4 %), ASV (-6,5 %) un Japānā (-11,8 % bez emisiju tirdzniecības) emisiju apjoms samazinājās, savukārt Ķīnā tās palielinājās par 9,1 % (Richard N. Cooper, Harvard University, “Eiropas emisiju kvotu tirdzniecības sistēma” (Europe’s Emission Trading System), 2010. gada jūnijs; Christian Egenhofer, CEPS, Brussels, “ES ETS un klimata politika līdz 2050. gadam” (The EU ETS and Climate Policy Towards 2050), 2011. gada janvāris). Acīmredzams, ka attīstītajās valstīs laika posmā no 2008. līdz 2009. gadam emisijas samazinājās galvenokārt tādēļ, ka iestājās ekonomikas recesija. Provizoriskās analīzes par 2010. gadu liecina, ka emisiju apjoms palielinās un samazinās atkarībā no konjunktūras cikla.

3.4 Rūpīgi izvērtējot ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēmu, vizuālu traucošākais secinājums ir tas, ka šī pasaulē lielākā oglekļa emisiju ierobežošanas un tirdzniecības sistēma nespēj ievērojami samazināt CO₂ vai siltumnīcefekta gāzu emisijas. Eiropā CO₂ vai siltumnīcefekta gāzu emisijas, ko rada rūpniecības nozare, kopš 1990. gada kopumā ir samazinājušās, un, izvērtējot datus 2008. gadu, jāsecina, ka ETS ir samazinājusi emisijas tikai par 2 % salīdzinājumā ar rezultātiem, kādi bija prognozēti, ja ES ETS netiks ieviesta. Turklāt, ja ņem vērā 2008.-2009. gada finanšu krīzes un recesijas ietekmi, dati liecina, ka ES emisiju kvotu tirdzniecības sistēma kā tāda tikai nedaudz — ja vispār — ir ietekmējusi siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanos Eiropā.

3.5 Kopumā var secināt, ka emisiju apjoma samazināšanās (2008. gada 4. kvartālā un 2009. gadā) un palielināšanās (2010. gada 2. kvartālā) ir bijusi atkarīga no ekonomikas krīzes iestāšanās (2008. gada beigās) un tās beigām (2010. gada vidus). Nav pierādījumu, ka sistēmas izmaiņas ir sekmējušas emisiju samazināšanos šajā laika posmā.

3.6 Būtiski ir arī norādīt, ka rūpniecības nozares jau ir īstenojušas ievērojumus pasākumus, ko var ņemt par paraugu: emisiju pastāvīga samazināšana, pārejot uz oglekļa ziņā efektīvākām degvielām, un pasākumi energoefektivitātes uzlabošanai. Šo procesu nākamajā tirdzniecības periodā līdz 2020. gadam iespējams paātrināt, ja gandrīz visās nozarēs, uz ko attiecas Eiropas Savienības ETS, tiks izstrādātas un izmantotas būtiski uzlabotas jaunas tehnoloģijas.

3.7 Dažas energoietilpīgas nozares, piemēram, tērauda, kaļķu un cementa nozares, gandrīz jau ir izsmēlušas savas fiziskās iespējas oglekļa dioksīda emisiju ierobežošanā, un tālāku emisijas samazinājumu tuvākajā nākotnē iespējams panākt vienīgi, samazinot ražošanas apjomu. (Ilgtspējīga tērauda ražošana, *Boston Consulting Group*, 2009).

3.8 Jāatzīmē, ka oglekļa emisiju pārvirze ir saistīta ar nodarbinātību attiecīgajās nozarēs. Nodarbinātības līmenis dažādās valstīs atšķiras — tiek lēsts, ka ES vidēji tas ir 3 %, savukārt, piemēram, Polijā nodarbinātības līmenis šajās energoietilpīgajās nozarēs sasniedz 9,5 %.

3.9 Kā iepriekš norādīts 2.4. punktā, plaša tehnoloģiju attīstība un jaunu tehnoloģiju ieviešana ir nozīmīgākie faktori, kas nepieciešami, lai nodrošinātu siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu. Visos dokumentos par šo jautājumu ir norādīts uz neatrisināto jautājumu par nepieciešamā finansējuma iegūšanu. Lai arī ieņēmumi no ETS ir iespējami, tomēr nedrošs nākotnes ieņēmumu avots, nav paredzams, ka tuvākajā nākotnē būs citi finansējuma avoti. Pat pašreizējās Eiropas Savienībā pastāvošās programmas izstrādes un pētniecības, kā arī inovāciju ieviešanas jomā nav pietiekamas; tas attiecas arī uz SET plāna iniciatīvu, tostarp pasākumiem oglekļa dioksīda uztveršanas un uzglabāšanas (CCS) jomā.

3.10 Ņemot vērā nesenos nemierus un vēl joprojām nestabilo stāvokli vairākās Naftas eksportētājvalstu organizācijas (OPEC) valstīs, kā arī atomkatastrofu Fukušimas kodolreaktoros, attieksme pret globālajām klimata pārmaiņu sarunām neapšaubāmi ir mainījusies. Tas varētu dot par iespēju noslēgt nozīmīgu

starptautisko vienošanos. Eiropas Savienībai jāņem vērā nesenais, ļoti vērienīgais ASV plāns inovāciju jomā (*The White House: Strategy for American Innovation*: <http://www.slideshare.net/whitehouse/a-strategy-for-american-innovation>).

3.11 Visi minētie aspekti norāda uz nepieciešamību steidzami apsvērt strukturālas pārmaiņas, kas sekmētu un paātrinātu pāreju uz ekonomiku, kura balstās uz jauniem enerģijas avotiem, kas rada nelielu daudzumu oglekļa emisiju. Lai arī daži eksperti un politiķi vēlas pakāpeniski no emisiju ierobežošanas un tirdzniecības sistēmas koncepta pāriet uz oglekļa patēriņa nodokli, ir maz ticams, ka praktiski būtu iespējams visā Eiropas Savienībā (nemaz nerunājot par pasauli) sekmīgi ieviest jebkādu jaunu nodokli, kura ieņēmumus varētu novirzīt klimata aizsardzībai. Minētais būtu jāizpēta sīkāk, gatavojoties nākamajiem posmiem sarunās par klimata pārmaiņām. Tāpēc Eiropas Savienības ETS ir uzskatāma par labāko Eiropas Savienības rīcībā esošo iespēju, tomēr tā būs plaši un radikāli jāreformē.

3.12 Pēc krīzes investīciju vide ES valstīs ievērojami atšķiras un stāvoklis jau pasliktinās līdz ar krīzes paredzamo atkārtoto saasināšanos. Publiskais finansējums kopumā samazinās, ņemot vērā pašreizējo valsts parāda krīzi, kas ir cēlonis lielākiem fiskālajiem ierobežojumiem. Privātajā sektorā stāvoklis attiecībā uz uzņēmumu kapitāla pieejamību līdz šim ir bijis relatīvi stabils, īpaši uz eksportu orientētās nozarēs. Bet pašreizējā Eiropas Monetārās sistēmas krīze, kavēšanās ar regulējumu (Bāzele III un Maksātpēja II) un ekonomikas perspektīvas iespējamā pasliktināšanās var īstermiņā vai ilgtermiņā ievērojami ietekmēt banku aizdevumu pieejamību. MVU šādas pārmaiņas ietekmēs vairāk, jo to atkarība no banku izsniegtā finansējuma ir lielāka nekā lielajiem uzņēmumiem, kam ir piekļuve kapitāla tirgiem.

3.13 Dažu atjaunojamās enerģijas avotu attīstība pēdējā laikā ir bijusi samērā dinamiska, tomēr tas, vai šī attīstība ir veselīga un ilgtspējīga, ir cits jautājums, ko vērts sīki analizēt ES un dalībvalstu līmenī. Garantēto tarifu finansālā ietekme var radīt ilgtermiņa traucējumus. Turklāt atjaunojamās enerģijas avotu pēkšņā attīstība noteikti prasīs ievērojamus ieguldījumus pārvades infrastruktūrā, lai saglabātu tīkla uzticamību un drošību.

3.14 Minētās jaunās un būtiskās investīcijas infrastruktūrā līdz šim nav veiktas pietiekamā apmērā. Elektroenerģijas un gāzes infrastruktūrai jāvelta ievērojami lielāka uzmanība, īpaši, ņemot vērā nesenos Vācijas lēmumus līdz 2022. gadam atteikties no kodolenerģijas. Ja nebūs pilnībā funkcionējošu un savstarpēji savienotu tīklu, progresa iespējas tiks ievērojami pasliktinātas.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Rūpniecisko un kalnrūpniecības atkritumu pārstrāde un izmantošana Eiropas Savienībā ekonomiskiem un ekoloģiskiem mērķiem” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 24/03)

Ziņotājs: **FORNEA kgs**

Līdzziņotājs: **KOTOWSKI kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 20. janvārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Rūpniecisko un kalnrūpniecības atkritumu pārstrāde un izmantošana Eiropas Savienībā ekonomiskiem un ekoloģiskiem mērķiem”.

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2011. gada 27. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 61 balsīm par un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Rūpniecisko un kalnrūpniecības atkritumu pārstrādes galvenais mērķis ir izvairīties no atkritumu apglabāšanas. Ir atbildīgi un steidzami jārisina tādas problēmas kā vides piesārņojums, veselības apdraudējumi un apkārtnes estētika. Mūsdienās neviena valsts nevar atļauties neņemt vērā to atkritumu otrreizējās pārstrādes potenciālu, kas radušies pēc primāro izejvielu izmantošanas. Apzinoties ietekmi uz vidi, cilvēku veselību un sabiedrību, mēs vairs nedrīkstam šos atkritumus vienkārši atstāt bez papildu apstrādes, jo tā ir lētāk.

1.2 Šādu atkritumu pārstrāde ekonomisku apsvērumu dēļ var uzlabot vidi, ainavu, nodarbinātību un sociālos apstākļus attiecīgo teritoriju iedzīvotājiem. Ja tiktu novērsts piesārņojuma risks cilvēkiem un videi, uzlabotos dzīves apstākļi šajos reģionos, kā rezultātā visi būtu ieguvēji. Tādēļ šo atkritumu lietderīga izmantošana ir jāapsver saistībā ar ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un kā kompensējošs pasākums skartajām vietējām kopienām.

1.3 Īpaši svarīga ir pilsoniskās sabiedrības, sociālo partneru, arī kalnrūpniecības, metalurģijas un enerģētikas profesionāļu, akadēmisko aprindu, iekārtu ražotāju, kā arī transporta nozares un tirdzniecības apvienību nozīme sabiedrības informēšanā un izpratnes veicināšanā par vides, ekonomiskajiem un sociālajiem ieguvumiem, ko sniedz tādu liela apjoma atkritumu pārstrāde, kuri radušies vai rodas kalnrūpniecības un metalurģijas nozarē un no ogļu spēkstacijām.

1.4 Šajā jautājumā ļoti nozīmīgas var būt vietējās pašvaldības, kas var rosināt atklātu reģionāla līmeņa pilsonisko dialogu, lai apzinātu iespējamās risinājumus vides aizsardzībai un atkritumu apstrādei, kā arī tam, kā atjaunot pamatu ilgtspējīgai rūpniecības attīstībai. Šajā nolūkā jāveido tīkls, kurā būtu apstiprti gan publiskie, gan privātie projekti vai publiskā un

privātā sektora partnerības iniciatīvas, tādējādi visām pusēm uzņemoties līdzatbildību par turpmākajiem ieguldījumiem, infrastruktūru un vides aizsardzību.

1.5 Eiropas Savienībai un dalībvalstīm ir jāizstrādā inovatīvi instrumenti un politikas pasākumi, lai maksimāli efektīvi un ilgtspējīgi risinātu jautājumu par rūpnieciskiem un kalnrūpniecības atkritumiem, pamatojoties uz pētījumiem, statistikas datiem un zinātniskiem faktiem. Ir svarīgi panākt arī labāku izpratni, izmantojot atbilstīgu apspriešanās procesu ar attiecīgajām ieinteresētajām personām par juridiskiem, politiskiem, administratīviem un sociāliem šķēršļiem, kas kavē šādu atkritumu pārstrādes nodrošināšanu.

1.6 Tāpēc EESK norāda uz nepieciešamību saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020” izstrādāt tādu jaunu efektīvu politiku rūpniecisko un kalnrūpniecības atkritumu jomās, kura, izmantojot visaptverošu pieeju, izveidotu saikni starp ilgtspējīgu rūpniecības politiku, inovāciju, resursu efektivitāti un labāku piekļuvi izejmateriāliem.

1.7 Lai iestādēm un uzņēmumiem, kas gatavojas uzsākt otrreizējās pārstrādes darbības vai vides aizsardzības programmas, būtu pieejami pietiekami dati, par ikvienu jaunu ieguves atkritumu apstrādes procesu jānodrošina informācija par atkritumu fizikālajām un ķīmiskajām īpašībām.

1.8 Pašreizējās politikas iniciatīvās, kuru mērķis ir garantēt izejvielu apgādes drošību, jāpalielina ES un dalībvalstu finansējums atbalsts pētniecībai un tādu tehnoloģiju izstrādei, ar kurām pārstrādā kalnrūpniecības un rūpnieciskos atkritumus un reģenerē vērtīgus minerālus un metālus. Vienai no prioritātēm jābūt tādu tehnoloģiju izstrādei, ar kurām iespējams reģenerēt kritiski svarīgus materiālus un tādus materiālus, kas var kaitēt cilvēku veselībai un videi.

1.9 Organizētā pilsoniskā sabiedrība uzskata, ka saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020" ir laiks izvērtēt Direktīvas 2006/21/EK sniegtos rezultātus, un ir gatava nākt klajā ar apsvērumiem un priekšlikumiem tās īstenošanas uzlabošanai, kā arī veicināt iniciatīvas kalnrūpniecības atkritumu lietderīgai izmantošanai.

1.10 Priekšlikumu uzlabot otrreizējo pārstrādi un samazināt kalnraktuvju, karjeru izstrādes, kā arī metalurģijas nozaru radītos atkritumus var rezumēt šādi:

- blakusprodukta juridisko statusu mainīt uz statusu "līdzprodukts" ar tādām pašām īpašībām, kādas piemīt primārajam produktam;
- nepārprotami atļaut pārstrādāt blakusproduktus ar īpašām pārstrādes metodēm un atļaut to darīt pamatražotnē vai speciālās sistēmās, kurās paredzēts līdzproduktam piešķirt īpašības, kādas vajadzīgas tā izmantošanai;
- veicināt līdzprodukta tirdzniecību, sekmējot transportēšanu un izmantošanu;
- ar nodokļu palīdzību atbalstīt patērētājus, kas izmanto līdzproduktus.

1.11 Ar ES saistītām iestādēm jāsniedz plašāka informācija par termoelektrostaciju atkritumu ietekmi uz vidi un cilvēku veselību, kā arī par ogļu sadegšanas produktu (*coal combustion products* — CCP) lietderīgu izmantošanu. Ir vajadzīga pētniecība un izstrāde, lai uzlabotu CCP izmantošanas iespējas, kā arī ieviestu jaunas tehnoloģijas un īstenotu pelnu vispārēju apsaimniekošanu un likvidēšanu.

1.12 ES ir jāveido un jāfinansē projekti ogļu sadegšanas blakusproduktu lietderīgai atkārtotai izmantošanai, tādējādi veicinot ilgtspējīgu attīstību, jo šie atkritumi tiktu otrreizēji pārstrādāti un netiktu izvietoti apglabāšanas poligonos, kas savukārt samazinātu nepieciešamību iegūt jaunas izejvielas, taupītu enerģiju un ūdens resursus.

1.13 Ir jāveic Eiropas līmeņa izpēte, lai uzkrātu vairāk informācijas par vieglajiem pelniem, smagajiem pelniem, tvaika katlu izdedžiem, dūmgāzes atsērošanas (*flue gas desulfurisation* — FGD) ģipsi, FGD slāpajiem un sausajiem gāzes skalotnes materiāliem, kā arī pelniem no dedzināšanas verdošā slānī (*fluidised bed combustion* — FBC). ES ogļu spēkstacijas ir jāaicina brīvprātīgi sniegt datus šādas izpētes veikšanai. Ir arī jāizveido un pastāvīgi jāatjaunina esošo produktu un CCP potenciālo lietojumu saraksts.

2. Pārskats

2.1 Tematiskajā stratēģijā atkritumu rašanās novēršanai un otrreizējai pārstrādei, ko 2005. gadā pieņēma saistībā ar Sesto vides rīcības programmu un kam tagad seko jauns Komisijas paziņojums (COM(2011) 13), kurā izvērtēts, kādā mērā ir vai nav sasniegti stratēģijas mērķi, ir ierosinātas jaunas darbības, lai pastiprinātu stratēģijas īstenošanu.

2.2 Jautājums par rūpnieciskajiem un kalnrūpniecības atkritumiem rada lielas bažas Eiropas pilsoņiem un organizētajai pilsoniskajai sabiedrībai. Eiropas rūpniecības nākotne zināmā mērā būs atkarīga no tā, kā mēs šo jautājumu risināsim. Pašlaik liela daļa rūpniecisko projektu draud strupceļš, jo pret tiem iebilst vietējās kopienas un pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kuras ir nobažījušās par rūpniecisko un kalnrūpniecības darbību ietekmi uz sabiedrības veselību un vidi.

2.3 Diemžēl daudzos gadījumos pilsoniskās sabiedrības bažas rodas tāpēc, ka trūkst informācijas un pārredzamības, tādēļ ir jānodrošina pilnīga un pareiza ietekmes uz vidi novērtējuma īstenošana, lai garantētu pareizu informāciju un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanos.

2.4 Rūpnieciskie un kalnrūpniecības atkritumi joprojām rada problēmas daudzās dalībvalstīs, kurās bijušas vai joprojām ir rūpnieciskas ražotnes un kalnrūpniecības iekārtas. Šie atkritumi var vai nu apdraudēt vietējās kopienas, vai pavērt tām iespējas. Tie kļūst par draudiem, ja tos vienkārši atstāj un neveic nekādus pasākumus, lai mazinātu vides risku, taču dažkārt tie var sniegt arī iespējas, jo izmestie atkritumi var veicināt darbības, kas saistītas ar metālu vai citu lietderīgu sekundāro izejvielu reģenerāciju.

2.5 Dažos gadījumos metālu koncentrācija kalnrūpniecības atkritumos var būt līdzvērtīga vai pat lielāka par metālu koncentrāciju rūdā. Tas pats attiecas uz metalurģiskās rūpniecības atkritumiem: reģenerācijas tehnoloģijas ir attīstījušās, un tagad ir iespēja no jauna pārvērtēt to atkritumu potenciālu, kuri rodas veco rūpniecisko darbību rezultātā, kā arī šo jomu padarīt videi nekaitīgu.

2.6 Daudzos gadījumos ar rūpnieciskajiem un kalnrūpniecības atkritumiem saistītie jautājumi jārisina vietējām pašvaldībām, jo atkritumu izgāztuves atrodas to jurisdikcijā. Tāpēc tieši šajā līmenī var tikt rasti risinājumi, kā problēmas pārvērst iespējās, veicinot privāto iniciatīvu un publiskās, privātās un administrācijas partnerības, lai veidotu rūpnieciskos parkus pilnīgai atkritumu izmantošanai un apvienotu horizontālo un vertikālo pieeju pārstrādes rūpniecībai, būvniecībai un infrastruktūrai.

2.7 Šajā atzinumā uzmanība tiks pievērsta trim atkritumu kategorijām, kas Eiropā ir sastopamas lielos daudzumos (miljardiem kubikmetru) un par ko Eiropas Savienības un dalībvalstu likumdevēji ir izrādījuši īpašu interesi:

- kalnrūpniecības atkritumiem (jeb "ieguves rūpniecības atkritumiem" atbilstīgi Direktīvā 2006/21/EK sniegtajai definīcijai), kas rodas no ogļu vai ar enerģijas ražošanu nesaistītu minerālu izpētes, ieguves un pārstrādes darbībām, — simtiem miljonu tonnu šo atkritumu no pašreiz vai agrāk izmantotām kalnrūpniecības zonām ir tikuši vai joprojām tiek uzglabāti, tos neapstrādājot, tuvāk vai tālāk no vietējām

kopienām.⁽¹⁾ Slēgti un pamesti kalnrūpniecības atkritumu apsaimniekošanas objekti var radīt nopietnu apdraudējumu videi un vietējām kopienām;

— metalurģijas nozares atkritumiem, kas galvenokārt sastāv no izdedžiem, nogulsniem un putekļiem. Piemēram, krāsaino metālu atkritumos var būt augsts smago metālu saturs, kas var potenciāli negatīvi ietekmēt vidi, ja tos pienācīgi neapstrādā;

— atkritumiem no termoelektrostacijām. Spēkstaciju izdedži un pelni rada daudz atkritumu, it īpaši valstīs, kurās termoelektrostaciju nozarē izmanto lielus daudzumus zemas kvalitātes ogli.

2.8 Visos šajos gadījumos atkritumu uzglabāšanas vietas, ja tās pienācīgi neapsaimnieko, var padarīt apkārtējo vidi ļoti netīkamu vietējām kopienām, kā arī aizņemt lielas zemes platības, kuras šīm kopienām būtu varējušas sniegt ekonomiskus, sociālus un ekoloģiskus ieguvumus.

3. Politikas un tiesiskais regulējums nolūkā veicināt rūpniecisko un kalnrūpniecības atkritumu pārstrādi

3.1 Stratēģija "Eiropa 2020", ES rūpniecības politika⁽²⁾, ES stratēģija "Resursu ziņā efektīva Eiropa"⁽³⁾, ES stratēģija par izejvielām⁽⁴⁾, tematiskā stratēģija atkritumu rašanās novēršanai un atkritumu pārstrādei⁽⁵⁾ un ES stratēģija par inovācijām⁽⁶⁾ veicina:

— ilgtspējīgu Eiropas izaugsmi, kuras pamatā ir resursu ziņā efektīva, videi nekaitīgāka un konkurētspējīgāka ekonomika;

— tādas tehnoloģijas un ražošanas metodes, kas samazina dabas resursu izmantošanu un palielina ieguldījumus ES esošajos dabas resursos;

— atkritumu hierarhijas pilnīgu piemērošanu, proti, vispirmām kārtām atkritumu rašanās novēršana, tad sagatavošana atkārtotai izmantošanai un otrreizējai pārstrādei, pēc tam enerģijas reģenerācija un tikai kā pēdējais variants — atkritumu apglabāšana;

— noteikumu pārskatīšanu, lai veicinātu pakalpojumu un ražošanas nozaru pāreju uz lielāku efektivitāti resursu ziņā, tostarp efektīvāku otrreizējo pārstrādi, kā arī galveno attiecīgo tehnoloģiju komercializēšanas un ieviešanas sekmēšanu;

— ieguldījumus ieguves rūpniecībā, izstrādājot zemes izmantojuma plānošanas politiku minerāliem un ietverot šajos

politikas virzienos digitālu ģeoloģisko datu bāzi un pārredzamu metodiku minerālu resursu noteikšanai, vienlaikus veicinot otrreizēju pārstrādi un atkritumu samazināšanu;

— Eiropas inovācijas partnerību, lai paātrinātu inovāciju pētniecību, izstrādi un ieviešanu tirgū.

3.2 **Pirmā Eiropas Direktīva par atkritumu apsaimniekošanu** ir spēkā kopš pagājušā gadsimta 70. gadiem. Ar Direktīvu 91/156/EK 1991. gadā izveidoja Eiropas atkritumu katalogu (*European Waste Catalogue — EWC*) un pēc tam pieņēma Direktīvu 91/689/EK par bīstamajiem atkritumiem. Īpaši svarīga mūsu atzinumam ir 2008. gada Direktīva 2008/98/EK, jo tās 4. panta 1. punktā ieviestas precīzākas definīcijas par atkritumu apsaimniekošanas hierarhiju: "a) atkritumu rašanās novēršana, b) sagatavošana atkārtotai izmantošanai, c) pārstrāde, d) cita tipa reģenerācija, piemēram, enerģijas reģenerācija, un e) apglabāšana."⁽⁷⁾

3.3 **Direktīvā 2006/12/EK un Lēmumā Nr. 1600/2002/EK** noteikts:

— līdz minimumam jāsamazina to atkritumu bīstamības līmenis, kurus joprojām turpina ražot;

— priekšroka jādod atkritumu rašanās novēršanai un otrreizējai pārstrādei;

— jāsamazina likvidējamo atkritumu daudzums, un to likvidēšanai jābūt drošai;

— likvidēšanai paredzēto atkritumu pārstrādes vietas jāiekārto pēc iespējas tuvāk vietai, kur atkritumi rodas, ciktāl tas nemazina atkritumu pārstrādes procesa efektivitāti.

3.4 **Direktīva 2006/21/EK** par kalnrūpniecības atkritumu apsaimniekošanu (pieņemta 2006. gadā, spēkā kopš 2008. gada maija; direktīvas īstenošanas novērtējums paredzēts 2012. gada novembrī):

— tiecas novērst jebkādu nelabvēlīgu ietekmi uz vidi vai cilvēku veselību, ko varētu radīt kalnrūpniecības atkritumi no esošiem vai jauniem avotiem;

— paredz pienākumu apsaimniekotājam izstrādāt atkritumu apsaimniekošanas plānu, kam jāatbilst atkritumu hierarhijai — vispirms zināšanas, pēc tam atkritumu rašanās novēršana, atkritumu atkārtota izmantošana, otrreizēja pārstrāde un, visbeidzot, apglabāšana;

— paredz pienākumu dalībvalstīm līdz 2012. gadam izveidot sarakstu ar slēgtiem un pamestiem kalnrūpniecības atkritumu apsaimniekošanas objektiem, kuri apdraud vai varētu apdraudēt vidi un sabiedrības veselību.⁽⁸⁾

⁽¹⁾ Piemēram, Rumānijā saskaņā ar Ekonomikas, tirdzniecības un uzņēmējdarbības vides ministrijas datiem ir 77 kalnrūpniecības sārņu tilpnes, kuru tilpums ir 340 miljoni kubikmetru un kopējā platība — 1 700 ha, kā arī 675 kalnrūpniecības atkritumu izgāztuves ar kopējo tilpumu 3,1 miljardi kubikmetru un kopējo platību 9 300 ha.

⁽²⁾ COM(2010) 614.

⁽³⁾ COM(2011) 21.

⁽⁴⁾ COM(2011) 25.

⁽⁵⁾ Jaunākais ziņojums COM(2011) 13.

⁽⁶⁾ COM(2010) 546 galīgā redakcija.

⁽⁷⁾ Tomēr nav nekādu norāžu par nepieciešamību samazināt atkritumu bīstamības līmeni, kad atkritumu pieņemšana ir apstiprināta vai kad tie jau atrodas poligonā.

⁽⁸⁾ Nesen ir publicēti norādījumi par sarakstu izveidi, lai palīdzētu dalībvalstīm veikt šo pienākumu.

4. Kalnrūpniecības atkritumu apstrāde

4.1 Līdzšinējie tiesību aktu priekšlikumi ir rosinājuši dalībvalstis līdz 2012. gada maijam izveidot sarakstus ar slēgtiem un pamestiem ieguves rūpniecības atkritumu apsaimniekošanas objektiem, kuri var ietekmēt iedzīvotāju veselību vai vidi, un publicēt šos sarakstus.

4.2 ES *Pecomines* pētījumā⁽⁹⁾ un gadījuma izpētes ziņojumā par attālās uzrādes līdzekļu izmantošanu⁽¹⁰⁾ 2004. gadā tika veikts provizorisks novērtējums vairākos objektos saistībā ar pirmo Austrumeiropas valstu pievienošanos. Tomēr pētījumā neanalizēja objektu fizisko vai ķīmisko stabilitāti.

4.3 Nav nevienas Eiropas mēroga datubāzes par kalnrūpniecības un citu rūpniecisko atkritumu atrašanās vietām, kā arī to fiziskajām un ķīmiskajām īpašībām. Dalībvalstis, piemēram, Spānija, jau ir izstrādājušas valsts plānus ieguves rūpniecības atkritumu apsaimniekošanai, pamatojoties uz attiecīgajiem statistikas datiem par reģistrētu pamestu un esošu atkritumu izgāztuvju, dambju un diķu skaitu un tilpību⁽¹¹⁾.

4.4 Dažas dalībvalstis ir izstrādājušas un piemēro metodes, ar kurām novērtēt vecu sārņu tilpņu un atkritumu izgāztuvju drošību, kā arī ir noteikušas prioritāras darbības, kas vajadzīgas, lai novērstu lielus piesārņojumus (piemēram, Slovākijas Vides ministrija). Tomēr nav veikts visaptverošs novērtējums attiecībā uz kalnrūpniecības atkritumu atkārtotas pārstrādes pašreizējo ekonomisko dzīvotspēju. Tas, vai atkārtota pārstrāde ir vai nav ekonomiski dzīvotspējīga, lielā mērā ir atkarīgs no attiecīgo minerālu tirgus cenas. Dalībvalstīm ir jāveic šādi novērtējumi, lai noteiktu iespējamās situācijas, kurās ieguvēji būs visi iesaistītie.

4.5 Piekļuve šiem atkritumiem un sārņiem būtu saistīta ar valstu minerālu plānošanas politiku un zemes plānošanas politiku, uz ko attiecas subsidiaritātes princips un kas jārisina katrai dalībvalstij atsevišķi, ievērojot ES tiesību aktus par ietekmes novērtējumu, kalnrūpniecības atkritumiem un ūdens resursiem.

4.6 ES stratēģijā par izejvielām ir ierosināta ilgtermiņa analīze par pieprasījumu pēc minerāliem, un šī analīze varētu būt pamats ekonomisko prioritāšu noteikšanai saistībā ar vecu sārņu otrreizēju pārstrādi un atkritumu apsaimniekošanas objektiem.

4.7 Atkritumu apsaimniekošanas objektu un sārņu atjaunošana ar ekonomiska rakstura stimulu vai bez tā var sekmēt

nodarbinātību, uzlabot vidi un radīt labākus sociālos un dzīves apstākļus attiecīgajām kopienām, proti, uzlabot ainavu un būtiski mazināt piesārņojuma risku.

4.8 Apstrādājot kalnrūpniecības atkritumus no slēgtiem un pamestiem atkritumu apsaimniekošanas objektiem, jāņem vērā vairāki apsvērumi:

- par prioritāti jāizvirza ātra un labi pārdomāta atļauju izsniegšana tādu atkritumu apstrādei no slēgtiem un pamestiem kalnrūpniecības atkritumu apsaimniekošanas objektiem, kas apdraud drošību un veselību vai kas var piesārņot vidi, vai kam var būt ekonomiska vērtība pašreizējā ekonomiskajā klimatā; lai veicinātu ieguldījumus, jāatrisina iepriekšējo apsaimniekotāju atbildības jautājumi⁽¹²⁾;
- var būt nepieciešams piešķirt valsts finansējumu tādu atkritumu apstrādei no slēgtiem un pamestiem kalnrūpniecības atkritumu apsaimniekošanas objektiem, kas apdraud drošību vai veselību vai kam nav ekonomiskas vērtības;⁽¹³⁾
- jānodrošina iespēja atkārtoti pārstrādāt tādu atkritumus no slēgtiem un pamestiem kalnrūpniecības atkritumu apsaimniekošanas objektiem, kas neapdraud drošību vai veselību, bet kam ir ekonomiskā vērtība, un jāatrisina iepriekšējo apsaimniekotāju atbildības jautājumi, lai veicinātu ieguldījumus.

4.9 **Tehnoloģija** vecu, pārmērīgi noslogotu atkritumu krātuvju reorganizēšanai un rehabilitācijai ir daļēji pieejama, taču būtu vajadzīgi jauni pētījumi. Eiropas inovācijas partnerība par izejvielām varētu nodrošināt stimulu pētījumu veicināšanai šajā jomā un, iespējams, nodrošināt finansējumu izmēģinājuma projektam. Šis zināšanas (piemēram, Austrumvācijā pēc atkalapvienošanās izmantotās tehnoloģijas) varētu kļūt par pasaules līmeņa zināšanām, ko varētu izmantot Eiropā un citur pasaulē. Jaunu tehnoloģiju un tehnisko paņēmieni izstrāde potenciāli varētu būt joma, kurā Eiropas rūpniecība sasniedz izcilību.

4.10 Dokumentā par labākajām pieejamajām metodēm (*Best Available Techniques, BAT*) kalnrūpniecības atkritumu apsaimniekošanā tikai īsumā pieminēta BAT izmantošana atkritumu atdalīšanai, lai nākotnē būtu iespējama sārņu un citu atkritumu labāka atkārtota pārstrāde.

4.11 Svarīga nozīme ir **Eiropas struktūrfondiem**, un tie jau nodrošina būtiskus ieguldījumus pētījumos un inovācijās. Pašreizējā finanšu periodā (2007–2013) ir paredzēti aptuveni 86 miljardi *euro*. Liela daļa šo līdzekļu vēl nav iztērēta un ir efektīvāk jāizmanto inovācijām un stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanai.

⁽⁹⁾ G. Jordan un M. D. Alessandro "Ieguves rūpniecība, ieguves rūpniecības atkritumi un saistīti vides jautājumi. Problēmas un risinājumi Centrāleiropas un Austrumeiropas kandidātvalstīs", *PECOMINES, JRC 2004* (EUR 20 868 EN).

⁽¹⁰⁾ A. M. Vijāda, S. Sommer, W. Mehl "Attālās uzrādes līdzekļu izmantošana atkritumu anomāliju noteikšanai un novērtēšanai valsts un starptautiskā līmenī", *PECOMINES, JRC 2004* (EUR 21 885 EN).

⁽¹¹⁾ "Plan Nacional de Residuos de Industrias Extractivas 2007–2015", kurā norādīts, ka Spānijā ir 988 reģistrēti kalnrūpniecības diķi un dambji ar kopējo tilpumu 325 878 800 kubikmetru apmērā un radīto kalnrūpniecības atkritumu kopējais apjoms laikposmā no 1983. līdz 1989. gadam bija aptuveni 1 375 673 315 kubikmetri. No kopējā kalnrūpniecības atkritumu apjoma 47,2 % ir pamestos objektos.

⁽¹²⁾ Interesants atbildības jautājumu risināšanas modelis ir sniegts ASV Vides aizsardzības aģentūras "Good Samaritan Initiative" ("Labo samariešu iniciatīva").

⁽¹³⁾ Tas attiecas tikai uz pamestiem objektiem, kuriem nav nosakāms atbildīgais apsaimniekotājs.

4.12 Agrākajos gados ES struktūrfondus dažkārt jau pielietoja gadījumos, kad jaunas reģionālās infrastruktūras izbūvi bija iespējams apvienot ar vecu rūpniecisku un kalnrūpniecības reģionu attīrīšanu un atjaunošanu. Sekmīgākajās iniciatīvās vecu sārņu un atkritumu izgāztuvju pārstrāde tika apvienota ar jaunas raktuves izveidi, kas vairumā gadījumu uzlabo ekonomisko dzīvotspēju, pateicoties apjomradītiem ietaupījumiem.

4.13 Līdz šim tikai neliela daļa ES finansējuma ir izmantota kalnrūpniecības atkritumu pārstrādei un izmantošanai ekonomiskiem un ekoloģiskiem mērķiem. Tomēr dažām Eiropas iniciatīvām un projektiem, piemēram, Eiropas Tehnoloģiju platformai par ilgtspējīgiem minerālresursiem, ES *ProMine* projektam un *EuroGeoSource*, ir nodrošināts Eiropas Komisijas finansiālais atbalsts, un tiek liktas cerības, ka šie projekti veicinās inovatīvas tehnoloģijas, speciālo zināšanu uzkrāšanu par minerāliem un kalnrūpniecības atkritumu datubāzes izveidi.

5. Metalurģijas atkritumi. Rūpniecisko atkritumu jēdziens. Vides problēmas. Ekonomiskās un sociālās iespējas

5.1 Rūpniecisko atkritumu jēdziens laika gaitā nav būtiski attīstījies, respektīvi, nav mainījies nostādne, ka tas, kas nav produkts, ir atkritums. Tomēr, pateicoties jaunākajām vides politikas tendencēm (bezatkritumu pieejai) un ar izejvielu trūkumu saistītām ekonomiskām problēmām, iespējams, nāksies būtiski pārskatīt rūpnieciskās darbības "produkta" jēdzienu.

5.2 Mūsdienās sarežģītu rūpniecisku darbību mērķis ir iegūt daudz "līdzproduktu", nevis izstrādāt vienu produktu.⁽¹⁴⁾ Piemēram, cementa ražošanā domnu gāzes izdedžus tagad izmanto kā svarīgu sastāvdaļu daudzos cementa maisījumos.⁽¹⁵⁾

5.3 Spēkā esošie Eiropas tiesību akti paredz, ka procesā papildus produktam drīkst iegūt tikai blakusproduktus, nevis līdzproduktus. Tas nozīmē, ka līdzprodukts, ja tas netiek iegūts galvenajā ciklā, tiek uzskatīts par brāķi, ko var izmantot atkārtoti un kam piemēro visus noteikumus par atkritumiem.

5.4 Faktiski tā nav termina definīcijas problēma (blakusproduktu un līdzproduktu var uzskatīt par līdzvērtīgiem jēdzieniem). Problēma ir saistīta ar ierobežojumiem, kas attiecībā uz blakusproduktu paredzēti tiesību aktos. Saskaņā ar Direktīvas 2008/98/EK 5. pantu blakusproduktam ir jāatbilst četrām prasībām: "a) vielu vai priekšmetu turpmāk noteikti lietot; b) vielu vai priekšmetu var tieši izmantot bez turpmākas apstrādes, izņemot parastu rūpniecisko praksi; c) viela vai priekšmets ir radies kā ražošanas procesa neatņemama daļa; un d) turpmāka lietošana ir likumīga, proti, viela vai priekšmets atbilst visām attiecīgajām produkta, vides un veselības aizsardzības prasībām konkrētajam lietojumam un neatstāj nelabvēlīgu ietekmi uz vidi un cilvēku veselību."

⁽¹⁴⁾ Faktiski šī koncepcija nav jauna. Tā pārnēs uz rūpniecības nozari pieeju, ko jau izmanto lauksaimniecībā, proti, ka organiskos atkritumus izvieto augsnē kā mēslojumu vai izmanto kā kurināmo.

⁽¹⁵⁾ Eiropas cementa standarta EN 197-1 sastāvdaļu sarakstā ir ietverti deviņi cementa veidi. Domnu gāzes izdedžus izmanto proporcijā 6 %–95 % no svara.

5.5 Atkritumu poligonos apglabātajos metalurģijas rūpniecības atkritumos var būt dažādas kaitīgas vielas, piemēram, smagie metāli, tostarp savienojumu veidā, kas nav bijuši izmantoti "produkta" ražošanā. Turklāt šīm vielām⁽¹⁶⁾, ja tās apglabā atkritumu poligonos, bieži ir nepieciešama iepriekšēja apstrāde, pamatojoties uz Direktīvu 2006/12/EK.

5.6 Ja pieļautu sekundāru produktu uzskatīt par līdzproduktu, tad varētu veikt apstrādi un/vai pārstrādi pamatražotnē (kā pašlaik) vai speciālās sistēmās, kas paredzētas līdzprodukta pārveidošanai par jaunu produktu, kuru var laist tirgū bez ierobežojumiem, vienkārši to deklarējot. Pašreiz tas ir iespējams tikai tiem uzņēmumiem un rūpnīcām, kam ir atļauts pārstrādāt atkritumus, pamatojoties uz Direktīvu 2006/12/EK.

5.7 Galvenais ieguvums videi ir tāds, ka tiek nodarīts mazāks kaitējums augsnei un ainavai. Piemēram, vienam miljonam tonnu tērauda izdedžu (izdedžus no oglekļa tērauda var inertizēt) vajadzīgs poligons ar kopējo tilpumu apmēram 900 000 m³ apmērā, un tas aiztaupītu tādu pašu tilpumu kopējo inerto ekskavāciju⁽¹⁷⁾. Otrais ieguvums pēc inertizēšanas atkārtotai lietošanai ir tas, ka samazinās vidē nokļuvušās emisijas (puteķļu un metālu izskalošanās).

5.8 No sociālās un ekonomikas perspektīvas ar metalurģijas rūpniecības atkritumu apstrādi un otrreizējo pārstrādi saistītās darbības ir inovatīvas darbības, kurās, lai maksimāli samazinātu ietekmi un mazinātu izmaksas, papildus tiešam darbaspēkam vajadzīga pētniecība un izstrāde. Šajā jomā interesantu pētījumu 2010. gadā veica Apvienotajā Karalistē; tajā noteica darba devējam vajadzīgās prasmes, lai vāktu, apsaimniekot un apstrādātu komunālos un rūpnieciskos atkritumus.⁽¹⁸⁾

6. Atkritumi no termoelektrostacijām. Ogļu sadegšanas produktu lietderīga izmantošana

6.1 Ogles ir svarīgs resurss, kas dabā pieejams lielos daudzumos. Kopējā akmeņogļu ieguve 2008. gadā pasaulē bija 579 Mt, un kopējā brūnogļu ieguve — 965 Mt.⁽¹⁹⁾ Pasaulē kopumā no oglēm saražo 27 % no primārās enerģijas un 41 % no elektroenerģijas. Ogļu nozīme elektroenerģijas ražošanā pasaulē nemazināsies, un ogles 2030. gadā izmantos, lai

⁽¹⁶⁾ Piemēram, EAF puteķļi (lēš, ka ES 27 dalībvalstīs no oglekļa tērauda ražošanas rodas vairāk nekā 1,2 Mt šo puteķļu) satur dzelzi (10–40 %), kā arī cinku (21–40 %), svina (līdz 10 %) un kadmiju + varu (līdz 0,7 %). Izdedži (lēš, ka ES 27 dalībvalstīs no oglekļa tērauda ražošanas — BOF un EAF — rodas 27 Mt izdedžu) var saturēt tērauda daļiņas (līdz 10 %), kā arī dzelzs (10–30 %), mangāna (3–9 %) un hroma (1–5 %) oksīdus.

⁽¹⁷⁾ Tiek lēsts, ka 27 Mt atkritumu, kas ik gadu rodas ES 27 dalībvalstīs, pēc kopējā tilpuma atbilst tādām atkritumu kalnām, kas būtu 20 m augsts un platībā divkārt pārsniegtu Milānas pilsētai līdzvērtīgu teritoriju.

⁽¹⁸⁾ <http://www.viridor.co.uk/news/recycling-waste-industry-labour-market-investigation-published/>.

⁽¹⁹⁾ Starptautiskās Enerģētikas aģentūras (IEA) 2008. gada ziņojums.

saražotu 44 % no pasaules elektroenerģijas. Pie pašreizējā ražošanas apjoma ar apstiprinātajiem ogļu krājumiem pietiks 119 gadus. ⁽²⁰⁾

6.2 Pēc ogļu sadedzināšanas elektroenerģijas un siltuma ražošanai rodas daudz atkritumu, kas rada nopietnas bažas un problēmas ES un pasaules iedzīvotāju kopienām, kurās šādi atkritumi rodas un tiek apglabāti. Tādu valstu kā ASV, Vācijas un Apvienotās Karalistes uzņēmumi un pētniecības iestādes kopš 1945. gada turpina apzināt lietderīgus izmantojumus šādiem atkritumiem, ko klasificē kā ogļu sadegšanas produktus (CCP). Galvenie CCP ir šādi: viegie pelni, smagie pelni, tvaika katlu izdedži, pelni no dedzināšanas verdošā slānī (FBC), pussausais absorbācijas produkts, dūmgāzes atsērošanas (FGD) ģipsis.

6.3 ASV 1968. gadā nodibināja Amerikas Ogļu pelnu asociāciju (ACAA, *American Coal Ash Association*), kura darbojas kā tirdzniecības organizācija un kuras mērķis ir panākt ogļu spēkstaciju atkritumu atkārtotu izmantošanu. Šīs asociācijas uzdevums ir sekmēt ogļu sadegšanas produktu apsaimniekošanu un izmantošanu ekoloģiski atbildīgos, tehniski piemērotos, komerciāli konkurētspējīgos veidos, kas atbilst pasaules iedzīvotāju interesēm. ⁽²¹⁾

6.4 Saskaņā ar ACAA aprēķiniem CCP apjoms ASV ir pieaudzis no 25 Mt 1966. gadā līdz 135 Mt 2008. gadā, savukārt CCP lietderīgā izmantošana tajā pašā laikposmā palielinājusies no 5 Mt līdz aptuveni 55 Mt.

6.5 Savukārt Eiropas Ogļu sadegšanas produktu asociācija (ECOPA, *European Coal Combustion Products Association*) ⁽²²⁾ 2007. gadā aprēķināja, ka kopējais ogļu sadegšanas produktu apjoms ES 27 dalībvalstīs ir vairāk nekā 100 miljoni tonnu gadā un ES 15 dalībvalstīs — 61 miljons tonnu; 68,3 % no šā apjoma ir viegie pelni, 17,7 % — FGD ģipsis, 9,4 % — smagie pelni, 2,4 % — tvaika katlu izdedži, 1,5 % — FBC pelni un 0,7 % — SDA produkti.

6.6 Gan pasaulē kopumā, gan Eiropā potenciālie CCP lietotāji nav pietiekami informēti par šo jauno materiālu un produktu īpašībām un izmantošanas ieguvumiem. Līdz šim lielākā CCP radītāja un patērētāja bijusi ASV rūpniecība, pēc kuras nākamās ir dažas Eiropas valstis, piemēram, Vācija un Apvienotā Karaliste. Patlaban situācija mainās, un tādas valstis kā Ķīna un Indija kļūst par vadošajām CCP radītājām un patērētājām. ⁽²³⁾

⁽²⁰⁾ Pasaules Ogļu asociācija.

⁽²¹⁾ Saskaņā ar ACAA tīmekļa vietnes informāciju asociācija arī izstrādā pētniecības dokumentus un ziņojumus, veic apsekojumus, gatavo nozares dokumentus un apkopo speciālās zināšanas par ogļu pelnu, tvaika katlu izdedžu vai dūmgāzes atsērošanas materiālu otrreizējo pārstrādi. Arī Japānā ir attiecīga organizācija — Ogļu pelnu izmantošanas centrs.

⁽²²⁾ ECOPA dibināta 1990. gadā. Pašlaik šī asociācija pārstāv vairāk nekā 86 % no CCP apjoma ES 27 dalībvalstīs.

⁽²³⁾ Piemēram, Indijā tiek prognozēts, ka valsts enerģijas pieprasījums 2020. gadā būs apmēram 260 000 MW, no kuriem aptuveni 70 % nodrošinās ar ogļēm. Ogļu elektrostacijas radīs 273 Mt CCP.

6.7 Ekoloģiskie ieguvumi no ogļu spēkstaciju atkritumu lietderīgas izmantošanas

— Ogļu spēkstaciju apkārtējās vides stāvokļa uzlabojumi.

— Dabas resursu taupīšana.

— Enerģijas pieprasījuma un siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājums.

— Apglabāšanas telpas ietaupījumi.

6.8 Ogļu sadegšanas produktu pašreizējie lietojumi

— Cementa un betona ražošana. Viegie pelni ir betona saistviela. ⁽²⁴⁾

— Bīstamu atkritumu sacietināšana un stabilizācija.

— Smago pelnu izmantošana asfalta maisījumos ceļu būvei.

— FGD ģipša izmantošana lauksaimniecībā.

— Cenosfēru vai metālu ieguve. Cenosfēras var izmantot vieglajā betonā, struktūrmateriālos, kā arī īpaši vieglo kompozītmateriālu sintēzē. Izmantošana autoražošanas nozarē, aviācijā, krāsās un lakās, grīdu, kabeļu, cauruļvadu, celtniecības un māsaimniecības elektropreču nozarē.

— Augsnes aizsardzība un pamestu ieguves avotu atjaunošana.

— Smagos pelnu izmantošana ķieģeļu un māla ķieģeļu ražošanā. Vieglo pelnu ķieģeļiem nav vajadzīga apstrāde ceplī, un tajos var izmantot lielu daudzumu otrreizējās pārstrādes materiālu.

— Ģermānija reģenerācija no ogļu vieglajiem pelniem.

— Jaunu krāsu izstrāde un citi ekoloģiski lietojumi. Krāsas, ko ražo, izmantojot CCP, ir izturīgas pret ūdeni, skābi un organiskajiem šķīdinātājiem.

— Koksnes aizvietotāji.

— Vieglo pelnu izmantošana notekūdeņu attīrīšanā no tādiem smagajiem metāliem kā Cd vai Ni.

— Pētījumi par toksisko pelnu pārvešanu autobūves metālu putās.

⁽²⁴⁾ Saskaņā ar ACAA informāciju vairāk nekā puse no ASV ražotā betona satur vieglos pelnus.

6.9 Eiropā liels daudzums vieglo pelnu nonāk atkritumu poligonos vai tiek izmantoti mazvērtīgos lietojumos (ar dažiem izņēmumiem, piemēram, Nīderlandē un Vācijā). Tas tā notiek pelnu kvalitātes dēļ, jo Eiropas Savienībā tie ne vienmēr ir piemēroti augstvērtīgiem lietojumiem, kā arī informācijas trūkuma dēļ un tāpēc, ka netiek veicināta CCP lietderīga izmantošana dažādos lietojumos. Nākotnē sagaidāms, ka pelnu kvalitāte uzlabosies, pateicoties gan vides prasībām, kas ir jāievēro ogļu spēkstacijām, gan nozares centieniem ogles sadedzināt efektīvi un videi nekaitīgā veidā.

6.10 Ir vajadzīgs vairāk pētījumu, lai izprastu faktorus, kas ietekmē CCP izmantošanu. Par mērķi jāizvirza šo produktu saprātīga izmantošana. Tāpēc, lai sekmētu CCP pārveidošanu

jaunos inovatīvos materiālos un lai uzlabotu pašreizējās zināšanas par vieglo pelnu cenosfēru sastāvu, morfoloģiju un struktūru, vajadzīgi ne tikai uz rezultātiem pamatota vieglo pelnu klasifikācijas sistēma un pētniecības un izstrādes programmas, bet arī inovatīvi ekonomiskie, apsaimniekošanas un loģistikas risinājumi.

6.11 CCP juridiskā definīcija, kas tos padara par atkritumiem, rada šķēršļus ogļu spēkstaciju atkritumu lietderīgai izmantošanai. Pašreizējā klasifikācija ir saskaņots atkritumu saraksts, ko var pārskatīt, pamatojoties uz jaunām zināšanām un pētījumu rezultātiem. CCP, kam nepiemēro tiesību aktus atkritumu apsaimniekošanas jomā, var piemērot REACH regulu.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Centieni uzlabot Eiropas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares konkurētspēju – iespējas un problēmas” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 24/04)

Ziņotājs: **ZBOŘIL kgs**

Līdzziņotājs: **PESCI kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 20. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Centieni uzlabot Eiropas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares konkurētspēju – iespējas un problēmas”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija pieņēma atzinumu 2011. gada 27. septembrī. Ziņotājs – ZBOŘIL kgs un līdzziņotājs – PESCI kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 120 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozare (tāpat kā celulozes un papīra ražošanas nozare) galvenokārt izmanto dabiskas atjaunojamās izejvielas, koksni, un tai ir būtiska loma ekoloģiskas ekonomikas attīstībā. EESK ir ievērojusi, ka starp atsevišķām ES politikas jomām un iniciatīvām diemžēl ir būtiskas pretrunas, kas ievērojami ietekmē koksnes apstrādes un pārstrādes rūpniecības konkurētspēju un rentabilitāti.

1.2 Nozare saskaras ar pieaugošu konkurenci, ko rada atjaunojamās enerģijas nozare attiecībā uz koksni, pateicoties subsīdijām un citiem pasākumiem, kuri veicina biomasas izmantošanu (koksne ir viens no galvenajiem avotiem no biomasas iegūtas enerģijas ražošanā). Grūtības ir arī saistībā ar investīcijām, pētniecību, apmācību, gados jaunu darbinieku piesaisti un administratīviem ierobežojumiem attiecībā uz publisko iepirkumu. Bez tam mēbeļu ražošanas nozare saskaras ar izejmateriālu, piemēram, ādas, plastmasas, dabisko šķiedru un naftas atvasinājumu, cenu krasu kāpumu.

1.3 EESK aicina ES un dalībvalstu iestādes uzņemties nopietnas saistības attiecībā uz normatīvās sistēmas pielāgošanu un izstrādi, lai veicinātu kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares un celulozes un papīra ražošanas nozares konkurētspēju un uzlabotu minētā izejmateriāla piegādes iespējas. EESK vēlētos atgādināt, ka vajadzīga koksnes izejvielu piegādes koksnes apstrādes un pārstrādes rūpniecībai un atjaunojamās enerģijas nozarei (biomasa) problēmu sīka izpēte.

1.3.1 EESK aicina Komisiju sadarboties ar mežrūpniecības nozari, lai noteiktu atbilstošus un konkrētus pasākumus minēto problēmu risināšanai. Lai veicinātu šādu sadarbību, Komiteja

ierosina izveidot neformālu, neitrālu starpiestāžu ekspertu grupu — piesaistot arī attiecīgās ieinteresētās puses — jautājumā par “koksni kā ilgtspējīgu izejvielu”. Protams, ka CCMI ir ieinteresēta piedalīties šādas grupas darbā.

1.4 Eiropas pētījums “EUwood”⁽¹⁾ liecina, ka paredzamais koksnes patēriņš enerģijas ražošanai pieaugs no 346 miljoniem kubikmetru 2010. gadā (3,1 EJ) līdz 573 miljoniem kubikmetru (5 EJ) 2020. gadā un varētu sasniegt 752 miljonus kubikmetru (6,6 EJ) 2030. gadā. Minētie rezultāti ir balstīti uz pieņēmumu, ka no atjaunojamajiem avotiem ražotajā enerģijā koksnes daļa samazināsies no 50 % 2008. gadā līdz 40 % 2020. gadā. Līdz 2025. gadam koksnes deficīts ir paredzams 200 miljonu kubikmetru apmērā, bet līdz 2030. gadam — 300 miljonu kubikmetru apmērā.

1.5 EESK lūdz iekļaut koku kā galveno izejvielu Eiropas Inovācijas partnerībā par izejvielām atbilstoši Komisijas paziņojumā par izejvielām iekļautajiem ieteikumiem. Tāpēc jo īpaši būtu jāizpēta atkārtotas izmantošanas un pārstrādes iespējas.

1.6 ES politikai ar mežu saistītās jomās būtu jāatbalsta aktīva mežu apsaimniekošana; EESK jo īpaši iesaka Eiropas Komisijai veicināt enerģijas ražošanai paredzētu “īsa rotācijas perioda mežu” kultivēšanu. Būtu jāizpēta arī pasākumi, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka koksni, kas ir piemērota rūpnieciskai izmantošanai, neizmanto atjaunojamās enerģijas ražošanai.

⁽¹⁾ Avots: Eiropas pētījums “Reāls potenciāls ES mežu pieauguma un izmantošanas izmaiņai EUwood” [“Real potential for changes in growth and use of EU forests. EUwood”]. 3.5. nodaļas 45. lpp. Turpmākais pieprasījums pēc koksnes enerģijas “...Paredzams, ka koksnes enerģijas ražošanā pieaugs no 346 miljoniem m³ 2010. gadā (3,1 EJ) līdz 573 miljoniem m³ (5 EJ) 2020. gadā un varētu sasniegt 752 miljonus m³ 2030. gadā (6,6 EJ). Minētie rezultāti ir balstīti uz pieņēmumu, ka no atjaunojamajiem avotiem ražotajā enerģijā koksnes daļa samazināsies no 50 % 2008. gadā līdz 40 % 2020. gadā.”

1.7 EESK uzsver, ka aktīvi jāatbalsta tādu ekoloģisku ēku celtniecība, kurās izmanto videi nekaitīgas un resursu izmantošanas ziņā efektīvas konstrukcijas un procesus visā ēku ekspluatācijas laikā. Šajā nolūkā EESK sadarbībā ar attiecīgajiem Komisijas dienestiem lietderīgi varētu atbalstīt ikgadēju pasākumu, piemēram, darbsemināru, lai demonstrētu ilgtspējīgu būvniecību un projektēšanu.

1.8 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieka *Antonio Tajani* priekšlikumu ieviest “konkurētspējas pārbaudi” pirms ES un trešo valstu tirdzniecības partnerības nolīgumu parakstīšanas. Komiteja piekrīt arī tam, ka vajadzētu izvērtēt visu pārējo politikas jomu (piemēram, enerģētikas, tirdzniecības, vides, sociālās un patērētāju aizsardzības politikas) iniciatīvu ietekmi uz rūpniecības konkurētspēju pirms šādu iniciatīvu īstenošanas.

1.9 Lai paaugstinātu ražīgumu un apsteigtu konkurentus, nozarei ir vajadzīgi darbinieki, kas ir apguvuši jaunākās iemaņas un tehnoloģijas. EESK atzinīgi vērtē nozares proaktīvo pieeju attiecībā uz darbinieku aizsardzību pret kaitīgu vielu iedarbību darba vietā un nozares apņemšanos nodrošināt profesijas un nodarbinātības drošību, darbinieku veselības aprūpi un labklājību, iemaņu un zināšanu pilnveidošanu un ģimenes dzīves saskaņošanu ar darbu.

1.10 Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas izpētes un inovācijas projektu akceptēšanas ES līmenī panākumi līdz šim ir bijuši visnotaļ pieticīgi. Lai Eiropas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarēm nodrošinātu spēcīgāku atbalstu pētniecības un izstrādes jomā, turpmākajās programmās īpaši būs jāņem vērā MVU specifiskās problēmas un vajadzības.

1.11 EESK vēlētos atgādināt, cik svarīga ir nozares un ES/valstu valdību spēcīga sadarbība viltošanas apkarošanā. EESK tādēļ atbalsta Eiropas standarta patenta izveidi un aicina izveidot mēbeļu ražošanas produktiem paredzētu “produktu lapu”. Ievērojamu palīdzību varētu sniegt arī tādu tehnoloģiju izstrāde, kas atvieglotu autentificēšanu. EESK iesaka, ka ES vajadzētu veikt pasākumus, lai stiprinātu valstu muitas iestāžu rīcībspēju, un ka būtu jāorganizē “Eiropas/Nacionālā Viltojumu novēršanas diena”.

2. Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares Eiropas Savienībā ⁽²⁾

2.1 Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares ir ļoti svarīgas, ilgtspējīgas, inovatīvas un vides prasībām atbilstošas, to apgrozījums 2008. gadā bija aptuveni EUR 221 miljards un tajās bija nodarbināti 2,4 miljoni cilvēku, kas strādā vairāk nekā 365 000 uzņēmumos, no kuriem lielākā daļa ir MVU. Uz mēbeļu ražošanas nozari attiecināma gandrīz puse no minētā apgrozījuma, tai seko būvelementu ražošana (19,3 %), koku zāģēšana gaterī (13,9 %) un koksnes plātņu ražošana (9,2 %). Vispārējā finanšu un ekonomikas krīze ir spēcīgi ietekmējusi visu nozari: laikā no 2008. līdz 2009. gadam apgrozījums

samazinājās par vairāk nekā 20 %. Koksnes apstrādes un pārstrādes rūpniecības pārējo daļu veido celulozes un papīra ražošanas nozare: tās gada apgrozījums ir EUR 71 miljards un gada ražošanas apjoms ir 36 miljoni tonnu celulozes un 89 miljoni tonnu papīra.

2.2 Mēbeļu ražošanas nozarē ir nodarbināts 51 % koksnes apstrādes un pārstrādes rūpniecībā strādājošo. Itālijā ir vislielākais nodarbināto skaits nozarē — 363 000 darba vietu, tai seko Polija, Vācija, Spānija un Apvienotā Karaliste. Jaunajās ES dalībvalstīs nozarē ir īpaši liels nodarbināto skaits: no kopējā nodarbināto skaita 34 % strādā kokapstrādes nozarēs. Darba vietas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarēs bieži atrodas attālos vai mazāk industrializētos vai attīstītos apgabalos un tāpēc tās sniedz svarīgu ieguldījumu lauku ekonomikā. Uz celulozes un papīra ražošanas nozari attiecināmas 235 000 tiešo darba vietu un 1 miljons netiešo darba vietu. Lauku apgabalos atrodas 60 % visu darba vietu.

2.3 Tā kā nozare galvenokārt izmanto dabiskas atjaunojamas izejvielas un ir pierādījusi savu ilgtspēju, tā ir “celmlauze” ekoloģiskas ekonomikas attīstībā, kas ir viens no ES nākotnes pamatmērķiem. Celulozes un papīra ražošanas nozarei arī ir izcili ekoloģiskie rādītāji. Attiecībā uz izejvielām jāatzīmē, ka puse no papīra ražošanā izmantotajām šķiedrām tiek pārstrādātas. Atlikusī resursu daļa tiek labi izmantota: 20 — 30 % minēto šķiedru rodas kā citu nozaru atliekvielas, 40 — 60 % rodas mežkopības retināšanas darbos un tikai 20 — 30 % rodas no galvenajām cirtēm.

2.4 Diemžēl starp atsevišķām ES politikas jomām un iniciatīvām ir pretrunas, kas ievērojami ietekmē koksnes apstrādes un pārstrādes rūpniecības konkurētspēju un rentabilitāti. Eiropas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozare saskaras ar pieaugošu konkurenci, ko rada atjaunojamās enerģijas nozare attiecībā uz koksni, pateicoties subsīdijām un citiem pasākumiem, kuri veicina biomasas izmantošanu (koksne ir viens no galvenajiem avotiem no biomasas iegūtas enerģijas ražošanā). Grūtības ir arī saistībā ar investīcijām, pētniecību, apmācību, izglītību un gados jaunu darbinieku piesaisti. Papildu spriedzi nozarē rada administratīvie ierobežojumi attiecībā uz publisko iepirkumu.

2.5 Nozarei arvien lielāku konkurenci rada zemu izmaksu jaunās tirgus ekonomikas valstis, turklāt tā saskaras ar aizvien lielāku skaitu tehnisku tirdzniecības šķēršļu. Bez tam mēbeļu ražošanas nozare saskaras ne tikai ar grūtībām attiecībā uz koksnes kā izejmateriāla pieejamību, bet arī ar izejmateriālu, piemēram, ādas, plastmasas, dabisko šķiedru un naftas atvasinājumu, cenu krasu kāpumu.

2.6 Ja ES iestādes neuzņemsies saistības izstrādāt tādu normatīvo sistēmu, kas spēj veicināt konkurenci, un negarantēs izejmateriālu piegādi kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarei, visas nozares nākotne būs apšaubāma.

⁽²⁾ Datu avots: *European Panel Federation (EPF)* 2009.-2010. gada ziņojums.

3. Eiropas tiesību aktu atjaunojamās enerģijas jomā ietekme uz pieprasījumu pēc koksnes

3.1 EESK izsaka nopietnas bažas par to, kāda būs Komisijas izstrādātās Klimata pārmaiņu un enerģētikas paketes ietekme uz atjaunojamajiem enerģijas avotiem un uz koksnes, kas ir nozares izejviela, vispārējo pieejamību. EESK izsaka neapmierinātību, ka neatbilstošu subsīdiju shēmu, ko izveidoja mērķu sasniegšanai klimata jomā, izmantošana atjaunojamās enerģijas ražošanā ir radījusi tādu situāciju, kad izdevīgāk ir koksni tieši sadedzināt nevis izmantot to produktu ražošanai. Tas ir ievērojami ietekmējis koksnes piegādi kokapstrādes uzņēmumiem, kā arī minēto uzņēmumu vispārējo konkurētspēju un rentabilitāti.

3.2 EESK mudina Eiropas Komisiju veikt koksnes izejvielu piegādes koksnes apstrādes un pārstrādes rūpniecībai un atjaunojamās enerģijas nozarei (biomasa) problēmu sīku izpēti. EESK aicina Komisiju sadarboties ar mežrūpniecības nozari, lai noteiktu atbilstošus un konkrētus pasākumus minēto problēmu risināšanai. Lai veicinātu šādu sadarbību, Komiteja ierosina izveidot neformālu, neitrālu starpiestāžu ekspertu grupu — piesaistot arī attiecīgās ieinteresētās puses — jautājumā par “koksni kā ilgtspējīgu izejvielu”. Protams, ka CCMI ir ieinteresēta piedalīties šādas grupas darbā.

3.3 EESK atbalsta koksnes pārstrādes un papīra ražošanas nozares aicinājumu noteikt līdzsvarotu pieeju attiecībā uz enerģiju, kas ražota no koksnes biomasas, lai izvairītos no traucējumiem tirgū saistībā ar koksnes izejmateriālu pieejamību un cenu pārstrādes rūpniecībā. Būtu jāņem vērā arī tas, ka daudzi koksnes pārstrādes uzņēmumi laika posmā no 2009. gada jūnija līdz 2011. gada jūnijam ir bijuši spiesti samazināt ražošanas jaudas nevis finansiālu vai tehnoloģisku iemeslu dēļ, bet gan izejvielu trūkuma dēļ.

3.4 Lai gan koksnes biomasai piemīt vislielākais (biomasas) jaudas blīvums (enerģijas plūsma vatos uz vienu kvadrātmetru), būtu jāatzīmē, ka šāds jaudas blīvums tomēr ir ļoti zems (0,6 W/m²), un, piemēram, elektrostacijai, kurā kā kurināmo izmanto koksni un kuras uzstādītā jauda ir 1 GW, jaudas koeficients — 70 % un pārveides efektivitāte — 35 %, gadā vajadzētu koksni no aptuveni 330 000 ha koku plantāciju, kas ir līdzvērtīgs gandrīz 58 × 58 km lielam zemes gabalam ⁽³⁾. Lai sasniegtu Eiropas mērķus atjaunojamās enerģijas jomā ar paredzēto biomasas daļu, vajadzētu 340 — 420 miljonus kubikmetru koksnes biomasas.

3.5 Attiecībā uz atjaunojamo enerģijas avotu (RES) un biomasas izmantošanas veicināšanu EESK uzskata, ka ļoti svarīgi ir šādi principi:

— dalībvalstīm pirms tās īsteno pasākumus RES izmantošanas veicināšanai savos RES rīcības plānos būtu jānovērtē tas

koksnes biomasas apjoms valstī vai reģionā, kas ir nepārprotami pieejams izmantošanai enerģijas ražošanā, un apjoms, kuru kokapstrādes nozare jau izmanto kā izejvielu;

- lai atjaunoto dabisko līdzsvaru starp koksnes izmantošanu rūpniecībā un koksnes biomasas izmantošanu enerģijas ražošanā, jāatsakās no subsīdijām koksnes tiešai sadedzināšanai;
- būtu jāievieš piemērotas metodes, lai nodrošinātu koksnes atkritumu un ražošanas atliekvielu reģenerācijas un otrreizējās pārstrādes optimālu pakāpi;
- kaskādveida izmantošanas principa (produktu ražošana, atkārtota izmantošana, atjaunošana un otrreizēja pārstrāde, enerģijas satura izvērtēšana) veicināšana;
- ES un valstu iestādēm jāveicina pasākumi koksnes pastiprinātai izmantošanai no mežiem un citiem avotiem ⁽⁴⁾ un jāatbalsta īsa rotācijas perioda mežkopība enerģijas ieguvei paredzētas biomasas ražošanai.

3.6 No ekonomikas viedokļa pievienotā vērtība koka izstrādājumu ražošanas nozarē tiek lēsta EUR 1 044 apmērā par vienu tonnu sausas koksnes un EUR 118 apmērā par vienu tonnu koksnes, ko izmanto bioenerģijas ražošanā. No nodarbinātības viedokļa koka izstrādājumu ražošanas nozare rada 54 cilvēkstundas par vienu tonnu sausas koksnes salīdzinājumā ar tikai divām cilvēkstundām bioenerģētikas nozarē ⁽⁵⁾. Attiecībā uz oglekļa ciklu koka izstrādājumu ražošanas nozare nodarbinātības un pievienotās vērtības ziņā tādējādi ir ievērojami izdevīgāka nekā koksnes tiešā sadedzināšana.

3.7 Kokapstrādes nozare daudzus gadu desmitus ir sekmējusi ilgtspējīgu enerģijas un dabisko resursu izmantošanu, aizsākot darbu atjaunojamās enerģijas ražošanas jomā. Tas ir vēl viens nozīmīgs ieguldījums klimata pārmaiņu radīto seku mazināšanā.

3.8 Bez tam ir panākts ievērojams enerģijas ietaupījums, investējot modernā aprīkojumā un procesos, rūpnieciskiem kokapstrādes procesiem vajadzīgo enerģiju ražojot no koksnes biomasas, kas nav derīga otrreizējai pārstrādei. Aptuveni 75 % koka izstrādājumu ražošanai izmantotās enerģijas tiek iegūti no koksnes atliekvielām un reģenerētas koksnes. Nozare pastāvīgi paaugstina koksnes otrreizējās pārstrādes koeficientu, veicot ievērojamas investīcijas inovatīvās tehnoloģijās.

⁽³⁾ Vaclav Smil: *Power Density Primer – Understanding the Spatial Dimension of the Unfolding Transformation to Renewable Electricity Generation*, 2010. gada maijs.

⁽⁴⁾ “Koksnes un koksnes atliekvielu mobilizēšana un efektīva izmantošana enerģijas ražošanai”. Mežsaimniecības pastāvīgās komitejas *ad hoc* II darba grupas ziņojums Mežsaimniecības pastāvīgajai komitejai par koksnes un koksnes atliekvielu mobilizēšanu un efektīvu izmantošanu enerģijas ražošanai.

⁽⁵⁾ Klimata pārmaiņu radīto problēmu risināšana: koksnes izmantošana. CEI-Bois publikācija, 2006. gada novembris.

3.9 Koksne ir ierobežots resurss, un kokapstrādes nozare ir apņēmusies to izmantot vislietderīgākajā veidā. Pēdējos divos gadu desmitos nozare ir izveidojusi loģistikas tīklus otrreizēji pārstrādātas koksnes savākšanai un reģenerēšanai. EESK tomēr atzīst, ka vairākās dalībvalstīs pretēji Eiropas Poligonu direktīvā (1999/31/EK) noteiktajam vērtīgi koksnes resursi tiek nosūtīti uz atkritumu poligoniem. EESK aicina Eiropas Komisiju nodrošināt Poligonu direktīvas pareizu īstenošanu, lai nodrošinātu, ka vērtīgi netiek izšķiesta koksne, kas ir derīga rūpnieciskai izmantošanai un atjaunojamās enerģijas ražošanai.

4. Koksne kā teicams daudzfunkcionāls risinājums enerģijas taupīšanai ēkās

4.1 Energoefektivitāte ir viens no stratēģijas “Eiropa 2020 – stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei” galvenajiem elementiem. Energoefektivitāte ir “viens no visrentablākajiem veidiem, lai palielinātu energoapgādes drošību un samazinātu siltumnīcefekta gāzu un citu piesārņotāju radītās emisijas”⁽⁶⁾.

4.2 Uz ēkām jāattiecinā 40 % enerģijas patēriņa un 36 % ES radīto CO₂ emisiju. Ēku energoefektivitāte ir galvenais nosacījums, lai sasniegtu ES īstermiņa un ilgtermiņa mērķus klimata un enerģijas jomās.

4.3 Koks kā būvmateriāls var sniegt risinājumu, lai rentabli uzlabotu ēku energoefektivitāti; daudzos starptautiskos zinātniskajos pētījumos ir secināts, ka koka karkasa ēkās ir mazāka siltumnīcefekta gāzu radītā emisija nekā tērauda un betona karkasa ēkās (attiecīgi 26 % un 31 %). Bez tam dzīvojamā sektorā tērauda un betona karkasa ēkās patērēta par 17 % un 16 % vairāk enerģijas un radīta attiecīgi par 14 % un 23 % vairāk gaisa piesārņojuma nekā koka karkasa ēkās. Nozarei tādējādi var būt nozīmīga loma, atbalstot EK ceļvedī 2050. gadam ietvertos mērķus līdz 2050. gadam sasniegt SEG radīto emisiju samazinājumu par 80 %.

4.4 EESK uzsver, ka jāatbalsta tādu ekoloģisku ēku celtniecība, kurās izmanto ekoloģiskas un resursu izmantošanas ziņā efektīvas konstrukcijas un procesus visā ēku celtniecības un ekspluatācijas laikā: projektēšanas, celtniecības, ekspluatācijas, uzturēšanas, renovācijas un nojaukšanas posmos. Būtu jāveicina Aprites cikla novērtējuma (LCA) pieejas izmantošana: tajā ietverta tāda materiāla noteikšana, kam ir vismazākā ietekme uz globālo sasilšanu.

4.5 EESK izsaka neapmierinātību par to, ka joprojām ir šķēršļi likumdošanā, kas kavē koksnes un koka produktu pastiprinātu izmantošanu ES dzīvojamajā sektorā. Būtu jāuzsāk *ad hoc* iniciatīvas valstu līmenī, lai vairotu vietējo un reģionālo pašvaldību zināšanas par koku kā būvmateriālu. Turklāt atbilstošas izglītības, apmācības un iemaņu trūkums ne tikai kokapstrādes nozarēs, bet arī galvenajās ar tām saistītajās profesijās (būvzinātnieki, arhitekti u.c.) ir viens no nozīmīgākajiem šķēršļiem, kas kavē koksnes pastiprinātu izmantošanu būvniecībā.

4.6 Diemžēl pašlaik izmantotajās ekoloģiskās būvniecības novērtēšanas sistēmās ne vienmēr ir pilnībā atzīta pozitīvā

nozīme, kāda ir koka izmantošanai mājokļos. Dažas no minētajām sistēmām faktiski vērsas pret koka izmantošanu. EESK tāpēc aicina izmantot vispārēji atzītas LCA metodoloģijas, kurās izvērtētas būvmateriāla visas priekšrocības un trūkumi, ieskaitot oglekļa dioksīda uzglabāšanu.

4.7 Koka produktu izmantošanas veicināšana ir visekoloģiskākā izvēle: izmantojot ēkās koka pilno potenciālu (oglekļa uzglabāšanas efekts un aizstāšanas efekts), Eiropa varētu samazināt CO₂ emisijas par 300 000 miljoniem tonnu (par 15 % līdz 20 %) (7). EESK atzīst, ka, izmantojot ekoloģiskus būvmateriālus, ēkās iespējams panākt ievērojamu energoetaupījumu.

4.8 Attiecībā uz pašreizējām debatēm par klimata pārmaiņām un jo īpaši diskusijām par zemes izmantošanu, zemes izmantošanas izmaiņām un mežsaimniecību (LULUCF) EESK aicina

— atzīt koksnes produktus par oglekļa glabātavām (8);

— veicināt tādu materiālu izmantošanu, kas ir oglekļa glabātavas un kam ir mazāka oglekļa dioksīda un citu resursu “pēda”.

5. Globālā ekonomika: centieni uzlabot Eiropas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares konkurētspēju — iespējas un problēmas

5.1 Mūsdienās ģeogrāfiskais attālums vairs nenodrošina aizsardzību pret konkurenci.

5.2 Globalizācija ir ietekmējusi Eiropas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares daudzās jomās:

— importa spiediens no zemu izmaksu valstīm — jo īpaši Āzijā — ne tikai attiecībā uz patēriņa precēm, piemēram, mēbeļiem un koka grīdas segumiem (parketu un laminātu), bet arī uz saplākšņiem, uz ko jau ir ieviests antidempinga maksājums. Saplākšņu un mēbeļu cenas spēcīgi ietekmē konkurence, jo īpaši no Ķīnas;

— Uz Ķīnu eksportēto apaļkoku (dižskābaržu, ozolu, papeļu) atgriešanās Eiropā kā pusfabrikātiem. Saskaņā ar Ķīnas muitas datiem 2010. gada pirmajos 4 mēnešos apaļkoku kopējais imports bija 11 miljoni kubikmetru, kas ir par 24 % vairāk nekā tajā pašā periodā 2009. gadā. Importēto kokapstrādes produktu vārda šaurākajā nozīmē vērtība 2009. gadā bija 7 miljardi EUR. Ķīna daudzus gadus ir bijusi mēbeļu lielākā ārvalstu piegādātāja ES. Kopš 2008. gada vairāk nekā 50 % Eiropas kopējā importa apjoma ir bijusi no Ķīnas. Eiropas mēbeļu imports no Ķīnas pašlaik ir par 46 % lielāks nekā 2005. gadā, tomēr vērtības izteiksmē mēbeļu kopējais imports ir palielinājies tikai par 12,6 %, kas liecina par Ķīnas dominējošo stāvokli.

(7) CEI-Bois: www.cei-bois.org

(8) Dušan Vácha, TSU Internship, *Harvested Wood Products, approaches, methodology, application*, IPCC/NGGIP/IGES, Kanagawa, Japan, 2011. gada maijs

(6) Energoefektivitātes plāns 2011 — COM(2011) 109 galīgā redakcija.

5.3 ES iestādēm būtu jānodrošina līdzvērtīgi konkurences nosacījumi ar vienādiem tirgus noteikumiem gan Eiropas ražotājiem, gan viņu konkurentiem. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietnieka *Antonio Tajani* priekšlikumu ieviest “konkurētspējas pārbaudi” pirms ES un trešo valstu tirdzniecības partnerības nolīgumu parakstīšanas. Turpmāk ES un trešo valstu tirdzniecības un investīciju nolīgumi būtu jāslēdz, pamatojoties uz ietekmes novērtējumu, kas veikts līdz sarunu uzsākšanai. Bez tam EESK piekrīt, ka vajadzētu izvērtēt visu pārējo politikas jomu (piemēram, enerģētikas, tirdzniecības, vides, sociālās un patērētāju aizsardzības politikas) iniciatīvu ietekmi uz rūpniecības konkurētspēju pirms šādu iniciatīvu īstenošanas.

5.4 Tā kā globalizācijas ietekmi dažādās jomās nevar palēnināt vai novērst, Eiropas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarēm būs jāapgūst jauni un inovatīvi tirgus segmenti. Nozares jau ir pievērsušās šādu konkurences priekšrocību nodrošināšanai:

- elastīga ražošana, kas dod iespēju ražot visus produktus pēc individuāla pasūtījuma;
- augstas kvalitātes specifikācijas un progresīva tehnoloģija;
- augstākās kategorijas dizains;
- tādu vērtību attīstība, kas nebalstās tikai uz cenu (piem., zīmolu piešķiršana, pirkšanas pieredze);
- pakalpojumi līdz preces pirkšanai un garantijas pakalpojumi;
- ātra izplatīšana, minimālu laiku uzglabājot preces noliktavā.

5.5 Eiropas rūpniecība tādējādi ir pievērsusies “nebeidzamam” inovācijas procesam attiecībā uz tehnoloģiju, funkcionalitāti un estētiskajām vērtībām. Lai konkurētu ar Ķīnas rūpniecību, kas šobrīd spēj ražot visu veidu preces par ievērojami zemākām cenām nekā Eiropa, ļoti svarīgi ir izstrādāt absolūti inovatīvus un oriģinālus produktus.

6. Sociālie aspekti

6.1 Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarē valda milzīga spriedze, ko izraisījuši daudzi ārējie stresa faktori, ieskaitot tirgus globalizāciju, paātrinātas izmaiņas tehnoloģijā un neseno globālo finanšu krīzi. Obligāti jāpārorientē tirgus stratēģijas, lai nozare būtu konkurētspējīga un joprojām būtu Eiropas ekonomikas nozīmīga daļa. Problēmas jo īpaši attiecas uz pensionēšanās shēmām, to, ka darbaspēka izglītības līmenis ir zemāks

par vidējo, uz spēju piesaistīt un saglabāt gados jaunus darbiniekus un nepieciešamību mainīt kvalifikācijas prasības. Būtu stingri jāuzrauga nozares darbaspēka demogrāfiskā attīstība un jau iepriekš jāveic pasākumi stāvokļa izlabošanai, lai nesarežģītu nozares turpmāko uzplaukumu.

6.2 Galvenais aspekts ir apmācība un kvalificēta darbaspēka pieejamība. Īpašās iemaņas, kas vajadzīgas mēbeļu vai koka produktu ražošanas ciklā, var noteikt paša produkta sekmīgu realizāciju. Darbinieku apmācībai jābalstās ne tikai uz tradicionālajiem modeļiem, bet arī uz jaunajām tirgus vajadzībām un tehnoloģijas sasniegumiem.

6.3 Šobrīd nozares specifiska problēma ir darbaspēka novecošana lielākajā daļā apakšnozaru un nespēja piesaistīt gados jaunus darbiniekus. Nozarei ir vajadzīgi darbinieki, kas ir apguvuši jaunākās iemaņas un tehnoloģijas.

6.4 Nozare sadarbojas ar savas nozares organizācijām un arodbiedrībām⁽⁹⁾, lai risinātu minētās problēmas, pievērsties profesionālās kvalifikācijas trūkumam un nepieciešamībai piesaistīt gados jaunus darbiniekus. Viens no galvenajiem nosacījumiem nozares konkurētspējas atkārtotai apliecināšanai ir nodrošināt pietiekama skaita kvalificētu darbinieku pieejamību, lai apmierinātu nozares pieprasījumu. Mācību iestāžu programmām jāatbilst darbaspēka vajadzībām.

6.5 Nozare veic arī pasākumus, lai aizsargātu darbiniekus pret kaitīgu vielu ietekmi darba vietā, īstenojot paraugprakses projektus veselības aizsardzības un drošības jomā, ko atbalsta Eiropas Komisija. *REF-Wood* un *Less Dust* projekti ir labākie piemēri kokapstrādes nozares saistībām radīt saviem darbiniekiem veselīgu darba vidi. Eiropas sociālo partneru ierosināto iniciatīvu mērķis ir paaugstināt nodarbinātības līmeni, nodrošinot labākus darba apstākļus, un to rezultātā būtu jāveic ietekmes novērtējumi un jānosaka turpmākie pasākumi, kas ļautu sasniegt sociālo partneru izvirzītos mērķus. Kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozares uzskata, ka ļoti svarīgi ir nodrošināt karjeras virzību un nodarbinātības stabilitāti, darbinieku veselību un labklājību, attīstīt prasmes un kompetenci un līdzsvarot profesionālo un privāto dzīvi. EESK atzinīgi vērtē un atbalsta to, ka uzņēmumu līmenī ir sociālās hartas par darbinieku un darba devēju tiesībām un pienākumiem.

6.6 Jāuzsver, ka minētajām nozarēm ir liels potenciāls veidot vietēja līmeņa ekoloģiskas darba vietas, pateicoties Eiropas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozaru izmantotajām atjaunojamajām izejvielām un nelielajam enerģijas patēriņam un tam, ka nozaru uzņēmumi bieži atrodas lauku apgabalos.

⁽⁹⁾ Piemēram skat. *Pfleiderer AG* Sociālo hartu (*PASOC*), ko parakstīja 2010. gada 30. novembrī Frankfurtē pie Mainas, Vācijā. http://www.pasoc.innopas.eu/fileadmin/docs/documents/sozialcharta/EN_IFA-PAG.pdf

7. Pētniecība un inovācija

7.1 Lai nodrošinātu Eiropas pētniecības un izstrādes programmu pieejamību, Eiropas kokapstrādes nozare kopā ar partneriem no celulozes un papīra ražošanas nozares un mežu īpašniekiem ir izveidojusi Mežsaimniecības nozaru tehnoloģiju forumu (FTP). Lai gan minētais forums neapšaubāmi ir pavēris iespējas ES līmeņa pētniecības un izstrādes pasākumiem, panākumi kokapstrādes un mēbeļu ražošanas projektu apstiprināšanā ES līmenī līdz šim ir bijuši stipri pieticīgi, ņemot vērā, ka tikai dažiem MVU ir dalībai nepieciešamie līdzekļi.

7.2 ES sadarbības programmas, piemēram, ERA-NET, ir izrādījušas labāk pielāgotas MVU vajadzībām, un tās ir pavērušas nozares uzņēmumiem īpašas iespējas.

7.3 Lai Eiropas kokapstrādes un mēbeļu ražošanas nozarēm nodrošinātu spēcīgāku atbalstu pētniecības un izstrādes jomā, turpmākajās ES pētniecības un izstrādes programmās īpaši būs jāņem vērā MVU specifiskās vajadzības, lai atvieglotu MVU piekļuvi šādām programmām un apmierinātu uzņēmumu ikdienas vajadzības.

7.4 EESK tādēļ aicina Eiropas Komisiju un dalībvalstis pienācīgi ņemt vērā minētos apsvērumus un izskatīt tos, ņemot vērā Zaļās grāmatas par turpmāka ES pētniecības un inovāciju finansējuma kopīgo stratēģisko sistēmu pašreizējo publisko apspriešanu. Bez tam EESK aicina ES iestādes izpētīt iniciatīvas, lai veicinātu ar tehnoloģiju nesaistītas inovācijas attīstību.

7.5 Inovācija attīstās dabiski; to nevar panākt pēc pieprasījuma. Valstu un ES iestādes tomēr var atbalstīt inovācijas procesu, nodrošinot pamatnosacījumus, lai uzņēmumiem būtu vērts ieguldīt laiku un naudu savā nākotnē.

7.6 Eiropas politika izejvielu jomā galvenokārt ir pievērsusies nevis izejvielām kā, piemēram, koksnei vai otrreizējā pārstrādē iegūtam papīram, bet gan deficītiem materiāliem. Lai novērstu šo acīmredzamo trūkumu, EESK lūdz iekļaut koku kā galveno izejvielu Eiropas Inovācijas partnerībā par izejvielām atbilstoši Komisijas paziņojumā par izejvielām iekļautajiem ieteikumiem.

8. Intelektuālā īpašuma tiesības un produktu viltošana

8.1 Intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība un izmantošana jānosaka par prioritāti, lai nodrošinātu, ka ES joprojām var konkurēt globālajā ekonomikā, neraugoties uz viltojumu un

pirātisma pieaugumu starptautiskā mērogā daudzās nozarēs. EESK uzsver, ka jāpastiprina sadarbība rūpnieciskā īpašuma tiesību jomā, jo īpaši izstrādājot Eiropas standarta patentu.

8.2 EESK vēlētos atgādināt, cik svarīga ir nozares un valdības iestāžu (ES un valstu līmenī) spēcīga sadarbība viltošanas apkarošanā. Tas ir ļoti svarīgi, lai labāk atbalstītu publiskā sektora un muitas darbinieku apmācību un palielinātu patērētāju informētību. Ievērojamu palīdzību varētu sniegt arī tādu tehnoloģiju izstrāde, kas atvieglo produktu autentificēšanu. EESK iesaka, ka ES vajadzētu veikt pasākumus, lai stiprinātu valstu muitas iestāžu rīcības spēju viltotu preču tirdzniecības apkarošanā.

8.3 Labas prakses piemērs ir Itālijas uzsāktā iniciatīva "Nacionālā Viltojumu novēršanas diena", ko pagājušajā gadā Romā un vairākās citās Itālijas pilsētās organizēja *Confindustria*. EESK aicina ES iestādes organizēt līdzīgu pasākumu Eiropas un valstu līmenī.

8.4 Mēbeļu viltojumi var būt bīstami veselībai vai pat dzīvībai. Minētā iemesla dēļ, lai pastiprinātu intelektuālā īpašuma tiesības un apkarotu produktu viltojumus, EESK aicina Eiropas Komisiju izveidot mēbelēm paredzētu "produktu lapu". Šāda lapa būtu pievienojama pārdodamajam produktam, lai garantētu nepieciešamo pārredzamību ražotāju, izplatītāju un patērētāju tirdzniecības attiecībās. Par Eiropas tirgū laistajām mēbelēm būtu jāsniedz šāda obligāta informācija: produkta likumīgais nosaukums vai kopējā muitas tarifa (TDC) nomenklatūrā iekļautais nosaukums; ražotāja vai importētāja uzņēmuma nosaukums; produkta izcelsme; tādu materiālu vai vielu klātbūtne, kas var būt kaitīgi cilvēkiem vai videi; informācija par izmantotajiem materiāliem un ražošanas metodēm, ja tas ir svarīgi attiecībā uz produkta kvalitāti vai īpašībām; lietošanas instrukcijas.

8.5 Komiteja atzīst, ka patiesi jāatbalsta mēbeļu ražošanas un kokapstrādes nozare ar saimniecisku reformu starpniecību, lai nodrošinātu produktu popularizēšanu starptautiskā mērogā un godīgu konkurenci. ES vajadzētu arī mudināt jaunās tirgus ekonomikas valstis reformēt to nacionālās sistēmas, lai izskaustu birokrātisku nesaimnieciskumu vai līdzsvarotu reglamentējošos vai birokrātiskos traucējumus, kas varētu rasties tarifu dēļ. Varētu uzlabot arī tiesisko regulējumu, lai radītu skaidru normatīvo sistēmu tiem Eiropas uzņēmumiem, kas vēlas investēt trešo valstu tirgos.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Stabilas nodarbinātības perspektīvas dzelzceļa nozarē un ritošā sastāva un infrastruktūras jomā: paredzamā rūpniecības pārmaiņu ietekme uz nodarbinātību un prasmju bāzi Eiropā” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 24/05)

Ziņotājs: **CURTIS kgs**

Līdzziņotāja: **HRUŠECKÁ kdze**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2011. gada 20. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Stabilas nodarbinātības perspektīvas dzelzceļa nozarē un ritošā sastāva un infrastruktūras jomā: paredzamā rūpniecības pārmaiņu ietekme uz nodarbinātību un prasmju bāzi Eiropā” (pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija savu atzinumu pieņēma 2011. gada 27. septembrī. Ziņotājs – CURTIS kgs un līdzziņotāja – HRUŠECKÁ kdze.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē), ar 104 balsīm par un 1 balsi atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas dzelzceļa aprīkojuma nozare ir apliecinājusi, ka tā spēj nodrošināt mūsdienīgus risinājumus, kas ļauj izmantot transportlīdzekļus, kuri nenodara kaitējumu videi, apmierina lietotāju vajadzības un atbilst augstajām mobilitātes un CO2 emisijas samazināšanas prasībām. Aktivitātes mazināšanās iekšējā tirgū un ierobežotā piekļuve citiem tirgiem apdraudēs Eiropas rūpniecības vadošās pozīcijas. Tālejošo ES programmu transporta jomā nevarēs īstenot, ja Eiropā nebūs spēcīgas rūpniecības. EESK iesaka veikt šādus pasākumus, lai Eiropā nostiprinātu šīs nozares stratēģiskās pozīcijas.

1.2 Jāveic visaptveroša analīze par to, kādas ir svarīgāko valstu un starptautisko dzelzceļa savienojumu vājās vietas.

1.3 Par atskaites punktu jākalpo pilsētas transporta sistēmu, kas darbojas Eiropas lielpilsētu teritorijās, un mūsdienīgu transporta risinājumu un to energoefektivitātes un ekoloģiskās efektivitātes salīdzinājumam.

1.4 Ja trešo valstu ražotāji var piekļūt ES tirgum, tad ES ražotājiem ir jābūt tieši tādām pašām iespējām piekļūt trešo valstu tirgiem.

1.5 Vajadzīga visaptveroša rūpniecības politika, kas paredz būtiskus ieguldījumus parastajās sistēmās. Ja ieguldījumus

neveiks, šajā stratēģiski svarīgajā nozarē turpinās samazināties darba vietu skaits un izzudīs prasmes. Tas savukārt var nozari bīstami vājināt.

1.6 Kaut arī Eiropas Dzelzceļa aģentūra ir publicējusi savstarpējas izmantojamības tehnisko specifikāciju (SITS), dzelzceļa tīkls joprojām nav integrēts. Tas rada acīmredzamus šķēršļus dzelzceļa transportam visā Eiropā. EESK uzskata, ka, ņemot vērā pašreizējo stāvokli, pilnībā jāizmanto stratēģija “Eiropa 2020”, kurā, citstarp, paredzēts, ka Komisija un dalībvalstis cieši saskaņos darbību jautājumos, kas ES regulās vai tiesību aktos nav tieši pieminēti, bet kas ir svarīgi vienotajam tirgum.

1.7 Ļoti svarīgi ir būtiski paplašināt starptautisko sadarbību, iesaistot arī augstskolas, pētniecības centrus un atbilstoši izglītotus jaunos speciālistus, lai standartizētu mūsdienīgu vilcienu, kas piemēroti dažādām sliežu un signalizācijas sistēmām, izstrādi, konstruēšanu un ražošanu. Jau tas vien veicinātu ražošanu Eiropā. Ar dažādiem pasākumiem jāpopularizē un jāveicina dzelzceļa transporta izmantošana, lai mazinātu satiksmes plūsmas pārslogotību un oglekļa emisiju. Vienlaikus, lai panāktu cilvēku ieradumu maiņu, ir jāpalielina arī dzelzceļa transporta jauda un prestižs un jāpanāk, ka tas kļūst lietotājiem draudzīgāks godīgā konkurencē ar citiem transporta veidiem.

1.8 Kā ierosināts stratēģijā “Eiropa 2020”, Eiropas Savienībai un dalībvalstu valdībām ir jāveicina un jāatbalsta inovācija, jo tā ir faktors, kas ietekmē Eiropas konkurētspējas saglabāšanu un uzlabošanu. Šajā jomā prioritāri risinājumi varētu būt: tehnoloģijas vienkāršošana, sniegto pakalpojumu kvalitātes nodrošināšana (drošība, ērtības, satiksmes regularitāte un plūsma utt.), enerģijas patēriņa un oglekļa dioksīda pēdas samazināšana.

1.9 Tehnoloģijas attīstība nozarē ir cieši saistīta ar prasmju un zināšanu attīstību un nozares spēju piesaistīt jaunus inženierus ("ciņa par talantiem"). Potenciālo lietotāju un citu ieinteresēto personu prasības ir tehnoloģijas attīstības virzītājspēks. Tāpēc arī turpmāk jāpaplašina sociālā partnerība un ieinteresēto personu iesaistīšana.

1.10 Vidējā un ilgākā termiņā būtu jāapsver Eiropas Nozaru kvalifikācijas padomes izveide, lai varētu noteikt, kādas prasmes un darbavietas šai nozarei būs vajadzīgas. Tāpēc ir svarīgi veikt aktuālus pētījumus un iegūt precīzus datus par nodarbinātību dzelzceļa nozarē, lai varētu noteikt, kādas būs turpmākās vajadzības.

1.11 Ja netiks īstenota visaptveroša rūpniecības politika un piešķirts atbilstošs finansējums, sadrumstalotību nevarēs novērst un Eiropas tirgus zaudēs vadošās pozīcijas. Tikai izaugsme iekšējā tirgū ļaus saglabāt pašreizējo nodarbinātības līmeni šajā Eiropas nozarē.

2. Ievads

2.1 Mūsdienīgā ekonomikā pasažieru un kravu pārvadājumi pa dzelzceļu ir nozīmīgs faktors; tie kalpo plašas sabiedrības interesēm, un politikas veidotāji uzskata, ka tiem ir stratēģiska nozīme, lai veicinātu mobilitāti un ar loģistiku saistītās plūsmas, vienlaikus mazinot ietekmi uz vidi. Tie nodrošina energoefektīvu mobilitāti ar viszemāko CO₂ emisijas līmeni un ir viens no risinājumiem, kā mazināt automaģistrāļu un pilsētas teritoriju noslogotību. Vidēja garuma savienojumi varētu būt alternatīva gaisa transportam, savukārt īsi savienojumi un vietējie savienojumi varētu mazināt automobiļu satiksmi.

2.2 Lai Eiropā veidotu sabiedrību, kas būtu mobila un nendarītu kaitējumu videi, un panāktu vēl ciešāku visas Eiropas Savienības un jo īpaši jauno dalībvalstu integrāciju, būtiski ir radīt efektīvu transporta tīklu. Pašreizējie tīkli nedz jaudas, nedz kvalitātes ziņā nenodrošina dzelzceļa transportam iespējas iegūt lielāku tirgus daļu.

2.3 Gan pastāvīgais degvielas cenu pieaugums un atkarība no naftas, gan izpratnes par vidi palielināšanās un centieni ierobežot CO₂ emisiju ietekmēs to, kā izmantojam dažāda veida transportlīdzekļus. Tāpēc dzelzceļa transports ir jāpilnveido, un jāizveido jauna infrastruktūra, kas būtu tam piemērota. Pasaules tirgū dominē Ķīna, kas iegulda daudz līdzekļu, lai paplašinātu un modernizētu starppilsētu un pilsētu iekšējo dzelzceļa tīklu. Citas jaunās tirgus ekonomikas valstis, piemēram, Indija, Krievija, Brazīlija un Saūda Arābija arī īsteno vai plāno īstenot ļoti lielus projektus. Ārpus Eiropas tirgus vērojamā izaugsme un aktivitātes mazināšanās Eiropas tirgū, kā arī savstarpīguma principa neievieošana pasaules tirgū var vājināt Eiropas vadošās pozīcijas.

2.4 Ļoti lielas izaugsmes iespējas paveras pilsētas sabiedriskajā transportā. Pašlaik pasaulē ir 300 aglomerāciju, kurās ir

vairāk nekā viens miljons iedzīvotāju, bet nav izveidota transporta sistēma pasažieru pārvadājumiem pa dzelzceļu (metro vai tramvajs).

2.5 Ķīnā, ASV un citās pasaules daļās paredzēts īstenot vērienīgus ātrsatiksmes un parastās dzelzceļa satiksmes projektus. Taču, lai Eiropas dzelzceļa aprīkojuma nozare varētu konkurēt, tai ir jānodrošina līdzvērtīgi un abpusēji atbilstīgi tirgus pieejamības nosacījumi.

2.6 Lai izdotos mainīt patērētāju ieradumus, mazināt ietekmi uz vidi un palielināt darbaspēka mobilitāti, būtiski ir izveidot efektīvu dzelzceļa transporta infrastruktūru ar mūsdienīgu aprīkojumu un iekārtām. Priekšnosacījums, lai to panāktu, ir efektīva sistēma zemes izmantošanas plānošanai, arī iedzīvotāju atbilstoša iesaistīšana plānošanā un lēmumu pieņemšanā. Tā kā sistēmas ir sarežģītas un prasa lielus ieguldījumus, produktu ieviešana tirgū var ilgt vairākus gadus desmitus. Lēmumi, kurus pieņemam pašlaik, noteiks, kāda būs transporta nozare 2050. gadā.

2.7 Konkurenti no Āzijas valstīm jau darbojas Eiropā, taču piekļuvi trešo valstu tirgum joprojām kavē reglamentējoši un tiesiski šķēršļi. Lai izvairītos no šiem šķēršļiem, Eiropas ražotāji "iegādājas" tirgus daļas, nododot tehnoloģiju un tā veidojot saņēmējvalsti rūpniecisko pamatu, kas vēlāk sagraus nodarbinātības pamatu Eiropā.

2.8 Paredzams, ka šo konkurentu no trešām valstīm pieaugušo varenību izjutīsim pēc pieciem līdz desmit gadiem, kad, piemēram, Ķīnas tirgus būs sasniedzis augstu attīstības pakāpi. Tam būs tieša ietekme uz nodarbinātības iespējām Eiropas dzelzceļa nozarē.

2.9 Eiropā īstenotajā TEN-T programmā no 2007. līdz 2013. gadam dzelzceļa transportam piešķirti tikai 4,3 miljardi *euro*. Papildu līdzekļus no Eiropas Kohēzijas fonda galvenokārt novirza ceļiem, bet neizlieto pilnībā. Šķiet, ka kavējošais faktors ir līdzfinansēšanas prasības. Īpaša uzmanība jāvelta stāvoklim jaunajās dalībvalstīs. To dzelzceļa sistēmas no aptvēruma, jaudas un tehniskā aprīkojuma viedokļa ir vismazāk attīstītās Eiropas Savienībā, taču tām piešķir salīdzinoši maz līdzekļu. Paredzēts īstenot salīdzinoši maz projektu, un vairums iecerēto projektu joprojām atrodas izpētes vai izmēģinājuma posmā.

2.10 Autotransportam paredzētais valstu un Eiropas finansējums, autorūpniecībai paredzētās dotācijas un atbalsta pasākumi, gaisa satiksmei paredzētie nodokļi atvieglojumi kontrastē ar attieksmi pret dzelzceļu. Fakts, ka ar nodokli apliek dzelzceļa transportā patērēto enerģiju un ienākumus no biļetēm, daudzējādā ziņā liecina par nevērīgo attieksmi pret dzelzceļu. Nerautoties uz dzelzceļa ilgtspēju no sociālā un ekoloģiskā viedokļa, netaisnīgā aplikšana ar nodokli negatīvi ietekmē dzelzceļa spēju konkurēt ar citiem transporta veidiem.

2.11 Dzelzceļa transporta konkurētspēju vēl vairāk mazina garu kombinētu transportlīdzekļu (ar dīzeļdzinēju darbināti smagkravas automobiļi, kurus aplami dēvē par “ekokombi”) izmantošana un starptautisko autobusa pārvadājumu pieaugums, ko sekmējusi ierobežojumu atcelšana dažādās ES dalībvalstīs.

2.12 Šī dažādu transporta veidu negodīgā konkurence un šķēršļi, kas kavē tirdzniecību visā pasaulē, negatīvi ietekmē pieprasījumu pēc Eiropā izgatavota (“made in Europe”) ritošā sastāva un Eiropas uzņēmumu veidotas dzelzceļa infrastruktūras.

2.13 Eiropas dzelzceļa aprīkojuma nozare ir konkurētspējīga nozare, un tajā nodarbināto skaits veido būtisku daļu no kopējā nodarbināto skaita. Kaut arī ticamu datu trūkst, tieši infrastruktūras veidošanā un vilcienu ražošanā ir nodarbināti 113 000 daba ņēmēju. Provizoriski aprēķini liecina, ka Eiropā šajā nozarē kopumā nodarbināti 300 000 darba ņēmēju. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ierosmi veikt nozares pārskatu un dzelzceļu apkalpojošās piegādes rūpniecības konkurētspējas apsekojumu, kas ļaus gūt labāku priekšstatu par stāvokli nozarē.

2.14 Daudzas valstis plāno atjaunot vai uzlabot infrastruktūru, izstrādāt jaunus vilcienus piepilsētas un reģionālajiem pārvadājumiem, uzlabot ritošo sastāvu un paplašināt metro tīklu, taču finanšu krīze apdraud daudzas ieceres un ir mazinājusi paredzēto ieguldījumu apjomu. Pašlaik darba kārtībā ir tādi jautājumi kā projektu atcelšana un apjoma samazināšana.

2.15 Daudzi parasto transporta pakalpojumu sniedzēji remontē transportlīdzekļus un atsakās no jaunu transportlīdzekļu iegādes un ieguldījumiem jaunās tehnoloģijās. Palēninoties elektrifikācijas plānu īstenošanai (elektrificēti nav 48 % no 230 000 km garajām Eiropas dzelzceļa līnijām), palēninās tehnoloģiskā un ekoloģiskā attīstība, kas var apstāties vispār.

2.16 Dzelzceļa tirgus attīstība citās pasaules daļās paātrinās globalizācijas procesu un varētu ietekmēt tehnoloģisko pamatu un ilgākā laika posmā nodarbinātību Eiropā. Āzija jau apsteigusi Rietumeiropu un kļuvusi par lielāko dzelzceļa aprīkojuma tirgu, neraugoties uz prognozēm, ka tas nenotiks ātrāk kā 2015. vai 2016. gadā. Ķīna 2009. gadā vien piešķīra aptuveni 60 miljardus euro dzelzceļa tīkla paplašināšanai un uzlabošanai⁽¹⁾, kam nākamajos desmit gados paredzējusi atvēlēt vēl 300 miljardus euro. Turpmākais plāns, kas saistīts ar *Trans-American Passenger Network*, paredz, ka līdz 2050. gadam tam piešķirto publisko līdzekļu apjoms sasniegs 50 miljardus.

2.17 Eiropas Komisija darbojusies ļoti aktīvi un 2007. gadā publicēja Zaļo grāmatu par mobilitāti pilsētās⁽²⁾. Savukārt 2008. gadā Komisija īpašā rokasgrāmatā informēja par aplēstajām ārējām izmaksām, kas rodas transporta nozarē⁽³⁾. Zaļajā grāmatā “TEN-T: politikas pārskats — Ceļā uz integrētāku Eiropas transporta tīklu, kas sekmētu kopējās transporta politikas īstenošanu”⁽⁴⁾ un paziņojumā “Rīcības plāns mobilitātei

pilsētās”⁽⁵⁾, ko publicēja 2009. gadā, ir ierosināts izmatot tādus jaunus instrumentus kā pētījumi, datu bāzes un informatīvi materiāli. Komisija 2011. gadā beidzot publicēja Balto grāmatu “Ceļvedis uz Eiropas vienoto transporta telpu”⁽⁶⁾, kurā aplēsts, ka turpmākajos 20 gados ieguldījumiem infrastruktūrā būs vajadzīgi vairāk nekā 3 triljoni euro, būtisku daļu atvēlot dzelzceļa transportam. Komiteja uzskata, ka dzelzceļa transports rada vismazāk emisiju. EESK atzinīgi vērtē minētajā baltajā grāmatā izvirzītos tālejošos mērķus un vēlētos, lai tiktu izstrādāti to īstenošanas pasākumi.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Finanšu krīzes dēļ dažādu pasākumu īstenošana kavējas, un tam ir arvien negatīvāka ietekme uz Eiropas dzelzceļa sistēmām. Daudzām Eiropas valstīm, jo īpaši tām, kuras skārusi finanšu un ekonomikas krīze, nepietiek līdzekļu, lai atjaunotu dzelzceļa sistēmas. Tālejošiem liela mēroga projektiem, piemēram, *Rail Baltica* jāsaskaras ar daudziem politiskiem un ar budžetu saistītiem šķēršļiem, un pašlaik to īstenošana varētu būt apdraudēta.

3.2 Krīze ietekmējusi valstu budžetus, un tāpēc atlikti ieguldījumi parastā dzelzceļa sistēmās. Taču vidējais pasažieris, kas regulāri veic nelielus attālumus, parasti izmanto tieši parasto dzelzceļu. Tā kā šīs sistēmas jau ir izveidotas, to ietekme uz vidi, salīdzinot ar ātrgaitas dzelzceļu, ir pavisam neliela. Ievērojot pārvadājumu apjomu un satiksmes intensitāti, šīm parastā dzelzceļa sistēmām, kas var būt alternatīva autotransportam, ir lielāka ietekme uz piesārņojuma un satiksmes plūsmas pārslogotības mazināšanu.

3.3 Kaut arī pēdējās desmitgadēs strauji attīstījušies ātrgaitas dzelzceļa tīkli, kas ļauj pārvarēt vidēju attālumu, nākamais svarīgais uzdevums būs to paplašināšana un savienošana ar jau izveidotajiem tīkliem.

3.4 Tā kā vairāk uzmanības veltīts ātrgaitas dzelzceļam, ieguldījumi parastā dzelzceļa sistēmās bijuši nepietiekami un tāpēc ritošais sastāvs ir pārāk nolietots un infrastruktūrā ir novecojusi no signalizācijas, energoefektivitātes, jaudas un drošības standartu viedokļa. Ja arī turpmāk ātrgaitas dzelzceļa sistēmu attīstībai atvēlēs vairāk līdzekļu, šis process turpināsies.

3.5 Attīstot parastā dzelzceļa sistēmas, 150 gadu laikā tās no reģionālām sistēmām pārtapušas par valsts mēroga sistēmām. Sistēmas parametri (sliežu platums, spriegums, taisnuma rādītāji, maksimālais ātrums, signalizācijas ierīces un drošības standarti) dažādās valstīs, dažkārt pat dažādos reģionos, ir atšķirīgi. Eiropas parastā dzelzceļa tīkls patiesībā ir dažādu sistēmu salikums. Lai novērstu šīs atšķirības, ir izmantoti dažādi risinājumi: standartizācija (piemēram, Eiropas drošības standarts), dažādām sistēmām piemērots ritošais sastāvs (drošības sistēmas, spriegums un regulējams sliežu platums) un tehniski risinājumi, lai kompensētu sistēmu radītos ierobežojumus (vilcieni ar nolieces sistēmu, divstāvu vagoni utt.).

⁽¹⁾ Boston Consulting 2010:3.

⁽²⁾ COM(2007) 551 galīgā redakcija.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/transport/sustainable/doc/2008_costs_handbook.pdf

⁽⁴⁾ COM(2009) 44 galīgā redakcija.

⁽⁵⁾ COM(2009) 490 galīgā redakcija.

⁽⁶⁾ COM(2011) 144 galīgā redakcija.

3.6 Cik neviendabīga ir sistēma, tik atšķirīgi ir ar to saistītie politiskie lēmumi. Plānošanā vienmēr iesaistītas daudzas vietējā, reģionālā un valsts līmeņa iestādes tādās jomās kā transports, zemes izmantošanas plānošana, demogrāfija, saimnieciskā un ekoloģiskā attīstība. Projektus īsteno publiskās struktūras vai publiskā un privātā sektora partnerībā, un to turpmāko pārvaldīšanu arvien biežāk uztic privātiem uzņēmējiem. Gan no veiksmīgiem, gan no neveiksmīgiem projektiem var gūt jaunas atziņas.

3.7 Politisku lēmumu ietekmē veidojas ļoti rentablas, mazāk rentablas un zaudējumus radošas dzelzceļa tīkla daļas. Tādēļ tīkla attālakajās vietās pakalpojumu sniegšana samazinās.

3.8 Vietējā transporta jomā palēninās metro sistēmu attīstība, un augsto izmaksu un riska dēļ tā varētu apstāties. Daudzās pilsētu teritorijās apsver, vai slēgtās piepilsētas dzelzceļa līnijas nevar pārveidot par vieglā dzelzceļa līnijām un izveidot vai atjaunot tramvaja līnijas, kas kalpotu kā alternatīva metro. Valstu taupības plāni izraisījuši domino efektu, un tāpēc no šīm iecerēm ir jāatsakās un to īstenošana jāatliek uz vēlāku laiku.

3.9 Tramvaju ražotāji izstrādājuši zemās grīdas tramvajus, energoefektīvu līdzstrāvās pārveidošanas tehnoloģiju, enerģijas reģenerācijas tehnoloģiju, jaudas pārnesšanas tehnoloģiju, kurai nav nepieciešams kontakttīkla piekares sistēma (PRIMOVE sistēma un APS sistēma), uzlabojuši pieejamību, samazinājuši CO₂ emisiju, ievērojuši estētiskus iebildumus un pārvarējuši praktiskas grūtības. Taču daudzi pilsētas transporta pakalpojumu sniedzēji joprojām izmanto 1930. gadā izstrādātā PCC tipa tramvaja ⁽⁷⁾ pēdējos modeļus.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Eiropa kādreiz bija vadošais kontinents dzelzceļa attīstības jomā, taču tagad "līdera dialektika" ("*dialectics of lead*"), ko pastiprina publisko tēriņu ierobežošana, nobīdīs Eiropu pēdējā vietā.

4.2 Vēlme būt mobiliem pārslogo satiksmes plūsmas, rada piesārņojumu un pagarina pārvietošanās laiku. Tādi pasākumi kā ceļu nodevas var mazināt automobiļu izmantošanu, taču tad ir jānodrošina konkurētspējīga, droša, videi draudzīga un ērta alternatīva. Ceļu nodeva veiksmīgi ieviesta Stokholmā un Londonā, jo šajās pilsētās ir plašs metro tīkls, kas ir visa sabiedriskā transporta pamatelements. Cilvēku regulāro braukāšanu uz pilsētas centru varētu mazināt ar ceļa nodevām, ja ir nodrošinātas efektīvas alternatīvas, kā nokļūt no ceļojuma sākuma punkta līdz galamērķim.

4.3 Augstas intensitātes maršruti parastā dzelzceļa sistēmās ir sasnieguši noslogotības augstāko pakāpi. Daudzos maršrutos

satiksmes intensitāti vairs nevar palielināt, jo tad apdraudēta būtu sistēmas droša darbība, vilcienu garums ir sasniedzis pašlaik izmantoto peronu parametrus un pārvadāto pasažieru skaits ir sasniedzis no telpas viedokļa augstāko pakāpi. Lai jaudu varētu palielināt, būs jāveic būtiski ieguldījumi.

4.4 Dažādu transporta veidu izmantošana vēl nav optimizēta. Vilcieni nogādā pasažierus pilsētas teritoriju centrā, taču ir jānodrošina regulāra satiksme, lai pastāvīgie braucēji no turienes varētu nokļūt līdz galamērķim, kas bieži ir rūpnieciskās zonas pilsētas nomalēs. Gan metro, gan neapvienotos pilsētas dzelzceļa un tramvaja tīklus vēl var paplašināt, ciešāk integrēt un pilnveidot, lai samazinātu vidējo laiku, kas vajadzīgs braucienam no tā sākumpunkta līdz galamērķim. Lai to panāktu, arī ir jāveic būtiski ieguldījumi.

4.5 Kaut ar ātrgaitas dzelzceļa tīklu attīstība bijusi strauja, tie parasti nav savienoti ar citiem tīkliem. Ziemeļu-austrumu koridors, dzelzceļa savienojumi uz Austrumeiropu, starptautiskie dzelzceļa savienojumi uz Vidusjūras reģionu un Vidusjūras reģionā joprojām nespēj konkurēt ar gaisa transportu. Jāveic būtiski ieguldījumi, lai palielinātu konkurētspējīgu ātrgaitas dzelzceļa maršrutu skaitu.

4.6 Kaut arī Komisijas baltajā grāmatā ⁽⁸⁾ izvirzīti tālejoši mērķi, jāprecizē, kāda būs Eiropas dzelzceļa transporta tīkla finansēšanas stratēģija. Kāda ir dalībvalstu un visas Eiropas Savienības rūpniecības politika un kāda ir dzelzceļa aprīkojuma ražošanas vieta šajā rūpniecības politikā? Kādas ir plānu īstenošanas iespējas ekonomikas un finanšu krīzes laikā? Cik liels ir dzelzceļam paredzētais budžets salīdzinājumā ar citiem transporta veidiem paredzēto budžetu (autotransporta un dzelzceļa attiecība)? Vai pasaules tirdzniecības politika ietekmē Eiropas rūpniecisko pamatu un kā mēs šo ietekmi varam novērst? Vai konkursa procedūras patiešām nodrošina līdzvērtīgus konkurences apstākļus Eiropas rūpniecībai jeb tās paver iespējas uzņēmumiem no citām valstīm, kuras iekšējo tirgu sargā ar šķēršļiem, kas kavē tirdzniecību?

4.7 Ja lejuplīdī neapturēsim, pasliktināsies nozares attīstības izredzes nākotnē un tā nevarēs piesaistīt jaunus inženierus un citus kvalificētus darbiniekus, kas specializējušies infrastruktūras jomā, un nespēs konkurēt darba tirgū.

4.8 Tā kā izstrādes un ražošanas posms ir garš, pasūtījumu skaita samazināšanās izraisīs darbinieku atlaišanu un piedāvājuma daudzveidības un konkurences samazināšanos.

4.9 Lai nebankrotētu, uzņēmumiem būs jāsamazina ražošanas vietu skaits, jāpazemina sociālie standarti un jāpaļaujas uz piegādātāju elastīgumu, un tas apdraudēs ilgtermiņa konkurētspējas pamatu un vēl vairāk mazinās nozares prestižu kvalificētu darbinieku vērtējumā.

⁽⁷⁾ PCC (Presidents' Conference Committee) tipa tramvaju konstruēja un uzbūvēja Amerikas Savienotajās Valstīs pagājušā gadsimta trīsdesmitajos gados. Šī tipa tramvaji guva atzinību ASV, un pēc II Pasaules kara to licencēja, lai varētu izmantot citās pasaules valstīs.

⁽⁸⁾ Skatīt 6. zemsvītras piezīmi.

4.10 Ja netiks īstenota visaptveroša rūpniecības politika un piešķirts atbilstošs finansējums, sadrumstalo-tību nevarēs novērst un Eiropas tirgus zaudēs vadošās pozīcijas. Tikai izaugsme iekšējā tirgū ļaus saglabāt pašreizējo nodarbinātības līmeni šajā Eiropas nozarē.

4.11 Kopumā dalībvalstis un visi to pārvaldes līmeņi jābudina, it īpaši šajā budžeta ierobežojumu laikā, neupurēt ieguldījumus tik nepieciešamajā visu veidu transporta infrastruktūrā, kas ir būtiski svarīga Eiropas ilgtermiņa attīstības stratēģijai un veicina arī darba vietu izveidi.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES kohēzijas un sociālās politikas koordinēšanas stiprināšana atbilstīgi LESD 9. panta jaunajai horizontālajai sociālajai klauzulai” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 24/06)

Ziņotājs: **Christoph LECHNER**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 20. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“ES kohēzijas un sociālās politikas koordinēšanas stiprināšana atbilstīgi LESD 9. panta jaunajai horizontālajai sociālajai klauzulai”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 28. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 113 balsīm par, 1 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Būtisks jauninājums Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD) ir horizontālā sociālā klauzula (LESD 9. pants), kas paredz: “Nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienība ņem vērā prasības, kas saistītas ar augsta nodarbinātības līmeņa veicināšanu, pienācīga sociālās aizsardzības līmeņa nodrošināšanu, ar sociālās atstumtības apkarošanu, kā arī ar izglītības, mācību un cilvēku veselības aizsardzības līmeņa paaugstināšanu.” Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK), kurai līdz ar Lisabonas līguma pieņemšanu ir lielāka atbildība par ES sociālās dimensijas veicināšanu, uzskata, ka minētais noteikums var kļūt par nozīmīgu soli ceļā uz sociāli atbildīgāku Eiropas Savienību, taču tikai tad, ja šo noteikumu pareizi piemēros. Tāpēc Komiteja piekrīt daudziem secinājumiem un ieteikumiem, kas minēti neatkarīgā akadēmiskā pētījumā, ko 2010. gada otrajā pusē lūdza veikt Eiropas Savienības Padomes prezidentvalsts Beļģija ⁽¹⁾.

1.2 EESK uzsver — horizontālās sociālās klauzulas (HSK) piemērošana liecina par to, ka tiek ievērotas primāro tiesību normas, ko visas dalībvalstis, parakstot un ratificējot Lisabonas līgumu, apņēmas ievērot. Nedrīkst ierobežot horizontālās sociālās klauzulas darbības jomu un ar tās ievērošanu saistītās metodes, un ES iestādēm un dalībvalstīm tā jāpiemēro visās attiecīgajās Eiropas Savienības politikas jomās un darbībās, arī tajās, kas saistītas ar ekonomiku.

1.3 Eiropas Komisijai, kurai Lisabonas līgumā uzticēts sekmēt Savienības vispārējās intereses (LES 17. pants), ir jāpārtrauga, vai horizontālo sociālo klauzulu pienācīgi ievēro, un jānodrošina, ka uz to atsaucas un to pilnībā ņem vērā visos attiecīgajos

dokumentos, arī tiesu iestāžu dokumentos, un ka tā sekmē jauno līguma mērķu sasniegšanu gan Eiropas Savienībā, gan dalībvalstīs.

1.4 Eiropas Komisijai būtu kopumā jāpalielina sociālās ietekmes novērtēšanas procedūru nozīme tās vispārējā ietekmes novērtēšanas sistēmā. Būtu jāatzīst, ka tas ir svarīgs instruments, ar ko sistemātiski nodrošināt ES kopīgo sociālo mērķu integrēšanu visās attiecīgajās ES politikas jomās.

1.5 ES līmenī horizontālā sociālā klauzula jāpiemēro jaunajā sociālās politikas un ekonomikas politikas pārvaldībā (gan tās nozīmīgākajās darbības jomās, gan tās vispārējā struktūrā), ko veic saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020” un par ko Eiropadome vienojās 2010. gadā. Klauzula jāievēro gan katrā no trim stratēģijas prioritātēm (gudra izaugsme, ilgtspējīga izaugsme un integrējoša izaugsme), gan vērtējot paveikto, lai sasniegtu piecus ES pamatmērķus (tie vēl ir atspoguļojami dalībvalstu mērķos, kuriem savukārt efektīvi jāsekmē ES mērķu sasniegšana); horizontālā sociālā klauzula jāievēro arī septiņās pamatiniciatīvās, desmit integrētajās pamatnostādnēs ekonomikas un nodarbinātības politikas jomā, “Eiropas pusgadā” un jaunajā ekonomikas pārvaldībā.

1.6 Tāpēc EESK un visām tās specializētajām nodaļām, izstrādājot atzinumus un veicot citu darbu, kura mērķis ir ES sociālās dimensijas stiprināšana, ir jāņem vērā juridiski saistošā HSK un visas citas juridiski saistošās horizontālās klauzulas (LESD 8. – 12. pants).

1.7 Visos atzinumos, ko EESK gatavos pēc Eiropas Komisijas vai citu ES iestāžu pieprasījuma, kā arī pašiniciatīvas atzinumos, Komiteja vienmēr raudzīsies, vai ir pienācīgi vērtēta sociālā ietekme. Vajadzības gadījumā EESK rosinās atbildīgās ES struktūras novērst nepilnības.

⁽¹⁾ “Europe 2020 Towards a More social EU?” (“Eiropa 2020 — virzība uz sociāli atbildīgāku Eiropas savienību”), Marlier, Natali (sast.) un Rudi Van Dam, Brisele: Peter Lang, 2010. gads.

1.8 Tā kā Sociālās aizsardzības komiteja (SPC) ir atbildīga par koordināciju un sadarbību ES līmenī, jāpalielina tās nozīme sociālajā jomā, lai nodrošinātu stingru sociālo dimensiju stratēģijā “Eiropa 2020” un kopumā veidotu sociāli atbildīgu Eiropas Savienību. Ir ārkārtīgi svarīgi, lai minētā komiteja līdzās ES Ekonomikas politikas komitejai (EPC) un ES Nodarbinātības lietu komitejai (EMCO) turpmāk visaptveroši un līdzvērtīgi iesaistītos stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanā un uzraudzībā.

1.9 Lai dalībvalstu un pašvaldību līmenī veicinātu un pastiprinātu sociālās ietekmes novērtēšanu, Sociālās aizsardzības komitejai šā darba padziļināšana būtu jāizvirza par prioritāti, nodrošinot, ka īpašu uzmanību velta mazāk aizsargātām grupām, kuras nesen izveidojušās, un trūkumiem dzimumu līdztiesības jomā. Sociālās aizsardzības komitejai arī būtu jāpalielina izpratne par šo instrumentu, jāmudina dalībvalstis to izmantot jau politikas veidošanas procesa sākuma posmā un jāatbalsta pūliņi sagatavot un izplatīt informāciju par to, ar kādiem līdzekļiem, metodēm un datu avotiem panākt tā efektivitāti. Viena laikus tai būtu jāraugās, kā dalībvalstis, izstrādājot valstu reformu programmas (VRP), izmanto procedūras sociālās ietekmes novērtēšanai, un regulāri jāsagatavo attiecīgi ziņojumi.

1.10 Sociālās aizsardzības komiteja nolēmusi izstrādāt gada pārskatu par to, kas paveikts, cenšoties sasniegt vienu no ES pamatmērķiem, proti, nodrošināt sociālo integrāciju un mazināt nabadzību, par to, kā norit integrētajās pamatnostādnēs izaugsmei un nodarbinātībai minēto sociālo aspektu īstenošana, un par to, kāds ir sociālais stāvoklis un kā īstenoti pasākumi, kurus paredzēja veikt, ES līmenī koordinējot rīcību un sadarbojoties sociālajā jomā⁽²⁾. Būtu lietderīgi, ja šis pārskats kļūtu par stratēģijas “Eiropa 2020” sociālās dimensijas gada novērtējumu un ja to izmantotu Eiropas Komisijas gatavotajā Gada izaugsmes pētījumā, ES politikas pamatnostādnēs un, iespējams, ar sociālo jomu saistītos ieteikumos, kas attiecas uz dalībvalstu reformu programmām. Sociālās aizsardzības komiteja ir vienojusies, ka tā veiks novērtējumu, pamatojoties uz dalībvalstu stratēģiskiem gada ziņojumiem par progresu ES kopējo sociālo mērķu izpildē un atjauninātiem plāniem, kuros ņemta vērā dalībvalstu politiskā programma.

1.11 EESK ik gadu izstrādās atzinumu gan par HSK, kurai atzinumā būs veltīta nozīmīga un īpaša nodaļa, un par citu horizontālu sociālo klauzulu, Pamattiesību hartas, citu Lisabonas līguma noteikumu, kas saistīti ar sociālo politiku, un sekundāro tiesību aktu piemērošanu, gan par citu tiesisku un politisku pasākumu īstenošanu, analizējot mērķu un uzdevumu ievērošanu un to īstenošanas veicināšanu, kā arī pārbaudīs un vērtēs, kā tie sekmē ES attīstību sociālās politikas un pamattiesību jomā, un sniegs ieteikumus, kādi konkrēti pasākumi var veicināt mērķu sasniegšanu un uzdevumu izpildi. Uzklaušīšanā, kas būs saistīta ar atzinumu, arī citas lielas organizācijas, kas pārstāv pilsonisko sabiedrību un darbojas sociālajā jomā, varēs iepazīstināt ar to sagatavotiem atzinumiem un ziņojumiem par

konkrētiem jautājumiem. Par minēto atzinumu, ko izstrādās katru gadu, EESK informēs ES iestāžu pārstāvjus un skaidros viņiem tā saturu.

1.12 Gan Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, gan valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm un līdzīgām dalībvalstu iestādēm, kas ir ieinteresētās puses, ir jāiesaistās HSK piemērošanā un sociālās ietekmes novērtēšanā, atbalstot Eiropas pilsoņu iniciatīvas un pilsoniskā dialoga projektus sociālās politikas jautājumos. Stratēģijas “Eiropa 2020” koordinācijas komitejai, ko izveidojusi EESK, būtu aktīvi jāpiedalās valstu reformu programmu satura un īstenošanas vērtēšanā un jāsagatavo attiecīgi pārskati.

1.13 EESK un Eiropas Komisijai būtu jānoslēdz iestāžu nolīgums, kurā jāparedz, ka Komisija visus ietekmes novērtējumus par Komisijas tiesību aktu projektiem iesniedz Komitejai, lai tā tos varētu ņemt vērā, izstrādājot atzinumus un ziņojumus.

2. Vispārīga informācija par sociāli atbildīgākas ES veidošanu

2.1 Lisabonas līgums un stratēģija “Eiropa 2020” paver lielas iespējas pakāpeniski veidot labāku un savstarpēji papildinošu līdzsvaru starp ekonomikas, nodarbinātības un sociālajiem mērķiem un arī sociāli stabilāku un atbildīgāku Eiropas Savienību. Iepriekš minētais zinātniskais pētījums, ko 2010. gadā lūdza izstrādāt ES prezidentvalsts Beļģija, liecina, ka ir piecas iespējas⁽³⁾:

2.1.1 Lisabonas līgumā iekļautā horizontālā sociālā klauzula rada tiesisku pamatu, lai varētu ņemt vērā dažādas politikas jomās īstenoto pasākumu sociālo ietekmi. Tādējādi ir radīts arī instruments, lai sociālos mērķus varētu visaptveroši ievērot visās nozīmīgās politikas jomās (arī tādos politikas pasākumos, kas nav tieši saistīti ar sociālo jomu) un pārraudzīt pasākumu ietekmi un ziņot par to.

2.1.2 Līgums un stratēģija “Eiropa 2020” (jo īpaši ES pamatmērķi un ES pamatiniciatīvas) ir palielinājusi izpratni par sociālajiem (it īpaši — bet ne tikai — sociālās integrācijas un nabadzības mazināšanas) jautājumiem, kuru nozīmība ir pieaugusi.

2.1.3 Stratēģija “Eiropa 2020” dod iespēju īstenot daudz integrētāku un koordinētāku pieeju pārvaldībai ekonomikas, sociālajā, nodarbinātības un arī vides jomā. Tā varētu panākt, ka šajās jomās pasākumi patiešām pastiprina cits citu.

⁽²⁾ Sociālās aizsardzības komitejas atzinums par stratēģijas “Eiropa 2020” sociālo dimensiju, SPC/2010/10/7 galīgā redakcija.

⁽³⁾ Skat. 1. zemsivētras piezīmi.

2.1.4 Jaunais Līgums paver vairāk iespēju uzlabot, stiprināt un modernizēt dalībvalstu sociālās aizsardzības sistēmas, kā arī labāk aizsargāt vispārējas nozīmes pakalpojumus, jo īpaši, sociālos pakalpojumus, tā palīdzot atjaunot līdzsvaru starp ES līmeni un valstu līmeni.

2.1.5 Līgums veido tiesisku pamatu Eiropas Savienības pasākumiem dažādās sociālajās jomās, kuru skaits ir pieaudzis, piemēram, pasākumiem ar mērķi nodrošināt augstu izglītības un apmācības līmeni, aizsargāt iedzīvotāju veselību un mazināt nevienlīdzību. Tā plašākā izpratnē nekā līdz šim varētu labāk koordinēt visus daudzveidīgos un nesaskaņoti īstenotos sociālās politikas pasākumus.

2.2 Eiropas Komisijas priekšsēdētājs *José Manuel Barroso* ir norādījis, ka “sociālā integrācija ir stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzītais mērķis un tajā norādīts uz trīs nabadzības un atstumtības dimensijām. Tomēr ļoti svarīgi ir arī tas, lai dalībvalstis — tāpat kā Eiropas Savienība kopumā — turpinātu uzraudzīt darbības rezultātus, ievērojot visus kopīgi noteiktos sociālos rādītājus, uz kuriem balstīta ES sadarbība un koordinācija sociālajā jomā.”⁽⁴⁾

2.3 Saskaņā ar Lisabonas līgumā izvirzīto jauno ES mērķi — teritoriālo kohēziju — un nesenās budžeta reformas mērķiem kohēzijas finansējumu koncentrēt visu stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzīto mērķu sasniegšanai un attiecīgi stiprināt kohēzijas politiku nākamajā finanšu shēmā laikposmam pēc 2013. gada īpaša uzmanība jāvelta tam, lai visi ES sociālie mērķi būtu ņemti vērā ES teritoriālās politikas pasākumos un programmās. Tāpēc būs jāveido saikne starp ES sociālajiem mērķiem un kohēzijas politiku, t.i., regulās, ko pieņems nākamajā plānošanas posmā, jāizmanto jaunā teritoriālās kohēzijas mērķa sniegtās iespējas, struktūrfondu izlietojumā jānodrošina nediskriminācijas un pieejamības principa ievērošana, jāpanāk, ka kohēzijas politiku izmanto kā “preventīvu” komponentu⁽⁵⁾, lai veicinātu struktūrālās un institucionālās reformas, kas ļautu vieglāk sasniegt ES sociālos mērķus, un jānosaka, ka teritoriālā pieeja ir nozīmīgs elements, lai Eiropas Savienība varētu koordinēt pūliņus un sadarboties sociālajā jomā. Jānorāda, ka ārkārtīgi būtisks šādas “teritorializācijas” aspekts būs vietējo un reģionālo dalībnieku aktīva līdzdalība.

2.4 Liela nozīme ir tam, lai ES sociālās integrācijas mērķis, kas izvirzīts arī stratēģijā “Eiropa 2020”, atspoguļotos jēgpilnos valstu (un, iespējams, arī pašvaldību) mērķos. Valstīm jāizvirza

tādi mērķi, kas nepārprotami sekmē vispārējā ES mērķa sasniegšanu. Izvirzot mērķus, jāpamatojas uz konkrētiem datiem. Vienlaikus atbilstoša uzmanība jāvelta gan mehānismiem, kuru dēļ rodas nabadzība un sociālā atstumtība, gan vispārējiem politikas mērķiem uzlabot sociālo integrāciju. Mērķiem jābūt tādiem, lai varētu novērtēt konkrētus politikas rezultātus, un nedrīkst pieļaut, ka, cenšoties tos sasniegt, tiek sagrozīti, aizmirsti vai ignorēti citi politikas mērķi. Lai nodrošinātu pastāvīgu sabiedrības un politisko atbalstu, mērķu izvirzīšanas kārtībai jābūt noteiktai, precīzai un pārredzamai. Mērķu izvēlē jāņem vērā arī ieinteresēto personu viedoklis. Panākumi ES, valstu un pašvaldību izvirzīto mērķu izpildē ir rūpīgi jāuzrauga un jāatspoguļo ziņojumos.

3. Vispārīga informācija par horizontālās sociālās klauzulas piemērošanu

3.1 Lisabonas līgumā iekļauti noteikumi, kas būtiski maina ES sociālo dimensiju. LESD 9. pantā par horizontālo sociālo klauzulu paredzēts: “Nosakot un īstenojot savu politiku un darbības, Savienība ņem vērā prasības, kas saistītas ar atbilstīga sociālās aizsardzības līmeņa nodrošināšanu, ar sociālās atstumtības apkarošanu, kā arī ar izglītības, mācību un cilvēku veselības aizsardzības līmeņa paaugstināšanu.”

3.2 Minētā HSK ir saistīta ar citām Līgumā ietvertajām horizontālajām klauzulām par dzimumu vienlīdzību, diskriminācijas apkarošanu, vides aizsardzību, patērētāju tiesību aizsardzību, dzīvnieku labturību un maziem un vidējiem uzņēmumiem (LESD 8., 10., 11., 12., 13. un 153. pants). Gan Eiropas Savienībai un visām tās iestādēm (arī EESK kā konsultatīvai struktūrai), gan dalībvalstīm ir jāievēro šīs horizontālās klauzulas visos attiecīgajos priekšlikumos, politikas jomās un pasākumos⁽⁶⁾. Tas attiecas arī uz visiem attiecīgajiem dokumentiem un tiesu iestāžu dokumentiem.

3.3 Horizontālajai sociālajai klauzulai ir jānodrošina, ka ES, cenšoties sasniegt sešus LESD 9. pantā minētos pakārtotos mērķus, visās darbībās vienmēr ņem vērā sociālo dimensiju, lai iedzīvotāji ES pamatvērtības un sasniegtu tās pamatmērķus (LES 2. un 3. pants un LESD 7. pants).

3.4 Dalībvalstu centienu jēga un svarīgākais mērķis ir “pastāvīgi uzlabot savu tautu dzīves un darba apstākļus” (LESD preambulas 3. apsvērums). Savienība un tās dalībvalstis “par saviem mērķiem izvirza nodarbinātības veicināšanu, dzīves un darba apstākļu uzlabošanu nolūkā tos saskaņot” (LESD 151. pants).

⁽⁴⁾ Priekšvārds izdevumā “Income and living conditions in Europe” (“Ienākumi un dzīves apstākļi Eiropā”), Atkinson, A.B. un Marlier, E., Eiropas Savienības Publikāciju birojs, Luksemburga, 2010. gads.

⁽⁵⁾ Eiropas Komisijas paziņojums “Ekonomikas politikas koordinēšanas uzlabošanas stabilitātei, izaugsmei un nodarbinātībai — instrumenti labākai ES ekonomikas pārvaldībai”, COM (2010) 367 galīgā redakcija.

⁽⁶⁾ Schorkopf, F. “Art. 9 AEUV” (“LESD 9. pants”), izdevums “Das Recht der Europäischen Union, Kommentar” (“Eiropas Savienības tiesības, komentāri”), Martin Nettesheim (izdevējs), 2010. gads.

3.5 Lēmējīstādes nedrīkstētu ierobežot HSK piemērošanu ne darbības jomas ziņā (piem., centieni mazināt nabadzību un sociālās atstumtību), nedz arī metožu izvēles ziņā (piem., atklātās koordinācijas metodes lietošana sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas jomā un ietekmes novērtēšana) vai piemērot minēto klauzulu tikai Sociālās aizsardzības komitejas darbībā; gluži pretēji, tā jāpiemēro visplašākajā nozīmē un visās ES politikas jomās, tostarp ekonomikas politikā un ārpolitikā. Horizontālajai sociālajai klauzulai jāatspoguļojas juridiskajos dokumentos, kas nodrošina jauno līguma mērķu sasniegšanu gan Eiropas Savienībā, gan dalībvalstīs.

3.6 Kā uzsvērts 2010. gadā sagatavotajā pārskata ziņojumā par Eiropas Savienības darbību (121. lpp.), Lisabonas līgumā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai piešķirta vēl lielāka atbildība par ES sociālās dimensijas veicināšanu.

3.7 Tāpēc Komitejai, izstrādājot atzinumus un veicot citu darbu, ir jāņem vērā juridiski saistošā HSK un visas citas juridiski saistošās horizontālās klauzulas (LESD 8. – 12. pants), tā stiprinot ES sociālo dimensiju. Tā EESK veicinās arī HSK aktīvo un preventīvo pieeju.

3.8 EESK jau ir pieņēmusi vispusīgu atzinumu par HSK, atklātās koordinācijas metodi sociālajā jomā⁽⁷⁾ un sociālā nodrošinājuma nozīmi visā sabiedrībā⁽⁸⁾. Minētajos atzinumos Komiteja norādīja, ka efektīva un enerģiska horizontālās sociālās klauzulas praktiskā piemērošana, formulējot un īstenojot ES politiku, var būtiski sekmēt ES kohēzijas stiprināšanu un sociālās politikas koordinēšanu.

3.9 Pēc ES Padomes prezidentvalsts Beļģijas iniciatīvas 2010. gada otrajā pusē notika vairākas konferences, kurās uzsvēra, ka horizontālajai sociālajai klauzulai un sociālās ietekmes novērtēšanas procedūrām ir liela nozīme ES sociālās dimensijas attīstībā⁽⁹⁾. Jaunajā Lisabonas līgumā ietvertā horizontālā sociālā klauzula nozīmē, ka ES politikas jomās vairāk uzmanības jāpievērš sociālajai dimensijai. Lai varētu novērtēt visās jomās īstenotās ES politikas sociālo ietekmi, katrai ES iestādei ir jāveido strukturāls dialogs gan savas iestādes iekšienē, gan ar citām iestādēm. Tāpēc Eiropas Komisija, Eiropas Parlaments, Eiropas Savienības Padome, kā arī Eiropadome un Eiropas Savienības Tiesa apņēmusies iesaistīties gan iekšējā, gan starpiestāžu dialogā⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ EESK izpētes atzinums "Atklātā koordinācijas metode un sociālā klauzula saistībā ar stratēģiju "Eiropa 2020" (OV C 44, 11.2.2011., 23. lpp.).

⁽⁸⁾ EESK izpētes atzinums par tematu "Sociālo pabalstu pilnveidošana" (OV C 44, 11.2.2011., 28. lpp.).

⁽⁹⁾ Viena no šādām konferencēm ar nosaukumu "ES sociālās jomas koordinācija stratēģijas "Eiropa 2020" kontekstā. Atskatoties pagātnē un veidojot nākotni" notika 2010. gada 14. un 15. septembrī Beļģijas pilsētā La Hulpe.

⁽¹⁰⁾ "The horizontal social clause and social mainstreaming in the EU" ("Horizontālā sociālā klauzula un sociālo jautājumu integrēšana ES politikā"), 3. forums par vispārējās nozīmes sociāliem pakalpojumiem, 2010. gada 26.–27. oktobris.

3.10 Gan HSK un ietekmes novērtēšanas procedūras, gan atklātā koordinācijas metode sociālajā jomā, ES kohēzijas politika un ES mērķi sociālās aizsardzības un sociālās integrācijas jomā ir līdzekļi, lai uzlabotu ES sociālās politikas koordināciju un sadarbību⁽¹¹⁾.

3.11 Ietekmes novērtēšanas procedūras ir svarīgs HSK piemērošanas un īstenošanas instruments. Eiropas Komisija to atbalsta un pati ievēro pamatnostādnes attiecībā uz ietekmes novērtēšanas kārtību, īstenojot tādas iniciatīvas kā "Laba pārvaldība"⁽¹²⁾ un "Labāks un lietpratīgāks regulējums"⁽¹³⁾.

3.11.1 Jāpiemin arī, ka Eiropas Komisija, ES Padome un Eiropas Parlaments noslēguši iestāžu nolīgumu par ietekmes novērtēšanas procedūru izmantošanu⁽¹⁴⁾.

3.11.2 Turklāt Eiropas Komisija ir izstrādājusi pati savas pamatnostādnes, kā Komisijas izveidotās ietekmes novērtēšanas sistēmas ietvaros novērtēt arī sociālās sekas⁽¹⁵⁾. Komisija 2011. gadā plānousi veikt 11 ietekmes novērtējumus nodarbinātības un sociālajā jomā⁽¹⁶⁾.

3.11.3 Eiropas Revīzijas palāta ir analizējusi ietekmes novērtējumus 2005.–2008. gadā un par tiem sniegusi pozitīvu vērtējumu⁽¹⁷⁾.

3.11.4 Reģionu komiteja jau pašlaik sadarbojas ar Eiropas Komisiju noteiktu ietekmes novērtējumu veikšanā⁽¹⁸⁾.

3.11.5 Padome ir aicinājusi Eiropas Komisiju piemērot LESD 9. pantu un veikt sociālās ietekmes novērtējumu⁽¹⁹⁾, un Vienotā tirgus akta 29. priekšlikumā ierosināts veikt sociālās ietekmes analīzi.

⁽¹¹⁾ Sociālās aizsardzības komitejas atzinums, ko 2011. gada jūnijā apstiprinājusi Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padome.

⁽¹²⁾ EESK atzinums par tematu "Atjauninātās Lisabonas stratēģijas efektīva pārvaldība" (OV C 175, 28.07.2009., 13. lpp.).

⁽¹³⁾ INT/544, "Lietpratīgs regulējums", ziņotājs — Jorge Pegado Liz (OV C 248, 25.08.2011., 87. lpp.).

⁽¹⁴⁾ "Inter-Institutional Common Approach to Impact Assessment" ("Iestāžu kopēja pieeja ietekmes novērtējumam"), 14901/05 JUR.

⁽¹⁵⁾ "Guidance for assessing Social Impacts within the Commission Impact Assessment system" ("Pamatnostādnes par sociālās ietekmes novērtēšanu Komisijas ietekmes izvērtēšanas sistēmā"), 2009. g.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/governance/impact/plannd_ia/roadmaps_2011_en.htm#empl 20.03.2011.

⁽¹⁷⁾ Īpašais ziņojums Nr. 3/2010 "Impact Assessments in the EU institutions: do they support decision making?" ("Vai ietekmes novērtējumi nodar ES iestādēm lēmumu pieņemšanā?") (http://ec.europa.eu/governance/impact/docs/coa_report_3_2010_lv.pdf).

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/governance/impact/ia_in_other/ia_in_other_en.htm (20.3.2011.).

⁽¹⁹⁾ Nodarbinātības, sociālās politikas, veselības un patērētāju tiesību aizsardzības padome, 6.12.2010., paziņojums presei (http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/lsa/118244.pdf).

3.11.6 Eiropas Komisijas priekšlikumos tiesību aktiem sistematiski ir ņemtas vērā ES Pamattiesību hartas nostādnes, un 2010. gadā Komisija nāca klajā ar tās īstenošanas stratēģiju ⁽²⁰⁾, par kuru EESK jau ir izstrādājusi atzinumu ⁽²¹⁾.

3.11.7 EESK jau ir pieņēmusi pozitīvus atzinumus gan par ietekmes novērtējumu ieviešanu, izstrādi un piemērošanu, gan par ilgtspējības novērtējumiem un ES tirdzniecības politiku ⁽²²⁾.

3.11.8 Ietekmes novērtējumi ir politikas instruments, kas var pārvērt plašas iespējas, taču tā izmantošana ir sarežģīta. Lai šīs iespējas varētu pilnībā izmantot un nodrošinātu, ka ietekmes novērtējumus neizmanto jau apstiprinātu politikas pasākumu leģitimēšanai, ir jāmainās politikas veidošanas kultūrai, un ierēdņiem vajadzīgs pietiekami daudz laika, zināšanu, prasmju un atbalsta. Jāveicina ieinteresēto personu iesaistīšana procesā. Ietekmes novērtēšanai jābūt rentablai un samērīgai attiecībā pret sasniedzamo mērķi.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Horizontālā sociālā klauzula (LESD 9. pants) ir viens no svarīgākajiem Lisabonas līguma jauninājumiem sociālajā jomā, un tās sniegtās iespējas ir pilnībā jāizmanto. Līgumā skaidri minētas pilnvaras ievērot mērķus visās attiecīgajās ES politikas jomās, iniciatīvās un pasākumos. Minētais pants nodrošina to, ka sociāli atbildīgākas ES veidošana var kļūt par visaptverošu ES uzdevumu, kurš caurvij visas politikas jomas. Tāpēc horizontālā sociālā klauzula ir jāievēro arī Eiropas pētniecības programmās.

4.2 HSK ir īpaši nozīmīga un aktuāla tāpēc, ka finanšu, ekonomikas un budžeta krīzes ietekmē gan Eiropas Savienībā kopumā, gan dalībvalstīs arvien svarīgāk ir pilnībā apzināties ES sociālo dimensiju. Trūkst līdzsvara starp ekonomiskās integrācijas attīstību vienotajā tirgū un ES sociālās dimensijas turpmāko attīstību, un šis trūkums ir jānovērš. Šī jaunā instrumenta ieviešana varētu palīdzēt mazināt pašreizējo neapmierinātību un daudzās dalībvalstīs arvien biežāk vērojamo skepsi par Eiropas Savienības politikas pievienoto vērtību, jo īpaši sociālās, nodarbinātības un ekonomiskās attīstības jomā, un palielināt dalībvalstu atbildību.

4.3 Visos atzinumos, ko EESK gatavos pēc Eiropas Komisijas vai citu ES iestāžu pieprasījuma, Komiteja vienmēr uzraudzīs,

vai ir pienācīgi vērtēta sociālā ietekme. Vajadzības gadījumā EESK mudinās atbildīgās ES struktūras novērst nepilnības.

4.4 Eiropas Parlamentam ir ļoti svarīga loma HSK piemērošanā, arī regulāri pārbaudot sociālās ietekmes novērtējumus, kurus veic Eiropas Komisija un citas ES iestādes ⁽²³⁾.

4.5 Arī dalībvalstīm visos attiecīgajos priekšlikumos, politikas jomās un pasākumos, kā arī visos saistītajos dokumentos un tiesu iestāžu dokumentos ir jāpiemēro HSK un pārējās horizontālās klauzulas. Tāpēc tām jāveic sociālās ietekmes novērtēšana.

4.6 Organizētas pilsoniskās sabiedrības reālai līdzdalībai visos posmos un līmeņos ir būtiska nozīme, lai nodrošinātu horizontālās sociālās klauzulas un atklātās koordinācijas metodes efektīvu izmantošanu sociālajā jomā ⁽²⁴⁾. EESK ir konsultatīva struktūra, ko veido darba devēju un darba ņēmēju apvienību un citi pilsoniskās sabiedrības pārstāvji no visu 27 dalībvalstu pilsoniskās sabiedrības. Tāpēc Komiteja ir ES struktūra, kas apvieno galvenās ieinteresētās personas, un tai ir visplašākās iespējas dot nozīmīgu ieguldījumu ietekmes novērtēšanas veicināšanā un optimizēšanā.

4.7 Stiprinot informācijas apmaiņu un sadarbību ar dalībvalstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm un tām līdzīgām organizācijām, kā arī sociālajiem partneriem, dažādu interešu pārstāvjiem un citām nozīmīgām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, kas visos līmeņos (ES, valstu un reģionālā līmenī) darbojas sociālajā jomā, EESK var palīdzēt izstrādāt un padziļināt dalībvalstu sociālās politikas mērķus un sociālo un pilsonisko dialogu. Šos pūliņus papildinās arī darbs, ko veic EESK izveidotā Stratēģijas "Eiropa 2020" koordinācijas komiteja, kura regulāri pārrauga valsts reformu programmu saturu un īstenošanu un par to sagatavo attiecīgus ziņojumus.

4.8 Arī Eiropas Sociālā platforma ⁽²⁵⁾ un tās dalībnieki, kuru vidū ir vairākas sociālās organizācijas, kas pārstāv noteiktas sabiedrības grupas (piemēram, sievietes, gados vecākus cilvēkus, invalīdus, mazturīgos iedzīvotājus, bezpajumtniekus utt.), un arī citas reprezentatīvas ES un valsts līmeņa organizācijas, kas darbojas sociālajā jomā, var daudz darīt, lai panāktu, ka HSK tiek pienācīgi piemērota gan ES, gan valsts, gan pašvaldību līmenī.

⁽²⁰⁾ Komisijas paziņojums COM(2010) 573 galīgā redakcija.

⁽²¹⁾ EESK atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Stratēģija Pamattiesību hartas efektīvai īstenošanai Eiropas Savienībā", ziņotāja — Gabriele Bischoff kdze, līdzziņotājs — Cristian Pirvulescu kgs, (OV C 376, 22.12.2011., 74. lpp.).

⁽²²⁾ EESK atzinums par tematu "Kvalitātes normas — ietekmes novērtējums" (OV C 175, 27.07.2007., 21. lpp.), EESK atzinums par tematu "Ietekmes novērtējuma izstrādes pamatnostādnes" (OV C 100, 30.04.2009., 28. lpp.) un 30. zemsvītras piezīme.

⁽²³⁾ Eiropas Parlamenta 2011. gada 8. jūnija rezolūcija (2011/2016 (IND)).

⁽²⁴⁾ Skat. 8. zemsvītras piezīmi.

⁽²⁵⁾ Eiropas sociālo NVO platforma (Sociālā platforma) ir apvienība, kuras dalībnieki pārstāv tādas Eiropas federācijas un tīklus, kuros apvienojušās sociālajā jomā strādājošas nevalstiskās organizācijas (<http://www.socialplatform.org/>).

4.9 Lai nodrošinātu līdzsvarotu HSK piemērošanu ES, valstu un pašvaldību līmenī, nozīmīgu atbalstu varētu sniegt arī stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīva “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību”⁽²⁶⁾ un EESK darbs, kas saistīts ar šo iniciatīvu⁽²⁷⁾ un citām stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīvām.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Lisabonas līguma noteikumi, kas attiecas uz sociālo politiku (konkrēti LESD 145.–166. pants un 168. pants), un ES Pamattiesību hartas (proti, tās IV sadaļa “Solidaritāte”) konkrētize horizontālo sociālo klauzulu un ir pilnībā jāievēro.

5.2 EESK ik gadu izstrādās atzinumu gan par HSK un citu horizontālo sociālo klauzulu (LESD 8.,9.,10. pants), Pamattiesību hartas (jo īpaši sociālo pamattiesību), citu Lisabonas līguma noteikumu (jo īpaši LESD 145.–166. panta un 168. panta), kas saistīti ar sociālo politiku, un sekundāro tiesību aktu piemērošanu, gan par citu tiesisku un politisku pasākumu īstenošanu, analizējot sociālo mērķu un uzdevumu ievērošanu un to īstenošanas veicināšanu. Vienlaikus Komiteja arī pārbaudīs un vērtēs, kā tie sekmē ES attīstību sociālās politikas un pamattiesību jomā. Ja tas būs vajadzīgs, atzinumos Komiteja sniegs ieteikumus, kādi konkrēti pasākumi varētu veicināt sociālo mērķu sasniegšanu un uzdevumu izpildi gan Eiropas, gan valstu līmenī. Šajā darbā uzmanību veltīs arī Sociālās aizsardzības komitejas atzinumam par stratēģijas “Eiropa 2020” sociālo dimensiju⁽²⁸⁾.

5.2.1 Uzklaušanās, ko rīkos EESK un kas būs saistīta ar izstrādājamo atzinumu, gan sociālie partneri un dažādu interešu

pārstāvji, gan arī citas lielas organizācijas, kuras pārstāv pilsonisko sabiedrību un darbojas sociālajā jomā, varēs iepazīstināt ar to sagatavotiem atzinumiem un ziņojumiem par konkrētiem jautājumiem.

5.2.2 Par minēto atzinumu, ko izstrādās katru gadu, EESK informēs ES iestāžu, jo īpaši Eiropadomes, ES Padomes, Eiropas Parlamenta, Komisijas, Eiropas savienības Tiesas un Eiropas Centrālās bankas pārstāvjus un skaidros viņiem tā saturu.

5.3 Gan Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, gan valstu ekonomikas un sociālo lietu padomēm un līdzīgām dalībvalstu iestādēm, kas ir ieinteresētās personas, ir jāiesaistās HSK piemērošanā un sociālās ietekmes novērtēšanā, atbalstot Eiropas pilsoņu iniciatīvas un pilsoniskā dialoga projektus sociālās politikas jautājumos.

5.4 EESK un Eiropas Komisijai būtu jānoslēdz iestāžu nolīgums, kurā jāparedz, ka Komisija visus ietekmes novērtējumus par Komisijas tiesību aktu projektiem iesniedz Komitejai, lai tā tos varētu ņemt vērā, izstrādājot atzinumus un ziņojumus.

5.5 Tāpēc EESK un visām tās specializētajām nodaļām, izstrādājot atzinumus un veicot citu darbu, kura mērķis ir ES sociālās dimensijas stiprināšana (piemēram, sociālās klauzulas tirdzniecības nolīgumos⁽²⁹⁾, vienotā tirgus sociālā dimensija, ilgtspējības novērtējumi un ES tirdzniecības politika⁽³⁰⁾), ir atbilstoši jāņem vērā juridiski saistošā HSK un visas citas juridiski saistošās horizontālās līguma klauzulas (LESD 8. – 12. pants).

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽²⁶⁾ Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=961&langId=lv>.

⁽²⁷⁾ EESK atzinums par tematu “Komisijas Paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas platforma cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību: Eiropas pamatprogramma sociālai un teritoriālai kohēzijai”, ziņotāja — O’Neill kdze (<http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.soc-opinions.14953>).

⁽²⁸⁾ Sociālās aizsardzības komitejas atzinums par stratēģijas “Eiropa 2020” sociālo dimensiju, SPC/2010/10/7 galīgā redakcija.

⁽²⁹⁾ “Sozialnormen in Nachhaltigkeitskapiteln bilateraler Freihandelsabkommen”, Lukas, Steinkellner, Ludwig Boltzmann Institut für Menschenrechte, Vīne, 2010. gads.

⁽³⁰⁾ EESK atzinums par tematu “Ilgtspējas ietekmes novērtējumi (IIN) un ES tirdzniecības politika”, REX/313, ziņotāja — Pichenot kdze, <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.rex-opinions.18107>; <http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?year=2011&serie=C&textfield2=218&Submit=Rechercher&ihlmlang=lv>

**Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Bezpajumtnieku problēma”
(pašiniciatīvas atzinums)**

(2012/C 24/07)

Ziņotājs: **LUCAN kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 20. janvārī nolēma sagatavot pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Bezpajumtnieku problēma”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 28. septembrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē), ar 98 balsīm par un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK ir formulējusi turpmāk izklāstītos ieteikumus.

1.1.1 Eiropas Savienībai vairāk struktūrfondu līdzekļu (sevišķi ESF + ERAF) būtu jāvelta bezpajumtniecības (*homelessness*) problēmas risināšanai, jo īpaši pievēršoties pastāvīgu mājokļu celtniecībai.

1.1.2 Eiropas Savienībai un dalībvalstīm bezpajumtniecības izskaušanas politika būtu jābalsta uz principu, kas paredz cilvēktiesību, tostarp tiesību uz pieejamu un atbilstošu mājokli, pilnīgu ievērošanu. EESK uzskata, ka bezpajumtniecība nav neatkarīga parādība, tā ir politisku un ekonomisku izvēļu rezultāts. Tā kā patlaban visu Eiropu skar krīze, stratēģijas “Eiropa 2020” iekļaujošas izaugsmes dimensijā nekavējoties jāietver jautājums par bagātību pārdali.

1.1.3 Atbilstoši juridiskie līdzekļi (līgumi, hartas, starptautiskie dokumenti), ar kuriem iespējams īstenot tālejošu sociālo mājokļu politiku, ir ES rīcībā. Turklāt Eiropas Savienība, kas drīzumā pievienosies Eiropas Cilvēktiesību konvencijai, varētu saskaņot pasākumus, lai mudinātu dalībvalstis ratificēt pārskatīto Eiropas Sociālo hartu⁽¹⁾. Eiropas Komisijai, Eiropas Parlamentam un ES Pamattiesību aģentūrai būtu jāizstrādā gada ziņojums, kas ietvertu novērtējumu, kā dalībvalstīs tiek īstenots Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 34. pants par tiesībām uz palīdzību mājokļa jomā.

1.1.4 Lai Eiropas mērogā izprastu parādības sarežģītību un īpatnības, kā arī saskaņotu statistikas datus, Eurostat būtu jārosina vienotu definīciju, indeksu un rādītāju lietošana. Bezpajumtniecības definēšanai Eiropas līmenī EESK iesaka izmantot ETHOS tipoloģiju, ko izveidojusi Eiropas Nacionālo organizāciju federācija darbam ar bezpajumtniekiem (FEANTSA).

1.1.5 Eiropas Komisijai būtu jāizstrādā vērienīga stratēģija bezpajumtniecības izskaušanai un jāpalīdz dalībvalstīm izstrādāt efektīvas valsts stratēģijas atbilstoši 2010. gada kopīgajā ziņojumā par sociālo aizsardzību un sociālo iekļaušanu ierosinātajām pamatnostādņēm, kā arī ņemot vērā Eiropas Konsensa konferences par bezpajumtniecību žūrijas ieteikumus. Vērienīga mājokļu politika Eiropā būtu saistīta ar lieliem projektiem, kuri ļautu radīt darba vietas un labklājību, kas ir divi no Eiropas Savienības līgumos iekļautajiem mērķiem.

1.1.6 Tā kā stratēģijas “Eiropa 2020” mērķis ir gudra, ilgtspējīga un vienlaikus arī iekļaujoša izaugsme, EESK iesaka Eiropas Savienībai nodrošināt periodisku tās pārraudzību un politikas izstrādes procesā ņemt vērā arī attiecību starp mājokļu cenu nekustamo īpašumu tirgū un ES iedzīvotāju iespējām — atkarībā no ienākumiem — nopirkt vai īrēt mājokli.

1.1.7 ES būtu jāpalīdz dalībvalstīm to integrācijas politikā ņemt vērā šādus aspektus: nāves gadījumu, kuru iemesls ir “dzīve uz ielas”, pilnīga izskaušana; cilvēka cieņa; vairākveidu cēloņsakarība; parādības profilakse; iespēju došana (*empowering*) saņēmējiem un viņu līdzdalības stimulēšana, ko var panākt ar sociālo/īres līgumu starpniecību; Eiropas standarti mājokļa un sociālo pakalpojumu izmaksu efektivitātes jomā; pastāvīgu mājokļu, subsīdētu dzīvokļu un profilakses centru būvniecība ikvienā pilsētā⁽²⁾; politikas pieeja, kas nodrošina ātru piekļuvi pastāvīgam mājoklim.

1.1.8 Komisijai būtu jāizveido Eiropas aģentūra cīņai ar bezpajumtniecību.

1.1.9 Dalībvalstīm vajadzētu izstrādāt efektīvas stratēģijas krīzes apkarošanai, kurās uzmanība būtu vērsta uz optimālu izmaksu un efektivitātes attiecību, apspriešanos publiskā un privātā sektora partnerības ietvaros un šādas partnerības veicināšanu, kā arī mājokļu skaita palielināšanu, jo krīzes apstākļos nekustamā īpašuma cenas ir ievērojami samazinājušās.

⁽¹⁾ Pārskatītā Eiropas Sociālā harta: Eiropas Padomes 1961. gadā pieņemtā Eiropas Sociālā harta, kas grozīta ar 1995. gada protokolu, sociālajās pamattiesībās iekļaujot tiesības uz mājokli. No 43 valstīm, kas pievienojušās Hartai, savās tiesībās to apstiprinājušas tikai 14 valstis.

⁽²⁾ Somijas projekta “Galvenais ir mājoklis” (*“Housing first”*) piemērs parāda, ka izdevumus par katru palīdzības saņēmēju iespējams samazināt par 14 000 euro.

2. Pamatojums un vispārīgas piezīmes par bezpajumtnieku problēmu Eiropas Savienībā

2.1 Bezpajumtnieku problēmas risināšana bija viena no galvenajām darbības jomām Eiropas gadā cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību (2010) ⁽³⁾.

2.2 Bezpajumtnieku problēma kā prioritārs temats pirmo reizi minēta 2005. gada kopīgajā ziņojumā par sociālo aizsardzību un sociālo iekļaušanu. Eiropas Komisija 2007. gadā publicēja pētījumu par bezpajumtniecības problēmas izvērtējumu Eiropas Savienības līmenī. ⁽⁴⁾

2.3 Minētās problēmas apkarošana ir kļuvusi par prioritāti, jo tā ir izvirzīta par svarīgu jautājumu Eiropas Savienības sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģijā.

2.4 Ar ES sociālās aizsardzības un sociālās iekļaušanas stratēģijas (ko dēvē arī par atvērto koordinācijas metodi sociālajā jomā) palīdzību Eiropas Savienība koordinē un sekmē valstu pasākumu pieņemšanu un politikas īstenošanu cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību, proti, ir ieviesti vienoti rādītāji un ziņošanas mehānisms, turklāt Eiropas Komisija sadarbībā ar ES Ministru padomi ir pieņēmusi galīgos politiskos secinājumus.

2.5 Eiropas Parlaments pieņēmis vairākas nozīmīgas iniciatīvas bezpajumtnieku atbalstam; viena no tām ir 2008. gadā pieņemtā rakstiskā deklarācija par uz ielas dzīvojošu bezpajumtnieku problēmas atrisināšanu ⁽⁵⁾. Minētajā deklarācijā Padomi aicināja vienoties par ES mēroga apņemšanos līdz 2015. gadam atrisināt problēmu saistībā ar bezpajumtniekiem, kas dzīvo uz ielas. Turklāt pieci Eiropas Parlamenta deputāti 2010. gada 6. septembrī ierosināja vēl vienu kopīgu rakstisku deklarāciju par nepieciešamību izstrādāt ES stratēģiju bezpajumtniecības jautājumā; šo dokumentu, kuru atbalstīja vairākas partijas, pieņēma 2010. gada decembrī. EESK uzskata: ja minētos vērienīgos mērķus vēlas sasniegt, tiem jāpiespīd līdzekļi no ES fondiem (ESF un ERAF).

2.6 ES neatkarīgo sociālās integrācijas ekspertu tīkls 2009. gada nogalē iesniedza ziņojumu ⁽⁶⁾ par bezpajumtniecību un mājokļu zaudēšanu dalībvalstīs. Minētajā ziņojumā izteikta prasība bezpajumtniecības problēmu noteikt par atvērtās koordinācijas metodes sociālajā jomā neatņemamu sastāvdaļu un minēto problēmu pastiprināti risināt arī pēc 2010. gada.

2.7 Eiropadome 2010. gada 17. jūnijā pieņēma jauno stratēģiju "Eiropa 2020". ES centīsies līdz 2020. gadam novērst nabadzības un sociālās atstumtības risku vismaz 20 miljoniem iedzīvotāju. Komisijas priekšlikumā paredzēts līdz 2020. gadam izveidot Eiropas platformu cīņai ar nabadzību, lai "definētu un īstenotu pasākumus, kas vērsti uz konkrētu situāciju risināšanu īpašās **riska grupās (piemēram, [...] bezpajumtnieki)**" ⁽⁷⁾.

2.8 Reģionu komiteja 2010. gada oktobrī pieņēma atzinumu "Bepajumtniecības apkarošana", kurā uzsvērts, ka Eiropas Savienībai jādarā daudz vairāk šīs parādības izskaušanai. Reģionu komiteja ierosina Eiropas līmenī veicināt *ETHOS* tipoloģijas izmantošanu, izveidot Eiropas aģentūru, kuras uzdevums būtu koordinēt un atbalstīt bezpajumtniecības apkarošanu, veicināt profilaktiskus pasākumus saistībā ar šo parādību un iesaistīt šajā darbā reģionus.

2.9 Komisija un Padome 2010. gada kopīgajā ziņojumā par sociālo aizsardzību un sociālo iekļaušanu ⁽⁸⁾ aicina dalībvalstis izstrādāt stratēģijas, kas vērstas uz profilaksi, pastāvīgu (subsīdētu un pastāvīgu) mājokļu risinājumu meklēšanu, uz pieeju, kurā mājokļa jautājumam piešķirta augstākā prioritāte un kurā paredzēti papildu sociālie pakalpojumi, kā arī uz pārvaldības uzlabošanu.

2.10 Būtiskākie ieteikumi bezpajumtniecības problēmas risināšanai izklāstīti 2010. gada decembra Konsensa konferences ⁽⁹⁾ secinājumos; konference, ko rīkoja pēc Eiropas Komisijas iniciatīvas un ar Eiropas Savienības prezidentvalsts Beļģijas atbalstu, notika Eiropas gada cīņai pret nabadzību un sociālo atstumtību (2010) beigās.

2.11 *Eurostat* ⁽¹⁰⁾ 2011. gadā publicēja ziņojumu par situāciju mājokļu jomā Eiropā 2009. gadā ("*Housing Condition in Europe in 2009*"), kurā norādīts, ka 30 miljoniem cilvēku Eiropas Savienībā nav pietiekamas dzīvojamās platības un viņu dzīves apstākļi ir nedroši.

3. Tiesības uz mājokli

3.1 Bezpajumtniecība var tieši izraisīt Eiropas Savienības Pamattiesību hartā noteikto cilvēktiesību pārkāpumu. ⁽¹¹⁾

3.2 Minētās hartas 34. panta 3. punktā noteikts: "Apkarojot sociālo atstumtību un nabadzību, Savienība atzīst un ievēro tiesības uz sociālo palīdzību un palīdzību mājokļu jomā, lai [...] nodrošinātu pienācīgu dzīvi tiem, kam nav pietiekamu līdzekļu."

3.3 ANO Vispārējā cilvēktiesību deklarācija paredz tiesības uz pienācīgiem dzīves apstākļiem, tostarp mājokļa, medicīnisko un sociālo pakalpojumu pieejamību. Saskaņā ar deklarācijas 25. panta 1. punktu "katram cilvēkam ir tiesības uz tādu dzīves līmeni, ieskaitot uzturu, apģērbu, mājokli, medicīniskos pakalpojumus un vajadzīgo sociālo apkalpošanu, kas nepieciešams viņa un viņa ģimenes veselības uzturēšanai un labklājībai".

⁽³⁾ www.2010againstopoverty.eu.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2007/study_homelessness_en.pdf.

⁽⁵⁾ Skatīt pielikumu.

⁽⁶⁾ <http://www.peer-review-social-inclusion.eu/network-of-independent-experts/2009/homelessness-and-housing-exclusion>.

⁽⁷⁾ http://eur-lex.europa.eu/Result.do?checktexts=checkbox&TypeAffichage=sort_key&page=1&idReq=1&Submit22=GO.

⁽⁸⁾ <http://register.consilium.europa.eu/pdf/lv/10/st06/st06500.lv10.pdf>.

⁽⁹⁾ <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=637&langId=lv&eventsId=315&furtherEvents=yes>.

⁽¹⁰⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-SF-11-004.

⁽¹¹⁾ LES 6. pants paredz, ka "Eiropas Savienība atzīst tiesības, brīvības un principus, kas izklāstīti [...] Eiropas Savienības Pamattiesību hartā, kurai [...] ir tāds pats juridiskais spēks kā Līgumiem".

3.4 Pārskatītās Eiropas Padomes Sociālās hartas⁽¹²⁾ 31. pantā ir noteikts, ka katram cilvēkam ir tiesības uz mājokli, un izteikts šāds aicinājums: "Līgumslēdzējas puses apņemas veikt sekojošus pasākumus: nodrošinot vienlīdzīgus nosacījumus, lai iegūtu dzīvesvietu; samazinot un veicinot bezpajumtnieku skaita samazināšanos, lai nodrošinātu pakāpenisku bezpajumtnieku izzušanu; padarot dzīvesvietas maksu pieejamu tiem, kam nav pietiekošu līdzekļu."

3.5 Tiesības uz mājokli paredzētas daudzu ES dalībvalstu konstitūcijās. Pienācīgs mājoklis ir gan nepieciešamība, gan tiesības. EESK iesaka visām dalībvalstīm saskaņā ar spēkā esošajiem valsts tiesību aktiem palīdzēt ikvienam cilvēkam, kuram ir šādas tiesības, nodrošināt piekļuvi mājoklim. EESK aicina dalībvalstis un pilsonisko sabiedrību nodrošināt šā procesa pārraudzību. Likumīgās tiesības ir pamats, lai noteiktu un izstrādātu efektīvu politiku bezpajumtniecības izskaušanai.

4. Sliktu sadzīves apstākļu radīta sociālā atstumtība un nabadzība

4.1 Eurostat norāda⁽¹³⁾, ka 30 miljoniem cilvēku Eiropas Savienībā nav pietiekamas dzīvojamās platības, un viņu dzīves apstākļi ir nedroši. 2009. gadā 6 % Eiropas Savienības iedzīvotāju bija ļoti slikti sadzīves apstākļi. Turklāt 12,2 % ES iedzīvotāju dzīvo mājokļos, kuru izmaksas salīdzinājumā ar viņu ienākumiem ir augstas.

4.2 Visredzamākais un galējais nabadzības un atstumtības apliecinājums ir bezpajumtnieki, kuri dzīvo uz ielas. Tomēr bezpajumtniecība ietver arī vairākas citas situācijas, proti, cilvēki izmitināti ārkārtas gadījumiem paredzētās patversmēs, pagaidu apmešanās vietās vai patversmēs uz pārejas laiku, cilvēki uz laiku apmetušies pie ģimenes locekļiem vai draugiem, cilvēki spiesti pamest dažāda veida iestādes, bet viņiem nav mājokļa, cilvēkiem draud izlikšana no dzīvesvietas vai viņi mitinās nepiemērotos un nedrošos apstākļos.

4.3 Pienācīgas kvalitātes mājokļa pieejamību var uzskatīt par cilvēka pamatvajadzību.

4.4 Sliktus sadzīves apstākļus raksturo nepietiekams aprīkojums un tos var izvērtēt atkarībā no tā, kāds ir mājokļa stāvoklis: bojāts jumts, mājoklī nav vannas/dušas un tualetes vai arī tas ir pārāk tumšs.

4.5 Dažas dalībvalstis, kuras Eiropas Savienībai pievienojās pēc 2004. gada, it īpaši Rumānija, Polija, Bulgārija un Baltijas valstis ir norādījušas, ka lielai daļai šo valstu iedzīvotāju ir ļoti slikti sadzīves apstākļi.⁽¹⁴⁾

4.6 Daudzās valstīs nabadzība ir saistīta ar augstajām mājokļu izmaksām: 67 % ES iedzīvotāju uzskata, ka pienācīga mājokļa izmaksas ir pārāk augstas. Šāds viedoklis ir plaši izplatīts Čehijas Republikā un Kiprā (89 %), Luksemburgā, Maltā (86 %) un Slovākijā (84 %).

4.7 Katrs sestais Eiropas iedzīvotājs apgalvo, ka mājokļa ikdienas izmaksu segšana sagādā grūtības.⁽¹⁵⁾ Savukārt 26 % ES iedzīvotāju uzskata, ka pienācīga mājokļa izmaksas mūsu sabiedrībā ir pārāk augstas. Aptaujājot iedzīvotājus par nabadzības cēloņiem, ceturtajā vietā tiek minētas mājokļa izmaksas.

5. Jēdzienu "bepajumtnieks" un "bepajumtniecība" definīcijas

5.1 Eiropas Savienības līmenī nav vienotas funkcionālas jēdziena "bepajumtnieks" definīcijas; dažādās dalībvalstīs tās ir atšķirīgas. Bezpajumtniecība ir sarežģīts un dinamisks process; atšķirīgi ir iemesli un veidi, kā atsevišķi cilvēki vai grupas nonāk bezpajumtnieku statusā un kā no tā izklūst.

5.2 Pajumti zaudējušos cilvēkus var iedalīt dažādās kategorijās un mērķa grupās, piemēram, vientuļi cilvēki, kas dzīvo uz ielas, ielu bērni un pusaudži, jaunieši, kuri iepriekš dzīvojuši bērnu iestādēs, vientuļās mātes, kuras dzīvo uz ielas, cilvēki ar veselības problēmām, piemēram, alkoholisms, cilvēki ar atkarības problēmām, cilvēki ar psihiskām/psihiatriskām problēmām, vecāka gadagājuma cilvēki bez mājokļa, ģimenes, kas dzīvo uz ielas, bezpajumtnieki, kas pieder kādai no etniskajām minoritātēm, piemēram, romi, vai tādu kopienu pārstāvji, kuriem raksturīgs nomadu dzīvesveids, imigranti bez dzīvesvietas, patvēruma meklētāji (bēgļi) bez apmešanās vietas, otrās paaudzes ielu bērni, kuru vecāki ir bezpajumtnieki.

5.3 Eiropas nacionālo apvienību federācija bezpajumtnieku atbalstam (FEANTSA) izstrādājusi tipoloģiju ETHOSpar bezpajumtniecības un atstumtības problēmām, kas saistītas ar mājokli. Saskaņā ar ETHOS tipoloģiju situāciju, kad cilvēkam ir mājaimniecība, raksturo šādi aspekti:

— *fiziskais aspekts*: cilvēkam ir pienācīgs mājoklis (vai dzīves telpa), kas pieder tikai viņam un viņa ģimenei;

— *juridiskais aspekts*: cilvēkam ir īpašumu apliecinājošs dokuments;

— *sociālais aspekts*: iespēja saglabāt privātumu un veidot cilvēku savstarpējās attiecības.

5.4 Balstoties uz šādu definīciju, iespējams noskaidrot četrus galvenos jēdzienus, proti, būt bez pajumtes; būt bez mājokļa; dzīvot nedrošā mājoklī; dzīvot nepiemērotā mājoklī. Visi uzskaitītie jēdzieni norāda uz to, ka mājaimniecības nav. Balstoties uz iepriekš minēto, ETHOS iedala bezpajumtniekus dažādās kategorijās atkarībā no viņu dzīves apstākļiem vai "mājaimniecības" veida. Minētās konceptuālās kategorijas ir sadalītas 13 apakškategorijās, kuras var izmantot dažādās politikas jomās, piemēram, bezpajumtniecības problēmu kartēšanai, kā arī šo politikas jomu izstrādei, uzraudzībai un izvērtēšanai⁽¹⁶⁾.

⁽¹²⁾ Eiropas Padome — ELS Nr. 163 — Eiropas Sociālā harta (pārstrādāta).

⁽¹³⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-SF-11-004.

⁽¹⁴⁾ Eiropas barometra dati.

⁽¹⁵⁾ Jaunākais Eiropas barometra pētījums par nabadzību un sociālu atstumtību MEMO/09/480, 27.10.2009.

⁽¹⁶⁾ ETHOS tipoloģija atrodama ziņojuma pielikumā. Skatīt arī <http://www.feantsa.org/files/freshstart/Toolkits/Ethos/Leaflet/EN.pdf>.

6. Statistikas dati, indeksi un rādītāji

6.1 Eiropas Savienības līmenī valstu statistikas biroji un citi dalībvalstu oficiālie statistikas avoti datu vākšanai par bezpajumtniekiem neizmanto vienotu un vienādu metodi.

6.2 Pēc ETHOS konceptuālo kategoriju parauga iespējams apkopot statistikas datus par bezpajumtniekiem un veikt kartēšanu, izvērtēt bezpajumtnieku vajadzības un vietējos vai organizatoriskos resursus, kā arī izstrādāt, pārraudzīt un izvērtēt attiecīgo politiku.

6.3 ES līmenī jāveic bezpajumtniecības analīze un izpēte ne tikai, lai izprastu cēloņus un struktūras, bet arī izstrādātu politiku, koordinētu un īstenotu stratēģijas. EESK lūdz Eurostat (izmantojot datu vākšanas sistēmu EU-SILC⁽¹⁷⁾) un atbildīgajiem par ES programmām, kuras deva iespēju finansēt pasākumus bezpajumtnieku iekļaušanas jomā, iesniegt situācijas novērtējumu par pēdējiem pieciem-desmit gadiem, kurā sniegts pārskats par bezpajumtniecības problēmas attīstību ES līmenī.

7. Neaizsargātības un atstumtības riska faktori saistībā ar mājokļa trūkumu. Cēloņsakarības

7.1 Bezpajumtniecības cēloņi bieži vien ir sarežģīti un savstarpēji saistīti. Parasti šādas situācijas rodas vairāku faktoru mijiedarbībā.

7.2 Lai novērstu un atrisinātu bezpajumtnieku problēmu, pastāv dažādi neaizsargātības faktori, uz kuriem jāreaģē:

- *strukturālie faktori*: tautsaimniecības process, imigrācija, pilsonība, procesi saistībā ar nekustamā īpašuma tirgu;
- *institucionālie faktori*: galvenie sociālie pakalpojumi, pabalstu piešķiršanas kārtība, institucionālās procedūras;
- *attiecību faktori*: ģimenes stāvoklis, attiecību situācija (piemēram, šķiršanās);
- *personīgie faktori*: invaliditāte, izglītība, atkarība, vecums, imigrantu situācija;
- *diskriminācijas faktori un/vai juridiska statusa neesamība*: jo sevišķi attiecas uz imigrantiem un dažām etniskajām minoritātēm, piemēram, romiem.

8. Sociālie vai ārkārtas situāciju pakalpojumi un mājokļa pieejamības stratēģijas

8.1 Palīdzības pakalpojumu veidi pajumti zaudējušu cilvēku atbalstam ir dažādi — gan ar dzīvesvietu saistīti, gan arī nesaistīti pakalpojumi. Publiskā un privātā sektora partnerības veicināšana ir galvenais elements, lai īstenotu stratēģijas, kas nodrošina mājokļa pieejamību. Ļoti svarīgi ir nodrošināt pastāvīgus mājokļus un ārkārtas situāciju medicīnas un sociālos

pakalpojumus, kā arī veicināt partnerību, it īpaši ziemā un vasarā, jo dažās valstīs katrā karstuma vai aukstuma periodā uz ielas nomirst zināms skaits bezpajumtnieku.

8.2 EESK iesaka dalībvalstu un Eiropas Savienības līmenī izplatīt novatoriskus modeļus un paraugprakses rokasgrāmatas, kas minētajos līmeņos veicina novatoriskas un interaktīvas metodes un kurās pastāvīgs mājoklis un nepieciešamie papildu pakalpojumi būtu galvenais risinājums. Atvērtā koordinācijas metode var izrādīties ārkārtīgi noderīga, lai veicinātu bezpajumtnieku iekļaušanas pasākumu efektīvu īstenošanu.

8.3 EESK iesaka attīstīt daudzveidīgus pakalpojumus un sekmēt obligāto standartu noteikšanu visiem sociālajiem pakalpojumiem, kas paredzēti bezpajumtniekiem, lai tie atbilstu daudzveidīgajām bezpajumtnieku vajadzībām, proti,

- tieši sociālie pasākumi: sociāla un juridiska palīdzība, lai iegūtu mājokli, pagaidu apmešanās vietas, sociālās mājās un dzīvokļi, palīdzības un aprūpes tīkli, daudzfunkcionālie centri;
- specializētie pakalpojumi (ar HIV inficētiem bezpajumtniekiem vai bezpajumtniekiem ar īpašām vajadzībām u.tml.);
- konsultācijas, juridiskas konsultācijas un arodapmācība;
- bezpajumtniekiem paredzēta apmācība par uzņēmējdarbību un sociālā ekonomika;
- uzraudzība un atbalsts (Kopienas palīdzība);
- pasākumi ģimenes, sociālo un kultūras vērtību popularizēšanai, profilakses programmas.

8.4 EESK ierosina īstenot integrētas stratēģijas, kas ļauj izveidot pietiekamus un papildinošus pakalpojumus visās jomās, lai šie pakalpojumi atbilstu visām bezpajumtnieku vajadzībām, it īpaši sociālo mājokļu jomā. Lai bezpajumtniekiem nebūtu jāmirst uz ielas, EESK uzskata, ka jāveicina tādu tiesību aktu pieņemšana, kas noteiktu, ka katrā reģionā ir jābūt vismaz vienam konsultāciju centram un vienai patversmei ārkārtas gadījumiem, kuras kapacitāte atbilstu uz ielas dzīvojošo bezpajumtnieku skaitam. EESK uzsver, ka jārod pastāvīgi risinājumi nelabvēlīgā situācijā nonākušo cilvēku iekļaušanai, būvējot patversmes un pastāvīgus mājokļus, kā arī nodrošinot papildu sociālos pakalpojumus, it īpaši, lai saglabātu solidaritāti ģimenē (starp bērniem un vecākiem, u.tml.), un iespēju robežās palīdzētu atgriezties ģimenēs tiem bērniem, kuri nabadzības vai smago dzīves apstākļu dēļ atņemti vecākiem.

8.5 EESK iesaka dalībvalstīm prioritārā kārtībā izstrādāt vidēja termiņa un ilgtermiņa profilakses stratēģijas.

8.6 Bezpajumtniekiem paredzētos sociālos pakalpojumus nedrīkst regulāri izmantot, lai kompensētu politiku nekonsekvensi imigrācijas jautājumos vai specializēto pakalpojumu trūkumu imigrantu uzņemšanai.

⁽¹⁷⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/eu_silc.

9. Īpašas piezīmes

9.1 Dzīve bez pajumtes vai mājokļa var izraisīt personības degradēšanos, sociālo atstumtību, diskrimināciju sociālās piederības (kādam nelabvēlīgā situācijā esošai grupai) dēļ un dažkārt pat nāvi (it īpaši ārkārtēja aukstuma vai karstuma periodos). EESK uzskata, ka bezpajumtniecība var tieši kaitēt Eiropas Savienības Pamattiesību hartā (1., 2., 3., 6., 7., 21. un 34. pantā) ⁽¹⁸⁾, pārskatītajā Eiropas Sociālajā hartā un Starptautiskajā paktā par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām noteikto cilvēktiesību ievērošanu.

9.2 Bezpajumtnieku sociālā iekļaušana ir sarežģīts un grūts process. EESK aicina Eiropas Komisiju izstrādāt vērienīgu stratēģiju ar mērķi palīdzēt dalībvalstīm izskaust bezpajumtniecības sociālo parādību, īstenojot efektīvas valstu stratēģijas. Šo stratēģiju pamatā jābūt vienotām definīcijām, cēloņiem, darbībām un ietekmei. EESK aicina Eiropas Komisiju sagatavot izpratnes veicināšanas kampaņu par bezpajumtniecību un uzsver, ka tā ir absolūta nepieciešamība. Komiteja ierosina izstrādāt Eiropas politiku un stratēģijas sadarbībā ar organizācijām, kas sniedz sociālos pakalpojumus, ar cilvēkiem, kuriem nav mājokļa, valsts iestādēm, kā arī zinātnieku un pētnieku aprindām.

9.3 EESK iesaka Komisijai mudināt dalībvalstis turpmāk paredzēt budžeta līdzekļus un īpašus fondus bezpajumtniekiem paredzēto programmu finansēšanai vai līdzfinansēšanai (sevišķi ESF un ERAF ietvaros). EESK uzskata, ka laika periodā no 2014. līdz 2020. gadam vajadzētu palielināt struktūrfondu līdzekļus

(ESF un ERAF) un ka pieejai vajadzētu būt papildinošai. Turklāt Komiteja iesaka dalībvalstīm iekļaut valstu darbības programmās stratēģijas attiecībā uz bezpajumtnieku problēmu (atsaucoties uz Regulu (EK) Nr. 1083/2006) un pasākumus ar mērķi mazināt ekonomikas krīzes negatīvās sekas mājokļa pieejamības jomā.

9.4 EESK iesaka veicināt Eiropas politikas jomas, kuru mērķis ir ierobežot jebkādas spekulatīvas tendences nekustamā īpašuma tirgū. Analizējot Eiropas un dalībvalstu sociālo politiku, Komiteja aicina pārraudzīt neto mēnešalgas un mājokļu cenas attiecību. EESK uzskata, ka piekļuvei pienācīgam mājoklim jābūt proporcionālai attiecībai starp ikmēneša maksājumu (vai īres maksas) summu, kas atbilst mājokļa izmaksām un ir pareizināta ar ikdienas izdevumiem, un ES iedzīvotāja neto darba algas summu.

9.5 EESK norāda, ka dažās valstīs bezpajumtniecība vēršas plašumā. Iepriekšējos gadu desmitos šī problēma skāra tikai uz ielas dzīvojošus pieaugušos, bet šobrīd tā kļuvusi gan sarežģītāka, gan aktuālāka daudzās ES valstīs: arvien pieaug sieviešu skaits, kurām nav mājokļa, uz ielas dzīvo arī ģimenes, jaunieši un bērni bez patvēruma, kuri dzīvo uz ielas, kā arī strādājošie, kuri zaudējuši savu mājokli, vai nu nespēdami atmaksāt aizdevumus, vai nekustamā īpašuma tirgus un ekonomikas krīzes rezultātā; palielinās arī bez pajumtes dzīvojošo imigrantu un etnisko minoritāšu pārstāvju skaits. "Otrās paaudzes" ielu bērni, kuri dzīvo uz ielas un kuru vecāki ir bezpajumtnieki, ir nepārprotams apliecinājums tam, ka, diemžēl, bezpajumtniecība kā sociāla parādība atsevišķās teritorijās ir kļuvusi nekontrolējama.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Eiropas Savienība, 2010, ISBN 979-92-284-2588-6, 391.–403. lpp.
Skatīt arī atzinuma 3.2. punktu.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Mākoņdatošana (cloud computing) Eiropā” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 24/08)

Ziņotājs: **PIGAL kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2011. gada 20. janvārī saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Mākoņdatošana (cloud computing) Eiropā”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 7. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 143 balsīm par, 1 balsi pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Pamatojoties uz stratēģiju “Eiropa 2020” un jo īpaši uz Eiropas digitalizācijas programmu, EESK vēlas pievērsties intensīvas attīstības stadijā esošam un daudzsoļošanā risinājumam informātikas jomā, proti, mākoņdatošanai (cloud computing). Atzinuma mērķis pirmām kārtām ir apkopot un popularizēt dalībnieku praktisko pieredzi, piemēram, mākoņdatošanas tirgus jomā. Otrkārt, tā mērķis ir ierosināt virkni ieteikumu, kā veicināt Eiropas ⁽¹⁾ līderpozīcijas, balstoties uz nozares vadošajiem uzņēmumiem.

1.2 Mākoņdatošana ir balstīta uz digitālu modeli, kas sniedz šādas priekšrocības — ātras ieviešanas un vieglas paplašināšanas iespējas, kā arī “apmaksu atbilstoši lietošanai”.

1.3 Praksē mākoņdatošana balstās uz **daudzsoļu ekonomisku modeli**:

- nozīmīgs potenciālo **lietotāju loks** — privātpersonas, uzņēmumi, publiskie dienesti u.c.;
- datoriekārtu un IT rīku **koplietošana**, kas ļauj optimizēt to izmantošanu;
- **mobilitātes** nodrošināšana ar mākoņdatošanas palīdzību, īpaši lietotājiem ar nepastāvīgu atrašanās vietu, sniedzot tiem iespēju nepārtraukti piekļūt saviem datiem;
- dažādu sarežģītu tehnisku komponentu (piemēram, internets, datorizēta pārvaldīšana, mobīlie lietojumi u.c.) viegla, pielāgojama un caurskatāma **integrēšana**;
- **izmaksu samazināšana** visa datorsistēmu dzīves cikla garumā bez lielām sākotnējām investīcijām;

— uzņēmumu **koncentrēšanās** uz savu pamatdarbību, atbrīvojoties no rūpēm, ko sagādā datorsistēmu sarežģītība;

— **izaugsmes** iespēja, uzsākot jaunas darbības, mākoņdatošanas izstrādi veicinošās nozares galvenajiem dalībniekiem, sistēmu integrētājiem (SI) un programmatūru izstrādātājiem.

1.4 Patlaban mākoņdatošanai piemīt **brieduma trūkums**, ko raksturo šādas **problēmas**:

— tiesiskā regulējuma sadrumstalotība attiecībā uz mākoņdatošanu un tās lietošanas kontroli;

— **vienotas Eiropas pārvaldības iestādes trūkums** neļauj nodrošināt tiesiskā regulējuma ievērošanu;

— lietotājiem, galvenokārt privātpersonām, trūkst arī lietošanas pieredzes, lai spētu novērtēt **norādītās priekšrocības** un jo īpaši — **radītos riskus**;

— **interneta neaizsargātība**: darbības pārtraukumi problēmu gadījumā, kiberuzbrukumi u.c.;

— **interneta piesātinātība**: snieguma stagnācija, datu apjomu straujš pieaugums (audio, video, mēstules), adresācijas sistēmas ierobežojumi (IP);

— **serveru piesātinātība**: to koplietošana un pārslodze var izraisīt sastrēgumus;

— riski saistībā ar datu nodošanu **ārpakalpojumu sniedzējiem** un datu apstrādes uzticēšanu trešajām personām;

— riski saistībā ar datu un to apstrādes iespējamu **pārvietošanu** un attiecīga tiesiskā **regulējuma** piemērošanu;

⁽¹⁾ Pārējā dokumenta tekstā termini “Eiropa”, “Eiropas Savienība” un “ES” tiek lietoti bez atšķirības.

- **sociālais risks**, ko rada izstrādes, mitināšanas un ekspluatācijas darbības koncentrācija;
- nav precizētas mākoņdatošanas lietotāju un pakalpojumu sniedzēju tiesības un pienākumi;
- nav pilnīgi skaidra atšķirība starp personu, kas atbild par datu apstrādi, un personas datu apstrādes veicēju;
- personām, kurām nav speciālu zināšanu, sarežģīti un grūti saprotami ir gan šādos pakalpojumu nodrošināšanas līgumos minētie datu apkopošanas, apstrādes un patērētāju datu pārsūtīšanas nosacījumi, gan arī viņu likumīgās tiesības.

1.5 Eiropai mākoņdatošana var kļūt par iespēju daudzsološu, nozīmīgu un stratēģisku **tirgu iegūšanai**. Lai nodrošinātu panākumus, EESK iesaka, ka Komisija pati var īstenot pasākumus ar dalībvalstu vai nozares Eiropas uzņēmumu atbalstu.

1.5.1. Kompetences

- veikt pētījumu par nepieciešamo IT speciālistu prasmju pilnveidi, lai pievērstos mākoņdatošanas vajadzību attīstībai un personāla kvalifikācijas uzlabošanai;
- veicināt un/vai koordinēt apmācības programmu ieviešanu;
- apstiprināt sertifikāciju vai īpašus diplomus, kas atzīst un apliecina mākoņdatošanas speciālistu kvalifikāciju.

1.5.2. Pētniecība un ieguldījumi

- rosināt Eiropas pētniecības centrus sadarboties, lai uzturētu atbilstošu zināšanu un kompetences līmeni;
- pastiprināt izstrādi optiskās šķiedras jomā (ar atbalsta vai partnerību palīdzību), iesaistot Eiropas telekomunikāciju nozares dalībniekus.

1.5.3. Partnerība

- veicināt konsorcijs veidošanu starp Eiropas ražotājiem, lai sniegtu ieguldījumu ar mākoņdatošanu saistītos kopīgos projektos, piemēram, pētniecības un attīstības pamatprogrammā;
- stimulēt jeb atbalstīt investorus, lai dalībvalstīs veidotu datoru “megatīklus”, ņemot par paraugu tos, kas jau darbojas citur;
- partnerību veicināšanai izmantot publisko iepirkumu;

- veicināt saikni starp mākoņdatošanas risinājumu izstrādātājiem un telekomunikāciju uzņēmumiem, kuri atrodas tiešā kontaktā ar mākoņdatošanas risinājumu gala lietotājiem.

1.5.4. Tiesiskais regulējums un pārvaldība

- rosināt publiskā un privātā sektora dalībniekus piedalīties tiesiskā regulējuma izstrādāšanā, lai noteiktu attiecības starp pakalpojuma sniedzējiem, no vienas puses, un uzņēmumiem un Eiropas iedzīvotājiem, no otras puses;
- izmantot priekšrocības, ko sniedz ES līderpozīcijas datu drošības, privātās dzīves aizsardzības u.tml. jomās, lai nodrošinātu minēto prasību stingru piemērošanu attiecībā uz mākoņdatošanas risinājumiem;
- izveidot īpašu Eiropas aģentūru, kas uzraudzītu iepriekš minēto normu ievērošanu;
- izstrādāt tiesību aktus, lai ierobežotu sensitīvu datu pārvietošanu ārpus Eiropas;
- nākamreiz pārskatot personas datu aizsardzības direktīvu, nopietni ņemt vērā ar mākoņdatošanas lietojumiem saistītos problēmjautājumus, un Komiteja apzinās, ka to būs ļoti daudz.

2. Ievads

2.1 Mākoņdatošana iekļaujas citu līdzīga mēroga evolūciju, tādu kā klienta-servera modelis vai internets, virknē.

2.2 Mākoņdatošanā ir apvienotas un optimizētas jau esošas koncepcijas un tehnoloģijas, piemēram, internets, savstarpēji savienotu datoru tīkli, informācijas pārvaldība u.c. Tādējādi mākoņdatošana neizbēgami pārmanto savu komponentu priekšrocības un trūkumus, piemēram, interneta datplūsmas veiktspēju, informācijas pārvaldības datu aizsardzību, savstarpēji savienotu datoru pārslogotību u.c.

2.3 Komiteja ir veikusi darbu saistībā ar aspektiem, kurus mākoņdatošana pārmanto tiešā veidā, piemēram:

- datu aizsardzību ⁽²⁾,
- telekomunikāciju sistēmām ⁽³⁾,
- elektroniskajiem sakariem ⁽⁴⁾,

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu “Personas datu aizsardzība”, OV C 248, 25.10.2009, 123. lpp.

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu “Elektronisko sakaru tīkli”, OV C 224, 30.8.2008., 50. lpp.

⁽⁴⁾ EESK atzinums par tematu “Pārdomas par elektronisko sakaru universālā pakalpojuma attīstību”, OV C 175, 28.7.2009., 8. lpp.

— internetu ⁽⁵⁾,

— patērētāju aizsardzību ⁽⁶⁾,

— lietisko internetu — rīcības plānu Eiropai ⁽⁷⁾.

Lai izvairītos no atkārtotām un liekvārdības, šajā atzinumā galvenā uzmanība tiks pievērsta aspektiem, kam ir stingra saistība ar mākoņdatošanu.

2.4 Komiteja nav vienīgā, kam ir interese par mākoņdatošanu; ar šo jautājumu nodarbojas arī citas Eiropas iestādes un organizācijas.

2.5 Pasaules ekonomikas forumā (*World Economic Forum*) Davosā 2011. gada 27. janvārī Eiropas Komisijas priekšsēdētāja vietniece Neelie Kroes puda savu redzējumu par šo jomu:

"[...] runājot par mākoņdatošanu, esmu sapratusi, ka mēs nevaram nonākt līdz vienai definīcijai, kurai visi varētu piekrist. Mums ir jārikojas [...]. Kā to paredz Eiropas digitalizācijas programma, esmu sākusi darbu pie Eiropas mākoņdatošanas stratēģijas izstrādes, izmantojot pieeju, kas ir plašāka nekā politikas sistēmas skatījums. Es negribu samierināties ar Eiropu, kas ir labvēlīga mākoņdatošanai ("cloud-friendly"), bet vēlos tādu Eiropu, kas ir aktīva šajā jomā ("cloud-active")."

2.6 Eiropas Komisija 2009. gadā uzsāka pētījumu "Mākoņdatošanas nākotne" ⁽⁸⁾, kuru veica digitālās nozares ekspertu un pētnieku grupa. Turklāt tā ir uzsākusi **sabiedrisko apspriešanu** ⁽⁹⁾, kuras rezultāti tiks ņemti vērā, izstrādājot 2012. gadā paredzēto Eiropas stratēģiju mākoņdatošanas jomā. Mākoņdatošanai ir svarīga nozīme stratēģijas "Eiropa 2020", īpaši tās divu pamatiniciatīvu — Eiropas digitalizācijas programmas un Inovācijas programmas — īstenošanā. Septītā pētniecības pamatprogramma ⁽¹⁰⁾ jau tagad finansē mākoņdatošanas programmas.

2.7 Turklāt **ENISA** ⁽¹¹⁾ 2009. gadā publicēja ziņojumu "Mākoņdatošana: priekšrocības, riski un ieteikumi informācijas drošībai".

2.8 **NIST** ⁽¹²⁾ nesen publicēja Ceļvedi par mākoņdatošanas standartiem (*Cloud Computing Standards Roadmap* (NIST CCSRWG – 092 – 2011. gada 5. jūlijs)).

⁽⁵⁾ EESK atzinums par tematu "Interneta modernizācija", OV C 175, 28.7.2009., 92. lpp.

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Par tiešsaistē pieejamu radošo saturu vienotajā tirgū", OV C 77, 31.3.2009., 63. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 77, 31.3.2009., 60. lpp. un OV C 255, 22.9.2010, 116. lpp.

⁽⁸⁾ Eiropas Komisija "Informācijas sabiedrība un mediji" – Ekspertu grupas ziņojums – Ziņotājs: Lutz Schubert.

⁽⁹⁾ No 2011. gada 16. maija līdz 31. augustam.

⁽¹⁰⁾ Jeb 7. PP.

⁽¹¹⁾ Eiropas Tīklu un informācijas drošības aģentūra (*European Network and Information Security Agency*).

⁽¹²⁾ ASV Nacionālais standartu un tehnoloģiju institūts (*National Institute of Standards and Technology*).

3. Sākotnējs tehnisks pārskats par mākoņdatošanu

3.1 Mēģinājumiem izstrādāt vienotu definīciju lielā mērā ir pretnostatīti programmatūru izstrādāju centieni apzīmēt savas esošās programmatūras kā mākoņdatošanas risinājumus vai "gatavs mākoņdatošanai" ("*cloud ready*"). Tomēr ir visnotaļ plaša vienprātība par to, ka mākoņdatošana sniedz ātras ieviešanas un vieglas paplašināšanas iespējas, kā arī "samaksu atbilstoši lietošanai".

3.2 Kādas ir mākoņdatošanas īpatnības?

— **Dematerializācija:** datoriekārtu konfigurācija, atrašanās vieta vai uzturēšana lietotājam, privātpersonai vai uzņēmumam ir pilnīgi neredzamas.

— **Viegla piekļuve:** ar nosacījumu, ka ir pieejams internets, lietotāji var piekļūt saviem datiem un lietojumprogrammām neatkarīgi no atrašanās vietas un neatkarīgi no izmantojamās ierīces veida (dators, planšetdators, viedtālrunis).

— **Dinamisks nodrošinājums:** pakalpojumu sniedzējs reāllaikā pielāgo nodrošināto datu apstrādes jaudu atkarībā no lietotāja vajadzībām. Lietotājs var tikt galā arī ar maksimālo noslogojumu, neveicot ieguldījumus datoriekārtās, kas tiek nepietiekami izmatotas maksimumu starplaikā.

— **Koplietošana:** pakalpojumu sniedzējs var nodrošināt dinamisko piešķirumu, vairākiem lietotājiem koplietojot datoriekārtas. Var arī panākt plašāku un labāku koplietošanas nodrošinājumu, izmantojot megatīklus, kas sastāv no tūkstošiem datoru.

— **Maksa atkarībā no izmantošanas:** lietotājs maksā tikai par datoriekārtu reālo izmantošanu, t.i., atbilstoši savām mainīgajām datu apstrādes jaudas vajadzībām. Līguma noteikumi joprojām bieži tiek izstrādāti katram konkrētam gadījumam, taču arvien vairāk tiek standartizēti.

3.3 Pirmie pielietojuma veidi uzņēmumos, izmantojot mākoņdatošanas pieeju, ir ziņojumapmaiņa, sadarbības un tīkla konferenču rīki, izstrādes un testēšanas vide, klientu attiecību pārvaldība (CRM) un komercizpēte (*business intelligence*).

Nākotnē vairums IT lietojumprogrammu būs *a priori* pieejamas mākoņdatošanas piedāvājumā.

3.4 Mākoņdatošana parasti tiek veikta 3 modeļos — no nepilnīgākas iekļaušanas līdz pilnīgākai — un ir vērsta uz dažādiem klientu veidiem:

— **IaaS (infrastruktūra kā pakalpojums)** — jeb mākoņdatošana aptver tikai infrastruktūru; ir vērsta galvenokārt uz lielu uzņēmumu informātikas pakalpojumiem;

- **PaaS (platforma kā pakalpojums)**,- jeb mākoņdatošana aptver infrastruktūru un pamatprogrammatūru; ir vērsta uz programmatūras izstrādātājiem;
- **SaaS (programmatūra kā pakalpojums)**,- mākoņdatošana pilnībā aptver attiecīgo risinājumu, un lietojumprogrammas ir pirmām kārtām vērstas uz gala lietotājiem, ne tikai uz IT speciālistiem, piemēram, e-pasts privātpersonām.

3.5 Plaši attīstās “**privātā mākoņdatošana**”; tās ieviešana notiek uzņēmuma ietvaros, kas tādējādi var gūt labumu no mākoņdatošanas sniegtā elastīguma un produktivitātes, izvairoties no grūtībām, ko rada mākoņdatošanas veikšana ārpus pakalpojumu veidā.

Šāds risinājums apmierina dažādas vajadzības:

- (uzņēmuma) iekšienē sagatavot pāreju no esošajām informātikas sistēmām uz mākoņdatošanas platformu,
- pielāgot uzņēmumu IT pakalpojumu vadību (DSI), to vairāk orientējot uz pakalpojumu nodrošināšanu un padarot lietošanas apmaksu pārredzamāku.

4. Mākoņdatošanas ietekme

4.1. Ko **uzņēmums** var sagaidīt no mākoņdatošanas?

4.1.1 Kā minēts iepriekš, mākoņdatošana “pārmanto” dažu savu komponentu stiprās un vājās puses.

4.1.2 Sākumā jāatgādina dažas priekšrocības uzņēmumiem, kuras sniedz ne tik daudz mākoņdatošana, kā iepriekšējā datorizētā pārvaldīšana:

- koncentrēšanās uz savu pamatdarbības jomu;
- apjomradīti ietaupījumi, ko rada pakalpojumu sniedzēja nodrošinātā industrializācija un koplietošana;
- iespēja izmantot speciālistu īpašās zināšanas un pakalpojumu kvalitāti.

4.1.3 Saskaņā ar nesen veiktu pētījumu 70 % no IT pakalpojumu vadības (DSI) izmaksām rada esošās informācijas pārvaldība — atbrīvojoties no šīm izmaksām, IT pakalpojumu vadība var iegūt nepieciešamo veikspēju jauninājumiem un jaunu pakalpojumu izpētei.

4.1.4 Dažas **priekšrocības**, kas visbiežāk tiek uzsvērtas saistībā ar uzņēmumiem:

- **samazinātas sākotnējās investīcijas**.- Datornodrošinājuma ierīkošana vai uzlabošana vairs nenotiek, veicot lielus ieguldījumus datorzālēs, serveros, programmatūrās, mācībās par izstrādātājam specifiskām programmām u.c.

Tomēr jāatzīmē, ka esošie risinājumi, kur uzņēmumi darbojas kā programmatūru izstrādātāji, var prasīt apjomīgus ieguldījumus, veicot pielāgošanu mākoņdatošanas platformai;

- **samazināts ieviešanas ilgums**.- Izstrādes grupas koncentrējas uz pamatproblēmām, nenodarbojoties ar tehnisko infrastruktūru, par kuru atbild mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzējs, kas pakāpeniski un pēc pieprasījuma nodrošina materiālos resursus un cilvēkresursus;
- **uzskaite un izmaksu samazināšana**.- Mākoņdatošanai ir funkcionēšanas, nevis bloķēšanas uzdevums.

Mākoņdatošanas risinājums uzturēšanu integrē vienotā modelī, proti, programmatūru vai iekārtu pārskatāmu ieviešanu, tehnisko atbalstu saistībā ar rīku trūkumiem nodrošina tieši vai tiešsaistē, un to veic vai nu programmatūras izstrādātājs, vai servera uzstādītājs;

- **pakalpojumu modeļa stiprināšana**.- Paļaujoties uz to, ka mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzējs uzņēmies saistības attiecībā uz rīku kvalitāti, pieejamību, drošību un attīstību, IT pakalpojumu vadība varēs ērtāk piedāvāt saviem iekšējiem klientiem pakalpojumu modeli ar pakalpojumu līmeņa līgumiem (Service Level Agreement);
- **darbinieku mobilitāte**.- Mākoņdatošanas risinājums nodrošina visiem uzņēmumu darbiniekiem kvalitatīvu un vieglu piekļuvi datiem, neatkarīgi no viņu atrašanās vietas.

4.2. Noteiktiem uzņēmumiem ir īpaša interese par mākoņdatošanu, jo īpaši:

- mikrouzņēmumi un MVU, kas mākoņdatošanā saskata iespēju iegūt IT jaudu (iekārtas, programmatūra un prasmes) bez “ieejas biļetes”, kas grūti pieejama dārdzības dēļ.
- Jaunizveidoti uzņēmumi straujas attīstības posmā, kuri apzinās, ka mākoņdatošanas modelis veicinās IT jaudas pielāgošanu to darbības paplašināšanai.

4.3. Kā **sistēmu integrētāji** gatavojas mākoņdatošanai?

4.3.1 Šie sistēmu integrētāji (SI) veic IT risinājumu ieviešanu uzņēmumos.

Tie ir kļuvuši nozīmīgi IT nozarē gan zināšanu, gan personāla, gan spējas pielāgoties savu klientu noslogojumam dēļ.

Eiropas tirgū līderi ir Accenture, Atos, Cap Gemini, HP, IBM, Wipro u.c.

4.3.2 Tā kā uzlabojumi IT jomā pēc būtības ir izolēti un īslaicīgi, IT pakalpojumu vadība ik pa laikam vērsas pie SI, lai iegūtu IT speciālistus, kas nepieciešami atsevišķam izstrādes posmam.

IT pakalpojumu vadības (DSI) pastāvīgās darba grupas šajā posmā iesaistās tikai, lai labāk nodrošinātu nākamo — ekspluatācijas un uzturēšanas — posmu.

4.3.3 Mākoņdatošanas sistēmā SI arī turpmāk atbildēs par risinājumu koncepciju un izstrādi saviem klientiem uzņēmumiem.

Ņemot vērā ar to saistītās jaunās perspektīvas, SI var mākoņdatošanas izstrādi ne tikai vērtēt pozitīvi, bet arī veicināt.

4.3.4 Tomēr rodas jautājums par šīs jaunās darbības pastāvību. Vai palielināsies izolētu darbību daudzums, kā šajā nozarē jau ir bijis, piemēram, ar “2000. gada programmatūras kļūdām” vai “euro integrēšanu”?

Vairāku desmitgažu laikā inovācijas un tehniskais progress ir radījis produktivitātes pieaugumu, kas nav samazinājis nedz izstrādes apjomus, nedz IT speciālistu skaitu; gluži pretēji — tas ir ļāvis ievērojami palielināties datorsistēmu skaitam un paplašināties to izplatībai.

Mākoņdatošana loģiski iekļaujas šajā tendencē. Tā pavērs jaunas iespējas SI darbībai informātikas attīstības jomā.

4.4. Kā sistēmu izstrādātāji gatavoja mākoņdatošanai?

4.4.1 *Microsoft, Google, Oracle, SAP* u.c. jāveic ievērojami ieguldījumi sava esošā piedāvājuma pārveidošanā, lai šos risinājumus definētu kā “gatavus mākoņdatošanai” (“*cloud computing ready*”).

4.4.2 Šādas pārveides īstenošanai pirmām kārtām ir vajadzīgi ievērojami ieguldījumi un jaunas izstrādes IT jomā. Īpaša nozīme ir radikālām izmaiņām noteiktos *uzņēmējdarbības modeļos*.

Piemēram, *Microsoft Office-365* radikāli atšķiras no parastā modeļa, kurš balstās uz licences pārdošanu programmatūras pirmajā lietošanas reizē.

4.5. Kāda nozīme saistībā ar mākoņdatošanu ir **sistēmu mitinātājiem**?

4.5.1 Iepriekšējo desmit gadu laikā datorizēta pārvaldīšana ir pilnveidojusies, jo īpaši tās galvenā daļa — sistēmu mitināšanas nodošana ārpalpojumu sniedzējiem (serveri, tīkli un pamatprogrammatūra).

Mākoņdatošana paplašina šo pieeju, nodrošinot ārpalpojumu veidā sniegto resursu koplietošanu nenoteiktam lietotāju (uzņēmumu vai privātpersonu) skaitam.

4.5.2 Tādējādi mākoņdatošana veicina ārpalpojumu sniegšanu un jo īpaši mitināšanas sistēmu koncentrēšanu milzīgos “datoru tīklos”. Mākoņdatošanas ieviešanai tādējādi vajadzētu veicināt nozares reorganizāciju, pastiprinot konkurenci starp palpojumu sniedzējiem, koncentrāciju, kas nepieciešama, lai nodrošinātu milzīgos ieguldījumus, un neizbēgamu sociālo ietekmi, ko jau ir pieredzējušas citas nozares, kuras jau ir izgājušas minētās koncentrācijas posmu.

4.6. Vai **publiskā sektora** skatījums atšķiras no privātā sektora skatījuma uz mākoņdatošanu?

4.6.1 Publiskais sektors balstās uz stratēģijām, kultūru, cilvēkiem un organizācijām, kuru mērķi, ierobežojumi un darba metodes ir līdzīgi kā privātajam sektoram.

4.6.2 Līdz ar to publiskās pārvaldes iestādes no mākoņdatošanas sagaida tādu pašu ieguvumu, ko uzņēmumi (sk. iepriekš).

Turklāt mākoņdatošana ļautu padarīt publiskos pakalpojumus labāk pieejamus un sasniedzamus iedzīvotājiem.

4.6.3 Tomēr publiskajam sektoram ir savas īpatnības.

— Stingras taupības klimats

Tas rada stingru budžeta politiku, kura uzliek pienākumu samazināt finansējumu publisko investīciju programmās, tostarp IT jomā. Šajā kontekstā mākoņdatošanas modelis ir pamatots; tas ļauj attīstīt IT jaudu bez sākotnējam investīcijām.

— Publiski finansēti pētījumi

Tie, protams, pastāv arī privātajā sektorā, bet ir īpaši izplatīti publiskajā sektorā, kur tos veic valsts pētniecības institūti, universitāšu centri, publiskā un privātā sektora partnerības.

Tādējādi pētniecībai var būt nepieciešams IT veikspējas maksimums, ko var nodrošināt tieši mākoņdatošana.

— Publiskie ieguldījumi

Tie varētu ar sviras efekta palīdzību rosināt un stimulēt valsts un Eiropas privātā sektora dalībniekus, īpaši telekomunikāciju pakalpojumu sniedzējus, investēt mākoņdatošanā.

Publiskās investīcijas ir darbojušās kā katalizators privātā sektora investīcijām un stratēģiskajām ievirzēm, piemēram, aviācijā un kosmosa nozarē, mobilajos telefonsakaros, ātrvīcienu dzelzceļa satiksmē u.c.

— Dažas dalībvalstis jau ir veikušas ievērojamus ieguldījumus savu pārvaldes programmatūru pārkārtošanā uz mākoņdatošanas sistēmām.

4.7. Vai mākoņdatošanai ir ietekme arī uz **privātpersonām**?

4.7.1 Mākoņdatošanas risinājumi ir īpaši vērsti uz privātpersonām, piemēram, *Apple iCloud, Microsoft Office 365, Picasa* u.c. piedāvājumi.

4.7.2 Ir ļoti maz privātpersonu, kas spēj nopirkt vienu vai vairākus serverus, tīkla infrastruktūru utt. Turklāt visi nevar vai nevēlas nodarboties ar šīs infrastruktūras uzturēšanu, tostarp arī vienā atsevišķā personālajā datorā.

4.7.3 Produktus, kas līdz šim ir bijuši pieejami (cietajā diskā) atsevišķos personālajos datoros (teksta apstrāde, drukāšana, fotouzņēmumu glabāšana, datu glabāšana utt.) pakāpeniski nomaina interneta pakalpojumi, kas balstīti uz mākoņdatošanas programmatūras kā pakalpojuma *SaaS* modeli (sk. iepriekš).

4.7.4 Šo pakalpojumu bāzes versijas izmantošana ir bezmaksas. Šādos gadījumos finansējumu rod, nodrošinātājam izveidojot lietotāju privātpersonu sarakstu, kas ir iespējamās tirgvedības un reklāmu mērķauditorija. Ar augstākas kvalitātes (*premium*) versiju, kas ir par maksu, visbiežāk piedāvā lielāku datu glabāšanas apjomu, papildu funkcionalitāti utt.

4.7.5 Privātpersonām mākoņdatošanas modelis, ņemot vērā arvien lielāko IT rīku sarežģītību, piedāvā vienkāršošanu un ārpalpojuma sniedzēju nodrošinātu pārvaldību. Tas attiecas arī uz *pay-on-demand* (samaksa atbilstoši vajadzībai) modeli, kas ir piemērots privātpersonām, kuras izmanto IT rīkus un resursus ierobežotā apjomā un epizodiski.

4.7.6 Visbeidzot, arvien lielāku pievilcību gūst pastāvīga piekļuve datiem neatkarīgi no lietotāja atrašanās vietas. Vairāki pakalpojumu sniedzēji⁽¹³⁾ piedāvā lietotājiem iespēju klausīties mūziku, skatīt fotoattēlus u.c.

4.8. Kāda būs mākoņdatošanas **sociālā ietekme** līdzās tās ekonomiskajai un komerciālajai ietekmei?

4.8.1 Iedzīvotāju grupa, ko mākoņdatošanas ieviešana ietekmē visvairāk, ir IT speciālisti.

4.8.2 **SI** (sistēmu integrētāju) darbības apjomam mākoņdatošanas dēļ nevajadzētu samazināties, gluži pretēji — pat palielināties, kamēr notiek tās sākotnējā ieviešana. Pat ja uzņēmumu IT speciālistiem būs jāapgūst jaunas prasmes, lai attīstītu mākoņdatošanas risinājumus, tam nevajadzētu ietekmēt to darbinieku skaitu.

4.8.3 **Vietējiem IT speciālistiem** (uzņēmumiem, kas ir SI klienti), kas nodarbojas ar izstrādi, jāatsakās no sava galvenā uzdevuma — iesaistīšanās izstrādē kopā ar SI speciālistiem, lai labāk nodrošinātu uzturēšanu, kad SI speciālisti vairs nebūs pieejami. Tādējādi, ja mākoņdatošana sniegs gaidīto, proti, tā pārņems daļu no uzturēšanas funkcijām, vietējiem izstrādātājiem attiecīgi jāsamazina personāls.

4.8.4 IT speciālistus, kas atbild par **datu apstrādi**, tas ietekmēs vēl vairāk. Ir svarīgi atgādināt, ka viņus jau lielā

mērā ir ietekmējusi datorizētas pārvaldīšanas izveide, kā rezultātā par visām viņu darba grupām tagad ir atbildīgi datorizētas pārvaldīšanas pakalpojumu sniedzēji. Līdz ar mākoņdatošanu turpināsies datorizētas pārvaldīšanas attīstība, taču tā notiks nozarē, kurai raksturīga spēcīga koncentrācija un lielākas pārvietošanas iespējas. Tādējādi ir sagaidāmi jauni IT ekspluatācijā un mitināšanā nodarbināto darbinieku skaita samazinājumi.

4.8.5 IT struktūrvienību pilnīga vai daļēja nodošana ārpalpojuma sniedzējam attālina IT speciālistus no IT risinājumu gala lietotājiem. Šī **attālināšana** — gan **organizatoriskā**, gan ģeogrāfiskā aspektā — mazinās mijiedarbību starp abām minētajām grupām. Šāda mijiedarbība rada tiešu un efektīvu sadarbību un jo īpaši sociālo saikni, kas ļauj IT speciālistiem labāk saprast lietotāju grūtības un vēlmes un reaģēt uz tām.

4.9. Kam jāpievērš uzmanība saistībā ar mākoņdatošanas risinājuma **līgumu**?

4.9.1 Attiecības starp patērētāju un (mākoņdatošanas) pakalpojuma nodrošinātāju atšķiras atkarībā no tā, vai tiek sniegti bezmaksas vai maksas pakalpojumi. Tomēr šīs atšķirības ne vienmēr ir pilnīgi skaidras. Piemēram, bezmaksas pakalpojumi var radīt nefinansiālas izmaksas, tādās kā kontekstuāla reklāma vai iespēja pakalpojuma sniedzējam izmantot patērētāja datus.

4.9.2 Bezmaksas vai lēti pakalpojumi parasti ir paredzēti privātpersonām. Tomēr tām jāpievērš īpaša uzmanība “vispārējiem noteikumiem”, kas var šķist mazāk oficiāli, taču nodibina līgumsaistības. Turklāt pat tai informācijai, kuru pakalpojuma nodrošinātājam uztic privātpersonas, ir vērtība. Problēmu gadījumā bezmaksas pakalpojums var izrādīties visnotaļ dārgs laika un informācijas zaudēšanas rezultātā.

4.9.3 Arī uzņēmumam mākoņdatošanas līguma saturs ir jāizpēta ļoti rūpīgi, ideālā gadījumā uzticot to speciālistiem. Faktiski uzņēmums uztic ārpalpojumu sniedzējam vērtīgu informāciju un rīkus, kas neveiksmes gadījumā var radīt ļoti lielas problēmas.

4.9.4 Mākoņdatošanas līgumi reti ir apspriežami, un pakalpojumu sniedzēji lielākoties pieprasa, lai potenciālie abonenti izmanto viņu standarta līguma veidlapu; tomēr, kā allaž, līgums, kuram ir pietiekama vērtība vai kas saistīts ar pietiekamu stratēģisku ieinteresētību, var likt pakalpojumu nodrošinātājam akceptēt “pielāgotu” vienošanos.

4.9.5 Neatkarīgi no tā, vai pakalpojums ir bezmaksas vai maksas, standarta vai īpašā līgumā jābūt noteiktiem šādiem punktiem:

— mākoņdatošanas pakalpojuma līmenis (*IaaS*, *PaaS*, *SaaS*);

— datu pieejamības garantētais līmenis un atbildība to zaudēšanas vai bojāšanas gadījumā;

⁽¹³⁾ Amazon Cloud Drive un Apple iCloud.

- resursu koplietošanas starp vairākiem lietotājiem pakāpe (pārslodējuma risks);
- pieejamo un izmantojamo resursu elastības nosacījumi un norēķinu likmes, ņemot vērā patēriņu;
- mākoņdatošanas pakalpojumu nodrošinātāju tiesības un pienākumi attiecībā uz informācijas nodošanu trešajām personām, piemēram, tiesu iestādei;
- precīzi norādīta to personu identitāte, kuras nodrošina pakalpojumus, īpaši attiecībā uz biežu piekļuvi vairākos līmeņos;
- iespējas lauzt līgumu un pakalpojumu sniedzēja paredzētā palīdzība pārejas periodā;
- regulējums un jurisdikcija (valsts vai starptautiskā mērogā), no kuras ir atkarīgs līgums, īpaši strīdu gadījumā.

5. Mākoņdatošanas trūkumi

5.1 Mākoņdatošana ir balstīta uz **internetu** un ir lielā mērā atkarīga no tā. Tādēļ tā šķiet jau tuvu vairākām savu iespēju robežām, īpaši **veiktspējas** ziņā.

Arvien pieaugošais lietotāju daudzums un lietošanas apmērs, arvien lielākais datu apmaiņas apjoms (īpaši audio un video), lietotāju vēlme arvien samazināt gaidīšanas ilgumu arī ir faktori, kas ir akcentējuši iespējamās problēmas, kas saistītas ar interneta efektivitāti. Ar mākoņdatošanu saistītā datplūsma var tikai pastiprināt šīs problēmas, palielinoties datu apmaiņas apjomam, bet jo īpaši — līdz ar lietotājiem pieņemamā gaidīšanas ilguma turpmāku samazināšanos.

5.2 **Tīkla izturība** ir vēl viens ar internetu saistīts mākoņdatošanas risks. Tehniskas problēmas, kiberuzbrukumi un politisku amatpersonu lēmumi pēdējā laikā ir traucējuši tā darbību un ir parādījuši pirmām kārtām tā neaizsargātību un jo īpaši tā lietotāju atkarību no šī publiskā tīkla. Mākoņdatošanas modelis vēl vairāk akcentēs šī tīkla drošības vajadzības, kas sākotnēji netika paredzētas tirdzniecības jomā.

5.3 Cita būtiska un daudzus faktorus ietveroša mākoņdatošanas vājā puse ir **datu drošība**, kas galvenokārt saistīta ar to nodošanu ārpus pakalpojumu sniedzējiem, ar pārvietošanu vai bez tās.

Pirmām kārtām izvirzās piekļuves nepārtrauktības problēma tādu datu gadījumā, kuru gandrīz tūlītēja pieejamība var būt mākoņdatošanas lietotājam kritiska un pat vitāli svarīga. Nākamā problēma ir to datu konfidencialitāte, kurus glabā un pārvalda ārpus pakalpojumu sniedzējs.

Šis jautājums ir īpaši aktuāls saistībā ar datiem, kuriem ir augsta pievienotā vērtība, īpaši rūpnieciskās spiegošanas kontekstā.

5.4 Risinājumi ir pakļauti uzbrukumiem un tādējādi neaizsargāti atbilstoši tam, kādu interesi tie rada hakeriem, kuru uzbrukuma mērķa **pievilcība** ir proporcionāla apkalpojošo serveru kopas **lielumam, redzamībai un nozīmei**. Tāpēc ir vajadzīgas papildu pūles un eksperti šīs problēmas risināšanai.

Tomēr jāatzīmē arī, ka IT pakalpojumu sniedzēji (ārpus pakalpojumu, mākoņdatošanas u.c. jomās) jau ir pievērsuši ļoti lielu uzmanību drošības un kibernetizācijas jautājumiem un neapšaubāmi ir labāk sagatavoti nekā vairums klientu uzņēmumu. Izmantojot metaforu, var teikt, ka bankas seifs katrā ziņā ir ļoti pievilcīgs, tomēr vērtslietas tajā ir labāk aizsargātas nekā tad, ja tās glabātos kārbīnā guļamistabā.

5.5 Papildus šim riskam jānorāda uz grūtībām noteikt, kāds **regulējums** ir jāpiemēro — informācijas īpašnieka vai mitinātāja.

Turklāt kurā **kontroles iestādē** var vērsties, lai nodrošinātu noteikumu piemērošanu vai atrisinātu visus strīdus starp īpašnieku un mitinātāju?

Attiecībā uz šo jautājumu ir svarīgi atcerēties Eiropas Parlamenta un Padomes **direktīvu 95/46/EK** (par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi) un EESK atzinumu ⁽¹⁴⁾.

Eiropas datu aizsardzības sistēma darbojas kā ļoti spēcīga barjera pret visa veida pārsūtīšanu ārpus Eiropas. Mākoņdatošanas **starptautiskais raksturs** rada jautājumus par datu pārsūtīšanas iespējām gan starp klientu un pakalpojumu nodrošinātāju, gan pakalpojumu nodrošinātāja infrastruktūrās.

Šajā kontekstā pirmām kārtām interneta un, konkrētāk, mākoņdatošanas (pasaules mēroga) **pārvaldības trūkums** ir vēl viena vājā puse.

Papildus datu aizsardzībai ir jānorāda uz **autortiesību** jautājumu. Tā kā informāciju, uz kuru attiecas šīs tiesības, var nodot un izkļaidēt vairākās vietnēs, kļūst sarežģīti noteikt piemērojamos aizsardzības, atbildības un kontroles noteikumus.

5.6 IT jauninājumi ir ļāvuši noteiktiem dalībniekiem iegūt **dominējošu stāvokli**, piemēram, *Microsoft* vai *Apple* individuālo ierīču jomā (personālie datori, mobilie tālruni utt.) un arī *Google* un *Facebook* (meklētājprogramma un sociālais tīkls). Eiropa vienmēr ir veltījusi uzmanību tam, lai šis stāvoklis nelabvēlīgi neietekmētu citu nozares dalībnieku, piemēram, patērētāju intereses.

Mākoņdatošana, kas apvieno vairākas būtiskas tehnoloģijas, iegūst papildu pievilcību, taču rada arī **dominējoša stāvokļa riskus**; līdz ar to Eiropai jāpievērš tam īpaša uzmanība.

⁽¹⁴⁾ OV C 159, 17.6.1991., 38. lpp. (CESE 569/1991).

5.7 **Savietojamība** ir ne tikai tehnisks, bet arī komerciāls jautājums. Ja nav savietojamības, lietotāja izvēlētais mākoņdatošanas risinājums faktiski kļūst šauri piemērojams, neļaujot pārsūtīt savus mitinātos resursus citam pakalpojumu nodrošinātājam; tādējādi ir runa par šķērslī vairāku pakalpojumu nodrošinātāju konkurencei. Atklātu standartu izmantošana un pakalpojumu un lietojumu sadarbības nodrošināšana ļautu rast risinājumus vienkāršai un ātrai datu pārsūtīšanai no viena pakalpojumu nodrošinātāja otram, neradot papildu izmaksas lietotājam.

5.8 Visas šīs vājās puses ir bīstami zemūdens akmeņi mākoņdatošanas modeļa ieviešanā un izplatībā. Ar šīm vājajām pusēm saistīto problēmu bieža atspoguļošana plašsaziņas līdzekļos (presē, saziņas līdzekļos, sociālajos tīklos utt.) vai tiesvedības procesi varētu būtiski kaitēt mākoņdatošanai un izraisīt lietotāju uzticēšanās zaudēšanu šim modelim un pakalpojumu sniedzējiem.

6. Izaicinājumi un iespējas Eiropai

6.1 Eiropas Komisija izvirza mērķi Eiropai kļūt aktīvai mākoņdatošanas jomā (*"cloud-active"*, sk. *Neelie Kroes* runu iepriekš). Tomēr jēdziens "aktīvs" neviens skaidrību par to, vai runa ir tikai par mākoņdatošanas izmantošanu, vai arī par attīstību. Pirmā interpretācija liecinātu par tālejošu mērķu trūkumu. Daudz skaidrāks būtu mērķis padarīt Eiropu produktīvu mākoņdatošanas jomā (*"cloud-productive"*), proti, Eiropa varētu piedāvāt mākoņdatošanas risinājumus, nevis tikai tos izmantot.

6.2 IT nozarē dominē galvenokārt **ārvalstu dalībnieki**, kas piedāvā pakalpojumus, produktus vai saturu; lielākoties tie ir dalībnieki no Ziemeļamerikas un Āzijas.

Savukārt **telekomunikāciju** nozarē Eiropa var būt citiem pasaules reģioniem līdzvērtīga dalībiece. Tādi pakalpojumu sniedzēji kā *Deutsch Telekom*, *Orange* vai *Telefonica* ieņem vadošās pozīcijas.

6.3 Laikā, kad IT nozare ir **izaugsmes dzinējspēks**, Eiropa ir strupceļā. Nesenā pagātnē tā ir parādījusi, ka spēj būt līdere un dominēt noteiktās nozarēs, jo īpaši mobilajos sakaros, kaut arī tās pozīcija šajā jomā vēlāk ir pasliktinājusies.

6.4 Mākoņdatošanas attīstība sniedz jaunu iespēju "gūt revanšu". Tas nozīmē, ka visi dalībnieki varēs no jauna pretendēt uz vadošo lomu pasaulē, citiem dalībniekiem vai jaunienācējiem apdraudot pašlaik dominējošo dalībnieku pozīciju.

6.5 Mākoņdatošanas globālais raksturs ir iemesls, kāpēc jāizstrādā pasaules līmeņa principi un standarti. Eiropas Savienībai jāturpina sadarboties ar starptautiskām organizācijām šādu principu un standartu izstrādāšanā. Tai jāieņem līderpozīcijas centienos izstrādāt pasaules mēroga principus un standartus un vienlaikus jātiecas nodrošināt, ka šie principi un standarti garantē personas datu aizsardzības augstu līmeni, kā to paredz ES tiesību akti.

6.6 Eiropai ir **būtiskas priekšrocības**, iesaistoties šajā jaunajā pasaules mēroga konkurencē:

- tai ir lieliska digitālā infrastruktūra. Tiek plaši attīstīta optiskā šķiedra. Infrastruktūru kontrolē un pārvalda neliels vēsturisku dalībnieku daudzums, kas var ietekmēt telekomunikāciju standartus un ieguldāmās investīcijas;

- tā var izveidot spēcīgu publisko investīciju politiku, kas var kļūt par katalizatoru privātajiem ieguldījumiem;

- tās reģionālie vai valstu MVU vēlas sadarboties ar tuvākajiem partneriem un mākoņdatošanas dalībniekiem Eiropā;

- noteiktas nozares, piemēram, veselības aprūpe, bruņotie spēki, sabiedriskais transports, publiskais sektors u.c., ir pakļautas valstu un arī Eiropas noteikumiem un ierobežojumiem, kas paredz priekšroku dalībvalstu vai Eiropas mākoņdatošanas pakalpojumu sniedzējiem; citās nozarēs (bankas, apdrošināšanas sabiedrības, enerģētikas un farmācijas nozare) datu drošības apsvērumi paredz ierobežojumus attiecībā uz pakalpojumu sniedzēju izvēli ārpus savu valstu vai Eiropas robežām.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zivju krājumu pārvaldības un zvejas kontroles reģionālo zonu attīstība” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 24/09)

Ziņotājs: **Brendan BURNS** kgs

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2011. gada 20. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Zivju krājumu pārvaldības un zvejas kontroles reģionālo zonu attīstība” (pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2011. gada 6. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (2011. gada 27. oktobra sēdē), ar 147 balsīm par, 6 balsīm pret un 15 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē gan nodomu veikt radikālu kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) reformu, gan it īpaši tās mērķi, proti, izveidot decentralizētu politiku, kas ir mazāk atkarīga no Briselē pieņemtiem detalizētiem lēmumiem un dod lielākas iespējas vietējam un reģionālajam līmenim iesaistīties zivsaimniecības pārvaldībā. Tomēr, lai šāda politika darbotos efektīvi, vēl ir jāizstrādā un regulējumā jāiekļauj būtiskas detaļas un sankciju režīms, un jānodrošina arī skaidrība.

1.2 Ja zivju krājumi nav bagātīgi, nevar būt ilgtspējīgas zvejnniecības nozares. Tāpēc ir ieteicams noteikt, ka vides ilgtspēja ir prioritārs elements, kas ir ekonomikas un sociālās jomas ilgtspējas pamatā, un šī prioritāte nepārprotami jāiekļauj pamatregulā. Lai to paveiktu, politikas veidošanā un īstenošanā jāpieņem zinātniska pieeja, kas orientēta uz ekosistēmām un kuras pamatā ir piesardzības princips.

1.3 Lai efektīvi nostiprinātu pārvaldības plānus, kuru pamatā ir kvotu sistēma un maksimālā ilgtspējīgas ieguves apjoma kritērijs, līdz 2015. gadam ir nepieciešams noteikt augstākas robežvērtības, lai visām regulējumā minētajām sugām būtu patiesa iespēja attīstīties.

1.4 Ierosinātā tirgojamu zvejas tiesību sistēma, kas balstīta uz tirgus principiem un kuras ietvaros piešķir atļaujas, pamatojoties uz agrāko darbību zvejnniecības nozarē, rada risku, ka tie, kas atbildīgi par līdzšinējo pārzveju, turpinās darboties. Tāpēc Komiteja iesaka dalībvalstīm izmantot noteikumu, ka zvejas tiesību saņēmēju pienākums ir pierādīt, ka viņu darbība neapdraud jūras vidi un ka viņi sniedz ievērojamu ieguldījumu piekrastes zvejnieku kopienu attīstībā. Tādējādi zivju krājumu netiešā privatizācija būs pakļauta sociālajai un vides kontrolei.

1.5 Komiteja atzinīgi vērtē daļējo aizliegumu zivis izmest atpakaļ jūrā, taču ierosina noteikt, ka tam jābūt konkrēti saistītam ar selektīvu zvejas paņēmieni uzlabošanu.

1.6 Turpmākās subsīdijas jāizmanto, lai nevis palielinātu zvejas jaudu, bet attīstītu zvejas flotes, kuru izmantotais zvejas veids nodara mazāku kaitējumu videi (mazāk kaitē zivju krājumiem un jūras florai, mazāk zivju tiek izmests atpakaļ jūrā utt.).

1.7 Standarti un noteikumi, kas jāievēro ES flotēm, kad tās zvejo savās teritorijās, jāievēro arī zvejojot starptautiskajos un trešo valstu ūdeņos — dubultus standartus nedrīkstētu pieļaut.

2. Ievads

2.1 Šā atzinuma izstrādes laikā Komisija publicēja priekšlikumus par otrreizēju kopējās zivsaimniecības politikas (KZP) pārskatīšanu. Tajos ir ierosināta plaša un fundamentāla reforma, lai risinātu tādas aktuālas problēmas kā pārzveja, flotes jaudas pārpalikums, apjomīgi finansiālie atbalsti, ekonomikas neelasīgums un Eiropas zvejnieku gūtās nozvejas apjoma samazināšanās. Tāpēc šajā atzinumā ir pausts viedoklis par zivju krājumu pārvaldības reģionālo zonu attīstību plašākā ierosinātās reformas kontekstā.

3. Vispārīga informācija

3.1 Saskaņā ar ES līgumiem un pašreizējo KZP Komisijai ir iniciatīvas tiesības un Padomei ekskluzīva kompetence jūras bioloģisko resursu saglabāšanas jautājumā. Sistēmas centralizācija jeb, precīzāk, lejupējā pieeja, ko izmanto pienākumu īstenošanai kopējā zivsaimniecības politikā, nav devusi praktiski realizējamus risinājumus, kuri derētu dažādajiem apstākļiem un KZP teritoriālajai piekriņībai. Paužot kritiku par līdzšinējo regulējumu, bieži tiek apgalvots, ka universāls risinājums nav iespējams.

3.2 Nepieciešamība iesaistīt ieinteresētās puses tika atzīta pirmajā 2002. gada reformā, un tādēļ tika izveidotas reģionālas konsultatīvās padomes (RKP), kurām ir vienīgi konsultatīva funkcija.

3.3 Pēc Lisabonas līguma pieņemšanas notika ļoti nozīmīgas praktiskas izmaiņas. Visos ar zvejniecības regulēšanu saistītos jautājumos, izņemot zvejas iespēju noteikšanas jautājumu, kas vēl joprojām ir Padomes ekskluzīvā kompetencē, Parlaments un Padome tagad piemēro koplēmuma procedūru.

3.4 Mēģinot risināt ikvienu problēmu, Komisija un Padome ir izstrādājušas tiesību aktus, kas ir pārlieku sarežģīti un nepalīdz risināt Eiropas ūdeņos pastāvošās problēmas.

3.5 Zvejniecības nozares pārstāvji norāda, ka pārspīlēti detalizētie 900 tiesību aktu, piemēram, zvejas rīku specifikācijas, noteikumi par atļauto krastā izkrautā loma sastāvu un tehniskie noteikumi, izraisa smīnu. Šie daudzie detalizētie noteikumi kavē inovāciju, jo nerada stimulus praktisku risinājumu meklēšanai. Tas ir arī cēlonis tam, ka ir zudusi zvejniecības nozares uzticēšanās politiskajiem mehānismiem un komitejām, kuru kompetencē ir KZP kontrole. Tādējādi nenovēršami rodas mēģinājumi izvairīties no noteikumu ievērošanas.

3.6 Pašreizējā KZP neveicina inovāciju un izmēģinājumus nozarē, tomēr ir daži labi piemēri, kad pēc zvejnieku iniciatīvas ir īstenoti pasākumi. Skotijā ir ieviesta virkne jauninājumu, piemēram, mencu krājuma saglabāšana Ziemeļu jūrā. Tāpat ir pārtraukta daudzu kuģu ekspluatācija un notikusi slēgšana reālā laikā, kā arī, pamatojoties uz pārdomātu pārvaldību, ir noteikts ierobežots dienu skaits jūrā, ir ieviesti selektīvi zvejas rīki un izmēģināta videonovērošanas sistēmas (CCTV) izmantošana. Tas ir palīdzējis samazināt izmetumu daudzumu, uzlabot konkurētspēju un labāk saglabāt zivju krājumus. Arī citi ir snieguši ievērojamu ieguldījumu, piemēram, Nīderlandē rāmju traļu nozare ir izmainījusi un pilnveidojusi zvejas rīku veidus un veikusi ekspluatācijas pārtraukšanu.

3.7 Visas šīs iniciatīvas ir īstenotas, jo zivrupniecības nozare ir atzinusi, ka pastāv problēmas (piemēram, jāsamazina izmetumu daudzums) un tai ir jāsniedz galvenais ieguldījums risinājumu meklēšanā un īstenošanā. Ir zināmi arī citi reģionālo risinājumu piemēri, un tie pierāda, ka reģionāli risinājumi sniedz labākus rezultātus nekā vispārējs, Briselē izstrādāts regulējums.

3.8 Tomēr visus šos centienus kavē būtisks ierobežojums, proti, saskaņā ar pašreizējo KZP pienākumu deleģēšana nav paredzēta. Inovācijas, izmēģinājumu un izstrādes galarezultāti var ietekmēt regulējumu tikai tad, ja Komisija nolēmj tos tajā iekļaut.

3.9 Komisijas tendenci stingri pieturēties pie regulējuma varbūt var izskaidrot ar tās spēcīgo vēlēšanos sekmīgi pildīt savus pienākumus. Tas sevišķi izpaužas laikā pirms Lisabonas līguma pieņemšanas, un šī tendence diemžēl ir atstāta pašplūsmā. Jo lielāks skaits tiesību aktu būs centralizēti, sarežģīti un nepiemēroti, jo vairāk zaudēs uzticēšanos iesaistītās puses un tādēļ mēģinās izvairīties no pilnīgas noteikumu ievērošanas. Tas savukārt dod pamatojumu stingrākam centrālajam regulējumam, un tā turpinās šis apburtais loks.

4. Vispārīgas piezīmes

Ņemot vērā visus 3. punktā (Vispārīga informācija) minētos iemeslus, ir pašsaprotams, ka būtu jāizveido reģionālas iestādes, kas atbild par ES politikas īstenošanu. Tas savukārt rada vairākus jautājumus.

4.1 Pilnvaru deleģēšana

4.1.1 Lai reģionālo iestāžu darbam būtu patiesa vērtība, tām ir nepieciešami Briselē izvirzīti stratēģiski mērķi, kuru pamatā ir zinātniski dati. Turklāt Briselei vajadzētu

— būt atbildīgai par līdzvērtīgu apstākļu nodrošināšanu reģioniem un zivsaimniecībām,

— pārvaldīt nozari, lai nodrošinātu ES kvotu, mērķu un citu vadlīniju ievērošanu.

4.1.2 Ņemot vērā zvejniecības reģionos pastāvošos daudzveidīgos ģeogrāfiskos un citus apstākļus, pārvaldības instrumenti jānodod dalībvalstu rīcībā. Tādējādi varēs nodrošināt, ka noteikumu un regulējuma izstrādē gan ES, gan reģionālajā līmenī pilnībā iesaistīsies zvejniecības nozare un eksperti, kuri zina un saprot, kas katrā konkrētajā jomā darbosies un kas ne.

4.2 Zvejniecības reģioni un reģionālās pārvaldes iestādes

4.2.1 Tā kā minētās izmaiņas skars ļoti daudzus reģionus, šajā atzinumā nav iespējams ierosināt precīzus mērķus, tomēr Komiteja iesaka paredzēt, ka visus reģionus veido pārstāvības struktūras, kurās iesaistītas dalībvalstis un ieinteresētās puses. Šajā procesā pirmām kārtām jāiesaista struktūras, kas pārstāv tikai reģionālās intereses un nedarbojas ES mērogā.

4.3 Izmetumi

4.3.1 Tas ir kļuvis par svarīgu jautājumu, īpaši runājot par zivju izmešanu atpakaļ jūrā to zvejošanas laikā. Komisāre *Damanaki* kdze, ierosinot pārskatītajā KZP paredzēt daļēju izmešanas aizliegumu, reaģēja uz plašsaziņas līdzekļu pievēršanos šim jautājumam.

4.3.2 Iespējamās sekas, ko izraisītu neatbilstoša pieeja attiecībā uz zivju izmešanu atpakaļ jūrā, varētu būt postošas zvejniēku kopienām un nozarei kopumā.

4.3.3 Masveida izmešanas galvenais cēlonis ir pašreizējais regulējums par jaukto zvejniecību, kad dažādas sugas nenovēršami tiek zvejotas kopā. Pārvaldība, kuras pamatā ir noteikumi par kopējo pieļaujamo nozveju katrai sugai, un vienlaikus noteikumi, kas precizē dažādu sugu pieļaujamo īpatsvaru krastā

izkraujamās nozvejas sastāvā, rada neelastīgu sistēmu, kura neatspoguļo noteiktu ekosistēmā sastopamo zivju krājumu apjomu un proporciju.

4.3.4 Par vienu no galvenajiem pārskatītās KZP mērķiem jāizvirza atbalstu labākas darba prakses ieviešanai (kā norādīts šā atzinuma 3. punktā), lai izmetumu daudzumu varētu samazināt līdz nenozīmīgam apjomam.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Komitejas atzinumam

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīti debatēs:

1.2., 1.3., 1.4., 1.6. un 1.7. punkts

Svītrot 1.2., 1.3., 1.4., 1.6. un 1.7. punktu.

Balsošanas rezultāts:

Par:	46
Pret:	102
Atturas:	14

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pilsoniskās sabiedrības loma saistībā ar ES un Indijas brīvās tirdzniecības nolīgumu” (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 24/10)

Ziņotāja: **Madi SHARMA kdze**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2010. gada 14. septembrī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Pilsoniskās sabiedrības loma saistībā ar ES un Indijas brīvās tirdzniecības nolīgumu”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 5. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē), ar 152 balsīm par, 3 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka ES un Indijas brīvās tirdzniecības nolīgums varētu būt izdevīgs gan Eiropai, gan Indijai un ar tā starpniecību varētu pastiprināt attīstību, paaugstināt konkurētspēju, vairo labklājību un palielināt darba vietu skaitu. Tirdzniecība ir svarīgs mehānisms, kas ļauj atbalstīt attīstību un mazināt nabadzību. Tomēr tās saimnieciskā, sociālā un ekoloģiskā ietekme jānovērtē rūpīgi, pārredzami un visaptveroši, ņemot vērā visu pušu intereses. Šādā situācijā vadošā loma ir pilsoniskajai sabiedrībai.

1.2 Sarunās par minēto brīvās tirdzniecības nolīgumu (BTN), ieskaitot nolīguma iespējamās ietekmes apzināšanu, ir vairākas grūtības, kuras abām pusēm jārisina līdz BTN izstrādes pabeigšanai. Komisijas dienestu nostājas dokumentā teikts, ka “lielāku uzmanību būtu vajadzējis pievērst ietekmei uz neoficiālo nodarbinātību” un ka nolīguma ietekmes uz darbaspēka pārvietošanu dziļāka analīze “dotu iespēju izstrādāt precīzākas prognozes attiecībā uz citu veidu sociālo ietekmi, piemēram, ietekmi uz nabadzību, veselību un **izglītību**” ⁽¹⁾.

1.3 EESK atgādina, ka atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 207. pantam ES kopējā tirdzniecības politika jāīsteno, “ievērojot Savienības ārējās darbības principus un mērķus”, un ka atbilstoši Līguma par Eiropas Savienību 3. pantam tai cita starpā jāveicina ilgtspējīga attīstība, nabadzības izskausana un cilvēktiesību aizsardzība. Tirdzniecība nav pašmērķis.

1.4 EESK iesaka nekavējoties uzsākt jaunus pētījumus, kuros izteikti ņemta vērā BTN patiesā ietekme uz ES un Indijas pilsonisko sabiedrību (jo īpaši attiecībā uz 4. režīmu, MVU, darbinieku tiesībām, sievietēm, patērētāju aizsardzību, neoficiālo ekonomiku, lauksaimniecību un nabadzību un ietekmi uz pamatpreču, piemēram, vitāli svarīgu zāļu, pieejamību). Lai nodrošinātu pārredzamību, minētie pētījumi būtu veicami,

izmantojot publiskus akadēmiskos pētījumus un darbseminārus ar pilsonisko sabiedrību. Pētījumos iegūtos datus tad var ņemt vērā sarunās, kas pašlaik ir nobeiguma posmā.

1.5 EESK aicina Padomi, Parlamentu un Komisiju nodrošināt, ka līdz nolīguma noslēgšanai ES

— ievēro ES pilsoniskās sabiedrības viedokļus un bažas,

— novērtē ar 4. režīmu saistīto iespējamo scenāriju ietekmi, apzinot darba daudzumu un kvalitāti katrā nozarē un katrā dalībvalstī un visaptveroši apspriežoties ar sociālajiem partneriem,

— izpilda savas juridiskās saistības, lai nodrošinātu, ka BTN nepalielina nabadzību,

un ka

— minēto nolīgumu regulē efektīva cilvēktiesību aizsardzības klauzula atbilstoši ES iepriekšējai praksei un noteiktajai politikai;

— nolīgumā ir iekļauta vērienīga nodaļa par ilgtspējīgu attīstību, kurā ir darbinieku un vides aizsardzības noteikumi, kuri izpildāmi, piemērojot parasto strīdu izšķiršanas kārtību un efektīvus tiesiskās aizsardzības līdzekļus;

— minētais nolīgums rada satvaru, kura pamatā ir Starptautiskās Darba organizācijas tiesību normas un kurš atbilst ēnu ekonomikā nodarbināto interesēm;

— nolīgumā ir iekļauta divpusēja sociālās aizsardzības klauzula, kurā ņemts vērā ne tikai iespējamais apdraudējums vietējai rūpniecībai ES un Indijā, bet arī iespējamais apdraudējums sabiedrībai, ieskaitot darbaspēka pārvietošanu.

⁽¹⁾ EK dienestu nostājas dokuments — “Tirdzniecības ilgtspējas ietekmes novērtējums par ES un Indijas BTN” (*Trade SIA for FTA EU –India*), 31.05.2010.

1.5.1 EESK iesaka izveidot pilsoniskās sabiedrības veiktas uzraudzības mehānismu. Uzraudzības mehānismam jābūt izveidotam tā, lai tam būtu pilnvaras sniegt ieteikumus īpaši par sociālās aizsardzības klauzulas piemērošanas vajadzību un attiecīgajām iestādēm būtu pienākums sniegt pamatotu atbildi. Saisītībā ar minēto uzraudzību būtu jāatbalsta pilsoniskās sabiedrības apmācība un tās veikspējas uzlabošana.

1.6 ES un Indijas BTN saturs pašlaik joprojām ir konfidenciāls un tāpēc šajā atzinumā nav iespējams apspriest tā konkrētās īpatnības.

2. Ievads

2.1 ES un Indijas BTN attieksies uz vairāk nekā vienu piektdaļu pasaules iedzīvotāju un līdz ar to tas būs viens no pasaules visnozīmīgākajiem brīvās tirdzniecības nolīgumiem. Nolīgums var sniegt ievērojamu labumu gan ES, gan Indijas sabiedrībai.

2.2 Abas minētās puses saskaras ar nozīmīgām saimnieciskajām problēmām; Eiropas Savienībā tā ir sabiedrības novecošana un piesātināti tirgi un Indijā — milzīgais iedzīvotāju skaits un pastiprināta urbanizācija. Ņemot vērā minēto reģionu nevienlīdzīgo attīstību, abu tirgu liberalizācija un turpmāka atvēršana var dot labumu abu pušu iedzīvotājiem.

2.3 ES un Indijas uzņēmēju organizācijas atzīst, ka var sākties uzņēmumu pārvietošanās. Abu tirgu turpmāka atvēršana, profesionālās kvalifikācijas paaugstināšana, apmācības programmas, zināšanu tālāk nodošana abos virzienos, infrastruktūras attīstība, piegādes ķēdes nodrošināšana un Indijas un ES kopuzņēmumu tirdzniecība ilgākā laika posmā tomēr varētu izraisīt ilgtspējīgu izaugsmi, lielāku konkurētspēju un radīt vairāk darba vietu. Eiropas Uzņēmējdarbības un tehnoloģijas centram (EBTC), kas ir izveidots, lai sniegtu reālus risinājumus uzņēmumiem, kuri ienāk Indijas tirgū, būs vadošā loma dažu minēto problēmu risināšanā.

2.4 Inovācijas veicināšana ar BTN starpniecību var nodrošināt uzņēmumu turpmāko konkurētspēju. Eiropas un Indijas uzņēmēj sabiedrības arvien vairāk sadarbojas tehnoloģijas izstrādē daudzās nozarēs. Indijā ir zemu izmaksu un labi izglītoti darbspēks, kam ir ievērojamas spējas pētniecības un izstrādes jomā. Abām pusēm tomēr ir vajadzīga vide, kas veicina ilgtspējīgus ieguldījumus inovācijā. Pieredze un kompetence, kāda ir ES uzņēmumiem Indijā un Indijas uzņēmumiem ES, var būt svarīgs faktors, lai palīdzētu izpildīt minētās prasības.

2.5 BTN ir svarīgi aspekti, lai piesaistītu ārvalstu investīcijas. Lai piesaistītu vairāk līdzekļu, Indija kopš 1991. gada ir

libalizējusi un vienkāršojusi režīmu, ko piemēro ārvalstu tiešajām investīcijām, un to ieplūde ir palielinājusies. BTN balstītos uz izveidotā pamata, nodrošinot ES uzņēmēj sabiedrībām piekļuvi tirgum un tiesisko drošību (?). Jaunajos, ar BTN radītajos, apstākļos rūpīgi jāizvērtē, kā Indiju ietekmēs tiešo ārvalstu investīciju iespēja, un tam nepieciešama pakāpeniska pieeja.

2.6 Šajā atzinumā nav izskatīti BTN sniegtie iespējamie saimnieciskie ieguvumi. Atzinumā uzmanība ir pievērsta nenoteiktajām sociālajām un ekoloģiskajām sekām Eiropas Savienībā, jo īpaši saistībā ar 4. režīmu, un ietekmei uz Indijas iedzīvotāju nabadzīgākajiem slāņiem. Minētā ietekme ir svarīgs aspekts ES uzņēmumu interesēs, kas saistītas ar pienācīgu rūpību un zīmolu aizsardzību. ES uzņēmēj sabiedrībām, kas nodarbojas ar tirdzniecību ārvalstīs, uzņēmumu sociālās atbildības, darbinieku tiesību un cilvēktiesību jautājumi ir aktuāli arī ārpus Eiropas robežām.

3. Sarunu norise

3.1 Sarunu dalībnieki ir apspriedušies ar lielu uzņēmumu pārstāvjiem ES un Indijā. EESK, kas ir visu pilsoniskās sabiedrības grupu konsultatīva organizācija, tomēr izsaka bažas, ka sarunu dalībnieki ar visām sabiedrības ieinteresētajām personām neapspriežas vienlīdzīgi, un aicina Eiropas Komisiju pilnībā ņemt vērā abu pušu visu ieinteresēto dalībnieku viedokļus. Komiteja aicina Komisiju apspriesties ar šādām ieinteresētajām pusēm: ar MVU par BTN iespējamo ietekmi, ar arodbiedrībām par neskaidriem aspektiem saistībā ar garantijām darbaspēkam un 4. režīmu, ar patērētāju organizācijām un lauksaimniecības nozarēm par pārtikas nekaitīgumu un nodrošinātību ar pārtiku un par neoficiālo ekonomiku Indijā.

3.2 Daudzas NVO un arodbiedrības gan ES, gan Indijā, kā arī ES fondi un Indijas neoficiālie uzņēmumi ⁽³⁾ ir izteikuši bažas par BTN iespējamajām negatīvajām sekām un par veidu, kā tika risinātas sarunas. **Atzīstot, ka konfidencialitāte tirdzniecības sarunās ir ļoti svarīga, taču vienlaikus norādot, ka tikpat svarīga ir arī pārredzamība, EESK mudina Komisiju precizēt visus neskaidros aspektus, iesniedzot priekšlikumus par šiem jautājumiem.**

⁽²⁾ OV C 318, 29.10.2011., 150. lpp.

⁽³⁾ Pētījumi rāda, ka ir sarežģījumi saistībā ar Līguma par tirdznieciskiem intelektuālā īpašuma tiesību aspektiem noteikumiem un intelektuālā īpašuma tiesībām, finanšu pakalpojumu liberalizāciju un ierobežojumu atcelšanu, preču tirdzniecības liberalizāciju, jo īpaši lauksaimniecības nozarē, lielu mazumtirdzniecības ķēžu ienākšanu tirgū, liberalizētu praksi investīciju un publiskā iepirkuma jomā un eksporta ierobežojumu aizliegumu. Skat., piemēram, S Polaski et al, *India's Trade Policy Choices: Managing Diverse Challenges* (Carnegie, 2009), S Powell, *EU India FTA: Initial Observations from a Development Perspective* (Traidcraft, 2008), C Wichterich, *Trade Liberalisation, Gender Equality, Policy Space: The Case of the Contested EU-India FTA* (WIDE, 2009), K Singh, *India-EU FTA: Should India Open Up Banking Sector?* Special Report (Delhi, 2009), CEO/India FDI Watch, *Trade Invaders: How Big Business is Driving the EU-India FTA Negotiations* (2010).

3.3 EESK uzskata, ka tirdzniecību nevar neieklāvēt Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD) kompetencē. Lai saglabātu Eiropas vērtības un principus, būtiska nozīme ir saskaņotai Eiropas politikai. Komiteja iesaka sarunu laikā pilnībā informēt attiecīgos ģenerāldirektorātus.

4. Ilgtspējas ietekmes novērtējums (IIN)

4.1 Komisija IIN uzticēja veikt neatkarīgiem konsultantiem, kuri sniedza ziņojumu 2009. gadā⁽⁴⁾. Tajā ir novērtēts, ka Eiropas Savienībā minētā BTN sociālā ietekme būs neliela, nebūs ietekmes uz algām un darbaspēka pārvietošana būs nenozīmīga⁽⁵⁾, turpretī Indijā kvalificētiem un nekvalificētiem darba ņēmējiem algas pieaugs 1,7 % apmērā īstermiņā un 1,6 % apmērā ilgtermiņā, kā arī notiks darbaspēka pārvietošana uz labāk apmaksātiem darbiem⁽⁶⁾.

4.2 Uzsverot BTN vispārējās priekšrocības, Eiropas Komisija lielā mērā atsaucas uz minēto IIN⁽⁷⁾. Tomēr svarīgi ir atzīmēt, ka tajā pašā IIN iekļauti arī brīdinājumi par iespējamiem sociāliem un vides apdraudējumiem.

4.3 ES arodbiedrības izsaka bažas par darbinieku tiesībām ES un pieprasa līdz sarunu beigām veikt ietekmes novērtējumu par iespējamajiem scenārijiem saistībā ar 4. režīmu. Šādā novērtējumā būtu jāizskata ietekme uz darba daudzumu un kvalitāti pa nozarēm un pa dalībvalstīm. Tajā būtu jāiekļauj arī visaptveroša apspriešanās ar sociālajiem partneriem, kas veikta pirms BTN stāšanās spēkā un pēc tās, un jāsniedz saistoši ieteikumi par iespējamās negatīvās ietekmes novēršanu vai mazināšanu.

4.4 Ietekmes novērtējumā BTN ietekme uz darba standartiem un darba apstākļiem Indijā raksturota kā "nenoteikta". Saskaņā ar oficiālo valdības statistiku Indijā aptuveni 90 % tautsaimniecības ir neoficiāla (vai neorganizēta) un paredzams, ka šāds stāvoklis tuvākajā nākotnē saglabāsies⁽⁸⁾. Saskaņā ar SDO/PTO datiem neoficiālajā sektorā nodarbinātie iztikai tērē mazāk nekā 2 dolārus dienā⁽⁹⁾. Lielākā daļa nodarbināto sieviešu (vairāk nekā 95 %) ir neoficiālajā sektorā un viņu apdraudējums ir nesamērīgi liels.

4.5 IIN ir uzsvērtā iespējamā ietekme uz vidi, atzīmējot, ka iespējama negatīva ietekme uz atmosfēru⁽¹⁰⁾, zemes kvalitāti⁽¹¹⁾, bioloģisko daudzveidību⁽¹²⁾ un ūdens kvalitāti⁽¹³⁾. EESK uzskata, ka jāņem vērā IIN iekļautie brīdinājumi.

4.6 Patiesās ietekmes noteikšanai IIN metodoloģija nav pietiekama. IIN galvenā uzmanība veltīta oficiālajai ekonomikai, kuru ir salīdzinoši vienkārši modelēt⁽¹⁴⁾. Turpretī tajā veiktā sociālās ietekmes un ietekmes uz vidi analīze ir balstīta uz mazāk pārredzamu kvalitatīvu metodoloģiju. IIN nav pienācīgi analizēta arī ietekme uz oglekļa emisijām, patērētāju drošību un nodrošinātību ar pārtiku.

4.7 Saskaņā ar Komisijas dienestu nostājas dokumentu lielāku uzmanību būtu vajadzējis pievērst nolīguma ietekmei uz pienācīgu darbu, neoficiālo nodarbinātību un darbaspēka pārvietošanu. Tas "dotu iespēju izstrādāt precīzākas prognozes attiecībā uz citu veidu sociālo ietekmi, piemēram, ietekmi uz nabadzību, veselību un izglītību"⁽¹⁵⁾.

4.8 Pārsteidzoši, ka IIN nav pievērsta uzmanība daudziem citiem pētījumiem, kuros norādīts uz BTN iespējamo smago ietekmi Indijā⁽¹⁶⁾, kā arī ES izteiktajām bažām, jo īpaši par 4. režīma ietekmi uz nodarbinātību ES.

4.9 EESK nesen pieņēma atzinumu par IIN, kurā izklāstītas pamatnostādnes par paraugprakses metodoloģiju, kas būtu izmantojama BTN pilnas ietekmes novērtēšanā⁽¹⁷⁾.

4.10 EESK iesaka nekavējoties uzsākt jaunu, uz minētajām pamatnostādnēm balstītu pētījumu, kurā izteikti ņemta vērā BTN ietekme uz ES un Indijas sabiedrību (jo īpaši attiecībā uz darbinieku tiesībām, 4. režīmu, sievietēm, patērētāju aizsardzību, MVU, neoficiālo ekonomiku, vidi, lauksaimniecību (ieskaitot nodrošinātību ar pārtiku), nabadzību un klimata pārmaiņām). Minētais pētījums būtu veicams, izmantojot neatkarīgus publiskus akadēmiskos pētījumus un darbseminārus.

⁽⁴⁾ ECORYS, CUTS, *Centad, Trade SIA FTA EU and India – TRADE07/C1/C01*, 18/05/2009.

⁽⁵⁾ Turpat, 17.-18. lpp. Darbaspēka pārvietošana lēsta 250-360 darba ņēmēji uz 100 000.

⁽⁶⁾ Turpat, darbaspēka pārvietošana lēsta 1 830-2 650 darba ņēmēji uz 100 000.

⁽⁷⁾ Komisāra De Gucht vēstule Eiropas Parlamenta deputātiem 16/02/2011.

⁽⁸⁾ Neorganizētā sektora uzņēmumu nacionālā komisija, *The Challenge of Employment in India: An Informal Economy Perspective, Volume 1, Main Report* (New Delhi, April 2009), 2. lpp.

⁽⁹⁾ Bacchetta et al, *Globalization and Informal Jobs in Developing Countries* (ILO/WHO: Geneva, 2009).

⁽¹⁰⁾ Skat. 4. zemsvītras piezīmi, 277. lpp. (2009. gada IIN, pilnu atsauci skatīt 4. zemsvītras piezīmē).

⁽¹¹⁾ Turpat, 278. lpp.

⁽¹²⁾ Turpat, 279. lpp.

⁽¹³⁾ Turpat, 280. lpp.

⁽¹⁴⁾ Turpat, 51. lpp.

⁽¹⁵⁾ Skat. 1. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁶⁾ Skat. 4. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁷⁾ EESK, IIN un ES tirdzniecības politika, 05.05.2011. OV C 218, 23.07.2011., 14. lpp.

4.11 Nekas no iepriekš minētā nenozīmē, ka BTN noteikti būs negatīva ietekme. Bet vismaz sākotnēji ir šķietami pamatota iespējamība, ka BTN varētu būt šāda ietekme. Tas ir pietiekams pamats, lai Komisija veiktu vēl vienu pētījumu, jo īpaši ņemot vērā, ka ES ir juridisks pienākums novērtēt savas ārējās politikas ietekmi gan Eiropas Savienībā, gan citur (skat. turpmāk).

5. ES pienākumi

5.1 Valdības, kas iesaistījušies sarunās par tirdzniecības liberalizāciju, galvenais pienākums ir ņemt vērā savas politikas saimniecisko un sociālo ietekmi. Neapšaubāmi, par savas politikas ietekmi uz valsts iedzīvotājiem pirmām kārtām atbildīga ir Indija. EESK atzīst problēmas, ar kurām saskaras Komisija attiecībā ar Indiju, kura pamatoti uzskata, ka tā jautājumus par cilvēktiesībām, darba standartiem, ilgtspējīgu attīstību un pilsoņisko sabiedrību var risināt pēc saviem ieskatiem. Taču tas nenozīmē, ka ES šajā sakarā nav neatkarīga pienākuma. Patiesībā tas ir tiesību akts noteikts pienākums.

5.1.1 Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 207. pantu ES tirdzniecības un attīstības politika jāīsteno, ievērojot Savienības ārējās darbības principus un mērķus. Tie ir izklāstīti Līguma par Eiropas Savienību 21. pantā un ietver tādus principus kā

universāls un nedalāms cilvēktiesību un pamatbrīvību princips, cilvēka cieņas neaizskaramība, vienlīdzības un solidaritātes princips, kā arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtu un starptautisko tiesību ievērošana,

un tādus mērķus kā

veicināt jaunattīstības valstu ilgtspējīgu ekonomisku, sociālu un vides attīstību, lai sasniegtu galveno mērķi – izskaustu nabadzību.

5.2 EESK aicina Eiropas Komisiju pildīt tās juridiskās saistības, lai nodrošinātu, ka ES un Indijas BTN ir ievērotas cilvēktiesības un ar to netiek apdraudēti centieni veicināt ilgtspējīgu saimniecisko, sociālo un vides attīstību un nabadzības izskašanu. Komiteja uzsver, ka svarīgi ir radīt satvaru, kura pamatā ir Starptautiskās Darba organizācijas tiesību normas un kurš atbilstu ēnu ekonomikā nodarbināto interesēm.

6. BTN uzraudzība un pielāgošana

6.1 ES jānodrošina, ka tās politikai nav iespējami negatīvas ietekmes uz nabadzību un ka tā veicina nabadzības izskašanu. Šo pienākumu var izpildīt, nodrošinot, ka BTN ir

klausulas, kurās noteikts, ka paredzētajā tirdzniecības liberalizācijā iespējamās izmaiņas, ja šāda negatīva ietekme rodas, un izveidojot efektīvu uzraudzības mehānismu, kas ļauj aktivizēt minētās klausulas.

6.2 Cilvēktiesību klauzula

6.2.1 ES savos divpusējos nolīgumos jau ir iekļāvusi noteikumus, lai nodrošinātu, ka šādi nolīgumi neapdraud sociālos mērķus. Kopš 1995. gada ES politika ir iekļaut cilvēktiesību klauzulu katrā tirdzniecības un sadarbības nolīgumā ar trešām valstīm⁽¹⁸⁾. Nesenāk ir izveidojusies prakse vēlākiem nolīgumiem piemērot cilvēktiesību klauzulu jau spēkā esošos pamatnolīgumos. No juridiskā viedokļa šāda prakse var būt efektīva atkarībā no cilvēktiesību klauzulas formulējuma un vēlākā nolīguma "savienjošanās" klauzulas formulējuma.

6.2.2 Ļoti svarīgi, lai izskatāmajam BTN būtu piemērota spēkā esoša cilvēktiesību klauzula, un tas ir panākts. Sadarbības līgumā, ko EK un Indija noslēdza 1994. gadā, ir iekļauta cilvēktiesību klauzula, bet tā ir agrāk izmantota parauga klauzula. Kā atzinusi Eiropas Tiesa, tās funkcija ir atļaut sadarbības līguma darbības apturēšanu⁽¹⁹⁾. Tā nerada iespēju apturēt citu nolīgumu, piemēram, BTN, darbību⁽²⁰⁾. Svarīgi ir tas, lai ar jaunas cilvēktiesību klauzulas vai ar rūpīgi izstrādātas savienjošanās klauzulas starpniecību BTN atbilstu ES noteiktajai politikai attiecībā uz cilvēktiesību klauzulām.

6.2.3 EESK uzsver, ka ir svarīgi, lai ar jaunas cilvēktiesību klauzulas vai ar rūpīgi izstrādātas savienjošanās klauzulas starpniecību ES un Indijas BTN atbilstu ES noteiktajai politikai attiecībā uz cilvēktiesību klauzulām. Šādu nostāju apstiprina arī Eiropas Parlaments⁽²¹⁾.

6.3 Noteikumi ilgtspējīgas attīstības jomā

6.3.1 Vienlīdz svarīgi ir nodrošināt, ka tiek turpināta un pastiprināta ES paraugprakse attiecībā uz vides un darba standartu iekļaušanu brīvās tirdzniecības nolīgumos. Gan ES un Korejas BTN, gan Cariforum valstu un ES Ekonomisko partnerattiecību nolīgumā (EPA) ir noteikumi, ar kuriem paredzēts, ka pusēm jānodrošina SDO darba pamatstandartu

⁽¹⁸⁾ Komisijas paziņojums "Demokrātisko principu un cilvēktiesību ievērošanas iekļaušana Kopienas un trešo valstu nolīgumos", COM(95) 216.

⁽¹⁹⁾ Lieta C 268/1994, Portugāle pret Padomi [1996] ECR I-6177, 27. pants.

⁽²⁰⁾ L. Bartels, Cilvēktiesību nosacītība ES starptautiskajos nolīgumos, (Oxford OUP, 2005), 255. lpp. Nostāja ir pamatoti atšķirīga attiecībā uz nolīgumiem, kuros galvenajai klauzulai seko "neizpildes klauzula", kurā paredzēti "attiecīgi pasākumi".

⁽²¹⁾ EP Rezolūcijas 26/03/2009 43. pants, kurā "uzsvērts, ka cilvēktiesību un demokrātijas klauzulas ir ļoti svarīga BTN sastāvdaļa". Skat. arī vispārējo politiku, kas atspoguļota EP 2011. gada 11. maija rezolūcijā, kurā EP "stingri atbalsta praksi iekļaut juridiski saistošas cilvēktiesību klauzulas ES starptautiskajos nolīgumos, izveidojot skaidru un precīzu apspriešanās mehānismu, kas izklāstīts Kotonou nolīguma 96. pantā un EP rezolūcijā par cilvēktiesību un demokrātijas klauzulām ES noslēgtajos nolīgumos (2005/2057(INI)).

ievērošana (absolūtais standarts) un tās nedrīkst pazemināt esošos vides un darbinieku aizsardzības (relatīvais standarts) līmeņus, kā arī citi saistīti noteikumi.

6.3.2 EESK atzinīgi vērtē to, ka komisārs *de Gucht* paudis apņemšanos nolīgumos paredzēt nodaļas par sociālajiem un vides jautājumiem ⁽²²⁾. Komiteja tomēr aicina Eiropas Komisiju nodrošināt, ka pretstatā iepriekš minēto nolīgumu noteikumiem attiecīgie noteikumi ir papildināti ar tādiem pašiem stingriem izpildes pasākumiem, kādi ir pieejami attiecībā uz BTN citu daļu pārkāpumiem vai, piemēram, ar noteikumiem, kādi iekļauti ASV noslēgtajos BTN ⁽²³⁾. EESK aicina Komisiju ar sadarbības programmu vai tām līdzīgu mehānismu starpniecību izveidot arī stimulus, ko papildina efektīvu naudas sodu sistēma minēto noteikumu pārkāpumu gadījumos, kā to ieteicis Eiropas Parlaments ⁽²⁴⁾.

6.3.3 Komisijai ES un Indijas BTN jāiekļauj tādi noteikumi par darbaspēku un vidi, kuru izpildi var panākt, piemērojot parasto strīdu izšķiršanas kārtību, kā arī tiesiskās aizsardzības līdzekļi, kas ietver tirdzniecības saistību izbeigšanu un naudas sodus.

7. Sociālās aizsardzības klauzula

7.1 Visos BTN ir iekļautas aizsardzības klauzulas, kas dod iespēju apturēt tirdzniecības liberalizāciju, ja tiek nodarīts kaitējums vai traucējumi vietējai ražošanai. Izskatāmajā BTN būtu jāparedz šādi noteikumi. Tiem tomēr jābūt orientētiem uz attiecīgajiem riskiem.

7.2 EESK aicina Komisiju nodrošināt tādas divpusējas sociālās aizsardzības klauzulas iekļaušanu, kurā ņemts vērā ne tikai vietējās rūpniecības ES un Indijā iespējamais apdraudējums, bet arī sabiedrības iespējamais apdraudējums, ieskaitot darbaspēka pārvietošanu. Šāda klauzula būtu izstrādājama pēc *Cariforum* valstu un ES ekonomisko partnerattiecību nolīguma (EPA) 25. panta 2. punkta b) apakšpunkta parauga; minētajā punktā ir noteikts, ka aizsardzības pasākumus var piemērot, "ja kādas līgumslēdzējas puses izcelsmes ražojumu importē

otras līgumslēdzējas puses teritorijā tādos palielinātos daudzumos vai tādos apstākļos, kas rada vai var radīt traucējumus kādā ekonomikas nozarē, īpaši tad, ja šie traucējumi rada lielas sociālas problēmas".

8. Pilsoniskās sabiedrības veiktās uzraudzības mehānisms

8.1 Gan ES, gan Indijas pilsoniskā sabiedrība ir labi organizēta un proaktīva. Abu pušu iestādēm būtu ieteicams nodrošināt mehānismu, kas ļauj palielināt pārredzamību un paplašināt apspriešanos, kā arī mazināt iespējamās bailes, nodrošinot pilsoniskās sabiedrības tiešu piekļuvi lēmumu pieņēmējiem.

8.2 EESK iesaka pilsoniskās sabiedrības veiktās uzraudzības mehānismā iekļaut uzņēmējdarbības, arodbiedrību, NVO, akadēmisko aprindu un citu organizāciju pārstāvjus, kā ieteikts IIN. EESK varētu piedalīties minētajās norisēs ⁽²⁵⁾. Šādu mehānismu varētu izveidot pēc ES un Korejas BTN vai *Cariforum* un ES EPA paraugiem, iesaistot virkni pilsoniskās sabiedrības dalībnieku, kas ir apmācīti un kuriem ir finansējums, lai nodrošinātu efektīvu uzraudzības mehānismu ⁽²⁶⁾.

8.3 IIN un Komisijas dienestu nostājas dokumentā arī ir ieteikta uzraudzības mehānisma izveide ⁽²⁷⁾.

8.3.1 Šādam uzraudzības mehānismam jābūt arī konkrētai funkcijai attiecībā uz sociālās aizsardzības klauzulu. Aizsardzības klauzulu efektīva piemērošana parasti ir atkarīga no attiecīgās nozares organizētības pakāpes. Neapšaubāmi, ka neoficiālajā ekonomikā to izdarīt ir daudz grūtāk.

8.3.2 EESK iesaka, ka uzraudzības mehānismam jābūt izveidotam tā, lai tam būtu pilnvaras sniegt ieteikumus īpaši par vajadzību piemērot sociālās aizsardzības klauzulu un attiecīgajām iestādēm būtu pienākums sniegt pamatotu atbildi.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽²²⁾ Skat. 7. zemsvītras piezīmi.

⁽²³⁾ Piem., ASV un Jordānijas BTN 17. panta 2. punkta b) apakšpunkts.

⁽²⁴⁾ EP Rezolūcija 25/11/2010 "Cilvēktiesības un sociālie un vides standarti starptautiskajos BTN", 2. pants.

⁽²⁵⁾ Skat. 3. zemsvītras piezīmi, 275.-280. lpp.

⁽²⁶⁾ Skat. 18. zemsvītras piezīmi.

⁽²⁷⁾ Skat. 4. zemsvītras piezīmi, 288. lpp.; skat. 1. zemsvītras piezīmi, 2.lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES jaunā ārpolitika un drošības politika un pilsoniskās sabiedrības loma" (pašiniciatīvas atzinums)

(2012/C 24/11)

Ziņotājs: **CEDRONE kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2010. gada 14. septembrī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

"ES jaunā ārpolitika un drošības politika un pilsoniskās sabiedrības loma".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2011. gada 25. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē), ar 111 balsīm par, 23 balsīm pret un 23 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Stratēģija

1.1.1 Ņemot vērā notiekošās lielās pārmaiņas, Eiropas Savienībai, izmantojot iespēju, ko sniedz Eiropas Ārējās darbības dienesta (EĀDD) un augstā pārstāvja ārlietās amata izveidošana, jāpārskata un jāatjaunina ārpolitikas stratēģija gan attiecībā uz politiku, gan arī uz prioritārām darbības jomām. Vienīgi kopējo interešu īstenošana un plaša koordinācija var sekmēt šā mērķa sasniegšanu.

1.1.2 Eiropa veido trešdaļu no pasaules IKP. Tomēr ES nav tikai ekonomikas kopiena. Eiropas loma pieaug, kad konstatējam, ka pašlaik ES valstis kā nacionālas valstis vairs nevar aizsargāt savas intereses, ieviest savas vērtības starptautiskā līmenī vai risināt uzdevumus, kas ir ieguvuši pārrobežu dimensiju, piemēram, migrācija un terorisms. Tāpēc dalībvalstu lielāka kopīga iesaistīšanās ārpolitikā veicinātu starpvaldību pieejas tendences mazināšanu vai novērstu valstu separātus pasākumus, kā tas notika nesen. Tā ir tendence, kas, ja pastiprināsies, varētu paātrināt ne vien ekonomisko, bet arī politisko pagrimumu, kurš apdraudētu tās ekonomiskās vērtības, uz kurām balstās ES.

1.2 Politika

1.2.1 ES pirmām kārtām jāsauglabā savas vērtības ārpolitikā, izstrādājot rīcībpolitikas un kopējus pasākumus, lai nosargātu mieru, novērstu konfliktus, veiktu stabilizējošus pasākumus, pastiprinātu starptautisko drošību, ievērojot ANO Statūtus, kā arī konsolidētu un atbalstītu demokrātiju, tiesisku valsti, cilvēka pamattiesības, starptautisko tiesību principus, tostarp nodarbinātības pamatstandartus, kā arī sniegt palīdzību iedzīvotājiem, kuri saskaras ar dabas vai cilvēka darbības izraisītām katastrofām.

Eiropa iesaistās darbībās ārpus tās robežām ne tikai humānisma vai mīlestības pret tuvāko vārdā, bet tāpēc, ka tās ir nepieciešams Eiropas iekšējās labklājības saglabāšanai. Tāpēc ir jārisina problēmjautājumi saistībā ar bēgļiem un jārada perspektīvas iedzīvotājiem viņu izcelsmes valstī.

1.2.2 Šajā jomā ANO ietvaros ES jāieņem pirmā vieta ar primāru atbildību par starptautiskā miera uzturēšanu. Tādēļ ir vajadzīga ES un ANO cieša sadarbība civilo un militāro krīžu pārvaldības jomā, jo sevišķi humānās palīdzības operācijās.

1.2.3 Turklāt Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata, ka ir jāpastiprina integrēti un kopēji ārpolitikas pasākumi tādās nozarēs kā enerģētiskā drošība un energoapgāde, nodrošinātība ar pārtiku, klimata pārmaiņas, migrācijas plūsmu regulēšana, cīņa ar organizētu noziedzību, nelegālo tirdzniecību, pirātismu un korupciju. Šīm integrācijas un koordinācijas procesam jāaptver arī tirdzniecības politika. Kopumā tas būs liels un daudzšķautņains uzdevums, kā dēļ būs attiecīgi jāpielāgo ES ārpolitikas budžets.

1.3 Darbības ģeogrāfiskie reģioni

1.3.1 ES ir jāinteresējas un jāseko līdzi norisēm, kas notiek ārpus tās robežām, kā arī jāpārskata sava stratēģija attiecībā uz partnerībām. Tomēr tās rīcībā vēl nav visi nepieciešamie līdzekļi un instrumenti, kas ļautu to veikt pienācīgi un atbilstoši, lai ES varētu kļūt par reālu **politikas dalībnieku** starptautiskā līmenī. Tomēr tās galvenā problēma ir nevis instrumentu trūkums, bet gan nespēja nodrošināt saskaņotību dažādu instrumentu pārvaldībā un panākt dalībvalstu politisko gribu šajā jomā.

1.3.2 Tādēļ, neatstājot novārtā (vismaz no ekonomiskā aspekta) savas attiecības ar pasaules lielākajiem reģioniem (piemēram, Ziemeļameriku, ar ko tai ir stratēģiskas attiecības, Dienvidameriku un Karību jūras reģiona valstīm, ar kurām Eiropas Savienība ir izveidojusi stratēģiskas reģionālās partnerattiecības, kā arī ar Ķīnu, Indiju un Krieviju), Eiropas Savienībai vairāk nekā līdz šim jāpievērš uzmanība tam, kas notiek tās ģeogrāfiskajās robežās, kā arī attiecībām ar kaimiņvalstīm. Minētajā nolūkā ir noteikti jārada divpusējo un reģionālo attiecību sinerģija.

1.3.3 Ņemot to vērā, vajadzētu pabeigt paplašināšanās procesu Balkānu virzienā, kas ir ārkārtīgi jutīgs reģions ES robežās, turpināt sarunas ar Turciju, izvērst efektīvu kaimiņattiecību politiku, koncentrējot uzmanību uz situāciju Vidusjūras un Tuvo Austrumu reģionā.

1.3.4 Šajā sakarā ES politika Vidusjūras reģionā jāveido uz jauniem pamatiem, izmantojot jaunas iestādes, jaunas sadarbības struktūras, atbilstošus darbības līdzekļus un instrumentus. Jāuzklausā un jāatbalsta šo valstu demokratizācijas un pilsoniskā progresā prasības. ES ir primāri atbildīga par to, lai tiktu nodrošināta ātra un netraucēta pāreja uz demokrātiju, nevis uz jaunām, kaut arī slēptām diktatūrām, lai nepieļūtu iedzīvotājus un jauniešus viņu vēlmē pēc brīvības, cilvēka cieņas un sociālā taisnīguma.

1.3.5 Tādēļ vajadzētu paredzēt lielākus Kopienas budžeta līdzekļus sadarbībai ar šīm valstīm, jo sevišķi iestāžu veidošanai, ekonomikas un sociālajai attīstībai, darba vietu radīšanai un ieguldījumu iespējām šajās valstīs.

1.3.6 Šajā sakarā būtiska ir EESK loma, lai īstenotu darbības un pasākumus "cilvēki cilvēkiem" un attīstītu dabisku saikni ar Vidusjūras un Tuvo Austrumu reģiona pilsoniskās sabiedrības reālām pārstāvības organizācijām, kas aizsāka pašreiz notiekošos pārejas procesus, ar mērķi atbalstīt pilsoniskās sabiedrības un attiecīgo valdību dialogu, lai nostiprinātu demokrātisko līdzdalību pilsonisko tiesību un tiesiskās valsts aizstāvēbā.

1.3.7 Āfrikai kopumā vajadzētu būt vēl vienai ES darbības prioritātei; ES drošība un stabilitāte lielā mērā ir atkarīga no tā, kā šajā kontinentā, kas atrodas mums tik tuvu, notiks demokrātiskā attīstība un izaugsme. Ja ES vēlas pārvarēt destabilizējošas masu emigrācijas plūsmas, kuras izraisa pārtuksnešanās, pārtikas krīzes, Āfrikas iedzīvotāju pieaugošā nabadzība, korumpēti un negodīgi režīmi, tiesiskuma un brīvības trūkums, tai jānīkojas efektīvi un nekavējoties, noslēdzot paktu ar šo kontinentu.

1.4 Starptautiskās struktūras

1.4.1 Jāveicina koordinētas un efektīvas darbības starptautiskajos forumos, sekmējot arī tajos būtiskas pārmaiņas, lai šie

forumi kļūtu efektīvāki, ņemot vērā jaunus uzdevumus un jaunās vajadzības, kas tiem jārisina. Saistībā ar to ES jāpanāk vienprātīga nostāja, lai tai būtu viens pārstāvis.

1.4.2 It īpaši jāpanāk, ka pret darba tiesībām, kas paredzētas Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) pamatkonvencijās, ir tāda pati attieksme kā pret ekonomikas un brīvas tirdzniecības tiesībām. Arī ILO ietvaros Eiropas Savienībai vajadzētu paust vienotu nostāju.

1.4.3 EESK uzskata, ka šajā sakarā ES jābūt arvien aktīvākai lomai, sevišķu uzmanību pievēršot G20 procesam un saiknei ar visreprezentatīvākajām ANO iestādēm, it īpaši Ekonomikas un sociālo lietu padomi (Ecosoc), kurā tai vajadzētu pārstāvēt kopīgu nostāju. Šajā sakarā Ecosoc reforma varētu sekmēt virzību un veicināt pilsoniskās sabiedrības viedokļa paušanu minētajā organizācijā.

1.4.4 Jāizstrādā efektīva un ilgtspējīga politika, lai aizsargātu euro zonu un radītu atbilstošus instrumentus ar mērķi starptautiskajā līmenī apkarot spekulāciju, likvidēt nodokļu paradīzes, ierobežot uz valūtas maiņas kursu atšķirībām balstītu konkurenci, sekmēt ekonomikas izaugsmi un pienācīgas kvalitātes nodarbinātību. Līguma 136. panta grozījumi ir pirmais nozīmīgais posms. Tas ir jo īpaši izdevīgs kopienu Eiropai, jo ar to tika garantēta Eiropas Komisijas centrālā loma un Eiropas Parlamenta piesaiste. Tas veicina demokrātisko procesu. To pašu vajadzētu īstenot arī ārpolitikas jomā (24. panta grozīšana).

1.4.5 Sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju līdzdalība ir viens no priekšnoteikumiem, lai aizsargātu un popularizētu starptautiskās līdzaspastāvēšanas pamatvērtības. Lai atvieglotu līdzdalību turpmākajās starptautisko organizāciju pārvaldes struktūrās, ES jāatbalsta plaša apspriešanās ar EESK, pilsonisko sabiedrību un sociālajiem partneriem.

1.5 Drošības politika

1.5.1 Drošības un aizsardzības politikas jomā jānostiprina Eiropas Aizsardzības aģentūra, kā arī pēc iespējas ātrāk jāsāk pastāvīga, strukturēta sadarbība, citastarp, lai radītu lietderīgas sinerģijas un ietaupījumus valstu budžetos, paredzot ietaupītos resursus ieguldījumiem ražošanā, jaunu darba vietu veidošanai vai valsts pārāda mazināšanai.

1.5.2 ES rīcībā esošie drošības un aizsardzības instrumenti jāizmanto un jāatjaunina par reāliem reģionālās drošības instrumentiem.

1.5.3 Drošības jomā ES vajadzētu prioritāri darboties kaimiņu reģionos, izmantojot pasākumus, kas vērsti uz krīzes zonu stabilizāciju un miera uzturēšanu.

1.5.4 Tādēļ EESK cer, ka — tāpat kā pēc 1998. gadā noslēgtajiem Senmalo nolīgumiem — kopīgā pieredze tiks izmantota Eiropas Aizsardzības aģentūrā un iekļauta kopējā drošības politikā.

1.6 EESK

EESK jābūt iespējai īstenot savu lomu un sniegt ieguldījumu ES ārpolitikas izstrādē un īstenošanā. Tāpēc tā uzskata, ka būtu lietderīgi apspriesties ar Komiteju par pasākumiem ES ārpolitikas jomā arī tādēļ, lai nodrošinātu iniciatīvu pārredzamību un uzraudzību. Tāpēc jāizmanto visi Komitejas izstrādātie atzinumi, kuros sniegtas norādes uz ES ārpolitikas un drošības aspektiem, kā arī atzinumi, kuros aplūkoti sadarbības instrumenti, kas var ietekmēt ārpolitiku⁽¹⁾. EESK darbība varētu izrādīties ļoti efektīva, jo tā veido saikni starp dalībvalstu rīcību, ES un pilsoniskās sabiedrības izteiktajām prasībām.

1.6.1 Tas ir vajadzīgs, lai organizēta pilsoniskā sabiedrība un sabiedriskā doma varētu iesaistīties lēmumu pieņemšanas procesā par starptautiskās politikas jautājumiem, kuri tiešāk ietekmē ekonomiku un Eiropas iedzīvotāju dzīvi.

1.6.2 Starptautiskajā līmenī EESK var turpināt ES politiku, kas vērsta uz pilsoniskās sabiedrības lomas palielināšanu sarunās un noslēgto līgumu īstenošanā. Komiteja uzskata, ka, pamatojoties uz iegūto pieredzi un jau uzsāktajām iniciatīvām, pirmkārt, jāstrādā kopā ar partneriem, lai turpinātu darbu pēc ES starptautiskajām sarunām, un, otrkārt, jāiekļaujas šo nolīgumu piemērošanas un īstenošanas mehānismā neatkarīgi no tā, vai tie ir asociācijas, tirdzniecības vai cita veida nolīgumi.

1.6.3 Apspriešanās procesos un saņemto starptautisko līdzdalības pilnvaru ietvaros EESK turpinās īstenot pasākumus, ar kuriem veido saikni ar pilsoniskās sabiedrības struktūrām valstīs un reģionos, kas ir ES politikas prioritāte.

1.6.4 Tāpēc arī Ārējās darbības dienestam jāapspriežas ar EESK dažādos posmos, lai Komiteja varētu atbilstoši pildīt savu funkciju ES iedzīvotāju interesēs. Šajā nolūkā, par pamatu ņemot jau esošo protokolu starp Komisiju un EESK, varētu parakstīt EESK un Eiropas Ārējās darbības dienesta sadarbības

protokolu, proti, saprašanās memorandu, kurā noteikti kopīga struktūrētā darba nosacījumi un kārtība.

1.7 ES instrumenti un loma

1.7.1 Jāizmanto Līguma potenciāls, lai, izmantojot EĀDD, Eiropas Savienība varētu arvien vairāk nostiprināt savu pozīciju starptautiskajā līmenī, paužot vienotu nostāju, īstenojot saskaņotu Kopienas politiku, kā arī politiku starp ES un dalībvalstīm, un nepieļaujot iespaidīgas šķelšanās, kas galarezultātā bojā tās tēlu.

1.7.2 Ārpolitikā ir jāizmanto, piemēram, **pastiprinātas sadarbības** instrumenti, lai izveidotos valstu grupa, kas uzņemtos vadību un būtu virzošais spēks ceļā uz arvien integrētāku ārpolitiku, tādējādi veidojot stabilāku un saskaņotāku institucionālo struktūru kopējo mērķu sasniegšanai. Pirmais solis varētu būt ārpolitikas pakta parakstīšana, kā tas bija *euro* gadījumā (2011. gada 24. un 25. marta Eiropadome).

1.7.3 Tādēļ EESK uzskata, ka ir jāpilnveido ES lēmumu pieņemšanas process, to padarot efektīvāku, lai pirmām kārtām palielinātu ES publisko atpazīstamību starptautiskajā līmenī. Šajā sakarā EESK cer, ka ES spēs atrast vispiemērotākās procedūras un priekšlikumus, lai ārpolitikā īstenotu kopīgu rīcību un paustu vienotu nostāju.

1.8 Prioritātes tuvākajam laikam

1.8.1 Visām Eiropas Komisijas struktūrām, kas iesaistītas Eiropas Ārējās darbības dienesta veidošanā, darīt visu iespējamo kopīgiem spēkiem, lai novērstu situāciju, ka tiek radīts “jauns ģenerāldirektorāts” līdztekus jau esošajiem.

1.8.2 Neatļaidīgi jāuzsver, ka, pamatojoties uz G20 sanāksmē iesniegtajiem ES priekšlikumiem, starptautiskā līmenī jānoslēdz līgums, lai izvairītos no joprojām iespējamās finanšu spekulāciju atkārtošāns.

1.8.3 Vidusjūras reģions jāizvirza ES tiešo un konkrēto iniciatīvu centrā.

1.8.4 Jāīsteno 2010. gada 16. septembra un 2011. gada 24. un 25. marta Eiropadomes secinājumi par ES stratēģisko partnerību.

1.8.5 Konkrēti un precīzi jāīsteno Lisabonas līguma 11. pants, un visas iestādes jāaicina ievērot pienākumu konsultēties ar EESK un ciešā saistībā ar Eiropas Parlamentu un valstu parlamentiem risināt ciešu dialogu par jautājumiem, kuriem var būt tieša vai netieša ietekme uz pilsonisko sabiedrību.

⁽¹⁾ Sk., piemēram, atzinumu par tematu “Atjauninātās Lisabonas stratēģijas ārējā dimensija” (OV C 128, 18.05.2010., 41.–47. lpp.), “Reģionālā integrācija, lai nodrošinātu attīstību ĀKK valstīs” (OV C 317, 23.12.2009., 126.–131. lpp.), “Ilgtspējas ietekmes novērtējumi (IIN) un ES tirdzniecības politika” (OV C 218, 23.07.2011., 14.–18. lpp.), “Eiropas Savienības finanšu instruments sadarbībai attīstības jomā: organizētas pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru loma” (OV C 44, 11.02.2011., 123.–128. lpp.) un “Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instruments (EIDHR)” (OV C 182, 04.08.2009., 13.–18. lpp.).

2. Ievads

2.1 Ja valstu valdības tam piekrīt, ES ārlietu politikā, pateicoties jaunajam Līgumam, ir iespēja īstenot kvalitatīvu pavērsienu. Tādējādi Eiropas Savienība var pastiprināt savu **politikas dalībnieka** lomu starptautiskajā līmenī. Lai gan jaunais Līgums vēl neatbilst ES objektīvajām vajadzībām, tas saistās ar daudzām cerībām dalībvalstīs un starptautiskajā līmenī. Ieviestās izmaiņas tagad ir jāsteno praksē, un jāpilda tas, ko sagaida starptautiskā sabiedrība, jo pretējā gadījumā ES var zaudēt savu ticamību. Šo mērķi nevarēs sasniegt bez pilsoniskās sabiedrības aktīvas līdzdalības un pilnīgas iesaistīšanās. Ar Lisabonas līguma 11. pantu EESK kā organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāve ir pilnībā leģitimēta sniegt ieguldījumu Eiropas Savienības ārpolitikā un drošības politikā, un tādēļ Eiropas Savienībai un Eiropas Ārējās darbības dienestam tā ir nepastarpināti jāiesaista.

3. Jauna starptautiskā situācija

3.1 Agrāk Eiropas Savienībai ārpolitikā bija relatīvi neliela loma. Pašlaik tai ir lielākas iespējas, kuras tai jāizmanto, lai apturētu ietekmes mazināšanos. Patiešām, atsevišķajām dalībvalstīm ir arvien maznozīmīgāka loma jaunajā starptautiskajā situācijā, kas ātri un pastāvīgi mainās. Tādēļ Eiropā ir vajadzīga lielāka savstarpēja solidaritāte un jāpārnes pilnvaras no atsevišķajām valstīm uz visu ES, izvairoties no valstu sāncensības, kam gandrīz vienmēr ir negatīva ietekme.

3.2 Pašlaik vairāk nekā jebkad agrāk Eiropas Savienība saskaras ar daudzām globālām problēmām, kad ir vajadzīga lielāka kohēzija un kopīga griba, lai stātos pretī arvien komplikētākiem draudiem, kas maina ģeopolitisko līdzsvaru, to virzot uz daudzpolāru pasauli: Tuvajos Austrumos, kur īpaša uzmanība jāpievērš joprojām neatrisinātajam Izraēlas un Palestīnas jautājumam, Irānā, Afganistānā, Irākā, Sudānā un citviet pasaulē joprojām ir neatrisināti konflikti vai saspīlējuma zonas. Visu Ziemeļāfriku satricina pret autoritāriem režīmiem vērsti nemieri, kuru iznākumu ir grūti paredzēt. Valstu drošība ir pakļauta dažāda veida globāliem draudiem, tostarp reliģiskai neiecietībai vai jaunām kodolprogrammām, piemēram, Irānā.

3.3 Par nestabilitātes un sacelšanās elementiem ir un/vai var kļūt citi ļoti svarīgi faktori, piemēram, nodrošinātība ar pārtiku, demogrāfiskais pieaugums, pieaugošā sociālā nevienlīdzība, tirdzniecības nelīdzsvarotība un, visbeidzot, cīņa par zemi un retajiem metāliem; šos draudus vajadzētu risināt, līdzko tie parādās. Jārisina visi jautājumi saistībā ar globalizāciju, kas, citastarp, sniegusi valstīm jaunas iespējas nabadzības, bezdarba u.c. problēmu risināšanā.

3.4 ES atrodas situācijā, kurā tā ir spiesta rīkoties, jo tas ir vajadzīgs. Tomēr tai jārikojas ātrāk un bez kavēšanās, labāk nekā, piemēram, *euro* atbalsta fonda gadījumā, Vidusjūras reģionā, Tuvajos Austrumos u.c. vietās. Kopēja ārpolitika ir labs pretlīdzeklis visām iepriekš minētajām problēmām un lielisks instruments, ar kuru labāk aizstāvēt ES, tās uzņēmumu un iedzīvotāju intereses. Krīze Vidusjūras reģionā varētu būt iespēja, lai ES sāktu īstenot kopēju ārpolitiku.

4. Ārpolitikas pamatojums, tās mērķi un ES stāvoklis

4.1 Globalizācijas process un finanšu krīze ir aktualizējuši un palielinājuši nepieciešamību pēc jauniem finanšu noteikumiem, kā arī vajadzību pēc Eiropas un pasaules labākas pārvaldības, un Eiropas Savienībai jāklūst par šīs idejas pautāju. Tādēļ dalībvalstīm ir jārikojas ciešā sadarbībā un jāpauž vienota nostāja starptautiskajās struktūrās, kurās tās ir individuāli pārstāvētas, dažkārt pat nesamērīgi salīdzinājumā ar to starptautisko ietekmi. Eiropas Savienības delegācijām jānodrošina iespēja pārstāvēt ES nostāju visās starptautiskajās iestādēs (Līguma 34. pants), sākot ar ANO Drošības padomi (sk. 2011. gada 24. un 25. marta Eiropadomes lēmumu).

4.2 Lai ES varētu rīkoties vienoti, EESK uzskata, ka tai jābūt kopējam stratēģiskam redzējumam, kurā, ņemot globalizācijas radītās problēmas un iespējas, jānosaka politiskas prioritātes un galvenās interešu zonas un pakāpeniski jāpaplašina darbības jomas atbilstoši saviem resursiem un rīcības iespējām. Šajā sakarā Eiropas Savienībai ir noteikti jāizstrādā partnerību stratēģija daudzpolārā sistēmā starptautiskajā līmenī. Vajadzētu sākt ar transatlantiskajām attiecībām, kas jākonsolidē, izstrādājot vienotu politisku kopsavilkumu, ņemot vērā divpusējo un jau ilgi pastāvošo saikni. Tas ļautu nodrošināt, ka tiek apturēta pašreiz notiekošā attiecību vājināšanās Atlantijas okeāna abos krastos. Tas nozīmē, ka ES jāpilda sava loma pārliecinot un uzticami, lai konkrēti veicinātu daudzpolāru sistēmu un atjaunotu veselīgu līdzsvaru starp Ziemeļiem un Dienvidiem, izvēršot savu darbību Latīņamerikas, Āzijas un it īpaši Āfrikas kontinenta virzienā.

4.3 Izdarot izvēli, ES jābūt uzmanīgākai. Iepriekšējo gadu uzmanības trūkums pret Vidusjūras reģiona dienvidu krasta valstu pilsoniskās sabiedrības prasībām, kad vispirms Barselonas process, bet pēc tam Savienība Vidusjūrai cieta neveiksmi, apdraud Eiropas Savienības stabilitātei vitāli svarīgas robežas drošību. Eiropas Savienībai ar atbildības sajūtu ir jārisina šīs sarežģītais problēmjautājums, uzskatot to par iespēju, atbildot uz šo valstu pilsoniskās sabiedrības pilsoniskā, ekonomiskā un sociālā progressa prasībām, veicinot demokrātijas un tiesiskās valsts nostiprināšanos.

4.4 Šīs atziņas ir attiecināmas arī uz visu pārējo Āfrikas kontinentu, jo ES nevar atstāt iniciatīvu Ķīnai — vienīgajai valstij, kas tur veic ekspansiju, — un aizmirst par savu vēsturisko un ģeogrāfisko atbildību. Tai būtu jāparaksta globāls nolīgums ar visu kontinentu kopumā.

4.5 Līdz šim īstenotā aktīvāka un efektīvāka ES ārpolitika ir izpaudusies kā pakāpeniska tās ģeogrāfisko robežu paplašināšanās austrumu un dienvidu virzienā. Šis process vēl ir jāpapildina ar notiekošajām sarunām ar Balkānu valstīm un Turciju, kuras nevar atlikt uz nenoteiktu laiku. Gluži pretēji, šīm sarunām jābūt atklātām, bez abpusējiem aizspriedumiem un bailēm.

4.6 Jādarbojas savstarpējās interesēs, izmantojot partnerības ar valstīm vai reģioniem, lai panāktu līdzsvarotu attīstību, kas kopējo interešu un rīcības centrā izvirza cilvēku un vienlaikus ņem vērā ES un tās iedzīvotāju stratēģiskās intereses. ES konsekvēnti jāatbalsta un jāveicina Eiropas sociālā modeļa principi, un savi nolīgumi jābalsta uz pamattiesībām un darba tiesībām.

4.7 EESK uzskata, ka ES ārējās attiecībās atspoguļojas virkne politikas jomu, kurās, ņemot vērā to spēcīgo ietekmi, tostarp arī ES, nenovēršama ir pilsoniskās sabiedrības loma. Īsi sakot, runa ir par tiesībām, spekulatīvo finanšu noteikumiem, monetāro politiku (*euro* kā rezervju valūta un starptautiskās ekonomikas politikas instruments), enerģētiku (bieži vien tiek izmantota šantāžai), vides politiku, tirdzniecības politiku, nodrošinātību ar pārtiku, drošību un cīņu ar terorismu, imigrāciju, korupciju utt.

4.8 Tādēļ ir svarīgi, lai Eiropas Komisija sniegtu objektīvu, konkrētu un efektīvu informāciju, citastarp ar EESK palīdzību, par ES darbību ārpolitikā, par tās nozīmi un pievienoto vērtību salīdzinājumā ar valsts ārpolitiku. Bieži vien tas netiek darīts, vai arī dalībvalstis sniedz sagrozītu informāciju. Šajā sakarā ļoti svarīga ir arī Eiropas Parlamenta un valstu parlamentu iesaistīšanās.

4.9 Tādēļ pastāv risks, ka Eiropas iedzīvotāji jūtas dezorientēti un vēlas noskaidrot ES lietderību un lomu. Bieži vien dažādu valstu politiķi nav ieinteresēti popularizēt Briselē paveikto. Viņi ir vairāk norūpējušies par savu politisko izdzīvošanu īstermiņā, nevis strādā pie ilgtermiņa un vērienīga stratēģiska projekta.

4.10 Tomēr Eiropas Savienība joprojām ir līdzsvarotas un ilgtspējīgas attīstības modelis, kas jāpaplašina attiecībā uz kaimiņvalstīm un kura pamatā ir tādas vērtības kā tiesiskums, demokrātija un mierīga līdzāspastāvēšana. Tās nevardarbīgā vara un pārveidojošā diplomātija ir jāvušas stabilizēt mūsu kontinentu, ar paplašināšanās un kaimiņattiecību politikas starpniecību paplašinot demokrātijas procesu un labklājību uz daudzām valstīm.

4.11 Bet tas nav pietiekami. Eiropadome 2010. gada 16. septembrī apstiprināja, ka Eiropas Savienībai jāklūst par efektīvu pasaules mēroga dalībnieku un jābūt gatavai dalīt atbildību par pasaules drošību un uzņemties vadību, rodot kopīgus risinājumus kopējiem izaicinājumiem.

4.12 ES joprojām ir lielākā līdzekļu devēja valstīm, kam vajadzīga palīdzība. Tādēļ tai ir labāk jāizmanto sadarbības politika. ES ir pirmā tirdzniecības lielvara pasaulē, un nesen notikušais Kankunas sammits liecina, ka tās nostāja vides politikas jomā ir

visprogresīvākā. Tādēļ tai ir gan tiesības, gan pienākums uzņemties īpaši nozīmīgu lomu un ieņemt vadošās pozīcijas jauna daudzpusējā regulējuma noteikšanā.

4.13 ANO ir starptautiskās sistēmas virsotne. Ir jāatjauno daudzpusējās attiecības, lai risinātu gan politiskos, gan ekonomiskos uzdevumus. Padziļināti jāstrādā visos starptautiskajos forumos un jāsniedz ieguldījums iestāžu (piemēram, SVF, Pasaules Banka, PTO) būtiskā atjaunināšanā. Turklāt ir jāpanāk strukturētāka un mērķtiecīgāka G20 loma, lai, neveidojot papildu hierarhiju, uzlabotu ekonomikas un finanšu darījumu regulējumu, kas jau sen bija vajadzīgs.

5. Drošības politika

5.1 ES ir izstrādājusi kopēju drošības un aizsardzības politiku, izveidojot instrumentus krīžu pārvaldībai un ņemot vērā dalībvalstu nostāju daudzveidību. ES jābūt nozīmīgai stabilizējošai lomai kaimiņvalstīs. Tādēļ Eiropas Savienībai jāpieprasa visām valstīm apstiprināt un ievērot principus, kas ir starptautiskas mierīgas līdzāspastāvēšanas pamatā, apzinoties, ka pamattiesības nav apspriežamas.

5.2 ES jau sen ir tieši (vai kopā ar dalībvalstīm) iesaistījusies dažādās militārajās un civilajās misijās. Dažkārt praksē tā ir tikai simboliska iesaistīšanās. Instrumenti, kas ir ES rīcībā, būtu jāpastiprina un jāizmanto kā īsti reģionālās drošības instrumenti, un par tādiem tos būtu arī jāatzīst. ES jāīsteno konkrēti pasākumi, izmantojot visus savus instrumentus, piemēram, EĀDD un augsto pārstāvi / priekšsēdētāja vietnieku.

5.3 Attiecībā uz drošību ES vajadzētu prioritāri strādāt ar kaimiņreģioniem: Austrumeiropu, Kaukāzu, Balkāniem, Vidusjūras reģionu un Āfriku, apvienojot iniciatīvas, kas vērstas uz krīzes reģionu stabilizāciju, miera uzturēšanu, iestāžu veidošanu un ekonomikas attīstību. Tieši šajā jomā pilsoniskai sabiedrībai var būt svarīga loma, lai sekmētu mierīgu attīstību. EESK jau ļoti aktīvi darbojas un veic vērtīgu darbu šajā jomā.

5.4 Arī politikas jomas, kas ir valstu suverēnā pārziņā, piemēram, drošības un aizsardzības politika, ES pilsoniskajai sabiedrībai un sabiedriskajai domai kļūst arvien nozīmīgākas, ņemot vērā šajās jomās pieņemto lēmumu stratēģisko, budžeta un sociālo ietekmi.

5.5 Tādēļ ES un NATO ir jāattīsta un jāpadziļina stratēģiskā partnerība labākai sadarbībai krīžu pārvarēšanas jomā. Eiropas Savienības kopējā drošības un aizsardzības politika ne vien ir noteicošais kopējās ārpolitikas un drošības politikas komponents, bet arī tiek uzskatīta par neatņemamu sastāvdaļu Ziemeļatlantijas Alianses jaunajā stratēģiskajā koncepcijā, par kuru izlēma 2010. gada 20. septembrī Lisabonā, piedaloties NATO un ES augstāko institūciju pārstāvjiem.

6. EESK loma

6.1 EESK darbības mērķis ārējo attiecību jomā ir paust organizētas pilsoniskās sabiedrības viedokli par ES politiku tirdzniecības, paplašināšanās, attīstības un ārlietu jomā.

6.2 EESK pastāvīgi seko līdzi Eiropas Savienības un daudzu pasaules valstu, sevišķi to valstu un reģionu, ar kuriem ES ir strukturētas attiecības, attiecību evolūcijai, saglabājot arī kontaktus ar minēto valstu pilsonisko sabiedrību. Ir nodibinātas ciešas attiecības ar trešo valstu ekonomiskajiem un sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai izstrādātu priekšlikumus pirmām kārtām par ekonomikas un sociālajiem jautājumiem, tādējādi veicinot pilsoniskās sabiedrības nostiprināšanos. Šajā sakarā tika pieņemtas politiskajām varas iestādēm adresētas kopīgas deklarācijas.

6.3 Attiecības ar EESK līdzīgām iestādēm tiek veidotas ar pastāvīgo komiteju starpniecību. Ir izveidotas apvienotās konsultatīvās komitejas ar kandidātvalstīm (Turciju, Horvātiju, bijušo Dienvidslāvijas Maķedonijas Republiku) un ar valstīm, kas ir noslēgušas asociācijas nolīgumus (Eiropas Ekonomikas zonas valstis). Ir izveidotas kontaktgrupas ar Rietumbalkānu valstīm, Krieviju, Japānu un Austrumeiropas kaimiņvalstīm. Turklāt darbojas uzraudzības komitejas, kas sadarbojas ar partneriem tādās jomās kā attiecības ar Āfriku, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstīm, Latīņameriku, kā arī Savienības Vidusjūrai ietvaros. Regulāri notiek pilsoniskās sabiedrības apaļā galda diskusijas ar Brazīlijas un Ķīnas ESP.

6.4 Šajā konkrētajā politikā EESK izvērsis nozīmīgu darbību trijās jomās:

- attīstības politikā EESK regulāri sadarbojas ar Komisiju, sniedzot organizētas pilsoniskās sabiedrības ieguldījumu Attīstības ĢD kārtējos priekšlikumos gan atzinumu, gan kopīgo ieteikumu veidā, kas izstrādāti sadarbībā ar ĀKK valstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām;
- ES paplašināšanās jomā EESK strādā ar kandidātvalstīm, ar kurām izveido pilsoniskās sabiedrības apvienotās konsultatīvās komitejas. Šīs komitejas izplata zinātību, pieredzi un informāciju par kopējo politikas jomu nozīmīgumu un par *acquis communautaire* reālo īstenošanu un ir starpnieces starp ES un minēto valstu sociālajām un profesionālajām organizācijām;
- tirdzniecības politikā EESK, būdama starpniece struktūrām, kas veidotas uz vienlīdzīgiem pamatiem ar iesaistīto valstu un reģionu pilsonisko sabiedrību, un organizētas pilsoniskās sabiedrības viedokļa paudēja, nodrošina pasākumu veikšanu pēc sarunu beigām un vēlas nodrošināt ES noslēgto līgumu

ekonomiskās un sociālās ietekmes, kā arī ietekmes uz vidi uzraudzību. To var panākt, vairāk iesaistoties ES starptautisko līgumu sarunās, kurās nepārprotami jāparedz organizētas pilsoniskās sabiedrības klātbūtne un līdzdalība.

6.5 Turklāt EESK ir uzticēts uzdevums piedalīties starp ES un CARIFORUM, ES un Centrālameriku, kā arī ES un Koreju noslēgto tirdzniecības līgumu īstenošanas uzraudzībā. Sakarā ar tirdzniecības sarunu skaita palielināšanos šai lomai vajadzētu ievērojami pieaugt. EESK arī pārrauga Eiropas Demokrātijas un cilvēktiesību instrumentu, kā arī starptautiskās sadarbības instrumentu, un tādēļ tā īpaši tiek ar Komisijas pārstāvjiem un strādā kopā ar Eiropas Parlamentu, kuram ir minēto instrumentu pārbaudes tiesības.

6.6 Tādēļ EESK var sniegt īpaši nozīmīgu ieguldījumu, lai uzlabotu saskaņotību Kopienas politikā, kurai ir arvien lielāka ietekme uz starptautisko politiku un kura ir no tās atkarīga. Pietiek minēt pašreizējo ciešo savstarpējo saikni starp politiku, kas tiek īstenota iekšējā tirgus ietvaros, un starptautisko politiku ekonomikas un finanšu, monetārajā, enerģētikas, vides, tirdzniecības, sociālajā, lauksaimniecības, rūpniecības nozarē, kā arī vēl citās nozarēs. EESK darbība varētu izrādīties sevišķi efektīva, jo tā veido saikni starp dalībvalstu un Kopienas iestāžu darbību un pilsoniskās sabiedrības prasībām.

6.7 EESK uzskata, ka virzībā uz minētajiem mērķiem ir jānodrošina arī atbilstoša pilsoniskās sabiedrības pārstāvība un apņēmīgi jārīkojas starptautiskajās struktūrās, pirmām kārtām ANO Ekonomikas un sociālo lietu padomē, ILO un ekonomikas un finanšu iestādēs, kurās jau sen ir vajadzīgas būtiskas reformas, lai tās atspoguļotu straujās pārmaiņas, kurām ik dienu esam liecinieki, un nodrošinātu labāku pārredzamību lēmumu pieņemšanas procesos, kuriem bieži trūkst efektīvu kontroles sistēmu.

6.8 Ar Lisabonas līgumu visai ES kopumā ir paredzēta iespēja darboties saskaņoti ar pilsonisko sabiedrību — modelis, ja jāievieš un popularizē starptautiskajā līmenī. Saskaņā ar Līguma 11. pantu EESK var pildīt īpaši svarīgu lomu ārpolitikā ar mērķi īstenot līdzdalības demokrātiju, kas ir ES pamatā un kas ir pilsoniskās diplomātijas izpausme un garantija sabiedrībai, tostarp attiecībā uz **iniciatīvu pārredzamību**. Šajā sakarā un ņemot vērā līdz šim paveikto starptautiskajā līmenī, EESK uzskata, ka līdzīgi kā citu politikas jomu gadījumā, tai jābūt vienai no nozīmīgākajām Eiropas Komisijas partnerēm, lai ar EĀDD, Parlamenta un Padomes starpniecību izstrādātu un pārbaudītu ārpolitiku. Šajā sakarā EESK ierosinās EĀDD izstrādāt saprašanās memorandu starp abām iestādēm, kas, pateicoties atzinumu izstrādes pieprasīšanai vai citu regulāras konsultēšanās mehānismu izmantošanai, veicinātu pilsoniskās sabiedrības līdzdalības ES ārpolitikā labāku organizāciju.

6.9 EESK jau ilgāku laiku intensīvi darbojas starptautiskajā mērogā. Tā ir izveidojusi attiecību tīklu ar līdzīgām struktūrām dažādos pasaules reģionos un pauž ES pamatprincipus un pilsoniskās sabiedrības prasības ekonomikas, kohēzijas, partnerības, diskriminācijas un sociālās nevienlīdzības apkarošanas jomās.

6.10 EESK aicina panākt lielāku saskaņotību starp dažādu Eiropas Komisijas ĢD un citu ES struktūru darbību. Turklāt Komiteja uzskata, ka PTO būtu jānosaka, ka darba tiesības ir vienlīdzīgas ar ekonomikas un brīvās tirdzniecības tiesībām, jo ir vairākas valstis, kas nepiemēro vai pilnībā ignorē ILO pamatstandartus. Šādu lēmumu sekas izjūt Eiropas sabiedrība, uzņēmumi un darba ņēmēji. Tādēļ EESK uzskata, ka ES vajadzētu kļūt par vērienīgākas un taisnīgākas globalizācijas koncepcijas pautāju, lai nepieļautu, ka ekonomikas atveseļošana bez darba vietu radīšanas kļūst par pastāvīgu parādību.

6.11 EESK uzskata, ka organizētai pilsoniskajai sabiedrībai aktīvāk jāiesaistās starptautiskās politikas jautājumos, izmantojot tiešu saikni un regulāru konsultēšanos ar EĀDD. EESK vēlas

novērst gadījumus, kad ES iedzīvotāji nav pienācīgi informēti par notikumiem, kas tos tieši skar.

6.12 Šajā sakarā EESK var darboties kā virzītājspēks, kas Eiropas līmenī uzsāk diskusijas par tiem jautājumiem, kurus vairs nevar atrisināt valstu līmenī: migrācija, enerģētika, kaimiņattiecības, vide, demogrāfiskās pārmaiņas, korupcija, sociālie, pārtikas, tirdzniecības un attīstības u.c. jautājumi. Turklāt EESK var nodrošināt šo diskusiju aktualitāti arī tad, ja citi steidzami jautājumi draud tās izstumt no Eiropas darba kārtības.

6.13 EESK var piedāvāt Eiropas iestādēm arī savu pieredzi un spēju analizēt ES konkrētās politikas no jaunu perspektīvu viedokļa, pārstāvēt iesaistīto nozaru īpašās intereses: sociālās ekonomikas veicināšana trešās valstīs, lauksaimnieku intereses starptautiskajā pārtikas tirdzniecībā, pilsoniskās sabiedrības loma attīstības politikā, starptautiskā ūdens resursu apsaimniekošana, starptautiskā lauksaimniecības produktu tirdzniecība PTO ietvaros, mazā uzņēmējdarbība, sociālā kohēzija, reģionālā integrācija u.c. nozares.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

475. PLENĀRĀ SESIJA 2011. GADA 26. UN 27. OKTOBRĪ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai par kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB)”

COM(2011) 121 galīgā redakcija – 2011/0058 (CNS)

(2012/C 24/12)

Ziņotājs: **Joachim WUERMEILING** kgs

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 115. pantu 2011. gada 6. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes direktīvai par kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB)”

COM(2011)121 galīgā redakcija – 2011/0058 (CNS).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 4. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 137 balsīm par, 22 balsīm pret un 15 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atbalsta kopējās konsolidētās uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzes (KKUINB) ieviešanu, kas ir vērienīgs un svarīgs pasākums ES vienotajā tirgū. Lai pilnībā izveidotu vienoto tirgu, jāturpina tuvināt pamatnosacījumi uzņēmumu aplikšanai ar nodokli.

1.1.1 Komisijas ierosinātā direktīva vērtējama atzinīgi, jo, ieviešot KKUINB, var radīt labākus nosacījumus uzņēmumiem, kas veic pārrobežu darbību. Ierosinātie noteikumi principā ļauj paaugstināt uzņēmumu ienākuma nodokli atbilstīgi saimnieciskās darbības rādītājiem, kā arī novērst izkropļojumus un izvairīšanos no nodokļa maksāšanas. Ierosinātā direktīva tomēr ir vēl jāprecizē un dažviet jāgroza.

1.1.2 Ieviešot KKUINB, varētu mazināt vai pat likvidēt lielāko daļu fiskālo šķēršļu, kas traucē pārrobežu darbību Eiropas

Savienībā. Šie šķēršļi ir ierobežotas pārrobežu zaudējumu izlīdzināšanas iespējas, sarežģīta iekšējo cenu noteikšana, nodokļu dubulta uzlikšana un nevienlīdzīga attieksme pret pastāvīgajām pārstāvniecībām un meitasuzņēmumiem ES teritorijā un, atkarībā no to atrašanās vietas, attiecīgās valsts teritorijā vai ārpus tās.

1.1.3 EESK pauž cerību, ka ierosinātā direktīva jau vidējā termiņā ļaus būtiski samazināt izmaksas, ko uzņēmumiem rada nodokļu prasību ievērošana, un administratīvās izmaksas, kas rodas dalībvalstīm.

1.1.4 KKUINB ļaus mazināt nodokļu noteikumu radītos konkurences izkropļojumus Eiropas Savienībā. Ieviešot KKUINB, uzņēmumu lēmumi iekšējā tirgū vairs nebūs atkarīgi no nodokļu apsvērumiem. Tā KKUINB veicina godīgu un ilgtspējīgu konkurenci un pozitīvi ietekmē izaugsmi un nodarbinātību.

1.2 EESK atzīmē — izskanējušas bažas, ka KĶUINB varētu ierobežot valsts suverenitāti, nodokļu noteikšanas iespējas, samazināt nodokļu ieņēmumus vai izraisīt citas neparedzētas sekas. Īpaši jānorāda uz draudiem, ka, Eiropas Savienība, kas 27 dalībvalstīs būs ieviesusi KĶUINB sistēmu, strauji mainoties pasaules ekonomikā, kurā valda sīva konkurence, nebūs radījuši struktūras, lai ātri reaģētu uz pasaulē notiekošajām izmaiņām nodokļu jomā vai stimulēšanas pasākumiem (piemēram, pētniecībai un izstrādei), un tāpēc varētu zaudēt ārvalstu tiešos ieguldījumus.

1.2.1 Ieviešot KĶUINB, atbilstīgi jārisina jautājums par ierobežotu fiskālo neatkarību un zemākiem nodokļu ieņēmumiem. Laikā, kad Eiropas Savienībā stāvoklis publisko finanšu jomā ir ļoti sarežģīts, būtiski ir panākt, ka dalībvalstis neizjūt nevajadzīgu negatīvu ietekmi uz to ienākumiem un spēj prognozēt ietekmi uz valsts budžetu. Dalībvalstis arī turpmāk varēs brīvi noteikt nodokļu likmes lielumu tās daļai nodokļa bāzē. Tomēr ekonomikas politikas pasākumus, kas saistīti ar nodokļu noteikumiem attiecībā uz KĶUINB, var īstenot vienīgi ES līmenī. Paustas bažas, ka tas mazinās Eiropas elastību un konkurētspēju ārvalstu tiešo ieguldījumu piesaistīšanā un tāpēc ieguldījumi nenonāks Eiropas Savienībā, bet tos veiks tādās valstīs kā Šveice vai Singapūra.

1.2.2 Saistībā ar uzņēmuma atrašanās vietas izvēli grūti ir paredzēt, vai un cik lielā mērā KĶUINB radīs negatīvu ietekmi uz sociālo jomu un sabiedrību, jo uzņēmuma aplikšana ar nodokli ir tikai viens no daudzajiem svarīgajiem faktoriem, kas ietekmē minēto lēmumu. EESK iesaka šajā sakarā veikt sociālās un ekonomiskās ietekmes novērtējumu.

1.2.3 Nodokļa bāze ir plašāka par pašreizējo vidējo bāzi dalībvalstīs. Sākotnēji tas rada lielākus nodokļu ieņēmumus. Savukārt kompensējot pārrobežu zaudējumus, nodokļu slogs samazinās. EESK uzskata, ka nobīdēm būtu jāizlīdzinās laika gaitā un dalībvalstīm nedraud ilgstoši nodokļu pamatienākumu zaudējumi.

1.2.4 Pēc EESK domām, KĶUINB sistēma būtu jāveido tā, lai neietekmētu nodokļu ieņēmumus. Tādēļ EESK atbalsta direktīvā paredzēto iespēju dalībvalstīm pielāgot nodokļu likmes tā, lai nodokļu slogs nedz palielinās, nedz samazinās.

1.2.5 Pašreizējās debatēs uzmanības centrā, protams, ir nodokļu politikas un nodokļu sistēmas jautājumi. EESK tomēr iesaka Eiropas Parlamentam un dalībvalstīm, veicot kopējo pasākuma novērtējumu, ņemt vērā arī ekonomiskās priekšrocības, ko KĶUINB sniedz visām dalībvalstīm, radot brīvus un taisnīgus nodokļu konkurences nosacījumus.

1.2.6 Ieviešot KĶUINB, nodokļu faktisko likmju atšķirības kļūtu pārredzamākas. EESK uzskata, ka KĶUINB ieviešana

neietekmēs to, cik liela nozīme uzņēmumu atrašanās vietas izvēlē ir valstīs noteiktajām likmēm, jo arī pēc tam nodokļu likmes dalībvalstīs atšķirsies. Pašreizējā nodokļu konkurencē galvenokārt runa ir par to, ka peļņa un zaudējumi tiek pārcelti uz dalībvalstīm, kurās ir salīdzinoši zemāki vai attiecīgi augstāki nodokļi. Ieviešot KĶUINB, nodokļu konkurence būtu virzīta uz faktoriem, kas ņemti vērā nodokļu bāzes sadalījuma formulā.

1.3 Peļņas un zaudējumu izlīdzināšana (konsolidācija) dažādās dalībvalstīs ir, pēc EESK domām, ir atzinīgi vērtējams pasākums, un tā ir KĶUINB regulējuma stūrakmens. Vien konsolidācija ļaus atrisināt pašreizējās iekšējo cenu noteikšanas problēmas, veikt Eiropas Savienībā pārstrukturēšanu, kas neietekmēs nodokļus, un novērst nodokļu dubultu uzlikšanu. Tā kā konsolidācija ir būtiska ekonomiskā priekšrocība, ko sniedz KĶUINB, tā būtu jau pašā sākumā jāiekļauj kopējās bāzes koncepcijā.

1.4 Ja runa ir par KĶUINB piemērošanas jomu, EESK vairs neuzskata, ka KĶUINB būtu uzreiz jāievieš un obligāti jāizmanto, taču piekrīt tam, ka sākotnējā posmā tā varētu būt fakultatīva. Ilgākā termiņā tomēr vajadzētu noteikt, ka pēc zināma robežlieluma pārsniegšanas obligāti jāpiemēro KĶUINB. Tas tādēļ, ka pastāvīga, fakultatīva KĶUINB izmantošana dalībvalstīm ilgākā termiņā radītu ievērojamu administratīvo slogu, jo līdztekus jaunajai sistēmai, proti, KĶUINB sistēmai, valstis izmantotu arī līdzšinējo sistēmu uzņēmumu ienākuma nodokļa iekasēšanai.

1.5 EESK atzinīgi vērtē to, ka KĶUINB var izmantot jebkura lieluma uzņēmumi neatkarīgi no tā, vai tie veic pārrobežu darbību jeb darbojas vienīgi vienas valsts teritorijā. Tieši mazajiem un vidējiem uzņēmumiem KĶUINB sniedz būtiskas priekšrocības, jo ar pārrobežu darbību saistīto atbilstības nodrošināšanas izmaksu pieaugums būtiski samazinās. Taču tas neattiecas uz daudziem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, kas kā līgumsabiedrības un individuālie uzņēmumi nemaksā uzņēmumu ienākuma nodokli.

1.6 Tas, ka, principiāli lietojot atbrīvojuma metodi, novērs nodokļu dubultu uzlikšanu ārpus ES gūtiem ienākumiem, ir atzinīgi vērtējama un turpmāk pilnveidojama pieeja. EESK uzskata — ja ārvalstīs ir zemākas nodokļa likmes, nav pareizi šādus ienākumus aplikāt ar nodokli.

1.7 Noteikumi vēl ir jāprecizē, daži noteikumi ir ļoti neprecīzi. Tas ir jādara, lai novērstu lielās atšķirības tiesību aktu transponēšanā un tādējādi arī atsevišķu direktīvas noteikumu piemērošanā. Tā, piemēram, trūkst definīciju, un juridiskie jēdzieni nav pietiekami precīzi. Tas apdraud saskaņotu piemērošanu.

1.8 EESK uzskata, ka lietderīgi būtu veidot "vienas pieturas aģentūru" nodokļu bāzes noteikšanai, lai vienkāršotu nodokļu procedūras galvenokārt maziem un vidējiem uzņēmumiem un nodrošinātu noteikumu vienādu piemērošanu attiecībā uz visiem nodokļu maksātājiem, taču tas nozīmē, ka jāuzlabo dalībvalstu administratīvā sadarbība, kura pašlaik nav sāktā, jo īpaši tādā jomā kā automatiska informēšana par konsolidācijas apmēru. EESK tomēr atzīmē, ka paveras plašas iespējas strīdiem starp dalībvalstu kompetentajām iestādēm un galveno nodokļu iestādi par jautājumiem, kas saistīti ar lūgumu pēc kompetentās iestādes viedokļa, ieņēmumu revīziju un sadales formulu.

1.9 EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai vairāk uzmanības būtu jāpievērš ierosinātajam sadalījuma regulējumam. Pašreizējais priekšlikums paredz, ka visi trīs faktori — pārdevumi sadalījumā pa galamērķiem, aktīvi un darbaspēks — ir vienlīdz nozīmīgi, un tāpēc tas var radīt priekšrocības lielajām dalībvalstīm, kurās vienkārši to lieluma dēļ ir augsts patēriņa līmenis. Intelektuālā īpašuma tiesību faktora gandrīz pilnīga izslēgšana no formulas izraisītu to, ka sistēma būtu balstīta uz novecojušu redzējumu par mūsdienīgu Eiropas ekonomiku, un tas nekādā ziņā nesekmētu un nestimulētu viedas ekonomikas attīstību.

1.10 EESK uzskata, ka divu vai vairāk dalībvalstu ieceres, valdībām sadarbojoties, saskaņot uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi, veicina konvergenci nodokļu jomā. Tomēr šādas iniciatīvas jāplāno tā, lai tās neradītu jaunus šķēršļus saskaņošanai Eiropas mērogā, un tās nebūtu mēģinājums izvirzīt priekšnoteikumus ES mēroga projektam.

2. Priekšlikums saturs un konteksts

2.1 Komisija 2011. gada 16. martā pieņēma priekšlikumu Padomes direktīvai par kopējo konsolidēto uzņēmuma ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB) (COM(2011)121/4; IP/11/319). Priekšlikuma galvenais mērķis ir dot iespēju uzņēmumiem, kas darbojas Eiropas Savienībā un veic pārrobežu darbību, noteikt uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi saskaņā ar Eiropas Savienībā saskaņotiem noteikumiem. Pašlaik uzņēmumi nodokļa bāzi aprēķina saskaņā ar noteikumiem, kas atšķiras visās 27 valstu sistēmās. Tas rada gan ievērojamu administratīvo slogu, it sevišķi maziem un vidējiem uzņēmumiem, gan konkurences izkropļojumus vienotajā tirgū.

2.2 Ieviešot KKUINB, paredzēts likvidēt vai vismaz mazināt šķēršļus, kas traucē pārrobežu darbību ES teritorijā un kavē vienotā tirgus pilnīgu izveidi.

— Būtiski samazināsies administratīvās izmaksas, ko rada nodokļu aprēķināšana (izmaksas, ko rada nodokļu prasību ievērošana).

— Sarežģītais jautājums par iekšējo cenu noteikšanu uzņēmumā vairs nebūs jārisina, jo nodokļu režīms visur būs vienāds.

— Pārrobežu darbībā radušos zaudējumus varēs izlīdzināt.

— Nodokļu dubultās uzlikšanas problēma tiks Eiropas Savienībā saskaņoti atrisināta.

2.3 Komisija lēš, ka KKUINB ļaus uzņēmumiem Eiropas Savienībā ik gadu ietaupīt atbilstības nodrošināšanas izmaksas 700 miljonu EUR apmērā, vēl 1,3 miljardus EUR — ar konsolidācijas palīdzību un pārrobežu darbībā — 1 miljardu EUR. Ieviešot KKUINB, Eiropas Savienība arī varēs piesaistīt vairāk ārvalstu investoru.

2.4 Direktīvas saturs liecina, ka tas, vai KKUINB ieviešana negatīvi ietekmēs nodokļu ieņēmumu apjomu, būs atkarīgs tikai no dalībvalstu lēmumiem par nodokļu likmju lielumu. Eiropas Komisijas veiktās modelēšanas rezultāti liecina, ka daudzu gadu garumā nav paredzama nodokļu ieņēmumu samazināšanās, it sevišķi tādēļ, ka KKUINB ir plašāka nekā valstu noteikumos noteiktā bāze.

2.5 Izlīdzinot pārrobežu zaudējumus, nodokļa bāze tiktu tomēr attiecīgi sašaurināta. Atbilstības nodrošināšanas izmaksu samazināšanās un, piesaistot vairāk ārvalstu investoru, varētu to vismaz daļēji kompensēt.

2.6 Priekšlikumā par KKUINB svarīgākie komponenti ir noteikumi, kas attiecas uz KKUINB piemērošanas jomu, nodokļa bāzes aprēķināšanu, pārrobežu peļņas aprēķināšanu (konsolidācija), nodokļu ieņēmumu sadali starp dalībvalstīm un centrālā kontaktpunkta izveidi uzņēmumu interesēs.

2.7 Direktīva attieksies tikai uz juridiskām personām, kas Eiropas Savienībā maksā uzņēmumu ienākuma nodokli. Tas nozīmē, ka KKUINB neattiecas uz līgumsabiedrībām, fiziskām personām un ieguldījumu fondiem.

2.8 Attiecīgie uzņēmumi var izvēlēties, vai tie maksā nodokļus, piemērojot KKUINB (ierosinātās direktīvas 6. pants), kas sākumā tiem ir obligāti jādara piecus gadus, pēc tam trīs gadus (ierosinātās direktīvas 105. pants).

2.9 Ierosinātajā direktīvā ir iekļauti visi noteikumi attiecībā uz nodokļu bāzes vienotu aprēķināšanu. Tajā nav atsaucies uz kādu konkrētu grāmatvedības sistēmu, lai gan atsevišķos noteikumos atspoguļojas ar IFRS (Starptautiskie finanšu pārskatu standarti) saistītie grāmatvedības principi. Ar nodokli apliekamos ienākumus nosaka, pamatojoties uz peļņas un zaudējumu aprēķinu atbilstīgi starptautiski pieņemtajai praksei.

2.10 Uzņēmumi, kas izvēlas KKUINB sistēmu, var pilnībā izlīdzināt peļņu un zaudējumus dažādās dalībvalstīs (konsolidācija). Pašlaik tāda iespēja ir ierobežota vai tādas vispār nav, tādēļ uzņēmumu filiālēm, kas atrodas ārvalstīs, ir ļoti neizdevīgs nodokļu režīms.

2.11 Direktīvas subjektu loks aptver principā visas Eiropas Savienībā reģistrētās uzņēmumu grupas, kā arī uzņēmumu pastāvīgās pārstāvniecības, kas darbojas Eiropas Savienībā. Meitasuzņēmumi tiek iekļauti subjektu lokā, ja mātesuzņēmumam pieder vairāk nekā 50 % balsstiesību un vairāk nekā 75 % kapitāla. Materiālā piemērošanas joma aptver visus grupas dalībnieku gūtos ienākumus. Teritoriālā piemērošanas joma ir vienīgi Eiropas Savienība.

2.12 Saskaņā ar vienotiem noteikumiem noteikta peļņa, kas aprēķināta, pamatojoties uz darbaspēka, aktīvu un pārdevumu faktoru, atbilstīgi saimnieciskās darbības rezultātiem tiek sadalīta dalībvalstīm, kurās uzņēmums darbojas. Sadale notiek, pamatojoties uz formulu, kurā ņemti vērā trīs vērtību faktori (darbaspēks, pārdevumi un aktīvi). Pielāgojot faktorus, ņemtas vērā, piemēram, finanšu nozarei (finanšu iestādes un apdrošināšanas uzņēmumi) raksturīgās īpatnības. Katrā dalībvalstī nosaka nodokļa konkrēto lielumu, valsts nodokļa likmi piemērojot iedalītajai peļņai daļai.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK pilnībā atbalsta ieceri ieviest KĶUINB, jo tas ir nozīmīgs pasākums fiskālo šķēršļu pārvarēšanai vienotajā tirgū, proti, vairs nenotiks nodokļu dubulta uzlikšana, tiks novērsta nevienlīdzīga attieksme pret pastāvīgajām pārstāvniecībām vienotajā tirgū, varēs izlīdzināt pārrobežu zaudējumus un nebūs iekšējo cenu noteikšanas problēmu.

3.2 EESK jau agrāk uzsvērusi, ka arī nodokļu jomā jārada brīvi un taisnīgi konkurences nosacījumi pārrobežu darbības veicināšanai⁽¹⁾. Komiteja 2006. gada 14. februārī pieņēma sīki izstrādātu atzinumu par tematu "Kopējas konsolidētas uzņēmumu nodokļu bāzes izveidošana Eiropas Savienībā"⁽²⁾. Ierosinātajā direktīvā ņemtas vērā daudzas EESK iepriekš izteiktās piezīmes.

3.3 Komisijas minētie dati tomēr ir pretrunīgi. Lai gan ietekmes novērtējumā ir minēts *Deloitte* pētījums, kurā apgalvots, ka tajos gadījumos, kad starptautisks uzņēmums veidos jaunu meitasuzņēmumu citā dalībvalstī, atbilstības nodrošināšanas radītie izdevumi varētu samazināties par līdz pat 60 %, tomēr *PWC* pētījumā, kurā analizētas vairākas izvēlētas starptautiskās grupas, lēsts, ka atbilstības nodrošināšanas radītie izdevumi samazinātos tikai par 1 %. Citā pētījumā, ko veikuši *Ernst and Young*, aprēķināts, ka izdevumi atbilstības nodrošināšanai varētu palielināties par 13 %, jo rastos papildu izmaksas saistībā ar nodokļu atmaksas pieprasījumu sagatavošanu un iesniegšanu un ar to saistīto nodokļu administrēšanu, un šīs izmaksas pārsniegtu gaidītos izmaksu ietaupījumus, ko radītu tas, ka retāk būs jānosaka iekšējās cenas. Palielināsies nodokļu iestāžu administratīvās izmaksas, jo papildu valsts nodokļu sistēmai būs jānodrošina KĶUINB sistēmas darbība.

3.4 Ierosinātā direktīva ļauj būtiski samazināt uzņēmumu izmaksas, ko rada nodokļu prasību ievērošana, un dalībvalstu administratīvās izmaksas, lai arī vispirms radīsies ar pielāgošanos saistītas izmaksas.

3.5 EESK uzskata, ka Eiropas Savienībā noteikti jānovērš konkurences izkropļojumi, ko rada nodokļu noteikumi. Pašlaik Eiropas Savienībā uzņēmēji pieņem lēmumus, ievērojot ne tikai konkurētspējas kritērijus. Bieži vien izšķiroša nozīme ir apsvērumiem, kas saistīti ar nodokļu optimizāciju, piemēram, pētniecisko darbību veic tur, kur izdevumus var norakstīt, vai riskantu darbību veic vietās, kur zaudējumus var atskaitīt no summas, ko apliek ar nodokli. Tas, ka uzņēmēji lēmumus pieņem, pamatojoties uz nodokļa izdevīgumu, ir pretrunā vienotā tirgus idejai un negatīvi ietekmē izaugsmi un darba vietu radīšanu.

3.6 EESK tomēr izprot daudzu — jo īpaši deviņu dalībvalstu⁽³⁾ parlamentu — paustās bažas, ka priekšlikums neatbilst subsidiaritātes principam un tādēļ tas varētu ierobežot valstu suverenitāti, nodokļu noteikšanas iespējas, kā arī samazināt nodokļu ieņēmumus vai izraisīt citas neparedzētas sekas.

3.6.1 Taisnība, ka attiecībā uz uzņēmumiem, kas būs izvēlējušies KĶUINB sistēmu, dalībvalstis nodokļu tiesību jomā vairs nevarēs īstenot pasākumus, kuru mērķi ir saistīti ar ekonomikas politiku, jo nodokļa bāze tiks noteikta ES līmenī. Taču tagad šādus konkurētspējas veicināšanas un darba vietu radīšanas pasākumus varēs veikt ES līmenī, un tie pozitīvi ietekmēs visu vienoto tirgu, neradot dažādiem uzņēmumiem atšķirīgus pamatnosacījumus.

3.6.2 Vidējā termiņā un ilgākā termiņā KĶUINB varētu izraisīt saimnieciskās darbības un darba vietu pārvietošanu no noteiktām vietām, kur valsts bija piešķīrusi nodokļu atvieglojumus. KĶUINB mērķis ir novērst tieši šādus konkurences izkropļojumus, ko rada nodokļu atvieglojumi. EESK tomēr uzskata, ka minētie aspekti Komisijai būtu sīkāk jāizpēta, veicot sociālo un ekonomisko analīzi, lai ES iestādes un citas ieinteresētās personas varētu labāk izvērtēt šādas sekas.

3.7 KĶUINB principā nemazina dalībvalstu fiskālo neatkarību, jo dalībvalstis var brīvi noteikt nodokļa lielumu tām iedalītajai daļai. Ar KĶUINB saskaņo nodokļa bāzi, nevis nodokļu likmes. Dalībvalstis arī turpmāk varēs noteikt valsts nodokļu likmes atbilstīgi to budžeta politikas vajadzībām. Īslaidīgi var tomēr samazināties nodokļu ieņēmumi, un to var vienīgi nākotnē koriģēt, paaugstinot nodokļa likmi.

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu "Nodokļu politika Eiropas Savienībā: prioritātes turpmākajos gados" (OV C 48, 21.02.2002., 73. lpp.).

⁽²⁾ Komisijas pieprasīts izpētes atzinums (OV C 088, 14.04.2006., 48. lpp.).

⁽³⁾ Atbilstoši Protokola (Nr. 2) par subsidiaritātes principa un proporcionalitātes principa piemērošanu 6. pantam Bulgārijas, Īrijas, Maltas, Polijas, Rumānijas, Slovākijas, Zviedrijas, Nīderlandes un Apvienotās Karalistes parlamenti nosūtījuši Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Komisijai motivētus atzinumus.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Komisijas ierosinātā direktīva ir ievērojams sasniegums, tomēr tā ir vēl jāprecizē un dažviet arī jāgroza. Ierosinātie noteikumi tomēr principā ļauj paaugstināt uzņēmumu ienākuma nodokli atbilstīgi saimnieciskajiem rādītājiem, novērst izkropļojumus un izvairīšanos no nodokļa maksāšanas.

4.2 Lai arī ierosinātā direktīva ir paredzēta galvenokārt uzņēmumiem vai uzņēmumu grupām, kas veic pārrobežu darbību, EESK atzinīgi vērtē to, ka KUIINB var izmantot jebkura lieluma uzņēmumi neatkarīgi no tā, vai uzņēmums veic pārrobežu darbību jeb darbojas tikai vienas valsts teritorijā. Tā palīdzēs arī maziem un vidējiem uzņēmumiem uzsākt pārrobežu darbību, jo KUIINB salīdzinājumā ar nodokļu uzlikšanu atbilstīgi vairāku valstu sistēmām ļaus būtiski samazināt izmaksas. Iespēja izvēlēties KUIINB sistēmu sniedz priekšrocības maziem un vidējiem uzņēmumiem, kas dibināti kā kapitālsabiedrības. Taču tas neattiecas uz daudzajiem mazajiem un vidējiem individuālajiem uzņēmumiem un līgumsabiedrībām, kas nemaksā uzņēmumu ienākuma nodokli.

4.3 Tādēļ EESK vairs neuzstāj, ka KUIINB būtu uzreiz jāievieš un obligāti jāizmanto, un uzskata, ka sākotnējā posmā tā varētu būt fakultatīva. Ilgākā termiņā vajadzētu noteikt, ka pēc zināma robežlieluma pārsniegšanas uzņēmumiem, kas veic pārrobežu darbību, obligāti jāpiemēro KUIINB. Tas tādēļ, ka pastāvīga, fakultatīva KUIINB izmantošana dalībvalstīm ilgākā termiņā radītu ievērojamu administratīvo slogu, jo tām līdztekus jaunajai sistēmai, proti, KUIINB sistēmai, būtu jāizmanto arī līdzšinējā valsts uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēma.

4.4 Grupas dalībnieku kopējās peļņas un zaudējumu summēšana (konsolidācija) ir ļoti svarīga, lai vienotajā tirgū likvidētu fiskālos šķēršļus, un veido pamatu, kas nodrošina KUIINB svarīgākās priekšrocības. Tikai ar konsolidāciju var nodrošināt šādas priekšrocības: zaudējumu pārrobežu izlīdzināšana, iekšējo cenu noteikšanas problēmu novēršana, iespēja veidot fiskāli neitrālu uzņēmuma struktūru, nodokļu dubultas uzlikšanas novēršana un vienlīdzīga attieksme pret meitasuzņēmumiem un pastāvīgajām pārstāvniecībām Eiropas Savienībā. Tāpēc konsolidācija ir pilnībā atbalstāma. Tā ir visaptverošs risinājums, kas ir labāks nekā daļējs risinājums, t.i., kopīga uzņēmumu ienākuma nodokļa bāze bez konsolidācijas.

4.5 Definējot subjektu loku un materiālo un teritoriālo piemērošanas jomu, atbilstīgi noteikta KUIINB darbības joma. Subjektu loka noteikšana, pamatojoties uz formāliem kritērijiem, ir veiksmīgs risinājums, jo šie kritēriji ir viegli izmantojami, pārbaudāmi un nepieļauj plašas interpretēšanas iespējas. Pēc uzņēmumu domām, kritēriji ir arī vienkārši un droši no juridiskā viedokļa. To tikai daļēji var apgalvot par noteikumiem attiecībā uz pievienošanos grupai un izstāšanos no tās. Ir pareizi, ka materiālās piemērošanas joma ir definēta plaši (proti, aptverti visi gūtie ienākumi), lai novērstu nošķiršanas grūtības. Atbilstoša ir arī teritoriālās piemērošanas joma, t.i., Eiropas

Savienība. Lai aptvertu arī citās pasaules valstīs gūtos ienākumus, vajadzētu veikt saskaņošanu, kas būtu saistīta ar ļoti lielām izmaksām, jo nav starptautisku noteikumu par peļņas noteikšanu.

4.6 EESK uzskata, ka nodokļa bāzes sadalījums pa dalībvalstīm atbilstīgi darbaspēka, aktīvu un pārdevumu faktoram ir lietderīgāks nekā saskaņā ar makroekonomikas rādītājiem veikts aprēķins, jo pirmajam ir konkrēta saikne ar ekonomiku.

4.6.1 Vienota sadales formula ļauj novērst izkropļojumus un nodokļu dubultu uzlikšanu. Nodokļu maksātāju iespēja faktoros attiecināt uz vienu dalībvalsti, kurā ir pēc iespējas zemāka nodokļu likme, ir būtiski ierobežota, jo tiek ņemti vērā vairāki faktori. Lai izmantotu alternatīvas sadalījuma metodes, vajadzīgi viennozīmīgi nošķiršanas noteikumi un īpašs pamatojums. Tie ir vajadzīgi, piemēram, finanšu nozarei (bankas un apdrošināšanas uzņēmumi), jo tā veic specifisku uzņēmējdarbību.

4.6.2 Tomēr pastāv risks, ka atsevišķas dalībvalstis formulu varētu piemērot atšķirīgi un tādējādi visu iedalīto daļu summa būtu lielāka vai mazāka nekā faktiski sadalāmie kopējie ienākumi. Sekas varētu būt tādas, ka visi sadalāmie ienākumi tiek vairākkārt aplikti ar nodokli vai aplikti ar zemāku nodokli. Eiropas Komisijas uzdevums ir to novērst, tuvākajā laikā pieņemot īstenošanas noteikumus.

4.6.3 Attiecībā uz aktīvu (aktīvu faktors) atrašanās vietu precīzāk jānošķir ekonomiskās īpašumtiesības un faktiskā izmantošana un jāapsver, kā varētu ņemt vērā intelektuālā īpašuma faktoru. Runājot par divdaļīgo darbaspēka faktoru, jāatzīmē, ka sadalījums, pamatojoties uz nodarbināto skaitu, ir vienkārši un viegli veicams, taču tas var radīt problēmas sevišķi tad, ja viens grupas dalībnieks uzrauga darbību un atbild par to. Pētījumi liecina, ka peļņas sadalei, pamatojoties uz darbaspēka faktoru, var būt negatīvas ekonomiskās sekas darba tirgū. Ņemot vērā, ka Eiropas Savienībā ir atšķirīgas sociālās apdrošināšanas sistēmas, tad sociālo un pensijas pabalstu iekļaušana radītu iespējamus papildu konfliktus starp dalībvalstīm. Pārdevumu faktors ir vērsts uz situāciju tirgū un varētu nepamatoti radīt priekšrocības lielajām dalībvalstīm tikai dēļ to lieluma. Vajadzētu apsvērt tā svīturošanu no sadalījuma formulas vai tā nozīmības pārskatīšanu.

4.7 Nodokļa bāze ir plašāka par pašreizējo vidējo bāzi dalībvalstīs. Sākotnēji tas rada lielākus nodokļu ieņēmumus. Savukārt, izlīdzinot pārrobežu zaudējumus, nodokļu slogs samazinās. Pēc EESK domām, KUIINB sistēma būtu jāveido tā, lai neietekmētu nodokļu ieņēmumus. Tāpēc EESK atbalsta direktīvā paredzēto iespēju dalībvalstīm pielāgot nodokļu likmes tā, lai nodokļu slogs nepalielinātos un nesamazinātos.

4.8 Izvēlēta bāzes noteikšanas metode atbilst starptautiskiem standartiem, tostarp standartiem divdesmit piecās no divdesmit septiņām dalībvalstīm. EESK uzskata, ka tas ir pareizi. Ierosinātajā direktīvā nav atsauces uz IFRS grāmatvedības noteikumiem, jo KUIINB ir tiesiskais regulējums, kas ļauj neatkarīgi noteikt ar nodokli apliekamo peļņu. Tomēr IFRS principi, kas ir pilnveidojušies kopš ilggadīgā KUIINB projekta sākuma, atspoguļojas dažos noteikumos.

4.9 Daži noteikumi ir loti neprecīzi, un šis trūkums ir jānovērš. Tas ir jādara, lai novērstu fragmentāciju, ko var izraisīt piemērošana dalībvalstīs. Jāteic, ka trūkst definīciju un tiek izmantoti nepietiekami precīzi juridiskie jēdzieni (piemēram, aktīvi vai izmaksas). Tā kā atsevišķas jomas, piemēram, darbības ar finanšu aktīviem, nav precīzi reglamentētas vai arī nav pietiekami precīzi reglamentētas, piemēram, ekonomiskā īpašnieka definīcija, saskaņota noteikumu piemērošana ir apdraudēta.

4.10 Apšaubāms, vai priekšlikumā iekļautā vispārīgā klauzula, kas attiecas uz ļaunprātīgas izmantošanas novēršanu, tās pašreizējā redakcijā ir lietderīga. Ierosinātajā direktīvā teikts, ka mākslīgus darījumus, kuru veikšanas vienīgais nolūks ir izvairīties no aplikšanas ar nodokli, ignorē bāzes aprēķināšanas vajadzībām (ierosinātās direktīvas 80. pants). Šāda vispārīga nosacījuma piemērošana vai interpretēšana var radīt būtiskas problēmas, jo saskaņā ar ES Tiesas praksi katrā gadījumā atsevišķi ir jāpārbauda ļaunprātīga izmantošana.

4.11 EESK atzinīgi vērtē to, ka, principiāli izmantojot atbrīvojuma metodi, novērš nodokļu dubultu uzlikšanu ārpus ES gūtiem ienākumiem. Tādējādi ES uzņēmumiem ir jāmaksā tikai trešās valsts nodoklis. EESK pauž neizpratni, kāpēc Komisijas priekšlikumā teikts, ka no minētā noteikuma jāatkāpjas, ja trešā valstī ir zemāks nodoklis. EESK uzskata, ka aprēķināšanas metodes maiņa, ja ārvalstī ir pārāk zems nodoklis, ir apšaubāma, jo tas skars ne tikai ļaunprātīgu praksi, bet arī vispārpieņemtas uzņēmējdarbības praksi.

4.12 Uzkrājumu veidošanas iespēja ir, pēc EESK domām, pārāk ierobežota.

4.12.1 Uzkrājumus drīkst veidot vienīgi saistībā ar darbību vai darījumiem, kuru pamatā ir juridisks pienākums. Tas neattiecas uz pienākumiem, kas radušies, veicot uzņēmējdarbību. EESK uzskata, ka tā nav ekonomiski pamatota pieeja, jo uzņēmējdarbības rādītājus un attiecīgi ar nodokli apliekamo peļņu ietekmē arī pienākumi, kas radušies, veicot uzņēmējdarbību.

4.12.2 Runājot par noteikumiem attiecībā uz uzkrājumiem, kuru pamatā ir juridiski pienākumi, jāatzīmē, ka jāprecizē prasības, kas nodrošinātu to veidošanas minimālo varbūtību. Arī kritēriji to ticamai novērtēšanai nav pietiekami precīzi. Tā kā noteikumi nav pietiekami konkrēti, nav skaidrs, kas jādara ar uzkrājumiem, kuri paredzēti iespējamo zaudējumu segšanai. Arī

pensiju uzkrājumi netiek minēti noteikumos, tomēr tie jāņem vērā, citādi īpašie noteikumi par novērtējumu zaudē savu nozīmi.

4.12.3 Ierosinātajā direktīvā nav sīkāku paskaidrojumu par ES tiesībās atzītiem riskiem, kas raksturīgi dažām ekonomikas nozarēm, un Komisijai nav arī deleģētas īstenošanas pilnvaras. Priekšlikumā iekļauts vienīgi īpašs noteikums par to, ka apdrošināšanas sabiedrību tehniskās rezerves ir atskaitāmas un dalībvalstis var paredzēt izlīdzināšanas rezervju atskaitīšanu.

4.12.4 Sīkāk izstrādāti noteikumi ir vajadzīgi arī, piemēram, finanšu nozarei, lai attiecīgi ņemtu vērā ar risku saistītās īpatnības (finanšu krīzes kontekstā). Sīkāk izstrādāti noteikumi ir vajadzīgi sevišķi attiecībā uz darbībām ar atvasinātiem instrumentiem un nomas darījumiem. Būtu arī lietderīgi priekšlikumā iekļaut noteikumus, kas paredz iespēju atskaitīt bankas uzkrājumus (vispārējo bankas risku vajadzībām) vai arī samazināt finanšu aktīvu vērtību. Priekšlikumā direktīvai ir īpaši noteikumi, kas attiecas uz apdrošināšanas sabiedrībām, un tajā vajadzētu iekļaut arī sīki izstrādātus noteikumus attiecībā uz finanšu nozari.

4.13 Tas ir pareizi, ka uzņēmumu ienākuma nodoklis, tāpat kā šādam nodoklim līdzīgi nodokļi, nav atskaitāms. Tomēr ierosinātās KUIINB direktīvas III pielikumā saskaņā ar 14. pantu minētie neatskaitāmie dalībvalstu nodokļi būtu vēlreiz rūpīgi jāpārbauda. Ar uzņēmumu ienākuma nodokli nevar salīdzināt, piemēram, apdrošināšanas nodokli (*Versicherungsteuer*), kas nav atskaitāms vien tādēļ, ka to uzliek valsts teritorijā. Tā kā ar apdrošināšanas nodokli apliek apdrošināšanas prēmiju un apdrošināšanas sabiedrības to iegrāmato kā ieņēmumus, tad jābūt iespējai to atskaitīt kā uzņēmuma izdevumus.

4.14 Diskonta procentu likmes noteikšana ir lietderīga, lai nodrošinātu vienlīdzīgu nodokļu režīmu, jo brīva izvēle pieļauj pārāk lielu rīcības brīvību. Tāpēc tas, ka izņēmuma kārtā var izmantot saskaņotas procentu likmes, var radīt problēmas.

4.15 Priekšlikumā paredzēta iespēja veikt portfeļa amortizāciju, nevis atsevišķu amortizāciju. Tam ir savs pamatojums. Portfeļa amortizācijas metode paver uzņēmumiem iekšējās finansēšanas iespējas. Ja amortizācijas likme ir tikai 25 %, tad lielākā daļa amortizācijas summas tiek izlīdzināta aizvietošanas ieguldījumu veikšanas brīdī. Tādēļ portfeļa amortizācijas likme būtu attiecīgi jāpaaugstina.

4.16 Nosakot, ka neplānota amortizācija attiecas uz neamortizējamiem pamatlīdzekļiem vienīgi tad, ja ir pierādījums par pastāvīgu vērtības samazinājumu, tiek pārāk ierobežoti vērā ņemamie zaudējumi. Turklāt nav pietiekami precīzi izklāstīts, kas ir "pastāvīgs vērtības samazinājums". Ārkārtas amortizāciju nepiemēro aktīviem, kuru atsavināšanas ieņēmumi ir atbrīvoti no nodokļa, piemēram, kapitālsabiedrību daļas. Tas varētu negatīvi ietekmēt kontrolāciju sabiedrības un riska kapitāla sabiedrības.

4.17 EESK uzskata, ka noteikti jāveido “vienas pieturas aģentūra” nodokļu bāzes noteikšanai, lai vienkāršotu nodokļu procedūras galvenokārt mazajiem un vidējiem uzņēmumiem un nodrošinātu noteikumu vienādu piemērošanu attiecībā uz visiem nodokļu maksātājiem, taču tas nozīmē, ka jāuzlabo dalībvalstu administratīvā sadarbība, kura pašlaik nav sāktā, jo īpaši, būtu efektīvi jākontrolē jomas (uzņēmumi, meitasuzņēmumi, pastāvīgās pārstāvniecības), kurās veic konsolidāciju un kuras mainīsies katru gadu. Informācijas automātiskai paziņošanai, līdzīgi kā tas ir ar informāciju par PVN Eiropas Savienībā, jāklūst par normu.

4.18 Jāuzsver tas, ka visa saziņa ar nodokļu iestādēm noritēs vienīgi starp tā dēvēto galveno grupas nodokļu maksātāju un galveno nodokļu iestādi, kurai tas pakļauts. Tādējādi vairs nebūs jāveic saskaņošana ar dažādām nodokļu iestādēm dalībvalstīs. EESK atzinīgi vērtē to, ka šāds risinājums mazinās administratīvo slogu nodokļu maksātājiem un finanšu iestādēm.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

PIELIKUMS

Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas komisijas Atzinumam

Turpmāk minētais grozījums ieguva vairāk nekā ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīts debatēs.

1.4. punkts

Grozīt šādi:

“1.4. Ja runa ir par KĶUINB piemērošanas jomu, EESK vairs neuzskata, ka KĶUINB būtu uzreiz jāievieš un obligāti jāizmanto, taču piekrist tam, ka sākotnējā posmā tā varētu būt fakultatīva. Ilgākā termiņā tomēr vajadzētu noteikt, ka uzņēmumiem, kas veic pārrobežu darbību, pēc zināma robežlieluma pārsniegšanas obligāti jāpiemēro KĶUINB. Tas tādēļ, ka pastāvīga, fakultatīva KĶUINB izmantošana dalībvalstīm ilgākā termiņā radītu ievērojamu administratīvo slogu, jo līdztekus jaunajai sistēmai, proti, KĶUINB sistēmai, valstis izmantotu arī līdzšinējo sistēmu uzņēmumu ienākuma nodokļa iekasēšanai.”

Grozījums tika noraidīts ar 70 balsīm par, 90 pret and 15 atturoties.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/96/EK, kas pārkārto Kopienas noteikumus par nodokļu uzlikšanu energoproduktiem un elektroenerģijai”

COM(2011) 169 galīgā redakcija – 2011/0092 (CNS)

un par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Racionālāki enerģijas nodokļi ES: priekšlikums pārskatīt Enerģijas nodokļu direktīvu” ”

COM(2011) 168 galīgā redakcija

(2012/C 24/13)

Ziņotājs: **PIGAL kgs**

Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 113. pantu 2011. gada 29. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko groza Direktīvu 2003/96/EK, kas pārkārto Kopienas noteikumus par nodokļu uzlikšanu energoproduktiem un elektroenerģijai”

COM(2011) 169 galīgā redakcija – 2011/0092 (CNS)

un

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Ekonomikas un sociālo lietu komitejai “Racionālāki enerģijas nodokļi ES: priekšlikums pārskatīt Enerģijas nodokļu direktīvu” ”

COM(2011) 168 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 4. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē), ar 158 balsīm par, 4 balsīm pret un 13 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Secinājumi

1.1.1 Laikā, kad daudzas dalībvalstis izstrādā stratēģijas ekonomikas un finanšu krīzes pārvarēšanai, enerģijas nodokļu direktīvas pārskatīšana dod iespēju saskaņot mērķus vides aizsardzības un ekonomikas jomā. Tā ir iespēja dalībvalstīm, kas to vēlas, pārcelt daļu nodokļu sloga no darbaspēka vai kapitāla uz tādu nodokļu veidu, kas rosina atbildīgu attieksmi pret vidi un sekmē energoefektivitāti saskaņā ar stratēģiju “Eiropa 2020”.

1.1.2 Nepietiek ar to, ka Eiropa ir noteikusi mērķus enerģētikas politikas jomā. Tai tagad ir jārikojas, lai tos sasniegtu. Lai veiksmīgi īstenotu šos mērķus, Eiropai ir jāraida spēcīgs “cenas signāls”. Tas ir iedarbīgs līdzeklis, ja ne pat vienīgais, kas var radīt izmaiņas domāšanā un rīcībā.

1.1.3 Enerģijas nodokļu direktīvas (END) pārskatīšanā neapšaubāmi ir panākts progress salīdzinājumā ar sākotnējo redakciju. Divi ieviestie koeficienti enerģijas mērīšanai un aplikšanai ar nodokli ir precīzāki un atbilstošāki. Koeficients “CO₂ nodoklis” papildina emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu (ES ETS).

1.1.4 Pamatojoties uz diviem nodokļu uzlikšanas koeficientiem, vairums energoresursu ar nodokli būtu jāapliek vienādi, ņemot vērā to radīto CO₂ emisijas daudzumu un enerģētisko vērtību. Tomēr jāatzīmē, ka elektroenerģija nav pielīdzināta citiem energoresursiem.

1.1.5 Lai cik tas attiecīgajā brīdī arī nebūtu sāpīgi, cenu signāls saistībā ar lielo degvielas nodokli sagatavo Eiropas enerģijas patērētājus nenovēršamam deficītam un ierobežojumiem, sekmējot ieguldījumus un pasākumus energotaupības jomā, interesi par atjaunojamiem energoresursiem un to attīstību, kā arī spēju reaģēt uz naftas cenu krasu kāpumu u.c.

Taču minētais cenu signāls, kas saistīts ar nodokļiem, neattiecas uz kurināmo un, iespējams, neattieksies uz to arī END pārstrādātajā redakcijā. Patērētāji nevar izmantot priekšrocības, ko gūst no energotaupības pasākumiem un ieguldījumiem kurināmā jomā, un tos ietekmē neparedzamas tirgus svārstības.

1.1.6 Patērētāju pastiprināta interese par kurināmā taupīgu izmantošanu būtu izdevīga arī nozares uzņēmumiem, jo tas sekmētu iekārtu atjaunošanu un pārvērtu jaunas iespējas tirgū.

1.1.7 Energoietilpīgās rūpniecības nozares, kuras līdz šim nebija iekļautas END darbības jomā, tagad ir pamatoti tajā iekļautas.

Tomēr uz dažām nozarēm vēl joprojām attiecas daļējs vai pilnīgs atbrīvojums no direktīvas darbības jomas, proti,

- lauksaimniecība, būvniecība, valsts būvprojekti,
- sabiedriskais transports un bruņoto spēku transports, atkritumu vākšana un valsts pārvaldes iestādes,
- neatliekamās medicīniskās palīdzības transportlīdzekļi (izņemot taksometrus), gaisa transports, Kopienas jūras transports,
- mājāsaimniecību patērētā elektroenerģija u.c.

Ir grūti saredzēt konsekvenci visos šajos izņēmumos, īpaši tādēļ, ka tie var radīt neizpratni tajos, kas šādas priekšrocības neizmanto.

1.1.8 Pretēji tam, kas izklāstīts Eiropas Komisijas paziņojumā, jaunajā END nav definēta sistēma, nav formulēta nostāja, ne arī ieteikums par to, kā dalībvalstīm izmantot daļu vai visus no jaunās nodokļu sistēmas gūtos ieņēmumus, lai sekmētu piedāvājuma pārorientēšanu uz jaunām tehnoloģijām un tīrāku enerģiju.

1.1.9 EESK vēlas norādīt, ka END ir viens no vienotā tirgus izveides elementiem, kuras mērķis ir panākt saskaņotu nodokļu sistēmu enerģētikas jomā.

1.2 Ieteikumi

1.2.1 Komiteja atbalsta Eiropas Komisijas centienus sasniegt stratēģijas “Eiropa 2020” mērķus. END pārstrādāšana neapšaubāmi ir orientēta šajā virzienā, proti,

- sekmēt ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību,
- aizsargāt iekšējo tirgu un veicināt izaugsmi,
- panākt darbaspēka izmaksu un budžeta deficīta samazināšanu.

1.2.2 EESK tomēr pauž nožēlu, ka END pārstrādāšana nav vērienīgāka un saskaņotāka. Pat pirms direktīvas iesniegšanas (un apspriešanas) Padomē Eiropas Komisija uzņēmās iniciatīvu tās tekstā iekļaut izņēmumus un atkāpes, kam noteiktas dalībvalstis piekritīs, savukārt citas — ne.

Komisija riskē ar to, ka gaidāmajās sarunās Padomē tai nebūs manevrēšanas iespēju — ja nu vienīgi galīgi un bīstami grozīt pašreiz iesniegtās pārstrādātās redakcijas būtību.

1.2.3 Gaidāms, ka dalībvalstis izrādīs atturību vai pretestību. Komiteja tomēr uzskata, ka Eiropai, konkrētāk, Eiropas

Komisijai, vajadzētu noteikt dalībvalstīm, kādi pasākumi jāīsteno; īpaši gadījumos, kad dažās dalībvalstīs valsts līmenī tiek bloķēti lēmumi, kas nepieciešami, lai Eiropas līmenī sasniegtu mērķus, kurus visi atbalsta.

1.2.4 Eiropas Komisijai jābūt gatavai un jāreaģē uz lobēšanas pasākumiem, ko īsteno atsevišķas dalībvalstis, kuras nevēlas nekādas izmaiņas, pamatojot to ar “iespējamām papildu izmaksām” vai “bīstamu konkurētspējas kritumu”. Komisijai, protams, jāpārlicina dalībvalstis, ka sarežģītas situācijas ir mazākumā, bet tai arī jāorientējas uz Eiropas mērķiem enerģētikas jomā un jāuzsver stratēģiskās priekšrocības, ko sniedz inovācija jaunu energoresursu jomā, radītās darba vietas un izaugsme, dzīves kvalitātes uzlabošana u.c.

1.2.5 Lai mazinātu dalībvalstu iespējamās iebildumus, Komiteja ierosina Komisijai noteikt pasākumus īstenojamo pārmaiņu atbalstam un, iespēju robežās, iekļaut tos priekšlikumā direktīvai. EESK uzskata, ka šāda pieeja ir labāka par piekāpšanos pirms gaidāmajām sarunām ar dalībvalstīm, īpaši tādēļ, ka patērētāji tādējādi varētu labāk sagatavoties vēlamajām pārmaiņām.

2. Ievads

2.1 Kopsavilkums

2.1.1 Izskatāmais priekšlikums nav jauna direktīva, bet gan pārstrādāta END. Pārstrādātajai direktīvai būtu jātājas spēkā 2013. gada 1. janvārī. Šis datums sakrīt ar ES ETS trešo posmu.

2.1.2 Attiecībā uz visu veidu degvielu un kurināmo pārskatītajā direktīvā ir noteikti **divi nodokļu koeficienti**; katram no tiem ir savs mērķis:

- ar **CO₂ emisijām saistītais** nodoklis, kura mērķis ir samazināt siltumnīcefekta gāzu radīto **piesārņojumu**;
- ar **enerģētisko vērtību** saistītais nodoklis, kura mērķis ir samazināt **energopatēriņu** neatkarīgi no izmantotā energoprodukta veida.

2.1.3 Degvielai:

- **2013. gadā** CO₂ nodoklis būs **20 EUR** par vienu tonnu CO₂;
- **2018. gadā** enerģijas nodoklis būs **9,6 EUR** par vienu gigadžoulu.

2.1.4 Kurināmajam:

- **2013. gadā** CO₂ nodoklis būs **20 EUR** par vienu tonnu CO₂;
- **2013. gadā** enerģijas nodoklis būs **0,15 EUR** par vienu gigadžoulu.

2.1.5 Jānorāda, ka pašreizējā END direktīvā, tāpat kā pārskatītajā redakcijā, ir ieviesti **minimālie nodokļu līmeņi**. Tādējādi dalībvalstis var noteikt augstākus nodokļu līmeņus, ko vairums arī dara.

2.2 Vispārīga informācija

2.2.1 Šis priekšlikums direktīvai papildina vairākas iepriekš izstrādātas un pieņemtas direktīvas, proti,

- Direktīvu **2003/96/EK “Energijas nodokļu direktīva” (END)**, kas ir jāpārstrādā,
- Direktīvu **2003/87/EK**, ar ko nosaka **sistēmu** siltumnīcas efektu izraisošo gāzu **emisijas kvotu tirdzniecībai (ES ETS)** Kopienā,
- Direktīvu **2009/29/EK**, ar ko pārskata emisiju kvotas pēc 2013. gada,
- Direktīvu **2006/32/EK “Energoefektivitātes direktīva”**, Neto siltumietilpības ⁽¹⁾ definīcija II pielikumā,
- Direktīvu **2009/28/EK** par **ilgtspējas kritērijiem**, īpaši no biomasas iegūtai degvielai un kurināmajam.

2.2.2 Šajā atzinumā analizēts ne tikai priekšlikums pārstrādātajai END, bet ņemta vērā arī papildu informācija, kas iekļauta Komisijas sagatavotajā paziņojumā ⁽²⁾ un informatīvajā ziņojumā ⁽³⁾.

2.2.3 Ir svarīgi atzīmēt, ka Eiropas Komisijas centieni izveidot šo Eiropas politiku iekļaujas starptautiskajā situācijā, kas būtiski ietekmē dažādas jomas šādos aspektos:

- **regulējums:** Čikāgas konvencija nosaka stingrus un saistošus ierobežojumus nodokļiem aviācijas nozarē;
- **tirgus:** pētījumi deva iespēju iegūt slānekļa eļļu. Šis atklājums pavēra iespēju izmantot jaunas ieguves vietas, palielinot tādējādi fosilā kurināmā piedāvājumu. Tas ieviesa arī būtiskas izmaiņas gāzes tirgū; kritoties gāzes cenām pasaulē, mazinājās interese par citiem energoresursiem, tostarp atjaunojamiem energoresursiem;
- **stratēģiskais aspekts:** notikumi Ziemeļāfrikā un Tuvajos Austrumos būtiski ietekmē ne tikai degvielas cenu, bet arī dalībvalstu atkarību no attiecīgajiem energoresursiem;
- **vide:** jāņem vērā Kioto vienošanās un Kankunas sarunas un, ja vajadzīgs, attiecīgi jāpielāgo ES stratēģijas un politikas jomas;
- **sabiedriskā doma:** notikumi Fukušimā apliecina, ka šāds nozīmīgs un negaidīts notikums var būtiski ietekmēt

sabiedrisko domu. To nevar neņemt vērā dalībvalstu un Eiropas stratēģijās un lēmumos. Pats par sevi saprotams, ka iestādēm ir nekavējoties jāpielāgo attiecīgā politika.

2.2.4 Tāpēc jānoskaidro, kā pielāgot starptautiskajai situācijai risinājumus saistībā ar enerģijas avotu aplūkšanu ar nodokļiem, proti:

- kādu CO₂ atsaucēs cenu noteikt Eiropā, ja nav starptautiskas vienošanās?
- lietderīgi būtu apsvērt arī iespēju noteikt vispārēju starptautisku nodokli.

2.3 Hronoloģija

2.3.1 Iepriekšējās direktīvas (2003/96/EK) pamatā bija Eiropas Komisijas 1996. gada priekšlikums. Ilgajās sarunās ES Padomē šo priekšlikumu ievērojami grozīja, ņemot vērā valstu īpatnības. Grozījumos bija ierosināta direktīvas ļoti pakāpeniska piemērošana ar pārejas periodiem, atkāpēm un citiem izņēmumiem. 1996. gadā sagatavoto priekšlikumu direktīvai pieņēma tikai 2003. gadā.

2.3.2 Direktīvas īstenošana dalībvalstīs, enerģijas tirgus attīstība, izpratne par enerģijas patēriņa ietekmi uz vidi un klimatu ļāva noskaidrot, kādi ir trūkumi un iespējamie uzlabojumi (skatīt turpmāk tekstā).

2.3.3 Direktīvu sāka pārskatīt 2005. gadā. Pirmie mēģinājumi, kas bija orientēti uz komerciālo dīzeļdegvielu, tika uzsākti 2007. gadā, taču neguva atbalstu Padomē. Eiropadome 2008. gada marta secinājumos aicināja izstrādāt jaunu priekšlikumu direktīvas pārskatīšanai, un Eiropas Komisija 2011. gada pārskatā par izaugsmi to noteica par prioritāti.

Komisāru kolēģija 2011. gada 12. aprīlī apstiprināja priekšlikumu pārstrādāt enerģijas nodokļu direktīvas noteikumus.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Enerģijas nodokļu direktīvas (END) pārstrādāšanas mērķis ir ņemt vērā ES jaunās prioritātes, kas definētas **stratēģijā “Eiropa 2020”**, tostarp

- cīņa ar klimata pārmaiņu sekām,
- ilgtspējīgas izaugsmes prioritārā nozīme,
- videi nekaitīgāka un konkurētspējīgāka ekonomika,
- nodokļu režīmu saskaņošanas sekmēšana,
- darbaspēka nodokļu sloga samazināšana,
- atbalsts mājsaimniecībām ar zemiem ienākumiem,
- budžeta konsolidācija dalībvalstīs.

⁽¹⁾ Energoproduktu un elektroenerģijas neto siltumietilpība.

⁽²⁾ COM (2011) 168 galīgā redakcija.

⁽³⁾ MEMO 11/238.

3.2 Tas atbilst arī **“20/20/20”** mērķim, kas izvirzīts ES stratēģijā klimata un enerģētikas jomā no 2013.-2020. gadam:

- par 20 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas līmeni;
- nodrošināt atjaunojamus energoresursus 20 % apmērā 2020. gadā;
- uzlabot energoefektivitāti par 20 %.

3.3 Pārstrādāšanas mērķis ir arī **novērst iepriekšējās END trūkumus vai nepilnības:**

- pašreizējie minimālie līmeņi kopumā attiecas galvenokārt uz patērēto kvantitāti, ņemot vērā enerģijas saturu vai piesārņojumu;
- tas rada tendences, kas ir pretrunā ES mērķiem, piemēram, tiek rosināta ogļu izmantošana un rodas nelabvēlīgi apstākļi atjaunojamajiem enerģijas avotiem;
- pašreizējā END direktīvā nav paredzēti stimuli aizstājēnerģijas veicināšanai, tādējādi etanolam ir uzlikti ļoti lieli nodokļi;
- nav pietiekamas koordinācijas starp END un ES ETS attiecībā uz CO₂ emisijām, un tā rezultāts ir dubultā aplikšana ar nodokļiem vai nodokļu atbrīvojums (atkarībā no nozares).

3.4 Šajā pārskatītajā priekšlikumā ir ņemti vērā **ārēji ierobežojumi:**

- nodokļu sistēmu restrukturizācija un modernizācija;
- ekonomikas krīze, kas ir mazinājusi dalībvalstu rīcības iespējas un palielinājusi spiedienu uz budžetu;
- jūtama un mērāma klimata pārmaiņu pirmā ietekme;
- starptautiskā spriedze, kas rada nemierus un nenoteiktību starptautiskajā enerģijas tirgū.

3.5 Turklāt ir ņemti vērā arī noteikti **iekšēji ierobežojumi:**

- nepieciešamība izvairīties no enerģijas nodokļu politikas, kas ir diskriminējoša vai izkropļo konkurenci starp dalībvalstu uzņēmumiem;
- un, pretēji, ierobežot izkropļojumus, kas saistīti ar enerģijas nodokļu sistēmas nesaskaņotību Eiropā.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Nozīmīgākie elementi

4.1.1 Kā norādīts ievadā, priekšlikuma galvenais elements ir **divu nodokļu koeficientu** ieviešana (1. pants). Turklāt tajā ir norādīts (4. pants), ka aprēķina **minimālos** nodokļu līmeņus, ko dalībvalstis var palielināt, un ka tos pārskata ik pēc 3 gadiem.

4.1.2 Cits nozīmīgs priekšlikuma elements ir ieviest jaunu prasību dalībvalstīm (4. panta 3. punkts), proti, uz **visiem produktiem**, kam ir vienāds izmantošanas mērķis (dzinēju degvielas vai kurināmais), jāattiecinā **vienādi nodokļu līmeņi**, kurus aprēķina, ņemot vērā produktu radītās CO₂ emisijas un enerģijas saturu.

4.1.3 Sākotnējā direktīvā minimālo līmeni noteica pa produktu veidiem (un attiecīgajiem izmantošanas veidiem), taču neizveidojot saikni starp tiem.

4.1.4 Ņemot vērā šo grozījumu, dalībvalstīm jāpārreķina savi minimālie līmeņi, lai nodrošinātu, ka tās ievēro tās pašas proporcijas, kas definētas minimālajos Eiropas standarta līmeņos (skatīt pārstrādātās END direktīvas A, B un C tabulas I pielikumā).

4.1.5 Šis noteikums attiecas uz dzinēju degvielām un kurināmo. To piemēros no **2013. gada kurināmajam** un no **2023. gada — dzinēju degvielām**; šis piemērošanas termiņa atlikšanas mērķis ir ņemt vērā nozīmīgās atšķirības starp dalībvalstīm.

4.1.6 Minimālie līmeņi elektroenerģijai ir iekļauti atsevišķā (D) tabulā, tomēr proporcionalitātes prasība un līmeņu saskaņošana **uz elektroenerģiju neattiecas**.

4.1.7 **Elektroenerģijas** jomā “enerģijas nodokļus” vēl joprojām uzliek galapatērētājam (“**pie kontaktligzdas**”);

4.1.8 Tā kā elektroenerģijas patēriņā CO₂ emisijas nerodas, CO₂ nodoklis var attiekties tikai uz **elektroenerģijas ražotājiem**. END direktīva uz lieliem uzņēmumiem neattiecas, jo tie jau ir iekļauti **ES ETS** sistēmā. **Kodolspēkstacijās** ražotai elektroenerģijai CO₂ nodokli neuzliek (jo nav emisiju), bet uzliek enerģijas patēriņa nodokli.

4.1.9 Lai iekļautu Direktīvu 2003/87/CE par siltumnīcefektu izraisošo gāzu emisijas kvotu tirdzniecību un izvairītos no pārklāšanās, ierosinātajā pārskatītajā direktīvā (14. panta 1. punkta d) apakšpunktā) ir ierosināts, ka energoprodukti, ko izmanto darbībām, uz kurām attiecas **ES ETS**, no CO₂ nodokļa ir atbrīvoti. Tajā pašā laikā darbības, uz kurām ES ETS līdz šim neattiecas, ir iekļautas **END piemērošanas jomā**.

4.2 Īpašas nozares

4.2.1 Priekšlikumā ir arī ņemts vērā tas, ka attiecīgas nozares var būt pakļautas **oglekļa emisiju pārvirzes** riskam (14.a pants), un ir ierosināts līdz 2020. gadam nodrošināt nodokļu atlaides attiecīgajām iekārtām. Šīs atlaides aprēķinās, pamatojoties uz energoproduktu ikgadējo vidējo patēriņu noteiktā atsaucē periodā.

4.2.2 Darbības, uz kurām līdz šim **nodokļi neattiecas** (2. pants), tagad tiks apliktas ar nodokļiem atkarībā no CO₂ emisijām vai enerģijas saturu.

4.2.3 Jautājumā par **diferencētām enerģijas nodokļa likmēm** (5. pants) vienīgais grozījums attiecas uz taksometru transporta izslēgšanu no šā noteikuma.

4.2.4 Uz **gaisa transportu** (izņemot privāto) un Kopienas **jūras transportu** (izņemot privātos atpūtas transportlīdzekļus) END direktīva neattiecas.

4.2.5 **Dzinēju degvielas** var aplikt ar nodokli **tāpat kā kurināmo** (8. pants), ja tās izmanto šādās nozarēs:

- lauksaimniecība, dārzkopība, zivkopība un mežkopība,
- mobilās iekārtas,
- būvniecība, inženiertehniskā būvniecība un valsts būvprojekti;
- transportlīdzekļi bez atļaujas izmantošanai uz autoceļiem.

4.2.6 Attiecībā uz **lauksaimniecību** un tās radītajām CO₂ emisijām Komisija ir paredzējusi (14.a pants) analizēt, vai tā ir pakļauta **oglekļa emisiju pārvirzes** riskam; šajā gadījumā tā atļautu dalībvalstīm noteikt **nodokļu atlaides** lauksaimniecības uzņēmumiem.

Turklāt Komisija ir paredzējusi (15. panta 3. punkts), ka lauksaimniecības nozari varēs pilnībā atbrīvot no nodokļa, kas saistīts ar **enerģijas saturu**, ja tā varēs sniegt **līdzvērtīgu ieguldījumu energoefektivitātes uzlabošanā**;

4.2.7 **Biodegvielas** (16. pants) vairs nav apliktas ar nodokļiem tādā pašā veidā kā fosilā kurināmā degvielas. Tām tiek piemērots vispārējs enerģijas nodoklis (par to enerģijas saturu).

4.2.8 Tomēr attiecībā uz CO₂ nodokli pastāv atšķirības. Ne visi biodegvielas veidi ir atjaunojami; daži var radīt vairāk CO₂ emisijas nekā tās absorbēt. Uz **biodegvielām, kas ražotas no atjaunojamajiem enerģijas avotiem**, šis nodoklis neattiecas, jo pastāv uzskats, ka tās CO₂ emisijas nerada. **Biodegvielām, kas ražotas no enerģijas avotiem, kuri nav atjaunojami**, šo nodokli piemēro tāpat kā citiem tradicionāliem energoproduktiem.

4.2.9 Līdz **2023. gadam** dalībvalstis varēs turpināt piemērot īpašus nodokļu līmeņus, kas ir zemāki nekā END direktīvā noteiktie.

4.2.10 Attiecībā uz **mājsaimniecību** (un labdarības organizāciju) vajadzībām patērēto **kurināmo un elektroenerģiju** dalībvalstis saglabā izvēles brīvību (15. panta 1. punkta h) apakšpunkts) noteikt pilnīgu vai daļēju izņēmumu.

5. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums

5.1 Enerģijas nodokļu direktīvas pamatelementi

5.1.1 Tas, ka enerģijas nodokļu aprēķinā tiek ņemti vērā **divi koeficienti**, neapšaubāmi nozīmē progresu salīdzinājumā ar direktīvas sākotnējo redakciju. Pirmkārt, pārstrādātajā redakcijā ņemti vērā divi stratēģijas “Eiropa 2020” mērķi, proti, samazināt CO₂ emisijas līmeni un energopatēriņu.

Turklāt direktīvā **precīzāk** (izmantojot vairāk nekā vienu kritēriju) tiek mērīta enerģijas patēriņa kaitīgā ietekme: piesārņojums un pārlieku liels pasaules resursu patēriņš.

5.1.2 Ierosinātajā pārskatītajā direktīvā ir paredzēts, ka visās **dalībvalstīs jābūt CO₂ nodoklim**; jāatgādina, ka **Eiropas līmenī** jau pastāv cits mehānisms, proti, ES ETS kvotu ierīkšana.

Iekārtai, uz kuru attiecas ES ETS, nevarēs uzlikt papildu nodokli, kas paredzēts END; uz to attieksies atbrīvojums. Tādējādi varētu izvairīties no **dubultās aplikšanas ar CO₂ nodokli** saskaņā ar divām sistēmām. Vienlaikus END paredzēts ieviest nodokļu instrumentu, kas ietver arī nelielas iekārtas, uz kurām līdz šim neattiecas ES ETS darbības joma, jo tās bija pārāk mazas.

EESK atbalsta ES ETS iekļaušanu END, jo tā **ievieš korekcijas ES ETS**, kurā nebija iekļauti 50 % degvielas un kurināmā radīto emisiju.

5.1.3 Noteikti enerģijas veidi ir vairāk piesārņojoši nekā citi. Noteiktas enerģijas, kas ir intensīvākās, tiek patērētas vairāk nekā citas. **Taisnīgs līdzsvars** starp enerģijas avotiem, kas ir ierosināts pārskatītajā direktīvā, ir pamatots un atbilstošs.

Tā rezultātā tomēr strauji **palielināsies nodokļi** noteiktiem enerģijas avotiem, kas pašreiz dažās dalībvalstīs ir mazāk aplikti ar nodokli. Visspilgtākais piemērs ir dīzeļdegviela, kuras minimālajam nodokļu līmenim vajadzētu būt lielākam nekā benzīnam, ņemot vērā, ka tā rada nedaudz vairāk CO₂ emisiju, un — galvenokārt — ņemot vērā tās augstāko enerģijas saturu. Bet daudzās dalībvalstīs **stāvoklis pašreiz ir pretējs**. Dīzeļdegvielai nodokļi ir mazāki un tā ir lētāka nekā benzīns, un vairumam automašīnu dzinēji darbojas ar dīzeļi.

5.1.4 Komiteja piekrīt Komisijas veiktajai analīzei, ka, ņemot vērā dīzeļdegvielas zemās cenas salīdzinājumā ar benzīnu, naftas pārstrādes tirgū šobrīd vērojami traucējumi saistībā ar pārāk lielo dīzeļdegvielas pieprasījumu un nepietiekamo benzīna pieprasījumu. Lielāki nodokļi dīzeļdegvielai noteikti sekmēs līdzsvarotību minētajā tirgū.

5.1.5 Taču EESK brīdina Komisiju, ka **dīzeļdegvielas/benzīna** cenas **apgrieztā attiecība** varētu būtiski traucēt autobūves nozares tirgu un radīt papildu izmaksas mājaimniecībām saistībā ar automašīnas izmantošanu. Arī šajā jomā pārejai ir jābūt pakāpeniskai.

5.1.6 Interesanti ir tas, ka **lielie nodokļi degvielai ir aizsargājuši patērētājus** no naftas krīzes. Ņemot vērā paaugstināto cenu, sākumā samazinās patēriņš un patērētāji pie tā pierod, savukārt paaugstinātie nodokļi samazina degvielas cenas daļu, kas ir jūtīga pret tirgus svārstībām (šoku).

5.1.7 Vairākas desmitgades ražotāji ir varējuši un spējuši ieguldīt izstrādē un pētniecībā un sekmīgi samazināt degvielas patēriņu savu ražoto automobiļu dzinējos. Neskatoties uz nesekmīgiem ar naftas cenām saistītajiem šokiem, transporta nozare nekad nav bijusi paralizēta.

5.1.8 Pamatojoties uz šo analīzi, EESK atzīmē, ka dzinēju degvielām un kurināmajam **CO₂** nodoklis ir **vienāds**. Tas būs 20 EUR par CO₂ tonnu vai, piemēram, **0,0533 EUR par litru dīzeļdegvielas** (neatkarīgi no tā, vai to izmanto kurināmajam vai neizmanto).

Tomēr Komiteja ir pārstiegta, ka vispārējais **enerģijas patēriņa nodoklis** ir šāds:

- **dzinēju degvielām** — 9,6 EUR/Gj, t.i., **0,316 EUR par litru degvielas**,
- un tik neliels **kurināmajam** — 0,15 EUR/Gj, t.i., **0,0054 EUR par litru kurināmā degvielas**.

5.1.9 Tādēļ EESK uzskata, ka **enerģijas patēriņa nodoklim, kas uzlikts kurināmajam**, jābūt patērētājiem viegli pamanāmam; tam nevajadzētu būt 0,0054 EUR par litru!

EESK iesaka to pakāpeniski, bet ievērojami **palielināt**, lai

- ņemtu vērā patērētāju vajadzības pēc kurināmā,
- samazinātu kurināmā patēriņu,
- attaisnotu ekonomikas dalībnieku ieguldījumus enerģētikas inovācijās (kā to izdarījuši automobiļu ražotāji), kas paredzētas izmantošanai mājokļos un rūpniecības nozarē.

5.2 Enerģijas nodokļu direktīvā noteiktie izņēmumi un atbrīvojumi

5.2.1 Piecās dalībvalstīs ir atļauti zemāki nodokļi **dīzeļdegvielai, ko izmanto komerciālos nolūkos** (kravas furgoniem, autobusiem, taksometriem u.c.), salīdzinājumā ar dīzeļdegvielu, kuru izmanto privātām vajadzībām. Pārskatītajā direktīvā šis jautājums ir risināts un paredzēts, ka dalībvalstīm nodokļi jālīdzsvaro.

Dīzeļdegvielas radītais piesārņojums ir vienāds, neraugoties uz to, kādam nolūkam (komerciālam vai privātam) to izmanto, un šā nodokļu samazinājuma atcelšana ir **atbalstāma un atbilst** stratēģijas "Eiropa 2020" principiem. Turklāt autotransporta apjoma straujā palielināšanās un dīzeļdegvielas patēriņa straujš pieaugums liecina par nepieciešamību **pārtraukt šo tendenci** un samazināt smagkravas transporta plūsmu.

Tomēr **kumulatīvā ietekme**, ko radīs abi šie pasākumi, kuru mērķis ir nodokļu paaugstināšana dīzeļdegvielai (benzīna un dīzeļdegvielas apgrieztā attiecība (skat. iepriekš) un zemāku nodokļu likmju komerciālajai dīzeļdegvielai atcelšana) izraisīs strauju dīzeļdegvielas cenu kāpumu dažās dalībvalstīs. Šajā gadījumā noteiktu profesiju labi organizētas un vienkārši mobilizējamās grupas varētu izdarīt spiedienu uz savu valstu valdībām vai uzsākt **sociālo protesta kustību**.

EESK tāpēc vērš Komisijas uzmanību uz riskiem, ko varētu radīt pārlieku vērienīgas vai ātras pārmaiņas, un uz nenovēršamo pretestību dalībvalstīs. Tāpēc tā ierosina paredzēt **atbalsta pasākumus**, lai, no vienas puses, ņemtu vērā stratēģijā "Eiropa 2020" izvirzītos mērķus un, no otras puses, rosinātu dalībvalstis atbalstīt END pārskatīšanu.

5.2.2 Dalībvalstīm jāraugās, lai **visus enerģijas veidus** apliktu ar nodokli **līdzvērtīgi** un proporcionāli to radītajam CO₂ emisiju daudzumam un enerģijas saturam (skatīt iepriekš). Tomēr uz **elektroenerģiju** šī saskaņošanas prasība neattiecas.

EESK pauž neizpratni par šo **izņēmumu** un aicina Komisiju priekšlikumu pārstrādāt, lai nodrošinātu, ka uz elektroenerģiju attiecinātas pašas prasības, kā uz pārējiem enerģijas veidiem.

5.2.3 Uz darbībām, kas saskaņā ar iepriekšējo direktīvu ar enerģijas **nodokli nebija apliktas**, tagad būtu jāattiecināta tādi paši noteikumi kā uz citām darbībām un tās jāapliek gan ar CO₂ emisiju, gan enerģijas patēriņa nodokli.

Piemēram, **izņēmumi** attiecās uz šādām **darbībām**: metalurģijas darbības un ķīmiskā reducēšana; elektrolīzes procesi; īpaši izņēmumi, kas izmanto īpaši daudz elektroenerģijas (elektroenerģijas izmaksas veido vairāk nekā 50 % no to ražošanas izmaksām) un nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana (cements, stikls, kaļķi u.c.).

Ar šo grozījumu pārskatītās direktīvas autori nodrošina **taisnīgu līdzsvaru**: no vienas puses, visas darbības, kas rada piesārņojumu vai patērē enerģiju, bez izņēmumiem ir apliktas ar nodokli, un, no otras puses, visas jomas tiek sekmētas veikt ieguldījumus, lai samazinātu enerģijas ietekmi.

EESK atbalsta šo atgriešanos pie taisnīguma un saskaņotības. Tā tomēr pauž bažas par šo pasākumu **ietekmi uz sociālo un ekonomikas jomu**. Tāpēc Komiteja ierosina arī šajā jomā paredzēt atbalsta pasākumus, lai

— lai minētajām jomām palīdzētu veikt ieguldījumus vai pielāgoties;

— nodrošinātu to dzīvotspēju un atrašanos ES teritorijā.

Turklāt Komiteja pauž šaubas par šā grozījuma patieso ietekmi — saskaņā ar to minētās darbības tiek iekļautas **END** direktīvas piemērošanas jomā, vienlaikus izslēdzot no minētās direktīvas piemērošanas jomas tās darbības, uz ko jau attiecas **ES ETS** sistēma.

Visbeidzot EESK vēlas noskaidrot, vai oglekļa emisiju pārvirzes risks varētu skart darbības, kurām iepriekš piemēroja atbrīvojumu. ES ETS iekļauti aizsardzības mehānismi. Tos varētu paredzēt arī END.

5.2.4 Dalībvalstis saglabā tiesības noteikt **atšķirīgas nodokļu likmes** gandrīz visām tām darbībām, uz kurām šādas likmes attiecas jau iepriekš. Taču, saglabājot šādu pieeju **vietējā sabiedriskā transporta jomā**, tas netiks stimulēts veikt ieguldījumus piesārņojuma samazināšanā vai samazināt degvielas patēriņu. Taču to var attaisnot kā centienus sekmēt sabiedriskā transporta izmantošanu privātā transporta vietā.

Tomēr EESK pauž šaubas, vai ir pamatoti saglabāt izņēmumus šādām jomām un grupām: **atkritumu savākšana, neatliekamās medicīniskās palīdzības transportlīdzekļi, valsts pārvalde, personas ar invaliditāti, bruņotie spēki u.c.**

Tāpēc tā iesaka priekšlikumu grozīt, jo iemesli, kas pamato **taksometru** izslēgšanu no jomām, kurām piemēro atšķirīgas nodokļu likmes, tāpat attiecas uz citiem transporta līdzekļiem.

5.2.5 Pamatojoties uz to pašu analīzi kā atšķirīgu nodokļu likmju jautājumā, EESK pauž šaubas par iemesliem, kas attaisno **gaisa transporta** un **Kopienas jūras transporta izslēgšanu** no END piemērošanas jomas.

5.2.6 Pat ja nākotnē gaisa un jūras transports vienīgi CO₂ emisiju dēļ tiktu iekļautas **ES ETS sistēmā**, EESK pauž bažas par to, ka šīs divas nozares, kas patērē ļoti daudz enerģijas, nebūtu apliktas ar **enerģijas patēriņa** nodokli.

Tomēr attiecībā uz “enerģētisko vērtību” abus minētos transporta veidus nevar aplikt ar nodokli, jo tas būtu pretrunā starptautiskajām konvencijām. Tāpēc Komiteja ierosina pasaules līmenī uzsākt sarunas, lai saskaņotu šīs konvencijas ar Eiropas regulējumu.

5.2.7 EESK pauž šaubas arī par to, ka dalībvalstis saglabā izvēles brīvību **atbrīvot mājāsaimniecības** (piemēram) no **kurināmā un elektroenerģijas** nodokļa.

Šī izvēles brīvība kaitē visas END konsekvencei. Tās pamatprincips ir pieņēmums, ka **cenu signāls** rosinās attiecīgās iesaistītās

puses samazināt CO₂ emisijas un enerģijas patēriņu. Kāpēc tad mājāsaimniecībām, kas ir nozīmīgi enerģijas patērētāji, šo signālu nesaņem?

Tāpēc EESK iesaka šo noteikumu **par iespēju** mājāsaimniecības **atbrīvot** no kurināmā nodokļa **no priekšlikuma svītrot**, tomēr ņemot vērā konkrētos ierobežojumus, kādi patērētājiem noteikti vietējā vai valsts mērogā.

5.2.8 END pārskatīšanas mērķis ir **nodrošināt konsekvenci**, lai darbības, uz ko līdz šim direktīva neattiecas, atkal iekļautu tās piemērošanas jomā un lai uz dīzeļdegvielu, ko izmanto komerciālos nolūkos, neattiektos labvēlīgāki noteikumi kā uz privātos nolūkos izmantotu degvielu.

Ņemot vērā iepriekšminēto, rodas jautājums: kā izskaidrot to, ka uz citām jomām (piemēram, lauksaimniecību, būvniecību, valsts būvdarbiem u.c.) vēl joprojām attiecas labvēlīgāks režīms — **dzinēju degvielu** apliek **ar tādu pašu nodokli, kāds ir kurināmajam**, proti, daudz zemāks? Ņemot vērā to darbības specifikā un pamanāmību, tās ir **nozīmīgas jomas**, kurās varētu ieviest **uzlabojumus** teritoriālpilnījumā un mājokļos.

5.2.9 EESK pauž šaubas par šā **izņēmuma attaisnojumiem**, kam nevar būt ne saimniecisks, ne sociāls, ne vides aizsardzības raksturs. Tā pauž bažas, ka šo pieeju varētu izmantot, lai palēninātu vai bloķētu jaunās END direktīvas stāšanās spēkā ar attaisnojumu, ka tā ir **strīdīga un diskriminējoša**.

5.2.10 Jautājumā par **lauksaimniecības** jomu EESK vērš Komisijas uzmanību uz to, ka END **pārlietu neskaidra** un dalībvalstis varētu pieprasīt, ka pirms šā priekšlikuma atbalstīšanas tiek ieviesti **precizējumi un nodrošināta noteiktība**.

Jāievieš šādi precizējumi:

— jāmin **iemesli, kas attaisno īpašo un ļoti labvēlīgo režīmu** lauksaimniecības nozarei un kas varētu būt pretrunā END pamatā esošajiem principiem un cenu signāliem, un pretrunā prasībām pret citām nozarēm, kuru stāvoklis ir tikpat sarežģīts;

— jāprecizē **novērtēšanas process un kritēriji**, kas attiecas, no vienas puses, uz oglekļa emisiju pārvirzes risku, un, no otras puses, uz energoefektivitātes paaugstināšanu.

5.3 Enerģijas nodokļu direktīvas dažādi aspekti

5.3.1 Jaunā END nevar būt vienkāršs un viendabīgs risinājums. ES enerģētikas politika ir **daudzpusīgāka un kompleksāka** nekā citas politikas; to īstenojot, jāizmanto vairāki risinājumi vienlaikus vai viens komplekss risinājums.

EESK tomēr vērš uzmanību uz jaunās pārskatītās END direktīvas autoru centieniem **vienkāršot** tās principus, mērķus un īstenošanu.

5.3.2 Vienlaikus, un kā minēts iepriekš, pārskatītā END direktīva iekļaujas kompleksā un bagātā regulējumā. Tajā ir arī vairākas atsaucē uz citiem dokumentiem un direktīvām. Ņemot vērā šo **saikni starp dokumentiem, var izvairīties** no vairākās direktīvās minēto elementu atkārtošānas.

Tomēr enerģijas un vides jomas pastāvīgi un strauji attīstās. Par to liecina iespēja atjaunināt kombinētās nomenklatūras kodus (2. panta 5. punkts). Turklāt visi grozījumi atsaucē dokumentā var neparedzēti un nevēlami ietekmēt citus dokumentus.

EESK ierosina **pielikumā** minēt visus atsaucē dokumentus; turklāt attiecīgajā gadījumā jāprecizē, vai noteiktus pielikumā minētos elementus var **noteikt galīgi**, lai nodrošinātu jaunās END konsekvenci.

5.3.3 Direktīvas 4. pantā ir noteikts, ka minimālā līmeņa aprēķinā iekļauj "kopējo maksu, ko uzliek attiecībā uz visiem netiešajiem nodokļiem", tostarp valsts pasākumus, piemēram, **oglekļa nodokli** kā dažās dalībvalstīs. Tomēr oglekļa nodokļa piemērošanas joma un izņēmumi, ko dalībvalstis noteikušas, var atšķirties no oglekļa nodokļa, kurš noteikts saskaņā ar END.

EESK uzskata: Komisija varētu **precizēt**, ka, **transponējot direktīvu**, dalībvalstīm šie abi CO₂ nodokļi ir **jāapvieno**.

5.3.4 Pārskatītā direktīva ir orientēta uz enerģijas aplikšanu ar nodokli; turklāt Komisija norāda, ka END neattiecas uz jautājumu par to, kā **dalībvalstis izmanto fiskālos ieņēmumus** no direktīvas piemērošanas.

Stratēģijā "Eiropa 2020" par prioritāti ir izvirzīta ilgtspējīga izaugsme, lai sekmētu resursu ziņā efektīvāku, videi nekaitīgāku un konkurētspējīgāku ekonomiku.

EESK pauž neizpratni par to, ka paredzamajā END direktīvā nav iekļauti **konkrēti pasākumi**, lai nodrošinātu dalībvalstu kopējus un saskaņotus pasākumus ceļā uz ilgtspējīgāku, videi nekaitīgāku un konkurētspējīgāku ekonomiku. Šajā sakarā varētu minēt, piemēram:

- pasākumus sociālajā jomā, kas sekmē nodarbinātību un samazina darbaspēka izmaksas;
- pasākumus tehnoloģiju attīstības veicināšanai atjaunojamo enerģiju jomā;
- budžeta konsolidācija dalībvalstīs.

5.3.5 Direktīvā CO₂ emisijas ir izteiktas tonnās, savukārt enerģijas saturs — gigadžauros (GJ). Katra energoprodukta minimālais nodokļu līmenis tiek aprēķināts, ņemot vērā attiecīgā produkta radītās CO₂ emisijas un enerģijas saturu. Šis minimālais līmenis jāpiemēro **vienai vienībai, par ko izstrādā rēķinu un kas apliekama ar nodokli**; parasti tas ir litrs dzinēju degvielām un noteiktam kurināmajam, kilovatstunda (KWh) elektroenerģijai u.t.t. Tomēr aprēķinos izmantotie noteikumi un pieņēmumi nav paskaidroti, un tāpēc dažu dalībvalstu pārstāvjiem nav iespējams iegūt tādas pašas rezultātus.

EESK norāda, ka pārrēķināšanas saskaņošana ir būtiska, un ierosina direktīvā detalizēti norādīt **pārrēķinu metodes** un izmantot nodokļu vienības, kas pēc iespējas līdzinās dalībvalstīs izmantotajām vienībām.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 attiecībā uz atmaksājamo palīdzību un finansēšanas vadību"

COM(2011) 483 galīgā redakcija – 2011/0210 (COD)

(2012/C 24/14)

Galvenais ziņotājs: **SMYTH kgs**

Eiropas Savienības Padome 2011. gada 2. septembrī un Eiropas Parlaments 2011. gada 5. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 177. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 attiecībā uz atmaksājamo palīdzību un finansēšanas vadību"

COM(2011) 483 galīgā redakcija – 2011/0210 (COD).

Komitejas Birojs 2011. gada 20. septembrī uzdeva Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē) iecēla SMYTH kgu par galveno ziņotāju un ar 87 balsīm par un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK pieņem zināšanai Komisijas priekšlikumu grozīt Regulu Nr. 1083/2006 attiecībā uz atmaksājamo palīdzību un finansēšanas vadību, lai ieviestu nepieciešamo skaidrību un tiesisko noteiktību.

1.2 EESK atbalsta minēto priekšlikumu.

2. Pamatojums

2.1 Padomes Regulas (EK) Nr. 1260/1999, ar ko regulēja struktūrfondus un kohēzijas politiku laikposmam no 2000. līdz 2006. gadam, 28. pantā bija noteikti vairāki palīdzības veidi, tostarp atmaksājamā un neatmaksājamā tiešā palīdzība, kuru varēja sniegt, izmantojot ES struktūrfondus. Padomes vispārīgās Regulas Nr. 1083/2006 par kohēzijas politiku, kurā

iekļauti noteikumi pašreizējam plānošanas periodam (2007–2013), 44. pantā ir minēti finansēšanas vadības instrumenti, taču tajā nav atbilstoši juridiskā tekstā definēts, kas ir atmaksājama un neatmaksājama palīdzība.

2.2 Dalībvalstis diezgan plaši izmanto atmaksājamas palīdzības veidus, galvenokārt pamatojoties uz pozitīvo pieredzi, ko tās saistībā ar šo instrumentu guvušas iepriekšējā plānošanas periodā (2000–2006).

2.3 Tādēļ ir nepieciešams grozīt Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006, lai iekļautu tajā atmaksājamas palīdzības vispārēju definīciju un attiecībā uz finansēšanas vadību precizēt virkni jautājumu saistībā ar tehnisko praksi, jo šobrīd atjaunojamās finansēšanas veidus izmanto plašākai darbību virknei nekā vienkārša finansēšanas vadība.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija)”

COM(2011) 319 galīgā redakcija – 2009/0165 (COD)

(2012/C 24/15)

Padome, saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu, 2011. gada 19. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta redakcija)”

COM(2011) 319 galīgā redakcija – 2009/0165 (COD).

Tā kā EESK jau ir paudusi savu viedokli par minēto jautājumu atzinumā par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem starptautiskās aizsardzības statusu” (pārstrādāta redakcija), kas pieņemts 2010. gada 28. aprīlī ⁽¹⁾, Komiteja 475. plenārsesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 149 balsīm par un 5 atturoties, nolēma neuzsākt jauna atzinuma par attiecīgo tematu izstrādi, bet atsaukties uz nostāju, kuru tā atbalstījusi iepriekš minētajā dokumentā.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

⁽¹⁾ EESK atzinums “Minimālie standarti attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem starptautiskās aizsardzības statusu” (pārstrādāta redakcija), OV C 18, 19.01.2011., 85. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija)”

COM(2011) 320 galīgā redakcija – 2008/0244 (COD)

(2012/C 24/16)

Padome, saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 148. pantu, 2011. gada 19. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija)”

COM(2011) 320 galīgā redakcija – 2008/0244 (COD).

Tā kā Komiteja par minēto jautājumu jau ir paudusi viedokli 2009. gada 16. jūlijā pieņemtajā atzinumā “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka obligātos standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija)” (*), Komiteja 475. plenārsesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 148 balsīm par, 1 balsi pret un 12 atturoties, nolēma neuzsākt jauna atzinuma par attiecīgo tematu izstrādi, bet atsaukties uz nostāju, kuru tā atbalstījusi iepriekš minētajā dokumentā.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

(*) EESK atzinums par tematu “Obligātie standarti patvēruma meklētāju uzņemšanai”, OV C 317/110, 23.12.2009.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 attiecībā uz konkrētiem noteikumiem, kas saistīti ar finanšu pārvaldību konkrētām dalībvalstīm, kuras saskaras ar nopietnām grūtībām vai kurām draud šādas grūtības saistībā ar šo valstu finanšu stabilitāti”

COM(2011) 482 galīgā redakcija – 2011/0211 (COD)

(2012/C 24/17)

Galvenais ziņotājs: **SMYTH kgs**

Eiropas Savienības Padome 2011. gada 2. septembrī un Eiropas Parlaments 2011. gada 5. oktobrī, saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 177. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 attiecībā uz konkrētiem noteikumiem, kas saistīti ar finanšu pārvaldību konkrētām dalībvalstīm, kuras saskaras ar nopietnām grūtībām vai kurām draud šādas grūtības saistībā ar šo valstu finanšu stabilitāti”

COM(2011) 482 galīgā redakcija – 2011/0211 (COD).

Komitejas Birojs 2011. gada 20. septembrī uzdeva Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē) iecēla Smyth kgu par galveno ziņotāju un ar 89 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK ir iepazinusies ar Komisijas priekšlikumu grozīt Regulu Nr. 1083/2006, lai varētu palielināt maksājumus tām dalībvalstīm, ko skārusi krīze un kas saņem finansiālu atbalstu no Eiropas finanšu stabilitācijas mehānisma (EFSM) vai maksājumu bilances (MB) mehānisma, bet nav paredzēts palielināt līdzekļu kopējo apjomu, kuru, īstenojot Eiropas Savienības kohēzijas politiku, tām piešķir plānošanas periodā no 2007.–2013. gadam.

1.2 EESK atbalsta minēto priekšlikumu.

1.3 EESK tomēr pauž nožēlu par to, ka Komisija, pamatojoties uz paziņojumu **“Reģionālās politikas ieguldījums stratēģijā “Eiropa 2020” paredzētajā gudrā izaugsmē”** (COM(2010) 553), nav gājusi tālāk un ierosinājusi izveidot finansēšanas mehānismu (ES piešķirtu 100 % līdzekļu) inovācijas un pētniecības un izstrādes projektiem, kas sniegtu īpašu labumu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) un sekmētu dažu stratēģijā “Eiropa 2020” izvirzīto mērķu sasniegšanu.

2. Pamatojums

2.1 Saskaņā ar Komisijas priekšlikumu sešām valstīm, kas pašlaik saņem atbalstu no Eiropas finanšu stabilitācijas mehānisma (EFSM) vai maksājumu bilances mehānisma, būs jāpiešķir mazāk līdzekļu projektiem, kuriem tām jāpiešķir līdzfinansējums, īstenojot ES kohēzijas politiku. Tāpēc tām nebūs jāmeklē tik daudz līdzekļu valsts līdzfinansējumam un laikā, ka šo valstu budžetos stāvoklis ir ļoti sarežģīts, šāds risinājums būtiski sekmēs grūtībās nonākušās ekonomikas atveseļošanos minētajās valstīs.

2.2 Komiteja piekrīt, ka ļoti svarīgi ir vairogt labklājību un uzlabot konkurētspēju tajās dalībvalstīs, kuras krīze skārusi visvairāk, un tāpēc atbalsta iepriekš minēto priekšlikumu.

2.3 Komisija 2010. gada oktobrī pieņēma paziņojumu "Reģionālās politikas ieguldījums stratēģijā "Eiropa 2020" paredzētajā gudrā izaugsme" (COM(2010) 553), kurā skaidri norādīts, ka svarīgi ir attīstīt inovāciju un pētniecību un izstrādi visā Eiropas Savienībā, un uzsvērts, cik svarīga nozīme šajā ziņā var būt reģionālajai politikai. Paziņojumā arī uzsvērts, ka inovācijai paredzētais finansējums līdz šim izmantots ar diezgan lielu kavēšanos. Tāpēc kā neizmantota iespēja vērtējams tas, ka minētajā priekšlikumā nav paredzēts, ka Savienība var piešķirt līdz pat 100 % finansējuma inovācijas projektiem, kas jo īpaši sniegtu labumu mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 attiecībā uz dažiem noteikumiem, kas skar finanšu pārvaldību dalībvalstīs, kurām ir vai kuras apdraud lielas grūtības, kas saistītas ar to finansiālo stabilitāti”

COM(2011) 481 galīgā redakcija – 2011/0209 (COD)

(2012/C 24/18)

Galvenais ziņotājs: **SMYTH kgs**

Eiropas Savienības Padome 2011. gada 13. septembrī un Eiropas Parlaments 2011. gada 5. oktobrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 42. un 43. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 attiecībā uz dažiem noteikumiem, kas skar finanšu pārvaldību dalībvalstīs, kurām ir vai kuras apdraud lielas grūtības, kas saistītas ar to finansiālo stabilitāti”

COM(2011) 481 galīgā redakcija – 2011/0209 (COD).

Komitejas Birojs 2011. gada 20. septembrī uzdeva Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē) iecēla SMYTH kgu par galveno ziņotāju un ar 90 balsīm par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK ir iepazinies ar Komisijas priekšlikumu grozīt Regulas Nr. 1698/2005 70. pantu, kas paredz iespēju palielināt maksājumus tām dalībvalstīm, ko skārusi krīze un kas saņem finansiālu atbalstu no Eiropas finanšu stabilizācijas mehānisma (EFSM) vai maksājumu bilances (MB) mehānisma, bet neparedz palielināt līdzekļu kopējo apjomu, kuru, īstenojot Eiropas Savienības kohēzijas politiku, tām piešķir plānošanas periodā no 2007.–2013. gadam.

1.2 EESK atbalsta minēto priekšlikumu.

2. Pamatojums

2.1 Minētajā priekšlikumā paredzēts ieviest īpašus noteikumus Regulā 1698/2005 (EK), lai varētu palielināt ELFLA

ieguldījumu likmi, kas piemērojama minēto dalībvalstu lauku attīstības programmām, līdz 95 % no attaisnotajiem valsts izdevumiem reģionos, kas tiesīgi to saņemt saskaņā ar Konverģences mērķi, attālākajiem reģioniem un nelielajām Egejas jūras salām un līdz 85 % no attaisnotajiem valsts izdevumiem citos reģionos. Minētie noteikumi, kas būs spēkā tik ilgi, kamēr attiecīgās dalībvalstis saņems atbalstu no iepriekš minētajiem mehānismiem, nodrošinās šīm dalībvalstīm papildu finanšu resursus, tā atvieglojot programmu turpmāko īstenošanu vietējā līmenī. Tāpēc šīm dalībvalstīm nebūs jāmeklē tik daudz līdzekļu valsts līdzfinansējumam un laikā, kad šo valstu budžetos stāvoklis ir ļoti sarežģīts, šāds risinājums būtiski sekmēs grūtībās nonākušās ekonomikas atveseļošanu minētajās valstīs.

2.2 Komiteja piekrīt, ka ļoti svarīgi ir vairogt labklājību un uzlabot konkurētspēju tajās dalībvalstīs, kuras krīze skārusi visvairāk, un tāpēc atbalsta iepriekš minēto priekšlikumu.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1198/2006 par Eiropas Zivsaimniecības fondu attiecībā uz dažiem noteikumiem par finanšu pārvaldību dalībvalstīs, kurām ir vai kuras apdraud lielas grūtības, kas saistītas ar to finansiālo stabilitāti”

COM(2011) 484 galīgā redakcija – 2011/0212 (COD)

(2012/C 24/19)

Galvenais ziņotājs: **SMYTH kgs**

Eiropas Savienības Padome 2011. gada 6. septembrī un Eiropas Parlaments 2011. gada 29. septembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1198/2006 par Eiropas Zivsaimniecības fondu attiecībā uz dažiem noteikumiem par finanšu pārvaldību dalībvalstīs, kurām ir vai kuras apdraud lielas grūtības, kas saistītas ar to finansiālo stabilitāti”

COM(2011) 484 galīgā redakcija – 2011/0212 (COD).

Komitejas Birojs 2011. gada 20. septembrī uzdeva Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē) iecēla SMYTH kgu par galveno ziņotāju un ar 91 balsi par, 2 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK pieņem zināšanai Komisijas priekšlikumu grozīt Regulu Nr. 1198/2006, ar ko paredzēts palielināt maksājumus valstīm, kuras skārusi krīze un kuras saņem palīdzību no Eiropas finanšu stabilitātes mehānisma (EFSM) vai no maksājumu bilances (MB) mehānisma, prioritārajos virzienos spēkā esošajām līdzfinansējuma likmēm piemērojot palielinājumu 10 procentpunktu apmērā laikā, kamēr uz tām attiecas atbalsta mehānismi. Tomēr atbilstoši Savienības kohēzijas politikai 2007–2013. gada plānošanas periodam paredzētais kopējais piešķirums netiek palielināts.

1.2 EESK atbalsta minēto priekšlikumu.

2. Pamatojums

2.1 Saskaņā ar Komisijas priekšlikumu sešām valstīm, uz kurām attiecas EFSM un MP, būtu jāiegulda mazāk līdzekļu projektos, kurus tās līdzfinansē atbilstoši ES kohēzijas politikai. Līdz ar to minētajām valstīm laikā, kad uz to budžetiem tiek izdarīts ievērojams spiediens, būtu jānodrošina mazāks līdzfinansējums, kas var būtiski palīdzēt atveseļot grūtībās nonākušās ekonomikas.

2.2 Komiteja piekrīt, ka ir svarīgi veicināt krīzes visvairāk skarto valstu labklājību un konkurētspēju, un tādēļ atbalsta iepriekš minēto priekšlikumu.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par tiešsaistes azartspēlēm iekšējā tirgū”

COM(2011) 128 galīgā redakcija

(2012/C 24/20)

Ziņotājs: **MALLIA kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 24. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Zaļā grāmata par tiešsaistes azartspēlēm iekšējā tirgū”

COM(2011) 128 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 3. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 126 balsīm par, 4 balsīm pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Ar zaļo grāmatu uzsākot apspriešanos, Komisija vēlas iegūt labāku pārskatu par tiešsaistes azartspēļu jomu, kas strauji paplašinās, kam ir pārrobežu raksturs un ko reglamentē dažādās dalībvalstīs atšķirīgi valstu tiesību akti.

1.2 EESK konstatē, ka ES dalībvalstīm ir daudz kopīgu mērķu, piemēram, cīņa pret nelegālām azartspēlēm, patērētāju aizsardzība, sabiedriskās kārtības nodrošināšana un sabiedriski derīgo pasākumu finansēšana (pozitīvi mērķi).

1.3 Patērētāju aizsardzība ir viena no jomām, kurā ES var sniegt pievienoto vērtību iedzīvotājiem. ES uzdevums būtu izstrādāt ES tiesisko regulējumu, t.i., visiem Eiropas Savienībā licencētiem organizatoriem saistošus ES tiesību aktus par patērētāju aizsardzību. Tādā veidā varētu radīt patērētāju aizsardzības minimālo (bet ne zemu) standartu kopumu. Taču valstu valdībām vajadzības gadījumā arī turpmāk jābūt tiesīgām noteikt augstākus patērētāju aizsardzības standartus savos valstu tirgos. Vienam no dalībvalstu pieņemto tiesību aktu mērķiem jo īpaši jābūt azartspēļu atkarības novēršanai.

1.4 Lai cīnītos pret krāpšanu, identitātes zādzību, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un citiem kriminālnoziedzīgiem, vajadzīga ciešāka dalībvalstu sadarbība ES līmenī. EESK aicina izveidot oficiālu struktūru dalībvalstu atbildīgo iestāžu sadarbībai ES līmenī. Katrai dalībvalstij vajadzētu izstrādāt un darīt pieejamu citām valstīm to azartspēļu organizatoru sarakstu, kas ir licencēti attiecīgajā dalībvalstī, un paplašināt direktīvas par nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu⁽¹⁾ darbības jomu, līdzās spēļu namiem jeb kazino iekļaujot citus tiešsaistes azartspēļu veidus un tādējādi piešķirot valstu iestādēm plašākas pilnvaras noziedzīgo darbību apkarošanai.

1.5 Azartspēļu pieejamība var novest pie atkarības no azartspēlēm. EESK ierosina Komisijai veikt pētījumu visā ES, lai

pilnībā apzinātu, kādas raksturīgas īpašības piemīt atkarībai no azartspēlēm. Pēc minētā pētījuma jāievieš atbilstīgi, tostarp profilaktiski, pasākumi. Tāpēc Komiteja iesaka daļu nodokļu ieņēmumu veltīt azartspēļu atkarības profilaksei un ārstēšanai.

1.6 Lai nodrošinātu nepilngadīgo un citu apdraudēto personu efektīvu aizsardzību, EESK aicina ieviest stingrus noteikumus, ar ko aizliedz reklamēt nepilngadīgajiem paredzētas azartspēles vai raidīt reklāmas, kurās piedalās nepilngadīgie vai personas, kas nav sasniegušas valstī noteikto vecumu azartspēļu spēlēšanai.

1.7 Šajā jomā situācija pašlaik ir tāda, ka neatļautus azartspēļu pakalpojumus sniedz gan nelicencēti organizatori (zaļajā grāmatā dēvēti par nelikumīga vai “melnā” tirgus dalībniekiem), gan arī vienā dalībvalstī licencēti organizatori, kuri, lai gan viņu rīcībā nav vajadzīgās atļaujas, piedāvā pakalpojumus patērētājiem citā dalībvalstī (zaļajā grāmatā dēvēti par “pelēkā” tirgus dalībniekiem). Lai joma attīstītos saskaņoti un varētu apvienot sabiedriski derīgos mērķus ar iekšējā tirgus principiem, nepieciešama lielāka tiesiskā noteiktība.

1.8 Dalībvalstu rīcībā ir daudz dažādu veidu, kā finansēt sabiedriski derīgus pasākumus. EESK piekrīt tam, ka principā zināma daļa ienākumu vai nodokļu, kas iegūti no azartspēlēm, tiek tieši nodoti sportam vai citai sabiedriski derīgai darbībai.

1.9 EESK pievienojas Secinājumiem par azartspēļu un derību tiesisko regulējumu ES dalībvalstīs, kurus pieņēma Konkurētspējas padome 2010. gada 10. decembrī.

1.10 EESK iesaka Komisijai pārbaudīt, kā pārrobežu piedāvājums ietekmē sportam paredzēto finansējumu un vai šāds finansējums nonāk līdz vietējā līmeņa sporta pasākumiem, un ierosināt konkrētus pasākumus šāda finansējuma nodrošināšanai sporta jomā.

⁽¹⁾ Direktīva 2005/60/EK, OV L 309, 25.11.2005.

1.11 Dalībvalstis izmanto profilaktiskus un represīvus pasākumus nelegālo tiešsaistes azartspēļu piedāvājuma novēršanai. Nelegālo piedāvājumu izplatīšanās liecina, ka tādi pasākumi nav pietiekami efektīvi. Tādēļ EESK uzskata, ka ir jāizstrādā un jāievieš pārkāpumu un sodu sistēma, kas nodrošina noteikumu efektīvu piemērošanu, nosakot arī tādas sankcijas kā darbības apturēšana un informācijas sabiedrības pakalpojumiem izmantoto kanālu, kuri dod iespēju piedāvāt nelegālās azartspēles, slēgšana, kā arī jebkādu attiecīgās darbības īstenošanai lietoto elementu konfiscēšana un iznīcināšana.

1.12 Administratīvajām iestādēm un sociālajiem partneriem vajadzēs paredzēt garantijas, lai nodrošinātu, ka tiešsaistes azartspēļu iniciatīvas nekādā veidā neietekmē nodarbinātību reālajā vidē notiekošo azartspēļu nozarē.

2. Ievads

2.1 EESK atzinīgi vērtē zaļo grāmatu par tiešsaistes azartspēlēm, jo tā ir laba iniciatīva pragmatiskām un padziļinātām pārdomām par šīs jomas nākotni Eiropā. Tādēļ EESK aicina ES steidzami veikt padziļinātu izpēti, lai novērtētu iespējamo ietekmi uz nodarbinātību azartspēļu nozarē gan publiskajā, gan privātajā sektorā.

2.2 Ar zaļo grāmatu uzsāktā Komisijas apspriešanās paredzēta, lai izvērstu dialogu par tiešsaistes azartspēlēm un tādējādi gūtu labāku pārskatu par specifiskajiem jautājumiem, kas rodas, palielinoties gan legālu, gan nelegālu ("melns" un "pelēkais" tirgus) tiešsaistes azartspēļu pakalpojumu piedāvājumam, kurš paredzēts ES dalībvalstīs dzīvojošiem patērētājiem. Ņemot vērā minēto pakalpojumu īpašības, to sniegšanu bieži vien nevar kontrolēt valdība tajā valstī, kuras iedzīvotājiem tiek piedāvātas minētās spēles.

2.3 Zaļā grāmata ir arī atbilde uz Eiropas Parlamenta 2009. gada 10. marta rezolūciju par tiešsaistes azartspēļu integritāti ⁽²⁾ un ir minēta Padomes 2010. gada 10. decembra secinājumos par azartspēļu un derību tiesisko regulējumu ES dalībvalstīs ⁽³⁾.

2.4 Azartspēļu tiesiskais regulējums ir atšķirīgs ES teritorijā, un daudzās ES dalībvalstīs tas pašlaik tiek pārskatīts, lai ņemtu vērā to, ka tiešsaistes segments šajā tirgū iegūst aizvien lielāku pārrobežas dimensiju.

2.5 Komisija, uzsākot apspriešanos, vēlas pirmām kārtām iegūt faktisko informāciju par pašreizējo stāvokli ES tiešsaistes azartspēļu jomā. Apspriešanās mērķis ir gūt skaidru priekšstatu gan par sabiedrības un sabiedriskās kārtības problēmām, kas rodas tiešsaistes azartspēļu pakalpojumu sniegšanas dēļ Eiropas Savienībā, gan arī par tiesiskām un tehniskām problēmām.

⁽²⁾ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2009-0064+0+DOC+XML+V0//LV>

⁽³⁾ http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/intm/118398.pdf (nav pieejams latviešu valodā).

2.6 EESK aicina ES iestādes, īpaši Komisiju, steidzami risināt problēmu, ko rada konkurences izkropļojumi, proti, kad uzņēmumi, kas nav reģistrēti tiešsaistes azartspēļu izmantotāju dzīvesvietas valstī, savā reģistrācijas valstī izmanto zemu nodokļu režīma un nelielu sociālo iemaksu priekšrocības.

Paralēli iepriekš minētajam EESK aicina Komisiju un dalībvalstis uzsākt arī agresīvu cīņu pret nelegālajiem organizatoriem ("melno tirgu"), uz kuriem attiecināms vislielākais skaits krāpšanas, nelegāli iegūtu līdzekļu legalizēšanas un citu noziedzīgu darbību gadījumu.

3. Sabiedriski derīgie mērķi

3.1 EESK uzskata, ka ļoti svarīgi ir nodrošināt zaļajā grāmatā minēto sabiedriski derīgo mērķu aizsardzību, jo īpaši patērētāju aizsardzību pret krāpšanu, azartspēļu izraisītām problēmām un atkarību un tās kaitīgo ietekmi uz veselību, un pret pārmērīgām parādsaistībām. Azartspēļu attīstības pamatā jābūt dalībvalstu izsniegtām valsts līmeņa atļaujām, lai garantētu sabiedriskās kārtības ievērošanu, apkarotu krāpšanu, novērstu atkarības rašanos, aizsargātu nepilngadīgo tiesības un nodrošinātu azartspēļu dalībnieku tiesības.

3.2 Šajā sakarā EESK konstatē, ka ES dalībvalstīm ir daudz kopīgu mērķu, piemēram, cīņa pret nelegālām azartspēlēm, patērētāju aizsardzība (spēlmaņi, nepilngadīgie un apdraudētās grupas, cīņa pret atkarību), sabiedriskās kārtības saglabāšana (krāpšanas, nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un citu kriminālnoziedzumu novēršana), sabiedriski derīgu pasākumu finansēšana (pozitīvi mērķi) un tiešsaistes azartspēļu nozarē un visos citos azartspēļu veidos strādājošo aizsardzība.

3.3 Ņemot vērā tiešsaistes azartspēļu īpašo raksturu un to saikni ar sociālajiem, sabiedriskās kārtības un veselības aprūpes aspektiem, EESK saskaņā ar Tiesas praksi uzsver, ka, kamēr Kopienā nav notikusi saskaņošana, dalībvalstīm ir izvēles iespējas ⁽⁴⁾, lai regulētu un uzraudzītu savus azartspēļu tirgus atbilstīgi savām tradīcijām un kultūrai. Tomēr ierobežojošajiem pasākumiem, ko tās nosaka, jābūt saskaņā ar Tiesas praksē piemēroto proporcionalitātes principu ⁽⁵⁾.

3.4 Tomēr ir daži mērķi, kurus dalībvalstis vienas pašas nevar pietiekamā mērā sasniegt un kuru īstenošanai rīcība ES līmenī varētu dot nepārprotamu pievienoto vērtību.

3.5 Tā kā minētie mērķi ir kopīgi visām dalībvalstīm, EESK iesaka veicināt paraugprakses apmaiņu starp dalībvalstīm. Šajā sakarā EESK konstatē, ka gan valsts, gan komerciāli azartspēļu organizatori ir īstenojuši virkni pašregulācijas iniciatīvu. EESK tomēr uzsver, ka nozares pašregulējums var vienīgi papildināt, nevis aizstāt normatīvos aktus. Tādēļ EESK uzskata, ka ES

⁽⁴⁾ 2011. gada 30. jūnija spriedums lietā C-212/08 *Zeturf* (prejudiciāls nolēmums), 39. punkts.

⁽⁵⁾ *Placanica* u.c., 48. punkts. *Liga Portuguesa* u.c., 59. punkts.

iestādēm, pilnībā rēķinoties ar subsidiaritātes principu, būtu vienlaicīgi jācenšas minētajos kopīgajos mērķos iekļaut Eiropas dimensiju.

3.6 Patērētāju aizsardzība ir viena no jomām, kurā sevišķi ES var patiešām sniegt pievienoto vērtību iedzīvotājiem. EESK uzskata, ka ES uzdevums būtu izstrādāt ES tiesisko regulējumu, t.i., visiem Eiropas Savienībā licencētiem organizatoriem saistošus ES tiesību aktus par patērētāju aizsardzību. Tādā veidā varētu radīt patērētāju aizsardzības minimālo (bet ne zemu) standartu kopumu. Minimālās aizsardzības ietvaros būtu jāapņemas tādi aspekti kā azartspēļu izraisīto problēmu novēršanas vajadzība, laimes spēļu un azartspēļu spēlēšanai pieļaujamā vecuma robežas noteikšana, kredīta izmantošanas aizliegums, kā arī aizliegums jebkādā veidā reklamēt nepilngadīgajiem paredzētas azartspēles vai raidīt reklāmas, kurās piedalās nepilngadīgie vai personas, kas nav sasniegušas pieļaujamo vecumu. Taču valstu valdībām vajadzības gadījumā arī turpmāk būs tiesības noteikt augstākus patērētāju aizsardzības standartus savas valstu tirgos.

3.6.1 Patērētājiem visā ES tirgū jāspēj atšķirt nelegālas tīmekļa vietnes no tādām, kuras saņēmušas kādas ES dalībvalsts atļauju. Tādēļ EESK iesaka visām ES dalībvalstīm noteikt prasību ikvienam organizatoram, kas darbojas, izmantojot attiecīgās valsts licenci, savas tīmekļa vietnes sākumā, labi redzamā un noteiktā vietā izvietot interaktīvu logotipu, kurš apliecinātu, ka attiecīgais organizators ir licencēts. Logotips būtu jāizmanto visās dalībvalstīs, un tā dizainā vajadzētu būt kopīgām iezīmēm, kas to ļautu viegli atpazīt visā Eiropas Savienībā. Tomēr tajā arī skaidri jānorāda izcelsmes valsts, kas piešķirusi attiecīgo licenci. Eiropas Komisijai būtu jāuzņemas atbildība par šā pasākuma īstenošanu.

3.7 EESK pauzē vēlmi, ka katrā dalībvalstī tiek izveidota neatkarīga struktūra, kas būtu atbildīga par iepriekšējā 3.6. punktā minēto tiesību aktu par patērētāju aizsardzību uzraudzību un efektīvu piemērošanu. ES tiesību akti par patērētāju aizsardzību būtu jāievieš vienlaikus ar informatīvu kampaņu, kas jāīsteno visās dalībvalstīs. Valsts iestādēm katrā dalībvalstī būtu jāpieprasā, lai azartspēļu organizatori redzamā vietā novietotu valsts piešķirtas atļaujas numuru, kas ļauj attiecīgo organizatoru atpazīt, kā arī lai patērētāju sūdzības izskatītu saskaņā ar valsts tiesību aktiem patērētāju tiesību jomā un saskaņā ar attiecīgā domicila tiesas nolēmumiem.

3.8 Atbildīga azartspēļu politika nozīmē azartspēļu organizēšanu, ievērojot uzņēmumu sociālās atbildības vispārēju politiku, uzskatot azartspēles par sarežģītu procesu, kurā jāapvieno preventīvi, izpratnes veidošanas, intervences un kontroles pasākumi, kā arī pasākumi jebkādas kaitīgās ietekmes novēršanai, ietverot šādus aspektus:

— pietiekama uzmanība riska grupām;

— nepieciešamās informācijas sniegšana, lai sabiedrības locekļi varētu izdarīt apzinātu izvēli par iesaistīšanos azartspēlēs, attieksmē pret azartspēlēm sekmējot mērenību, atbildību un pieeju, kas nerada atkarību;

— ņemot vērā katras spēles īpatnības un tajā izmantotās metodes, informēt par aizliegumu azartspēlēs iesaistīties nepilngadīgajiem un personām, kuras izteikušas nepārprotamu lūgumu nepieļaut viņu dalību.

3.9 EESK konstatē, ka vairākas dalībvalstis ir apkopojušas uzticamus datus par atkarību no azartspēlēm, savukārt citas to nav izdarījušas. Dalībvalstīs ir veikta virkne empīrisku pētījumu, un to secinājumi atšķiras vai ir pat pretrunīgi. Skaidrs ir tas, ka azartspēļu pieejamība var novest pie atkarības no azartspēlēm. Savukārt šāda atkarība rada sociālas problēmas. Šis aspekts ir jāņem vērā ikreiz, kad izskata patērētāju aizsardzības politiku šajā jomā.

3.10 Tā kā jaunā tehnika ir pavērsusi jaunus ceļus nodarboties ar azartspēlēm, jāreķinās arī ar jaunajām iespējām, ko tiešsaistes līdzekļi ir radījuši cilvēkiem, piemēram, pensionāriem, māsaimniecēm un bezdarbniekiem, kuri lielāko dienas daļu pavada mājās. Jānodrošina, ka nepilngadīgie, rīcībnespējīgas personas un cilvēki, kam personīgās izvēles dēļ vai ar tiesas nolēmumu ir aizliegta pieeja spēlēm tiešsaistē, nevarētu piekļūt interaktīvajām spēlēm vai spēlēm tiešsaistē

3.11 EESK aicina veikt vispusīgu ES pētījumu, lai pilnībā apzinātu, kādas raksturīgas īpašības piemīt atkarībai no azartspēlēm gan tiešsaistes, gan tradicionālo azartspēļu jomā, un lai ES likumdevēja iestāde varētu efektīvi un attiecīgi reaģēt šīs problēmas risināšanai un novēršanai.

3.12 EESK uzskata, ka veids, kā efektīvi ierobežot nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu, ir dalībvalstu sadarbība nelegālu tiešsaistes azartspēļu izplatības apkarošanā Eiropas Savienībā. Tāpēc EESK prasa, lai dalībvalstis ieviestu efektīvus mehānismus šo mērķu sasniegšanai, kas neapšaubāmi pozitīvi ietekmēs nodokļu ieņēmumu pieaugumu.

3.13 Turklāt EESK ir pilnībā pārliecināta, ka jāpaplašina darbības joma direktīvai (kas attiecas uz nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu), līdzās spēļu namiem jeb kazino iekļaujot citus tiešsaistes azartspēļu veidus un tādējādi piešķirot valstu iestādēm plašākas pilnvaras šādu noziedzīgo darbību apkarošanai.

3.14 Attiecībā uz spēļu rezultātu iepriekšēju pasūtīšanu EESK uzskata, ka sportā jebkurā gadījumā jāslēdz godīgums. EESK konstatē, ka publiskie un daži privātie derību organizatori ir snieguši ieguldījumu attiecībā uz sporta derību godīguma nodrošināšanu, sportistu un sporta darbinieku izglītošanas programmām, kā arī sistēmām, kas ļauj ātri atklāt aizdomīgas derības un brīdināt par tām, un norāda, ka minēto pasākumu kvalitāte un dimensija atšķiras. EESK uzskata, ka vajadzīgs pamats, kas visām attiecīgajām ieinteresētajām personām ļautu darboties saskaņoti, lai minēto jautājumu risinātu visaptveroši un novērstu resursu dubultu izmantošanu. Šajā sakarā būtu jāievieš sistēma, kas ne tikai nodrošinātu atklāšanu, bet arī ļautu īstenot profilaktiskus, izglītojošus un īstenošanas pasākumus.

3.15 Noslēgumā zaļajā grāmatā runa ir arī par labas gribas un sabiedriski derīgu darbību, kā arī tādu pasākumu finansēšanu, uz kuriem balstās sporta derības tiešsaistē. EESK atbalsta sistēmu, kas daļu no azartspēlēm iegūto ienākumu ļautu novirzīt šādi darbībai un pasākumiem. EESK aicina Komisiju ierosināt konkrētus pasākumus šādu finansēšanas mehānismu saglabāšanai valstīs, kā atzīts Secinājumos par azartspēļu un derību tiesisko regulējumu ES dalībvalstīs, kurus pieņēma Konkurētspējas padome 2010. gada 10. decembrī. Turklāt, pēc EESK domām, nedrīkstētu pieļaut, ka šādu darbību izmanto, lai mazinātu azartspēļu negatīvo sociālo nozīmi un mudinātu spēlēt azartspēles, aizbaidinoties, ka tādējādi tiek atbalstīts labas gribas mērķis. EESK arī aicina dalībvalstis no nodokļiem gūto ienākumu daļu izmantot preventīviem un ārstnieciskiem pasākumiem gadījumos, kad iestājusies atkarība no azartspēlēm, kā arī nozarē strādājošo kvalifikācijas celšanai un pastāvīgai apmācībai.

4. Izveide un licencēšana

4.1 Pašlaik tiešsaistes azartspēļu joma ir sadrumstalota, jo dažādās ES dalībvalstīs to reglamentē atšķirīgi tiesību akti.

4.2 Viena no galvenajām problēmām, kas pastāv šajā jomā, ir tā, ka vienā vai vairākās dalībvalstīs licencēts organizētājs sniedz pakalpojumus patērētājiem citā dalībvalstī, lai gan viņam nav atļaujas, kura nepieciešama šajā konkrētajā dalībvalstī. Tādu piedāvājumu uzskata par neatļautu ⁽⁶⁾.

4.3 Savukārt no 2006. gada aprīļa līdz 2008. gada februārim Komisija nosūtīja 12 oficiāla paziņojuma vēstules 10 dalībvalstīm un septiņām no tām nosūtīja argumentētu atzinumu. Komisija 2010. gada 5. maijā izbeidza procedūras pret Itāliju un 2010. gada 24. novembrī izbeidza pienākumu neizpildes procedūru pret Franciju. Tā kā Komisija bija saņēmusi daudzas sūdzības par iespējamo Līguma pārkāpšanu, tā uzsāka pārkāpumu izmeklēšanas procesu saistībā ar pārrobežu ierobežojumiem azartspēļu pakalpojumu jomā, lai pārbaudītu, cik proporcionāli tie ir. EESK aicina Komisiju pieņemt izšķirošu lēmumu, kā rīkoties vēl neatrisinātajos gadījumos.

4.4 Ņemot vērā tiešsaistes azartspēļu īpatnības un juridisko statusu, virkne principu ir izstrādāta līdzšinējās tiesu prakses rezultātā. Azartspēles ietilpst LESD 56. panta darbības jomā, un tāpēc uz tām attiecas noteikumi par pakalpojumu sniegšanas brīvību.

4.5 Ņemot vērā, ka azartspēļu jomā līdz šim nav visā Savienībā saskaņotu noteikumu, dalībvalstīm ir rīcības brīvība, ⁽⁷⁾ kā regulēt minētos pakalpojumus, tostarp ierobežot organizatoru skaitu, piedāvāto spēļu veidus un apmēru.

4.6 Pamatojoties uz Tiesas noteikto praksi, organizatori, kas saņēmuši atļauju vienā dalībvalstī, drīkst sniegt pakalpojumus patērētājiem citās dalībvalstīs, ja vien šīs dalībvalstis nenosaka ierobežojumus, kurus pamato ar sevišķi svarīgām sabiedrības interesēm, piemēram, patērētāju aizsardzību vai vispārēju vājdzību saglabāt sabiedrisko kārtību.

4.7 Minētajiem ierobežojumiem jābūt proporcionāliem, nediskriminējošiem un jābūt daļai no konsekvēti un sistemātiski īstenotas politikas.

4.8 EESK konstatē, ka savstarpējas atzišanas princips nedarbojas azartspēļu jomā un, pēc dalībvalstu domām, tas, ka organizators likumīgi piedāvā azartspēles vienā dalībvalstī, varētu nebūt pietiekams arguments, ka citas dalībvalsts teritorijā patērētājiem tiks nodrošināta aizsardzība pret krāpšanas un kriminālnoziedzīguma risku, ņemot vērā iespējamās grūtības, ar kādām saskartos reģistrācijas dalībvalsts iestādes, novērtējot profesionālo kvalifikāciju un organizatoru godīgumu.

4.9 Ņemot vērā 4.8. punktā teikto, minētajā jomā nepārprotami vajadzīga lielāka tiesiskā noteiktība, lai joma attīstītos saskaņoti, ņemot vērā sabiedriskās kārtības mērķus un iekšējā tirgus principus. Zaļās grāmatas apspriešanai būtu jāsniedz nozīmīgs stimuls šajā virzienā.

4.10 EESK uzskata, ka azartspēļu reklāmas noteikumiem jābūt stingriem, lai nodrošinātu apdraudēto grupu, piemēram, nepilngadīgo, aizsardzību. Ļoti svarīgi ir noteikt reklāmas ierobežojumus, jo īpaši, lai novērstu nepilngadīgo un rīcībnespējīgu personu piekļuvi un tādu attēlu, ziņojumu un priekšmetu izmantošanu, kas var tieši vai netieši aizskart cilvēka cieņu vai pamattiesības un pamatbrīvības, kā arī, lai novērstu jebkāda veida rasu vai seksuālo diskrimināciju, aicinājumu uz vardarbību vai noziedzīgu darbību izdarīšanu.

5. Sports

5.1 Komisija vēlas pievērsties diviem ar sportu saistītiem jautājumiem: pirmkārt, vai sporta pasākumiem, kuru laikā tiek spēlētas azartspēles, būtu jāsaņem taisnīgi saimnieciski ieņēmumi no ar tiem saistītajām azartspēlēm, un, otrkārt, vai pastāv tā saucamais "parazītisma" risks.

5.2 EESK konstatē, ka dalībvalstīs ir daudz dažādu veidu, kā finansēt sabiedriski derīgas darbības. Dažu dalībvalstu tiesību aktos ir noteikts, ka, piemēram, zināma daļa ienākumu no valsts loterijas ir uzreiz paredzēta sportam un/vai citām sabiedriski derīgām darbībām. Citās dalībvalstīs daļu no nodokļiem, kas iegūti no azartspēlēm, valsts kase novirza dažādām izvēlētām sabiedriski derīgām darbībām.

5.3 EESK piekrīt tam, ka principā zināma daļa ienākumu vai nodokļu, kas iegūti no azartspēlēm, tiek tieši nodota sportam vai citām sabiedriski derīgām darbībām.

⁽⁶⁾ Zaļā grāmata (SEC(2011) 321 galīgā redakcija), 6. lpp.

⁽⁷⁾ 2011. gada 30. jūnija spriedums lietā C-212/08 *Zeturf* (prejudiciāls nolēmums), 39. punkts.

5.4 EESK konstatē, ka valsts/nacionālās loterijas un citas legālas azartspēles ir sniegušas lielu ieguldījumu sporta, it sevišķi tautas sporta, finansēšanā. EESK arī norāda, ka tiešsaistes azartspēļu piedāvāšana pārrobežu aspektā un derību pakalpojumi, ko sniedz konkrētai jurisdikcijai pakļauti organizatori, varētu negatīvi ietekmēt sporta un citu sabiedriski derīgu mērķu finansēšanu valstī ar citu jurisdikciju, ja minētie organizatori tur sniegtu pakalpojumus.

5.5 Tādēļ EESK ierosina Komisijai vispirms pārbaudīt, kā pārrobežu piedāvājums ietekmē šādu finansējumu un vai tas nonāk līdz vietējā līmeņa sporta pasākumiem, un tad ierosināt konkrētus pasākumus šāda finansējuma nodrošināšanai sporta jomā.

5.6 EESK pauž šaubas, vai būtu lietderīgi ieviest “sporta tiesības” vai tiesības uz taisnīgu atdevi. EESK uzskata, ka vajadzīgi sīkāki paskaidrojumi par to, ko nozīmē tiesības uz taisnīgu atdevi un vai tā rezultātā Eiropas līmenī tiks izveidotas jaunas intelektuālā īpašuma tiesības sporta pasākumiem.

5.7 Tādēļ EESK aicina Komisiju precizēt minēto tiesību, kā arī tām piemērojamā tiesiskā regulējuma būtību, darbības jomu un ietekmi.

5.8 Parazītisma problēma ir nodokļu jautājums, un tādēļ EESK uzskata, ka tā risināšana būtu jāatstāj dalībvalstu ziņā. EESK uzskata, ka taisnīgas pieejas koncepcija attiecībā uz atdevi būtu jāapspriež ar visām iesaistītajām pusēm un jāsakāro starp ES dalībvalstīm. Tas ir sarežģīts temats apspriešanai ES līmenī, tomēr padziļinātas debates zināmā brīdī ir noteikti vajadzīgas, lai novērstu nopietnus traucējumus jomas darbībā.

5.9 EESK ierosina Komisijai precizēt, vai patiešām pastāv saikne starp sporta jautājumiem, kas minēti zaļajā grāmatā, un godīgumu sportā vai arī tie ir dažādi jautājumi, kuri būtu jārisina atsevišķi. Turklāt Komisija varētu paskaidrot, vai tā uzskata, ka, ieviešot tiesības uz taisnīgu atdevi vai arī tā sauktās sporta tiesības, patiešām varētu nodrošināt godīgumu sportā.

6. Īstenošana

6.1 Vēl viens steidzami risināms jautājums ir nelegālu azartspēļu piedāvājums visā Eiropas Savienībā⁽⁸⁾, jo tas kaitē patērētāju aizsardzībai, sabiedriskajai kārtībai, kā arī sabiedriski derīgu mērķu finansēšanai.

6.2 Eiropas Savienībā patērētāju aizsargāšanā pret nelegāliem organizatoriem liela nozīme ir dalībvalstu sadarbībai. Tādēļ EESK uzskata, ka oficiāla regulatīvās sadarbības struktūra ES līmenī atvieglotu šādu sadarbību⁽⁹⁾. Katrai dalībvalstij vajadzētu izstrādāt un darīt pieejamu citām valstīm to azartspēļu organizatoru sarakstu, kas ir licencēti attiecīgajā dalībvalstī. Visiem šādiem sarakstiem vajadzētu būt pieejamiem Komisijai, dalībvalstīm, valstu regulējošām iestādēm un patērētājiem. Dalībvalstu sadarbībā būtu jāietver arī apmaiņa ar paraugprakses piemēriem.

6.3 EESK konstatē, ka par azartspēļu jomu nav datu un tāpēc nav iespējas atbilstīgi izanalizēt minēto jomu un tās īpašo attīstību. Ņemot vērā iepriekš teikto, EESK ierosina ES līmenī noteikt kopīgu datu vākšanas prasību, kas tiktu izvirzīta visām regulējošām struktūrām, kuras savukārt no visiem licenču turētājiem pieprasītu iesniegt vajadzīgos datus. Tos varētu apkopot ES līmenī. Būtu vēlams vākt arī informāciju par nelegālu tīmekļa vietņu apkarošanas pasākumiem, lai tādējādi izvērtētu valstu centienus cīņā pret “melno” tirgu.

6.4 Lai cīnītos pret nelegāliem organizatoriem, vajadzīgi efektīvi īstenošanas pasākumi. EESK uzskata, ka šajā jomā ir daudz trūkumu, kuru novēršanai vajadzīga dalībvalstu aktīvāka rīcība, tai skaitā pārkāpumu un sodu sistēmas ieviešana, lai neļautu nelegālo azartspēļu organizatoriem piedāvāt savus pakalpojumus tiešsaistē. Komiteja aicina Komisiju izskatīt iespēju ierosināt juridiski saistošu instrumentu, ar ko bankām, kredītkaršu izsniedzējiem un citiem maksājumu sistēmu dalībniekiem ES noteiktu pienākumu, nekavējot likumīgus darījumus, bloķēt darījumus starp saviem klientiem un azartspēļu nodrošinātājiem. Tas varētu iekļaut arī darbības bloķēšanu un informācijas sabiedrības pakalpojumiem izmantoto kanālu, kuri dod iespēju piedāvāt nelegālās azartspēles, slēgšanu, kā arī jebkādu attiecīgās darbības īstenošanai lietoto elementu konfiscēšanu un iznīcināšanu.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽⁸⁾ Sk. zaļās grāmatas pēdējo rindkopu 3. lappusē.

⁽⁹⁾ Dažas dalībvalstis brīvprātīgi piedalās Eiropas Azartspēļu regulējošo struktūru forumā (GREF) (<http://www.gref.net/>).

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

No specializētās nodaļas atzinuma tika svītrots šāds punkts, lai atspoguļotu pilnsapulcē pieņemto grozījumu, bet kas saņēma vairāk nekā vienu ceturto daļu nodoto balsu (Reglamenta 54. panta 4. punkts):

a) 4.11. punkts

“EESK aicina Komisiju izvērtēt prasības un nosacījumus, kas šobrīd ir noteikti valstu licencēs, un pārbaudes, kuras veic dažādās dalībvalstīs. Minētais izvērtējums ļautu izstrādāt kopīgus nosacījumus, kuru izpilde nebūtu jāapstiprina ikreiz, kad licences turētājs, kā licence ir derīga vienā Eiropas Savienības valstī, pieteiktos uz licenci citā valstī, un kuri nodrošinātu sabiedriski derīgo mērķu aizsardzību, kā sīki izklāstīts 2. punktā.”

Balsošanas par grozījumu rezultāti:

Par:	73
Pret:	46
Atturas:	18

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata “ES korporatīvās vadības satvars””

COM(2011) 164 galīgā redakcija

(2012/C 24/21)

Ziņotāja: **ANGELOVA kdze**Līdzziņotājs: **MEYNENT kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 5. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Zaļā grāmata “ES korporatīvās vadības satvars””

COM(2011) 164 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 3. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē), ar 168 balsīm par, 6 balsīm pret un 14 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas izstrādātās zaļās grāmatas mērķi, bet stingri iesaka ⁽¹⁾ izstrādāt precīzāku un noteiktāku korporatīvās vadības definīciju.

1.2 Zaļajā grāmatā izvirzīti patiešām svarīgi jautājumi. Atbildot uz tiem visiem, EESK vienmēr vēlētos citēt 2.14. punktā uzskaitītos labas korporatīvās vadības desmit principus un aicina Komisiju veikt attiecīgus pasākumus, lai nodrošinātu, ka visas uzņēmējdarbības ievēro minētos principus un 2.15. punktā uzskaitītos attiecīgos darbības noteikumus.

1.3 Tomēr, ņemot vērā valstu korporatīvās vadības modeļu lielās atšķirības, kā norādīts 2.4. punktā, EESK uzskata, ka ir ļoti sarežģīti rast visiem piemērotu risinājumu. Tiesību aktu īpašās iezīmes, tradīcijas, pieeja uzņēmējdarbībai un akcionāru uzvedības modeļi dalībvalstīs atšķiras, tādēļ ES līmenī ir ļoti sarežģīti izstrādāt stabilu likumīgu pamatu.

1.4 Lai gan EESK uzskata, ka lielāko daļu atbilžu uz Zaļajā grāmatā izvirzītajiem jautājumiem sniedz valstu korporatīvās vadības kodeksi, tas nemazina nepieciešamību papildu lēģislatīvus risinājumus ES līmenī, rūpīgi jāizvērtē ES līmenī attiecībā uz Zaļajā grāmatā izklāstītajiem jautājumiem un darbības jomām, lai uzlabotu korporatīvo vadību Eiropas Savienībā, stiprinot tiesību aktus un nesaistošos noteikumus.

1.5 EESK tomēr aicina Komisiju ievērot piesardzību, pieņemot lēmumu par reglamentējošām iniciatīvām. Šajā sakarā pirms jebkādu tiesību aktu izstrādes tiek ierosināts veikt rūpīgu ietekmes novērtējumu.

1.6 EESK uzsver: ja Komisija cenšas rast atbilstošas atbildes uz jautājumiem (no 16. līdz 25. jautājumam), tai būtu jāveic un jāpublicē detalizēts pētījums par nesenajiem attīstības virzieniem un tendencēm attiecībā uz akcionāru veidiem, struktūru un relatīvo nozīmīgumu, ņemot vērā piederošās daļas.

2. Ievads

2.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas visaptverošo iniciatīvu korporatīvās vadības uzlabošanai, kā norādīts vairākos dokumentos, un šis jautājums ir Komisijas reformu programmas centrā ⁽²⁾. Šajā atzinumā izklāstīta un papildināta EESK nostāja attiecībā uz Eiropas Komisijas līdz šim publicētajiem dokumentiem ⁽³⁾.

2.2 Zaļās grāmatas mērķis ir korporatīvās vadības uzlabošana Eiropas Savienībā, optimizējot tiesību aktus un “ieteikuma tiesību” (“soft law”) sistēmu. Tajā uzdoti 25 jautājumi, kas sadalīti trijās daļās: par direktoru padomes sastāvu un tās darbību, akcionāru lomu un ES korporatīvās vadības pamatā esošā principa “izpildi vai paskaidro” piemērošanu.

⁽²⁾ Līdz ar divām zaļajām grāmatām, proti, COM(2010) 284 galīgā redakcija un COM(2011) 164 galīgā redakcija, Komisija ir publicējusi vairākus dokumentus par korporatīvās vadības jautājumiem (piemēram, COM(2010) 561 galīgā redakcija, COM(2010) 579 galīgā redakcija). Šis jautājums ir iekļauts arī Komisijas primārajā tiesību aktā “Ceļā uz aktu par vienoto tirgu”, (COM(2010) 608 galīgā redakcija).

⁽³⁾ OV C 84, 17.03.2011., 13. lpp., OV C 248, 25.08.2011., 92. un 101. lpp.

⁽¹⁾ OV C 84, 17.03.2011., 13. lpp.

2.3 Atbildot uz zaļajā grāmatā uzdotajiem jautājumiem, EESK norāda uz uzņēmuma augstākstāvošo padomi — vai tā būtu direktoru padome vai uzraudzības padome. Komisijai vairāk būtu jāņem vērā viena un divu līmeņu sistēmu īpašās iezīmes. Izvairoties no šī jautājuma un norādot nebūtisku (un kļūdainu ⁽⁴⁾) atšķirību starp direktoru padomi un uzraudzības padomi, Komisija neņem vērā sistēmu daudzveidību Eiropā.

2.4 EESK aicina Komisiju ņemt vērā korporatīvās vadības esošo sistēmu atšķirības.

2.4.1 Britu korporatīvās vadības sistēmu raksturo īpaša “akcionāru vērtības” koncepcija, akciju tirgum ir būtiska nozīme uzņēmumu finansēšanā un ārējās korporatīvās kontroles nodrošināšanā. Uzņēmumiem ir vienotas valdes sistēma un parasti ļoti zems īpašumtiesību koncentrēšanas līmenis.

2.4.2 Tai pašā laikā saskaņā ar korporatīvās vadības t.s. “ģermāņu modeli” uzņēmumu uzskata par dažādu dalībnieku partnerību, un viņiem ir “līkmes” uzņēmuma darbībā. Papildus akcionāru vērtības maksimālai palielināšanai uzņēmumiem ir plašāks dažādu stratēģisko mērķu kopums. Bankas finansējums ir daudz nozīmīgāks uzņēmumu kapitāla palielināšanai nekā kapitāla tirgi. Bieži vien bankām ir būtiska atklāta līdzdalība, tās veic finanšu pakalpojumus, sniedz konsultāciju pakalpojumu, kā arī pārstāv akcionārus uzņēmumu padomēs. Ārējais tirgus korporatīvās kontroles nodrošināšanai gandrīz praktiski nepastāv liela apjoma bloķētas līdzdalības un savstarpējo kapitāla daļu dēļ. Vadības lēmumu pieņemšanu pastiprina akcionāru tiešā ietekme divlīmeņu sistēmā, kur papildus akcionāriem ir pārstāvētas ieinteresētās personas ⁽⁵⁾.

2.4.3 “Latīņu” korporatīvās vadības modelis atrodas vidū abiem iepriekš minētajiem modeļiem, bet ir tuvāks “ģermāņu” modelim. Tam ir abu modeļu raksturīgās iezīmes, bet atšķirību rada valsts īpašuma un lielo ģimenes uzņēmumu būtiskā nozīme. Pēc komunistiskā režīma sabrukuma un pārejā uz tirgus ekonomiku jaunajās ES dalībvalstīs Centrāleiropā un Austrumeiropā sāka veidoties jauns modelis. Šis modelis nav viendabīgs: dažās reģiona valstīs tiek uzsvērta akcionāru vērtība, savukārt citās izmanto kontinentālajiem modeļiem līdzīgus, galvenokārt uzsverot ieinteresēto pušu nozīmi ⁽⁶⁾. Īpaša kopīga

iezīme ir salīdzinoši lielā darbinieku līdzdalība, ņemot vērā privatizācijas procesu laikā, kad kapitāla tirgi ir samērā neattīstīti.

2.5 EESK atzinīgi vērtē zaļās grāmatas mērķi, bet brīdina, ka Komisijas korporatīvās vadības definīcija nav visaptveroša; EESK uzskata, ka tā būtu jāpapildina, un ierosina precīzāku un vispārīgāku koncepciju ⁽⁷⁾. EESK īpaši aicina Komisiju ņemt vērā, ka korporatīvās vadības galvenais mērķis ir kompānijas izdzīvošanas un izaugsmes ilgtspējīga nodrošināšana. Šajā nolūkā valdei jāattaisno akcionāru pamatotās cerības, vienlaikus izpildot ieinteresēto pušu — patērētāju, partneru, līgumslēdzēju, piegādātāju un darbinieku ⁽⁸⁾ — pamatotās prasības.

2.6 EESK aicina Komisiju rūpīgi izpētīt un ņemt vērā jaunus akcionāru veidus un viņu relatīvo nozīmīgumu (saistībā ar turētajām akcijām) ES kapitāla tirgū, jo tradicionālie kontinentālie korporatīvās vadības veidi 90. gadu vidū būtiski mainījās. Ierobežojumu atcelšanas un finanšu tirgu globalizācijas rezultātā finanšu iestādes visā Eiropā aizvien vairāk izjūt pasaules mēroga konkurences spiediena ietekmi ⁽⁹⁾. Lielas privātās bankas un lielākie vadošie uzņēmumi vairs neīsteno ciešu sadarbību starp banku un uzņēmumu. Līdztekus banku un uzņēmumu sadarbības procesam kapitāla tirgiem ir aizvien lielāka nozīme uzņēmumu finansēšanā. Augošā konkurence produktu tirgos rada stimulus Eiropas uzņēmumiem sasniegt pietiekamu lielumu un tirgus ietekmi, galvenokārt izmantojot ārējās izaugsmes un maiņas darījumu stratēģijas ⁽¹⁰⁾. Būtiski ir tas, ka Eiropas biržu tirgos aizvien biežāk parādās ārvalstu (galvenokārt britu un amerikāņu) institucionālie ieguldītāji, piemēram, pensiju fondi, savstarpējie fondi un riska ieguldījumu fondi. Šādi ieguldītāji stingri atbalsta akcionāru vērtības maksimizāciju un izdara papildu spiedienu uz tradicionālajiem korporatīvās vadības modeļiem visā Eiropā, lai īstermiņa akcionāru īstermiņa intereses gūtu virsroku pār ieinteresēto pušu interesēm.

2.7 EESK atbalsta Komisijas kritisko pieeju jautājumam par kaitējumu, ko rada īstermiņa domāšana un pārmērīga riska uzņemšanās — tās ir divas būtiskas uzņēmumu vadības modeļa daļas, kuru nozīme pēdējos divdesmit gados ir pakāpeniski pieaugusi. EESK uzskata, ka uzņēmumiem jācenšas sniegt ilgtermiņa vērtību, izmantojot ilgtspējīgu politiku, un tādēļ bieži vien jāpapildina pašreizējais korporatīvās vadības satvars.

⁽⁴⁾ Termins “direktoru padome” šajā zaļajā grāmatā pamatā attiecas uz direktoru veikto uzraudzības funkciju, 5. lpp. Ja uzraudzības padomēm patiešām ir uzraudzības loma, tad direktoru padomēm var būt vadības loma, piedaloties stratēģisko lēmumu pieņemšanā (uzņēmumu apvienošana, pārņemšana, pārdošana, pirkšana).

⁽⁵⁾ Skatīt J. Weimer and J. Pape, *A Taxonomy of Systems of Corporate Governance, Theory Papers in Corporate Governance*, 7. (2.) sējums, 1999. gada aprīlis, Blackwell Publishers.

⁽⁶⁾ Skatīt: A. Vliegthart, *Transnational actors and the converging corporate governance regulation in ECE, Central and East European International Studies Association (CEEISA)*, 2006. gads.

⁽⁷⁾ OV C 84, 17.03.2011., 13. lpp.

⁽⁸⁾ Turpat, 2.4. punkts.

⁽⁹⁾ J. Fichtner, *Activist hedge funds and the erosion of Rhenish capitalism: The impact of impatient capital*, Working Paper Series Number 17 CCGES/CCEAE, 2009. gads.

⁽¹⁰⁾ M. Goyer, *Varieties of Institutional Investors and National Models of Capitalism: The Transformation of Corporate Governance in France and Germany*, *POLITICS & SOCIETY*, 34. sējums, 3. nr., 2006. gada septembris, 399.-430. lpp.

2.8 EESK atbalsta nepieciešamību pastiprināt korporatīvās vadības lomu, plānojot "pasākumus, lai nodrošinātu noturīgu izaugsmi un būvētu stingrāku starptautisko finanšu sistēmu" ⁽¹¹⁾. Labas korporatīvās vadības principu ievērošana neapšaubāmi sniedz labumu uzņēmumiem, ļaujot tiem efektīvāk pārvaldīt darbības procesus un riskus, sasniegt mērķus un vienlaikus sniegt ieguldījumu ES vispārējās labklājības izaugsme. Šāda politika palīdz patērētājiem iegūt atbildīgus produktus, balstoties uz taisnīgu tirdzniecību un atbilstošu informāciju. Jāsekmē un jāatbalsta korporatīvās vadības principu izplatīšana, izmantojot tiesību aktu sistēmu un "ieteikuma tiesības" attiecībā uz biržas sarakstos neiekļautiem uzņēmumiem.

2.9 EESK vēlas uzsvērt uzņēmumu sociālo funkciju iekļaujošā sabiedrībā un norāda, ka to pārvaldībā kā viens no pamatelementiem ir jāiekļauj sociāla atbildīguma princips.

2.10 EESK atzīst, ka dažos korporatīvās vadības modeļos darbinieku pārstāvji ir valdes locekļi un tieši veicina korporatīvo vadību. Neatkarīgi no minētās sistēmas uzņēmumu padomes un citi līdzdalības režīmi veicina darbinieku iesaistīšanos uzņēmuma darbībā. EESK ierosina minētos apsvērumus iekļaut EK dokumenta galīgajā redakcijā.

2.11 Neatkarīgi no tā, vai vērtēti pēc kapitāla apjoma, ieņēmumiem vai darbinieku skaita, sarakstā iekļautie uzņēmumi var būt dažāda lieluma, sākot no lieliem starptautiskiem uzņēmumiem un beidzot ar mikrouzņēmumiem un MVU. Debatēs par korporatīvo vadību galvenā uzmanība ir pievērsta lielākiem uzņēmumiem, ņemot vērā to saimniecisko un sociālo ietekmi neatkarīgi no to gūtajiem panākumiem vai ciestajām neveiksmēm. Labas korporatīvās vadības pasākumi būtu jāpielāgo MVU īpatnībām un vajadzībām. Tas ir jādara tādēļ, ka MVU ir ierobežoti resursi, jo īpaši administratīvie resursi un cilvēkresursi.

2.12 Plānojot pārmaiņas korporatīvās vadības paketē, EESK aicina Komisiju veikt rūpīgu ietekmes novērtējumu, ņemot vērā izdevumus, nepieciešamos cilvēkresursus un tiesību aktu reformas, lai nākamais priekšlikums būtu reāls ⁽¹²⁾. Šo mērķi vislabāk var sasniegt, ņemot vērā uzņēmumu lielumu, struktūru un nozīmīgumu, kā arī starptautisko grupu saimniecisko stāvokli.

2.13 Komisijas priekšlikuma galīgajā redakcijā jāparedz, ka biržas sarakstos iekļautie uzņēmumi (un paplašināšanas gadījumā arī neiekļautie uzņēmumi) var efektīvi darboties un saglabāt konkurētspēju, lai neapdraudētu ekonomikas izaugsmi un darba vietu izveidi ⁽¹³⁾.

2.14 EESK aicina Komisiju turpmākajos tiesību aktu priekšlikumos panākt līdzsvaru starp tiesību aktiem un "ieteikuma tiesībām" (*soft law*), ieskaitot rekomendācijas un korporatīvās vadības kodeksus. Tomēr EESK ir stingri pārliecināta, ka visi kodeksi būtu jābalsta uz zemāk minētajiem principiem, lai nodrošinātu kvalitatīvu korporatīvo vadību.

2.14.1 Korporatīvās vadības galvenais mērķis ir nodrošināt uzņēmuma izdzīvošanu un izaugsmi.

2.14.2 Uzņēmumu padomēm jārīkojas uzņēmuma interesēs atbilstoši akcionāru prasībām, ievērojot vienlīdzīgu attieksmi. Uzņēmumu padomēm būtu aktīvi jāiesaistās dialogā ar ieinteresētajām pusēm, lai varētu izpildīt minēto pušu prasības, nodrošinot uzņēmumam ilgtermiņa attīstību, radot bagātību un darba vietas.

2.14.3 Uzņēmumu padomēm vajadzētu būt atbildīgām par visu uzņēmuma darbību, ieskaitot stratēģisko vadību, galvenajiem darbības virzieniem, riska pārvaldību, uzņēmējdarbības plānošanu, efektīvu vadības uzraudzību un pārskatu sniegšanu.

2.14.4 Uzņēmumu padomju sastāvs būtu jāveido tā, lai apmierinātu prasības pēc īpašas kompetences atkarībā no konkrētās nozares, uzņēmējdarbības apjoma un uzņēmuma atrašanās vietas. Padomēs būtu jāievēro arī atbilstošs līdzsvars attiecībā uz pilnvarām, dzimumu, izpildītajiem, direktoriem, kuriem nav izpildvaras, kā arī jāņem vērā padomes locekļu sastāva interešu daudzveidība, lai uzņēmuma darbībai būtu plašāka perspektīva.

2.14.5 Padomes locekļiem būtu efektīvi jāpilda savi pienākumi, veltot tam pietiekami daudz laika un pūļu. Viņu pieņemto lēmumu pamatā vajadzētu būt precīzai, būtiskai un savlaicīgai informācijai.

2.14.6 Uzņēmuma padomei uzņēmums jāvada tā, lai nodrošinātu tā sekmīgu darbību un ņemtu vērā tā īpašnieku vai akcionāru un darbinieku, kā arī sabiedrības intereses. Tāpēc lēmumi būtu jāpieņem, pamatojoties uz patiesu, atbilstošu un aktuālu informāciju. Neatkarīgo direktoru patiesa neatkarība būtu jāgarantē, ierobežojot viņu secīgos pilnvaru periodus.

2.14.7 Uzņēmumiem būtu jāizstrādā pārredzama atalgojuma politika, kas jāakceptē akcionāriem. Uzņēmuma padomes locekļu atalgojums jānosaka, ņemot vērā izpildāmo uzdevumu apmērus, atbildību un uzņēmuma mērķu sasniegšanu, kā arī uzņēmuma saimniecisko stāvokli, un tam ir nepieciešama akcionāru piekrišana.

⁽¹¹⁾ G20 valstu finanšu ministru un centrālo banku vadītāju 2009. gada 5. septembra komunikē.

⁽¹²⁾ OV C 248, 25.08.2011., 101. lpp.

⁽¹³⁾ OV C 84, 17.03.2011., 13. lpp.

2.14.8 Uzņēmumiem precīzi un savlaicīgi būtu jāsniedz visa būtiskā informācija. Akcionāri jānodrošina piedalīties kopsapulcēs un apspriest korporatīvās vadības jautājumus gan savstarpēji, gan ar citām ieinteresētajām pusēm.

2.14.9 Uzņēmumiem būtu jācenšas īstenot labas korporatīvās vadības praksi, kā norādīts attiecīgajos valstu korporatīvās vadības kodeksos, kuros atspoguļota vietējās ekonomikas attīstības un tiesību aktu īpašās iezīmes.

2.15 EESK atbalsta šādus darboties spējīgus korporatīvās vadības noteikumus par direktoru padomes darbu, kuri iekļauti korporatīvās vadības kodeksos.

2.15.1 Monistiskas korporatīvās vadības struktūras gadījumā direktoru padomes priekšsēdētāja un uzņēmuma izpilddirektora funkcijām vajadzētu būt nošķirtām.

2.15.2 Jaunu direktoru iecelšanai padomē būtu jānosaka formāla, stingra un pārredzama procedūra.

2.15.3 Visiem direktoriem jāspēj atvēlēt pietiekami daudz laika uzņēmumam, lai efektīvi izpildītu savus pienākumus.

2.15.4 Visi direktori, viņiem pievienojoties padomei, būtu oficiāli jāievada amatā un viņiem regulāri būtu jāatjaunina un jāatsvaidzina prasmes un zināšanas.

2.15.5 Padomei būtu jāveic savas darbības un tās komiteju un direktoru darbības rezultātu formāls un stingrs gada novērtējums.

2.15.6 Būtu jāievieš formāla un pārredzama procedūra administratīvo darbinieku atlīdzības politikas noteikšanai.

3. Jautājumi

3.1 Ievads

1. jautājums. Vai ES korporatīvās vadības pasākumos ir jāņem vērā biržas sarakstos iekļauto uzņēmumu lielums? Kā? Vai ir jāievieš diferencēts un proporcionāls režīms mazajiem un vidējiem sarakstos iekļautajiem uzņēmumiem? Ja tā — vai ir kādas piemērotas definīcijas vai robežvērtības? Ja ir — lūdzam atbildēt uz turpmākajiem jautājumiem ieteikt, kā tās var pielāgot MVU.

Regulētajos Eiropas tirgos pārdod dažādu uzņēmumu vērtspapirus. Katram uzņēmumam ir savas īpatnības, ko nosaka dalībvalstu ekonomikas attīstības līmenis un jurisdikcija. Korporatīvo vadību ietekmē uzņēmumu lielums, struktūra un uzņēmējdarbības modelis. Tomēr, ņemot vērā dažādu ieinteresēto pušu likumīgās intereses un iesaistīšanos dažādos uzņēmumos, 2.13. punktā minētie korporatīvās vadības principi būtu jāpiemēro

visiem biržas sarakstā iekļautajiem uzņēmumiem. Dalībvalstu korporatīvās vadības kodeksi tam ir noderīgs pamats, un tādēļ tie ir arī efektīvs mehānisms uzņēmumu darbības uzraudzībai un kontrolei (parasti ar to nodarbojas tirgus regulators). EESK uzskata, ka būtu jāievieš diferencēts un proporcionāls režīms tiem sarakstos iekļautajiem MVU, kuru vērtspapirus netirgo regulēto tirgu augstākajos līmeņos.

2. jautājums. Vai ES līmenī būtu jāveic kādi korporatīvās vadības pasākumi attiecībā uz biržas sarakstos neiekļautiem uzņēmumiem? Vai ES būtu jāpievēršas tam, lai veicinātu brīvprātīgu kodeksu izstrādi un piemērošanu sarakstos neiekļautajiem uzņēmumiem?

Katrā dalībvalstī ir daudz nozīmīgu uzņēmumu, kuri nav iekļauti sarakstos. EESK uzskata, ka sabiedrībai tie var būt tikpat nozīmīgi kā sarakstos iekļautie uzņēmumi. Tomēr korporatīvās vadības pasākumi sarakstos neiekļautajiem uzņēmumiem ES līmenī šobrīd nav vajadzīgi, jo valstu komerclikumiem būtu jāregulē šo uzņēmumu pārvaldības kritiskie aspekti. Komisijai valstu līmenī būtu jānosver un jāsekmē brīvprātīgo kodeksu izstrāde un pieņemšana sarakstos neiekļautajiem uzņēmumiem, jo īpaši tiem, kuri ir ļoti nozīmīgi sabiedrībai, piemēram, valsts vai pašvaldību īpašumā esošiem uzņēmumiem⁽¹⁴⁾ un uzņēmumiem, kam ir ievērojama ietekme tirgū.

3.2 Direktoru padomes

3. jautājums. Vai ES būtu jācenšas nodrošināt, lai direktoru padomes priekšsēdētāja un galvenā izpilddirektora funkcijas un pienākumi būtu skaidri nošķirti?

EESK atbalsta direktoru padomes priekšsēdētāja un galvenā izpilddirektora funkciju un atbildības nošķiršanu, jo tādējādi padomes darbības tiek organizēta efektīvāk, radīta labāka kontroles sistēma un novērsta varas koncentrācija. Tomēr Komiteja uzskata, ka lēmums nošķirt vai nenošķirt šīs funkcijas un atbildību jāpieņem uzņēmumam (akcionāriem un direktoru padomei), un neatbalsta ES tiesību aktus, kuros noteikts pienākums veikt šādu nošķiršanu. Galīgais lēmums būtu jāpieņem atbilstoši uzņēmuma suverēnajai korporatīvās vadības politikai, jo ir mazi uzņēmumi, kuru padomēs locekļu skaits ir minimāls. ES līmenī stingri ieteicams ievērot šādu sadalījumu.

3.2.1 Padomes sastāvs

4. jautājums. Vai darbā pieņemšanas politikā konkrētāk jānosaka direktoru profils, ieskaitot priekšsēdētāju, lai nodrošinātu vajadzīgās prasmes un pietiekamu padomes daudzveidību? Ja tā — kā tas vislabāk sasniegams, un kādā vadības līmenī — valsts, ES vai starptautiskā līmenī?

⁽¹⁴⁾ ESAO ir izstrādājusi starptautisku standartu, lai palīdzētu valdībām uzlabot valsts īpašumā esošu uzņēmumu pārvaldību. Skatīt ESAO vadlīnijas par valsts uzņēmumu korporatīvo vadību, ESAO, 2005. gads.

Direktoru padomes sastāvā vēlams būtu ievērot atbilstošu līdzsvaru starp tās locekļu pieredzi, kompetenci, īpašajām zināšanām un daudzveidību, jo īpaši izvairoties no aklas sekošanas un piekrišanas un veicinot jaunu ideju rašanos. Šim nolūkam varētu ņemt vērā tādas faktorus kā ārvalstu locekļu plašāka pārstāvība, dzimumu līdzsvars un darba ņēmēju pārstāvība. Atbildot uz Zaļajā grāmatā "Finanšu iestāžu korporatīvā pārvaldība un atalgojuma politika" ⁽¹⁵⁾ uzdotu līdzīgu jautājumu EESK jau ir norādījis: veidojot direktoru padomi, ir vēlams analizēt konkrētai funkcijai vajadzīgās prasmes un pieredzi un pēc tam pieņemt šiem kritērijiem visatbilstošāko kandidātu. Svarīgi, lai direktoru padomē būtu godīgas, kompetentas un uzticamas personas, un par minētajām īpašībām ir jāņem vērā uzņēmumam.

5. jautājums. Vai būtu jāliek sarakstā iekļautajiem uzņēmumiem izpaust, vai tiem ir daudzveidības politika, un, ja ir, aprakstīt tās mērķus un galveno saturu un regulāri ziņot par paveikto?

Korporatīvās vadības kodeksi iesaka vai pieprasa atklāt informāciju, pamatojoties uz principu "ievēro vai paskaidro". Tādēļ būtu jānosaka, ka uzņēmumiem, kas ir pieņēmuši šādus kodeksus vai pievienojušies tādiem, ir pienākums izpaust informāciju, vai tiem ir daudzveidības politika. Pārējo uzņēmumu gadījumā informēšanu par daudzveidības politiku varētu popularizēt kā vienu no priekšrocībām, ko tie gūst, īstenojot pārredzamības un informācijas atklāšanas principu.

6. jautājums. Vai būtu jāliek sarakstā iekļautajiem uzņēmumiem nodrošināt labāku dzimumu līdzsvaru padomēs? Ja tā — tad kādā veidā?

EESK norāda pozitīvo aspektu, proti, sieviešu skaits ES korporatīvajā un sociālajā dzīvē neapšaubāmi ir palielinājies, un visās jomās ir līdzsvarota dzimumu pārstāvība atbilstoši Eiropas vērtību sistēmai ⁽¹⁶⁾. Šajā sakarā mēs norādām uz "Sieviešu un vīriešu līdztiesības stratēģiju 2010 – 2015" ⁽¹⁷⁾, Komisijas priekšsēdētāja vietnieces Viviane Reding kdzes ierosināto iniciatīvu attiecībā uz sieviešu pārstāvību valdē ⁽¹⁸⁾ un Eiropas Parlamenta 2011. gada 6. jūlija rezolūciju par sievietēm un uzņēmējdarbības augstākā līmeņa vadību ⁽¹⁹⁾.

EESK atzīst, ka sieviešu līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesā vēl aizvien nav pietiekama.

⁽¹⁵⁾ OV C 84, 17.03.2011., 13. lpp.

⁽¹⁶⁾ Skatīt Lisabonas līguma 2. pantu un 3.3 pantu, kā arī OV C 83, 30.03.2010, 17. lpp.

⁽¹⁷⁾ http://www.equalities.gov.uk/pdf/EN_document_travail%5Bmain%5D.pdf.

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/reading/womenpledge/index_en.htm

⁽¹⁹⁾ Skat. arī Eiropas Parlamenta 2011. gada 6. jūlijā pieņemto nelegislatīvo rezolūciju par sievietēm un uzņēmējdarbības augstākā līmeņa vadību, <http://www.europarl.europa.eu/oeil/file.jsp?id=5862452¬iceType=null&language=en>, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&mode=XML&reference=A7-2011-0210&language=LV>.

Dzimumu līdztiesība varētu ieviest dažādas perspektīvas, un tā būtu jāsekmē. Sievietēm jābūt iespējai iegūt jebkuru amatu, ja viņām ir vajadzīgā pieredze, prasmes un kvalifikācija. Neapšaubāmi vietai padomē pirmām kārtām vajadzētu būt kompetences, ne dzimuma jautājumam, un galvenie kritēriji jāizstrādā tā, lai garantētu padomes locekļu iecelšanu, optimālā veidā līdzsvarojot izglītību, pieredzi, zināšanas, prasmes, iemaņas un līdz ar to dodot uzņēmumam vislabāko iespēju sasniegt mērķus un apmierināt akcionāru, kā arī citu ieinteresēto pušu legītīmas prasības.

3.2.2 Pieejamība un laika ieguldījums

7. jautājums. Vai uzskatāt, ka ir jābūt ES līmeņa aktam, kas ierobežotu vienam direktoram bez izpildpilnvarām iespējamo mandātu skaitu? Ja tā — kā to vajadzētu formulēt?

Mandātu skaits vienam direktoram bez izpildpilnvarām būtu principā jāierobežo, bet precīzu skaitu ir grūti noteikt. Tādēļ ir jāatrod saprātīgs līdzsvars, tomēr tā, lai direktori var pienācīgi pildīt savus pienākumus, viņiem ir pietiekami daudz laika, lai iepazītos ar dokumentiem, piedalītos speciālistu komiteju sanāksmēs, apmeklētu apmācības un veiktu pārbaudes, jo īpaši saistībā ar uzņēmuma rēķiniem utt. Attiecībā uz ikvienu mandātu direktoriem vienmēr jābūt pietiekamam laikam, lai izpildītu attiecīgās funkcijas.

3.2.3 Padomes izvērtēšana

8. jautājums. Vai sarakstos iekļautie uzņēmumi būtu mudināmi ārēju izvērtēšanu veikt regulāri (piem., reizi trīs gados)? Ja tā — kā to varētu darīt?

Labā korporatīvās vadības prakse būtu jāsekmē, ir jāizstrādā un jāievieš mehānismi, lai plašāk informētu ieguldītājus, akcionārus, patērētājus, darbiniekus, citas ieinteresētās personas un sabiedrību kopumā par korporatīvās vadības kritērijiem. Pareizs solis šai virzienā varētu būt informācijas izplatīšana par biržas indeksiem un labas korporatīvās prakses neatkarīgs vērtējums. Vajadzības gadījumā priekšsēdētāji vai uzraudzības padomes varētu uzdot veikt ārējos novērtējumus vai pieprasīt īpašus ziņojumus (kas paredzēti iekšējai izmantošanai) no revīzijas komitejām. To uzskata par labu praksi, kuru varētu attiecināt arī uz sarakstos neiekļautajiem uzņēmumiem (2. jautājums).

3.2.4 Direktoru atlīdzība

9. jautājums. Vai būtu obligāti jāizpauž atlīdzības politika, gada atlīdzības pārskats (ziņojums par atlīdzības politikas īstenojumu iepriekšējā gadā) un izpilddirektoru un direktoru bez izpildpilnvarām individuālā atlīdzība?

EESK uzskata, ka akcionāriem, potenciālajiem ieguldītājiem un visām ieinteresētajām pusēm jābūt pietiekamai un precīzai informācijai par uzņēmumu padomēm un augstākās vadības motivācijas programmām, to struktūru un jo īpaši par uzņēmuma atalgojuma politiku⁽²⁰⁾. (Skat. 2.13.7. punktu). Tādēļ EESK uzskata, ka katram uzņēmumam būtu jāpublicē skaidrs un saprotams paziņojums par atalgojuma politiku, īpaši iekļaujot informāciju, kas norādīta 2009. gada 30. aprīļa Ieteikuma 2009/384/EK 5. pantā⁽²¹⁾.

10. jautājums. Vai par atlīdzības politiku un atlīdzības pārskatu būtu obligāti jārīko akcionāru balsošana?

EESK atbalsta šo priekšlikumu, jo akcionāri ir jāinformē, un viņiem jābūt arī tiesībām akceptēt turpmāko politiku un saņemt pārskatus saistībā ar atalgojumu. Tomēr pirms priekšlikuma iesniegšanas akcionāru pilnsapulcei tas jāapspriež un jāapstiprina visai padomei, atspoguļojot jauno praksi, kāda saistībā ar 2009. gada likumu par direktoru atalgojuma atbilstību tiek īstenota Vācijā.

3.2.5 Riska pārvaldība

11. jautājums. Vai piekrist, ka padomei būtu jāapstiprina uzņēmuma risku izvēle un jāuzņemas par to atbildība, un par to saprotamā veidā jāziņo akcionāriem? Vai šādai izpaušanas kārtībai būtu jāaptver arī attiecīgi galvenie sabiedriskie riski?

EESK vēlas vērst uzmanību uz to, ka savlaicīga ziņošana par riskiem palīdz veicināt uzņēmumu padomju un ieinteresēto personu savstarpējo uzticību. Šobrīd korporatīvās vadības kodeksos iekļauts ierosinājums ieviest un uzturēt stabilas riska pārvaldības sistēmas, un uzņēmumiem, kuri piemēro šos kodeksus, jānorāda, kā šīs sistēmas darbojas un ar kādām grūtībām uzņēmumi šajā sakarā saskaras.

Pilnībā ir jāņem vērā sociālie un sabiedrības riska faktori, ne tikai saistībā ar iekšējo risku uzraudzību un kontroles sistēmām, bet arī ar risku atklāšanu atbilstoši ESAO rekomendācijām⁽²²⁾. Direktoru padomei vai uzraudzības padomei būtu ne tikai jāapstiprina un jākontrolē uzņēmuma gatavība uzņemties riskus (finansālos, sociālos un vides apdraudējuma riskus), bet par to arī mērķtiecīgi jāinformē akcionāri, darbinieki, viņu pārstāvji un citas ieinteresētās puses saskaņā ar kodeksos noteiktajiem informācijas atklāšanas mehānismiem.

12. jautājums. Vai piekrist, ka padomei ir jānodrošina, lai uzņēmuma riska pārvaldības kārtība būtu efektīva un samērīga ar uzņēmuma riska profilu?

⁽²⁰⁾ OV C 84, 17.03.2011, 13. lpp.

⁽²¹⁾ OV C 120, 15.03.2009, 30. lpp.

⁽²²⁾ "Korporatīvās vadības sistēmas ietvaros noteikts, ka padomēm jāņem vērā ieinteresēto pušu intereses un jāpublicē informācija, kā tas tiek darīts saistībā ar nozīmīgiem jautājumiem", ESAO, 2006. gads, "Metodoloģija ESAO korporatīvās pārvaldības principu ieviešanas novērtēšanai" 112. lpp.

Jā. Ja ir izstrādāti noteikumi, uzņēmumu padomes ir atbildīgas un tām jābūt atbildīgām par efektīvas un ar uzņēmuma riska profilu samērojamas riska pārvaldības nodrošināšanu. Tādēļ padome ir atbildīga par efektīviem riska pārvaldības mehānismiem, kā arī citiem uzņēmuma darbības stratēģijas aspektiem. Savos ziņojumos direktoriem ir jāsniedz informācija par uzņēmuma darbību un jebkādiem saistītajiem riskiem. *European Issuers* pieņemtajos principos par riska pārvaldības un revīzijas sistēmu darbību⁽²³⁾ atbalstīts šis viedoklis.

3.3 Akcionāri

3.3.1 Īstermiņa domāšana finanšu tirgos

13. jautājums. Lūdzam norādīt spēkā esošās ES tiesību normas, kuras var veicināt nepieņemamu ieguldītāju īstermiņa domāšanu, un ieteikt šo normu maiņu, lai to novērstu.

Tas, ka parādījušies jauni investori, piemēram, riska ieguldījumu fondi, un aktīvu pārvaldītāju motivācijas struktūras ietekme ir būtiski mainījusi kapitāla tirgus. Spēkā esošais ES regulējums par uzņēmumu apvienošanu un iegādi nerada šķēršļus naidīgas pārņemšanas piedāvājumiem, kuru vienīgais nolūks ir īslaicīgi paaugstināt akciju cenu, tādējādi ilgtermiņā mazinot pievienoto vērtību akcionāriem un ieinteresētajām pusēm. Tādēļ šis regulējums attiecīgi jāgroza. EESK uzskata, ka informācijas atklāšana ir efektīvāka, ja to veic kā divpusēju procesu. Tā kā biržas sarakstos iekļautajiem ES uzņēmumiem ir jāievēro daudzas tiesiskās prasības un uzņēmumiem savlaicīgi ir jāatklāj jebkāda regulēta, komerciāli svarīga vai iekšēja informācija, arī institucionālajiem ieguldītājiem varētu noteikt saistošas prasības par informācijas atklāšanu attiecībā uz ieguldījumu politiku. Tas sniegtu ieguvumus ieguldījumu uzņēmumam, piemēram, paredzamību iespējamās kapitāla piesaistīšanas gadījumā, lielāku pārredzamību un iespēju sarakstos iekļautiem uzņēmumiem izstrādāt ilgtermiņa politiku attiecībā ar ieguldītājiem.

EESK ierosina Komisijai pārskatīt grāmatvedības uzskaites noteikumus pensiju fondu maksātspējas jomā, lai būtu iespējams novērtēt iespējamās problēmas. Šī paša iemesla dēļ varētu pārskatīt arī finanšu pārskatu prasību īso ciklu.

3.3.2 Pārstāvības attiecības starp institucionālajiem ieguldītājiem un aktīvu pārvaldītājiem

14. jautājums. Vai ir pasākumi, ko varētu veikt, un, ja ir — kādi pasākumi būtu jāveic attiecībā uz to aktīvu pārvaldītāju, kuri pārvalda ilgtermiņa institucionālo ieguldītāju portfeļus, stimulēšanas struktūrām un snieguma izvērtēšanu?

⁽²³⁾ *European Issuers* ir emitentu apvienību jumta organizācija, skatīt http://www.europeanissuers.eu/_mdb/position/200_Towards_Common_Principles_for_ICRM_European_Companies_final_100127.pdf

Jā, būtu jāatklāj stimulēšanas struktūra un jo īpaši atalgojuma politika attiecībā uz aktīvu pārvaldītājiem, kuri pārvalda ilgtermiņa institucionālo ieguldītāju portfeļus. EESK aicina Komisiju īstenot pasākumus, lai novērstu interešu konfliktus aktīvu pārvaldīšanas procesā, kā arī ierobežotu darījumus, kad netiek ņemtas vērā klienta intereses.

15. jautājums. Vai ES tiesību aktiem būtu jāveicina efektīvāka institucionālo ieguldītāju veiktā aktīvu pārvaldītāju uzraudzība attiecībā uz stratēģiju, izmaksām, tirdzniecību un to, kādā mērā aktīvu pārvaldītāji iesaistās ieguldījumu uzņēmumos? Ja tā — tad kādā veidā?

EESK uzskata, ka ir vajadzīgas stingrākas prasības ieguldījumu uzņēmumiem. Tas būtu iespējams, izmantojot aktīvu pārvaldītāju sniegto informāciju par politiku attiecībā uz ieguldītāju uzņēmumiem. Lielākoties stratēģiju un izdevumus pietiekami regulē līgumu līmenī, kā arī, ņemot vērā informācijas sniegšanas procedūras.

3.3.3 Citi varbūtēji šķēršļi institucionālo ieguldītāju iesaistīšanai

16. jautājums. Vai ES noteikumos būtu jāpieprasa aktīvu pārvaldītāju vadītājas struktūras zināma neatkarība, piemēram, no tās mātesuzņēmuma, jeb vai ir vajadzīgi citi (likumdošanas) pasākumi, lai uzlabotu interešu konfliktu izpaušanu un pārvaldību?

Jā, EESK aicina izstrādāt skaidrus, stingrus noteikumus ES līmenī, kas pieļauj aktīvu pārvaldītāju vadītājas struktūras zināmu neatkarību un pieprasa interešu konfliktu izpaušanu un pārvaldību. Aktīvu pārvaldītāji jāaicina iesaistīties brīvprātīgās iniciatīvās, piemēram, pieņemot korporatīvās vadības kodeksus un izpaust informāciju, kas pārsniedz ar likumu noteiktās informācijas minimālo apjomu.

17. jautājums. Kā ES vislabāk veicināt akcionāru sadarbību?

EESK ierosina vispirms precizēt tiesisko regulējumu un noteikt iespējas, lai sekmētu ilgtermiņa ieguldītāju sadarbību.

Mūsdienu informācijas tehnoloģijas un to pieejamā cena nozīmē, kā akcionāru sadarbība, izmantojot internetu, ir pilnīgi iespējama un ļoti efektīva. Ar iestāžu atbalstu varētu izveidot forumus, jo īpaši, sadarbojoties akcionāriem un viņu organizācijām.

3.3.4 Pilnvarotie padomdevēji

18. jautājums. Vai ES tiesību aktos būtu jāprasa pilnvaroto padomdevēju lielāka pārredzamība, piemēram, par viņu analīzes metodēm, interešu konfliktiem un to pārvaldības politiku un/vai par to, vai viņi pieņem rīcības kodeksu? Ja tā — kā tas vislabāk sasniegams?

EESK ierosina ieviest jaunas prasības, lai palielinātu pilnvaroto padomdevēju pakalpojumu pārredzamību. Viņiem savlaicīgi jāinformē ne tikai klienti, bet arī uzņēmumi par jebkādu interešu konfliktu saistībā ar balsošanu vai sniedzot konsultāciju pakalpojumu par balsošanas norisi, kā arī jāatklāj informācija par šādu konfliktu novēršanas politiku. Būtu jāapsver arī atbilstošs uzraudzības mehānisms.

19. jautājums. Vai uzskatāt, ka ir nepieciešami citi (likumdošanas) pasākumi, piemēram, ierobežojumi pilnvaroto padomdevēju spējai sniegt ieguldījumu uzņēmumiem konsultāciju pakalpojumus?

Jā, tas neaizkavētu respektablus emitentus un vienlaikus palīdzētu izvairīties no iespējamām interešu konfliktiem. Pilnvarotie padomdevēji nedrīkst sniegt konsultāciju pakalpojumus uzņēmumiem, kur viņi ir pilnvarotie padomdevēji saviem klientiem.

3.3.5 Akcionāru identifikācija

20. jautājums. Vai saskaņā ar vajadzību pēc tehniska un/vai tiesiska Eiropas mehānisma, kas palīdzētu emitentiem identificēt savus akcionārus, lai sekmētu dialogu par korporatīvās vadības jautājumiem? Ja tā — vai uzskatāt, ka no tā būtu labums arī ieguldītāju sadarbībai? Lūdzam atbildēt detalizēti (piem., sasniedzamie mērķi, vēlamais tiesību akts, biežums, detalizācijas līmenis un izmaksu sadalījums).

EESK vērs uzmanību uz to, ka šādu mehānismu izstrādes procesā būtu jāņem vērā valstu tiesību aktu īpatnības personas datu aizsardzības jomā⁽²⁴⁾. Tādēļ būtu lietderīgāk risināt šo problēmu valstu, ne Eiropas līmenī. Viens no iespējamajiem pasākumiem varētu būt ierosinājums valstu depozītu iestādēm akcionāru reģistros iekļaut interneta adresi, tādējādi paplašinot emitentu un akcionāru saziņas iespējas.

3.3.6 Mazākuma akcionāru aizsardzība

21. jautājums. Vai uzskatāt, ka mazākuma akcionāriem ir vajadzīgas papildu tiesības, lai efektīvi pārstāvētu viņu intereses uzņēmumos ar kontrolējošiem vai dominējošiem akcionāriem?

Nē, tas nav nepieciešams. Līdz ar nesenajām izmaiņām Eiropas tiesību aktos par akcionāru tiesību aizsardzību un viņu līdzdalības atvieglošanu kopsapulcēs ir izveidota pozitīva sistēma, kas akcionāriem dod iespēju saņemt informāciju, bez sarežģījumiem piedalīties pilnsapulcēs un izmantot visas tiesības. Jebkādu papildu tiesību ieviešanai jābūt līdzsvarā ar mazākuma un kontrolējošo akcionāru interesēm, lai netiek bloķēta svarīgu lēmumu pieņemšana. Kontrolējošā akcionāra klātbūtne garantētu papildkontroli attiecībā uz direktoru padomes sastāvu un darbību.

⁽²⁴⁾ OV C 248, 25.08.2011., 123. lpp.

22. jautājums. Vai uzskatāt, ka mazākuma akcionāri ir labāk jāaizsargā no darījumiem ar saistītajām personām? Ja tā — kādus pasākumus varētu veikt?

Jā, jo darījumi ar saistītajām personām bieži varētu būt potenciālā interešu konflikta avots. Eiropas līmenī vajadzētu būt vienotiem noteikumiem par saistīto pušu darījumiem. Tiem jābūt skaidriem un vienlaikus elastīgiem, lai uzņēmumi nepieļautu būtiskas kļūdas. Nebūtu pieļaujams, ka regulatīvās iestādes pieņem patvaļīgus lēmumus neskaidru un maldinošu dokumentu gadījumā.

3.3.7 Darbinieku akciju īpašumtiesības

23. jautājums. Vai ir pasākumi, ko varētu veikt, un, ja ir — kādi pasākumi ES līmenī varētu veicināt darbinieku akciju īpašumtiesības?

Nē, EESK neuzskata, ka ES līmenī tas būtu nepieciešams. Šobrīd ir pilnīgi pietiekami, ka tāda iespēja faktiski pastāv, bet nav obligāta. To varētu izmantot pēc vajadzības.

Varētu motivēt darbiniekus un strādājošos, piedāvājot viņiem akciju īpašumtiesības, lai paaugstinātu viņu iesaistīšanās līmeni un ražīgumu, bet nekādā gadījumā tas nevar aizvietot atalgojumu vai traucēt algu līmeņa noteikšanas sarunas, ne arī aizstāt citus 2.9. punktā minētos līdzdalības veidus. Tomēr šis lēmums būtu jāatstāj katra uzņēmuma pārziņā, jo ne visos gadījumos to varētu izmantot ⁽²⁵⁾.

3.4 Princips “izpildi vai paskaidro” — korporatīvās vadības kodeksu uzraudzība un īstenošana

24. jautājums. Vai piekrītat, ka uzņēmumiem, kuri atkāpjas no korporatīvās vadības kodeksu ieteikumiem, būtu jāliek sniegt detalizētus paskaidrojumus par tādu atkāpšanos un aprakstīt pieņemtos alternatīvos risinājumus?

Jā. Šāda atkāpšanās reizēm var būt pamatota. Kad tā ir izskaidrota un pamatota, uzņēmuma intereses tiek aizsargātas tādā pašā mērā kā ieguldītāju intereses, kuri ir jāinformē par šādas atkāpšanās nepieciešamību. Pretējā gadījumā kodeksu kā labas korporatīvās vadības sekmēšanas instrumenta loma vājinātos.

25. jautājums. Vai piekrītat, ka uzraudzības iestādēm jābūt pilnvarotām pārbaudīt korporatīvās vadības deklarāciju paskaidrojumu informatīvo kvalitāti un likt uzņēmumiem vajadzības gadījumā paskaidrojumus papildināt? Ja tā — kādai tieši jābūt to lomai?

Jā. Tā neapšaubāmi ir informācija, kas ir svarīga ieinteresētajām pusēm un ieguldītājiem, un būtu jāņem vērā, pieņemot lēmumus par ieguldījumiem. Regulatīvajām iestādēm ir jābūt šādām tiesībām tāpat kā attiecībā uz pārējo informāciju, kuru izpauž emitentu uzņēmumi. Papildus uzraudzības un izglītošanas funkcijām retos gadījumos (piemēram, ievērojams sabiedriskais risks) tām jāspēj veikt vajadzīgie pasākumi. Pretējā gadījumā uzticība korporatīvās vadības apliecinājumiem pazemināsies, un ieguldītāji un citas ieinteresētās puses saskarsies ar lielākiem riskiem.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽²⁵⁾ OV C 51, 17.02.2011., 1. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Akts par vienoto tirgu. Divpadsmit mehānismi, kā veicināt izaugsmi un vairo uzticēšanos. Kopīgiem spēkiem uz jaunu izaugsmi”

COM(2011) 206 galīgā redakcija.

(2012/C 24/22)

Ziņotāja: **FEDERSPIEL** kdze

Līdzziņotāji: **SIECKER** kgs un **VOLEŠ** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 13. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Akts par vienoto tirgu. Divpadsmit mehānismi, kā veicināt izaugsmi un vairo uzticēšanos. Kopīgiem spēkiem uz jaunu izaugsmi””

COM(2011) 206 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 3. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē), ar 150 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ievads

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) ir uzmanīgi sekojusi norisēm vienotajā tirgū no pilsoniskās sabiedrības viedokļa un šādā nolūkā 1994. gadā izveidojusi Vienotā tirgus novērošanas centru (VTNC). Tādējādi dots ieguldījums Komisijas iniciatīvā aktivizēt un atdzīvināt vienoto tirgu, taču EESK pauž nožēlu, ka Komisija nav pietiekami ņēmusi vērā Monti, Lamassoure, González, Grech un Herzog ziņojumus un nodrošinājusi, lai vienotais tirgus kalpotu patērētāju un iedzīvotāju interesēm atbilstīgi Eiropas Parlamenta 2010. gada 20. maija rezolūcijā paustajam aicinājumam.

1.2 Savā atzinumā par Vienotā tirgus aktu ⁽¹⁾ EESK norādījusi uz vairākiem pasākumiem, kuru Vienotā tirgus aktā trūkst. Nav iekļauti mehānismi attiecībā uz autortiesību nodevām, autortiesību direktīvas pārskatīšanu, tīkla neitralitāti, datu aizsardzību, investoru aizsardzību, sociālā progresā protokolu, Eiropas privātzņēmumu statūtiem, e-iegādājumu, Eiropas kredītreitingu aģentūrām, dzimumu līdztiesību, mikrouzņēmumiem un ģimenes uzņēmumiem, pasākumiem jaunu uzņēmumu veidošanas un esošo uzņēmumu paplašināšanas atbalstam, kredītkartēm un debetkartēm, elektroniskajiem maksājumiem, patēriņa kredītiem un pārlietu lielām parādsaistībām, starpbanku norēķiniem, jaunietiem, tādiem pasākumiem, kuru mērķis ir pabeigt *euro* ieviešanu un konsolidēt vienotās *euro* maksājumu telpas (SEPA) darbību, utt.

1.3 Integrēta vienotā tirgus jautājumos Komiteja bija izraudzījusi virkni prioritāšu, un daudzas no tām tagad ir minētas prioritāro darbību jeb divpadsmit mehānismu sarakstā: Pamatiesību harta kā vienotā tirgus neatņemama sastāvdaļa; pakalpojumi; finanšu pakalpojumi privātpersonām, vidējiem un

mazajiem uzņēmumiem; vispārējas nozīmes pakalpojumi (VNP); ilgtspējīga attīstība; mazie un vidējie uzņēmumi un citas uzņēmējdarbības juridiskās formas; konkurētspēja; standartizācija; digitālais vienotais tirgus; uzņēmumu korporatīvā pārvaldība un darba ņēmēju iesaiste; darba ņēmēju pārvietošanās brīvība un ekonomiskās brīvības; publiskā iepirkuma tiesiskais regulējums; ārējā dimensija; tiesu iestāžu pieejamība / kolektīvā tiesiskā aizsardzība.

2. Komisijas paziņojuma kopsavilkums

2.1 Iekšējam tirgum ir nepilnības, ko izcēlis Mario Monti savā ziņojumā “Jauna vienotā tirgus stratēģija”, kā arī Eiropas Parlaments Louis Grech sagatavotajā ziņojumā “Par vienotā tirgus nodrošināšanu patērētājiem un pilsoņiem”. Lai šīs nepilnības novērstu, ir jāizstrādā aktīva un visaptveroša pārnozaru stratēģija. Tas nozīmē, ka jālikvidē tirgus sadrumstalotība, kā arī jānovērš šķēršļi un ierobežojumi, kas apgrūtina pakalpojumu brīvu apriti, inovāciju un radoša gara izpausmi. Jāstiprina iedzīvotāju uzticēšanās iekšējam tirgum un jāgādā, lai patērētāji varētu izmantot visas tā priekšrocības.

2.2 Lai risinātu minētos uzdevumus, Komisija piedāvā apspriest 50 priekšlikumus. Tie tika izklāstīti Komisijas paziņojumā “Ceļā uz aktu par vienoto tirgu” ⁽²⁾. Ņemot vērā ierosinājumus, kas pausti publiskajā diskusijā, Komisija noteikusi divpadsmit mehānismus. Nolūkā sekmēt izaugsmi un stiprināt iedzīvotāju uzticēšanos Komisija ierosina Eiropas Savienībai līdz 2012. gada beigām izstrādāt pamatdarbību katram no šiem mehānismiem.

⁽¹⁾ OV C 132, 3.5.2011., 47. lpp.

⁽²⁾ COM(2010) 608 galīgā redakcija; EESK atzinums (OV C 132, 3.5.2011., 47. lpp.).

2.3 Lai ierosinātie pasākumi nestu cerētos augļus ekonomiskās izaugsmes un jaunu darba vietu izteiksmē, ir jāapvieno to izstrādei un īstenošanai vajadzīgie priekšnosacījumi. To ir vismaz četri: 1) sekmīgāks dialogs ar visu pilsonisko sabiedrību kopumā; 2) tuvākas partnerattiecības starp dažādiem iesaistīto aprindu pārstāvjiem; 3) informācijas pieejamība iedzīvotājiem un uzņēmumiem; 4) vienotā tirgus noteikumu piemērošanas aktīvā kontrole. Līdz 2012. gada beigām tiks uzsākts jauns vienotā tirgus pilnveides posms. Diskusiju pamatā būs visaptverošs ekonomikas pētījums, kura rezultāti, domājams, ļaus apzināt tās konkrētās jomas, kurās izaugsmes potenciāls vēl nav izmantots, kā arī jaunus izaugsmes mehānismus. Izmantojot jaunus pārvaldības instrumentus, Komisija apspriedīsies arī ar pilsonisko sabiedrību un visiem vienotā tirgus dalībniekiem.

3. Vispārīgās piezīmes un ieteikumi

3.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos stimulēt izaugsmi un stiprināt uzticēšanos vienotajam tirgum. Komiteja atgādina, ka vienotais tirgus ir Eiropas integrācijas centrālais elements, kas var dot tiešu un jūtamu labumu Eiropas ieinteresētajām pusēm un sekmēt Eiropas valstu ekonomikas ilgtspējīgu izaugsmi. Pašreizējos apstākļos tas nozīmē, ka funkcionējošs, uz nākotni orientēts vienotais tirgus ir ne vien vēlams, bet arī būtiski nepieciešams Eiropas Savienības politiskajai un ekonomiskajai nākotnei. Lai šīs priekšrocības varētu izmantot, Komisijai ir ārkārtīgi svarīgi nākt klajā ar vērienīgiem priekšlikumiem, kas skartu ne tikai sīkus pamatlīmeņa problēmjautājumus.

3.2 Komiteja norāda, ka Komisijas paziņojums ir tikai otrais solis procesā, kurā vēl ir ļoti daudz darāmā. Minētajā paziņojumā pamatota Komisijas izvēle — turpināt darbu ar 12 mehānismiem, kas izraudzīti no sākotnējiem 50 priekšlikumiem, kuri tika aplūkoti paziņojumā “Ceļā uz aktu par vienoto tirgu”. Komiteja ir ievērojusi, ka, pretēji solītajam, daudzi ierosinātie mehānismi nav jauni, jo tie jau bijuši ietverti Komisijas darba programmās 2010. un 2011. gadam⁽³⁾.

3.3 Turklāt Komiteja vēlētos izprast vispārējos politiskos apsvērumus par vienotā tirgus izveides pabeigšanu, kuri noteikusi Komisijas izvēli par labu tieši šiem konkrētajiem divpadsmit mehānismiem. Attiecīgo loģisko slēdzienu gaita nav atspoguļota nedz paziņojumā, nedz minēto pasākumu analizē.

3.4 EESK aicina EK turpināt strādāt ar pārējiem priekšlikumiem, kas minēti sākotnējā paziņojumā (COM(2010) 608), taču nav ietverti 12 mehānismu sarakstā. Komiteja arī iesaka Komisijai apsvērt trūkstošos mehānismus (sk. 1.2. punktu), kas aplūkoti Komitejas iepriekšējā atzinumā par Vienotā tirgus aktu. Komiteja vēlas, lai to informē par notikumu attīstību abās jomās, un atgādina Komisijai, ka būs vajadzīgi strauji

pārraudzības un paveiktā kontroles pasākumi, ar kuriem nodrošināt, ka vienotā tirgus turpmākā attīstība tuvākajā nākotnē var pozitīvi ietekmēt Eiropas izaugsmi.

3.5 Vairāki priekšlikumi patlaban jau tiek gatavoti ieviešanai, un tos paredzēts publicēt līdz gada beigām. EESK sagaida, ka Komisija ar to apspriedīsies gan par šo, gan par citiem konkrētiem priekšlikumiem un ka tādējādi būs iespēja darīt zināmu visu attiecīgo ieinteresēto pušu viedokli. EESK arī ir gatava palīdzēt izvērtēt jaunā tiesiskā regulējuma ietekmi uz vienoto tirgu un pauž gatavību dot savu ieguldījumu vispusīgajā ekonomikas pētījumā, kura rezultāti, domājams, ļaus apzināt gan nišas, kurās ir neizmantots izaugsmes potenciāls, gan iespējamus papildu mehānismus izaugsmes veicināšanai. EESK norāda, ka aktīvāk jācenšas apzināt vienotā tirgus iepriekšējā un pašreizējā tiesiskā regulējuma ietekmi, galveno uzmanību pievēršot tam, lai novērtētu, kā pasākumu kopums spējis ievadīt jaunu posmu vienotā tirgus darbībā un vai tā rezultātā priekšrocības tieši izjūt gan uzņēmumi, gan darba ņēmēji, gan patērētāji.

3.6 EESK arī uzsver, ka atbildība par vienotā tirgus pilnveidi gulstas ne tikai uz Iekšējā tirgus un pakalpojumu ģenerāldirektorātu un tā kompetencē esošajām darbībām un pasākumiem, bet gan ir saistāma arī ar daudzām citām politikas jomām. Šajā saistībā Komiteja norāda, ka svarīgas ir tādas iniciatīvas kā “Digitālā programma Eiropai”⁽⁴⁾ un “Ziņojums par ES pilsonību”⁽⁵⁾, un mudina Komisiju nodrošināt progresu funkcionējoša vienotā tirgus izveidē tajās politikas jomās, kuras aplūkotas minētajos paziņojumos.

3.7 Paziņojuma ievadā Komisija uzsver ilgtspējīgas attīstības nozīmi. Komiteja pauž nožēlu, ka apskatāmajā paziņojumā nav sīkāk analizēts, kādas sekmes ir vērienīgajai ilgtspējīgas attīstības stratēģijai, ko Komisija pieņēma 2008. gadā. Pāreja uz ilgtspējīgākiem ražošanas un patēriņa modeļiem ir nepieciešamība, kam jāsaņem pelnītais atbalsts.

3.8 Pirms Lisabonas līguma pieņemšanas svarīgāka par sociālajiem jautājumiem un ilgtspēju bija politiskā un ekonomiskā ieinteresētība Eiropas atkārtotā apvienošanā. Lisabonas līgumā šī nevienlīdzība acīmredzot ir izlīdzināta un pārējām interesēm piešķirta līdzvērtīga nozīme (tomēr šīs nostādnēs praktiskie rezultāti vēl nav redzami). Paziņojumā vairākkārt norādīts, ka nedrīkstētu pieļaut papildu šķēršļus uzņēmumiem vai papildu izmaksas patērētājiem, taču trūkst norāžu par to, kādas būs sekas darba ņēmējiem un pārvaldes iestādēm.

3.9 EESK vēlas atkārtoti aicināt īstenot holistisku pieeju. Uzskatot, ka būtiska nozīme ir izaugsmes un uzņēmējdarbības potenciāla veicināšanai, Komiteja vienlaikus pauž viedokli, ka priekšlikumos būtu vairāk jādomā par patērētājiem un iedzīvotājiem — neatkarīgiem vienotā tirgus izveides dalībniekiem.

⁽³⁾ COM(2010) 135 galīgā redakcija (31.03.2010.) un COM(2010) 623 galīgā redakcija (27.10.2010.).

⁽⁴⁾ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0245:FIN:LV:PDF>.

⁽⁵⁾ http://ec.europa.eu/justice/citizen/files/com_2010_603_en.pdf.

3.10 EESK aicina uz pilnīgu neiecietību pret tām dalībvalstīm, kas neīsteno ES tiesību aktus, un atgādina Padomei un Komisijai, ka novēlota, nesaskaņota un nepilnīga īstenošana joprojām ir viens no galvenajiem šķēršļiem vienotā tirgus darbībai. Vienotā tirgus veicināšanai un labākai izpratnei palīdzētu dalībvalstu korelācijas tabulu publicēšana⁽⁶⁾, ko EESK vērtētu ļoti atzinīgi.

4. Īpašas piezīmes un ieteikumi par divpadsmit mehānismiem

4.1 Mazajiem un vidējiem uzņēmumiem domāti pasākumi

4.1.1 EESK atbalsta tos ierosinājumus, kuru mērķis ir risināt atsevišķas MVU problēmas, sevišķi saistībā ar piekļuvi pārrobežu riska kapitāla finansējumam. Tomēr Komiteja norāda, ka ar to nepietiks, lai atrisinātu plašāka mēroga problēmas ar piekļuvi finansējumam, ar kurām pēc krīzes saskaras daudzi Eiropas MVU. Turklāt lielāka uzmanība jāpievērš mikrouzņēmumu un ģimenes uzņēmumu vajadzībām, jo pašreizējie atbalsta mehānismi tiem bieži ir nepieejami un to finansiālo ilgtspēju nereti apdraud novēloti vai pat vispār neveikti maksājumi. Būtu jāizvērtē, kā noteikumu kopums "Bāzele III" mainījis banku gatavību finansēt MVU.

4.1.2 EESK vēlētos atgādināt, ka arī vairums pārējo pamatdarbību lielākā vai mazākā mērā ietekmēs mazos un vidējos uzņēmumus. Nedrīkst par zemu novērtēt Mazās uzņēmējdarbības akta nozīmi. Tāpēc princips "vispirms domāt par mazākajiem" jāpiemēro ikkatrā tiesību akta priekšlikumā, un *ex ante* jāpārbauda ikviena priekšlikuma ietekme uz MVU, mikrouzņēmumiem un ģimenes uzņēmumiem. Īstenošana un tās uzraudzība jāuzskata par Eiropas Savienības MVU politikas prioritāti.

4.1.3 Lai nepieļautu diskrimināciju, turpmākajā ar ES patentiem saistītajā valodu režīmā jāparedz finanšu atbalsts to valstu uzņēmumiem, kuru oficiālo valodu neizmanto kā ES patenta oficiālo valodu.

4.2 Iedzīvotāju mobilitāte

4.2.1 Lai palielinātu iedzīvotāju mobilitāti, ierosināta pamatdarbība — modernizēt darbinieku kvalifikācijas savstarpējās atzīšanas sistēmu. Darba ņēmēju profesionālās un ģeogrāfiskās mobilitātes veicināšana varētu palīdzēt uzlabot Eiropas darba tirgu darbību un pārrobežu pakalpojumu sniegšanu. Uzņēmumiem visā Eiropā ļoti trūkst prasmīgu darbinieku, un šo problēmu radījusi arī nepietiekama arodizglītība un apmācība. Progress šajā jomā ir ļoti vēlams, tomēr Komiteja mudina Komisiju

pievērsties vēl kādai problēmai — dažādiem cita veida šķēršļiem, kas joprojām traucē iedzīvotājiem brīvi doties no vienas ES dalībvalsts uz citu.

4.2.2 Profesionālās kvalifikācijas atzīšana izmēģināta jau agrāk — 80. gadu beigās, kad dalībvalstu skaits bija mazāks. Profesionālo kvalifikāciju direktīvā, ko pieņēma 2005. gadā, tika apvienotas 15 agrākas direktīvas, kas attiecās uz atsevišķām reglamentēto profesiju kategorijām. Tā kā minētā direktīva savu mērķi līdz šim nav sasniegusi, 2010. gadā EK sāka tās pārskatīšanu.

4.2.3 EESK vēlas uzsvērt, ka pirms jebkura tiesību akta, kas papildinātu pašreizējo direktīvu, vispusīgi jāizanalizē, kā varētu grozīt esošo tiesisko regulējumu, lai vairāk atbalstītu profesionālo kvalifikāciju savstarpējo atzīšanu. EESK norāda:

- būtu jāsamazina reglamentēto profesiju skaits; regulāri jāpārbauda, vai aktuālo darba tirgus vajadzību dēļ konkrētām profesijām tiešām jā saglabā reglamentētas profesijas statuss;
- sīkāk jāizpēta ierosme par Eiropas profesionālo karti (automātisku atzīšanu no kompetento iestāžu puses, kurām jābūt spējīgām pašām izsniegt šādas kartes);
- precizējot obligātos apmācības standartus, par pamatu jāņem mācību rezultāti — prasmes un zināšanas —, nevis mācību iestādē pavadīto stundu skaits;
- jānodrošina, lai līdzās pastāv profesionālo kvalifikāciju direktīvas vispārējā sistēma, EQF⁽⁷⁾ un Boloņas un Kopenhāģenas procesa pārredzamības rīki.

4.2.4 Līdz brīdim, kad visu 27 dalībvalstu starpā ir veikta pilnīga saskaņošana, EESK iesaka izvērtēt citas pieejas īstenošanu — mazāka dalībvalstu skaita kopīgus pasākumus, iespējams, izmantojot ciešākas sadarbības principu un ņemot vērā pašreizējos migrācijas modeļus un tendences darba tirgū; šādā veidā varētu panākt vajadzīgo progresu darba ņēmēju mobilitātes uzlabošanā. Pēc šāda pirmā soļa varētu būt vieglāk veikt pilnīgu saskaņošanu.

4.2.5 Pēc EESK domām, direktīva par aroda pensiju iestādēm nav jāpārskata, jo ar tās pieņemšanu ir izveidots pietiekams tiesiskais regulējums. Tomēr ir jāuzlabo tās pārrobežu elementu darbība.

⁽⁶⁾ OV C 248, 25.8.2011., 87. lpp.

⁽⁷⁾ Eiropas kvalifikāciju sistēma.

4.3 Intelektuālā īpašuma tiesības

4.3.1 Intelektuālā īpašuma tiesībām ir jākalpo radošā darba veicējiem, autortiesību izmantotājiem un patērētājiem⁽⁸⁾. Neatkarīgi no tā, kurā ES vietā atrodas patērētājs, viņam jāspēj piekļūt ar autortiesībām aizsargātam saturam un tādiem produktiem un pakalpojumiem, kuru pamatā ir ar autortiesībām aizsargāts materiāls. Licencēšanas un nodevu sistēmā vairāk jātiecas uz Eiropas mēroga pieeju.

4.3.2 Pašreizējais intelektuālā īpašuma tiesību regulējums mulsina patērētājus, un vēl sliktāka aina paveras, raugoties no Eiropas līmeņa skatupunkta. Tiesiskajam regulējumam jāklūst skaidrākam, bet juridiskajām sankcijām un tiesībaizsardzības īstenošanas pasākumiem — proporcionāliem; pret individuālu patērētāju, kas savā personiskajā patēriņā netīši un/vai nelielā apjomā pārkāpis intelektuālā īpašuma tiesības, vajadzētu būt citai attieksmei nekā pret liela mēroga noziedzīgu darbību vai komercnoziedzumu.

4.4 Patērētāji — vienotā tirgus dalībnieki

4.4.1 Lai aizsargātu patērētājus un dotu viņiem iespēju īstenot savas tiesības bez kavēšanās un lielām izmaksām, nodēriņš instruments var būt alternatīvā strīdu izšķiršana (ADR). Tas attiecināms ne tikai uz e-komerciju, bet arī uz visām citām jomām. Šā ārpustiesas mehānisma centrā jābūt patērētāju interesēm, un viņiem jāspēj vajadzības gadījumā izmantot arī juridiskus līdzekļus. Komiteja atzinīgi vērtē tiesību akta priekšlikumu par ADR, kas iekļauts Komisijas darba programmā 2011. gadam, un atgādina, ka minētajā priekšlikumā jāparedz augsta līmeņa aizsardzība.

4.4.2 Līdzās ADR Tiesiskuma, brīvības un drošības ĢD ir rīkojis apspriešanos par kolektīvās tiesiskās aizsardzības sistēmu. Diemžēl vilšanos sagādā tas, ka tiesību akta priekšlikums novembrī nav gaidāms, — vienīgi vēl viens paziņojums par šajā pavasarī notikušās apspriešanās rezultātiem. Ir pēdējais laiks pāriet no apspriešanās pie rīcības. Komiteja pauž cerību tuvākajā nākotnē sagaidīt tiesību akta priekšlikumu. Tā rezultātā jāizveidojas tādām kolektīvās tiesiskās aizsardzības mehānismam, kas darbotos gan valsts, gan pārvalsts līmenī un būtu pieejams visiem vienotā tirgus patērētājiem.

4.4.3 Minētajiem mehānismiem ir jābūt pieejamiem ikvienam, kura tiesības vienotajā tirgū ir pārkāptas. Tie ir ne tikai patērētāji, kuru tiesības ar netaisnīgiem līgumu nosacījumiem un negodīgu komercpraksi pārkāpj preču piegādātāji un pakalpojumu sniedzēji. Kolektīvās tiesiskās aizsardzības sistēma vajadzīga arī darba ņēmējiem, kuru tiesības netiek ievērotas, un — plašākā skatījumā — iedzīvotājiem, kas cieš no diskriminācijas. Arī MVU var būt nepieciešama līdzīga aizsardzība pret negodīgu komercpraksi utt.

4.4.4 Kopumā ņemot, patērētāji joprojām neizjūt vienotā tirgus priekšrocības attiecībā uz pakalpojumiem privātpersonām, vidējiem un mazajiem uzņēmumiem. Komiteja ir gandarīta, ka turpinās darbs pie banku maksājumu pārredzamības un aizdevuma ņēmēju aizsardzības uzlabošanas, tomēr vēl ir daudz darāmā, jo ir jāveicina pārrobežu piekļuve finanšu pakalpojumiem privātpersonām un MVU. Arī pamatmaksājumu kontiem jābūt pieejamiem visiem ES iedzīvotājiem.

4.4.5 EESK atzinīgi vērtē produktu vispārējās drošības direktīvas pārskatīšanu, kurā vairāk uzmanības tiek pievērsts patērētājiem, un ar nepacietību gaida iespēju sniegt piezīmes par konkrētām ierosmēm. Tāpat atzinīgi vērtējama stingrāka tirgus uzraudzība gan valstu, gan Eiropas līmenī.

4.4.6 Patērētāju un pilsoņu tiesības, kas tieši izriet no vienotā tirgus principa, ir tirgus integrācijas pamatsastāvdaļa un sniedz nepastarpinātu piekļuvi Eiropas ekonomikas integrācijas radītajām priekšrocībām; tas attiecināms gan uz pasažieru tiesībām, gan viesabonēšanas tarifiem, gan e-komerciju, gan uz visām citām jomām. Patērētājiem/pasažieriem nepieciešama ātra un ērta piekļuve mehānismiem, kas var palīdzēt viņiem īstenot savas tiesības, it sevišķi saspringtās situācijās, piemēram, tiekot aizturētiem ārzemēs bez pietiekamiem līdzekļiem, lai atgrieztos savā valstī. Turklāt ārkārtīgi svarīga ir vienāda piemērošana, jo atšķirīgo tiesībaizsardzības sistēmu dēļ arī attieksme pret pasažieriem katrā ES valstī var ievērojami atšķirties; tāda pati dažādība vērojama pašreizējo normu un noteikumu interpretācijā.

4.5 Pakalpojumi

4.5.1 Komiteja atbalsta ierosinājumu noteikt standartus arī pakalpojumiem, taču norāda, ka ir jāņem vērā pakalpojumu specifika un ka nevar automātiski piemērot to pašu modeli, ko izmanto preču standartizācijai. Pilnveidojot pakalpojumu standartus, ir jārēķinās ar tirgus un sabiedrības vajadzībām, kā arī jādoma par patērētāju drošību.

4.5.2 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu par augsta līmeņa grupas izveidi uzņēmumiem sniegto pakalpojumu jomā; šīs grupas uzdevums būs apzināt galvenos šķēršļus un problēmātiskos aspektus tirgū.

4.5.3 Komiteja atbalsta iniciatīvu modernizēt pārvaldes struktūras un šai nolūkā veidot tā sauktās "vienas pieturas aģentūras", un ir ārkārtīgi gandarīta par administratīvās sadarbības attīstību pārrobežu jautājumos. Šāda sadarbība jāizveido arī tajās politikas jomās, kurās uz spēles likta saistību izpilde. Pēc EESK domām, Komisijas secinājumi par Pakalpojumu direktīvas ietekmi un par pakalpojumu sektora darbību ir priekšlaicīgi, jo direktīva ir spēkā tikai dažus gadus⁽⁹⁾.

⁽⁸⁾ OV C 18, 19.1.2011, 105. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 318, 29.10.2011, 109. lpp.

4.6 Tīkli

4.6.1 Energotīklu jomā ⁽¹⁰⁾ Komiteja uzskata, ka dalībvalstīm jāpatur izvēles brīvība noteikt, kuriem enerģijas veidiem dot priekšroku. Veicināt vispārējo interešu ievērošanu — tas nozīmē nodrošināt labus tīklus, kvalitatīvu pakalpojumu un visu to, kas garantē universālu piekļuvi, drošību un nepārtrauktību par pieņemamām cenām. Starptautiskajā līmenī ir jāpauž vienota ES nostāja jautājumos, kas skar enerģētiku un tās pārvades tīklus; šie jautājumi, it īpaši energoapgādes drošība, Eiropas Savienībai jārisina kā ES diplomātijas (EKP) neatņemama sastāvdaļa, un tranzīta valstīs jāierosina izstrādāt pārvaldības standartus. Dalībvalstīm kopā ar Savienību būtu jāaizstāv solidaritāte enerģētikas jomā visā pasaulē un Savienības iekšienē jārikojas atbilstīgi sabiedrības vispārējām interesēm. EESK aicina arī izveidot Eiropas konsultatīvo komiteju enerģētikas un klimata pārmaiņu jautājumos.

4.6.2 Transporta jomā ⁽¹¹⁾ EESK aicina uzlabot gan ES rietumu un austrumu, gan ziemeļu un dienvidu savienojumus. Komiteja arī vēlētos, lai konkrēta uzmanība tiktu pievērsta tā sauktajai kaimiņattiecību politikai un tālākiem savienojumiem ar ES austrumu un dienvidu kaimiņvalstīm. Komisijai un dalībvalstīm galvenokārt jākoncentrējas uz tīkliem, nevis uz atsevišķiem infrastruktūras projektiem. Tas veicinātu arī dalībvalstu solidaritāti. Komiteja vēlas uzsvērt: ja ES mērķis ir Eiropā izveidot patiesi integrētu vienoto transporta tirgu un turpināt īstenot kohēzijas politiku, tīklu izvēlē ir vajadzīga radikālas pārmaiņas. Šajā saistībā EESK atzinīgi vērtē neseno Eiropas transporta tīkla (TEN-T) pārskatīšanu. EESK turklāt iesaka TEN-T projektu finansēšanā rūpīgi un selektīvi izmantot publiskā un privātā sektora partnerības (PPP). Ir jāņem vērā dažādā dalībvalstu pieredze, un vajadzīga konsekventa finansēšanas stratēģija, lai mobilizētu visus attiecīgos ES un dalībvalstu finanšu instrumentus, īstenojot tā saucamo “labāka finansējuma” stratēģiju.

4.7 Digitālais vienotais tirgus

4.7.1 Šķiet, ka viens no lielākajiem vienotā tirgus sadrumstalotības upuriem ir elektroniskā komercija. Saskaņotu noteikumu trūkums, informācijas sistēmu savstarpējā nesavietojamība ⁽¹²⁾, neatrisinātās intelektuālā īpašuma tiesību problēmas, maksājumu nedrošība un nenoteiktība patērētāju tiesību jomā, sevišķi attiecībā uz produktu drošību, — tas viss gan piegādātājiem, gan patērētājiem traucē pilnvērtīgi izmantot lielās iespējas, ko piedāvā tiešsaistes pārrobežu tirdzniecība. Lai gan Komisijas paziņojumā ir ierosināti pasākumi, ar kuriem paredzēts likvidēt atsevišķus digitālā vienotā tirgus šķēršļus, Komiteja norāda, ka ir vajadzīgs daudz vairāk, lai vienoto tirgu sagatavotu zināšanu laikmetam, — piemēram, e-paraksta jomā nepieciešami vienādi augsti datu aizsardzības noteikumi. Šajā saistībā EESK atkārtoti aicina atzīt, ka viens no galvenajiem digitālā vienotā tirgus pamatprincipiem ir tīkla neitralitāte.

⁽¹⁰⁾ OV C 306, 16.12.2009, 51. lpp.

⁽¹¹⁾ OV C 318, 23.12.2009, 101. lpp.

⁽¹²⁾ OV C 318, 29.10.2011, 105. lpp.

4.7.2 Paziņojumā minēto ar e-komerciju saistīto problēmu atrisināšana var palielināt patērētāju uzticēšanos vienotajam tirgum. Tomēr konkrēta rīcība līdz šim faktiski nav ierosināta. Komiteja mudina Komisiju izstrādāt vērienīgu rīcības plānu e-komercijas attīstībai, uzmanības centrā izvirzot patērētāju. Tā rezultātā jātop ES tiešsaistes tirgus teritorijai, kurā patērētāji justos droši un aizsargāti un zinātu, kur vērsties pēc atbalsta, ja viņu tiesības tiek pārkāptas.

4.7.3 Digitālais vienotais tirgus reāli darbosies tad, kad patērētājus un uzņēmumus vairs neapgrūtinās šķēršļi, kas saistīti ar valstspiederību / uzturēšanās vietu. Tas nozīmēs, ka patērētāji var pasūtīt digitālos produktus, piemēram, mūziku, no citas ES dalībvalsts; šādi aspekti ir īpaši svarīgi, lai vienotais tirgus iegūtu nozīmi nākamo eiropiešu paaudžu skatījumā.

4.8 Sociālā uzņēmējdarbība

4.8.1 EESK atzinīgi vērtē sociālās uzņēmējdarbības sekmēšanu un Komisijas ierosmi veidot politisku satvaru tās potenciāla izmantošanai. Iniciatīvās, kuru mērķis ir sociālā uzņēmējdarbība, jāievēro vienotā tirgus tiesiskā regulējuma pamatprincipi, piemēram, konkurences un valsts atbalsta noteikumi, un būtu jāizmanto tas darbs, ko šajā ziņā paveikusi EESK ⁽¹³⁾.

4.8.2 EESK ir atbalstījusi Eiropas nodibinājumu statūtu izveidi, taču aicina Komisiju apsvērt, vai likumdevēja iejaukšanās, lai atvieglotu esošo nodibinājumu pārrobežu darbību, nebūtu lietderīgāks papildu risinājums, ņemot vērā zemos izmantošanas rādītājus saistībā ar esošajiem precedentiem, piemēram, Eiropas kooperatīvās sabiedrības statūtiem un Eiropas uzņēmuma statūtiem.

4.8.3 Komisijai ir jāstiprina ES apņemšanās uzlabot korporatīvo pārvaldību, lai turpinātu pilnveidot darba ņēmēju līdzdalību un sekmētu uzņēmumu sniegtās informācijas pārredzamību. Darba ņēmēju tiesības uz informāciju, apspriešanos un līdzdalību, kas izpaužas dažādās darbinieku līdzdalības formās, ir ietvertas Līgumā kā pamattiesības, piemēram, LESD 151. panta 1. daļā minēts dialogs starp darba devējiem un darba ņēmējiem, savukārt 153. panta 1. punktā noteikts, ka Savienība atbalsta un papildina dalībvalstu darbību vairākās jomās, tostarp f) apakšpunktā konkrēti paredzēta “darba ņēmēju un darba devēju pārstāvība un kolektīva interešu aizsardzība, tostarp kopīgu lēmumu pieņemšana”. Tādējādi publiskajā apspriešanās jāaplūko jautājums par to, kā padarīt pārredzamāku uzņēmumu sniegto informāciju par sociālajiem, vides un cilvēktiesību jautājumiem. Kad Komiteja būs saņēmusi attiecīgo atzinuma

⁽¹³⁾ Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 1. lpp.

pieprasījumu, tā kritiski izvērtēs sociālās uzņēmējdarbības iniciatīvu, arī iespēju saglabāt nemainīgu korporatīvās sociālās atbildības pamatu — brīvprātības principu.

4.9 Nodokļi

4.9.1 Saistībā ar enerģijas nodokļu direktīvas pārskatīšanu EESK uzsver, ka oglekļa dioksīda nodokļa ieviešanai jābūt kā emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) un energoefektivitātes plāna (EEP) papildinājumam ⁽¹⁴⁾. Gaidāms, ka oglekļa dioksīda nodoklis palīdzēs nodrošināt to finansējumu, kas nepieciešams, lai paātrinātu zema oglekļa satura procesu un novatorisku tehnoloģiju pētniecību un izstrādi, kuras rezultāti tiks veltīti tieši šim mērķim. Nodoklis nedrīkst apdraudēt izaugsmi vai izraisīt politisku vai sabiedrisku pretestību, un tā ieviešana nedrīkst palielināt enerģētisko nabadzību.

4.9.2 Oglekļa dioksīda nodokļa pamatā jābūt drīzāk patēriņam, nevis ražošanai. Komisijai būtu jāsagatavo vispārīgu pamatnostādņu kopums par oglekļa dioksīda aplikšanu ar nodokli, bet sīkāku instrukciju izstrāde būtu jāatstāj pašu dalībvalstu ziņā. Tās varētu pēc saviem ieskatiem piemērot šo nodokli atbilstīgi katras valsts rūpniecības un enerģijas ražošanas struktūrai.

4.9.3 Komiteja atzinīgi vērtē pasākumus, ar kuriem plānots mazināt atsevišķas pretrunas tādās nodokļu jomās kā PVN, enerģētiskās nodokļi un uzņēmumu ienākuma nodokļa bāze. Ir jāgādā, lai dalībvalstīm, atbilstīgi subsidiaritātes principam, būtu garantēta iespēja finansēt savus publiskos pakalpojumus, taču, lai nodrošinātu efektīvāku vienotā tirgus darbību, ir jāpievērš uzmanība arī tām grūtībām, ar kurām vienotajā tirgū ikdienā saskaras iedzīvotāji un MVU un kuru cēlonis ir dažādie nodokļu režīmi un to īstenošana. Ierosinātais finanšu darījumu nodoklis varētu palīdzēt arī ierobežot tādu risku uzņemšanos, kas nav ilgtspējīga.

4.10 Sociālā kohēzija

4.10.1 EESK atbalsta Komisijas ierosmes sociālās kohēzijas jomā. Tās paredz vairāk nekā tikai uzlabot direktīvas par darba ņēmēju norīkošanu darbā īstenošanu, kā Komisija sākotnēji ierosināja savā paziņojumā "Ceļā uz aktu par vienoto tirgu". Komisija plāno pieņemt tiesību akta priekšlikumu, lai labāk īstenotu direktīvu par darba ņēmēju norīkošanu darbā, un minētajā tiesību akta priekšlikumā ieklaus vai tam pievienos skaidrojumus par sociālo pamattiesību īstenošanu vienotā tirgus

ekonomisko brīvību kontekstā. Tādējādi ir paredzēta nevis pārskatīšana, bet gan jauns tiesību akts par direktīvas īstenošanas uzlabošanu. Ir jānovērš pretrunas direktīvas piemērošanā un skaidri jānosaka, kāda ir dalībvalstu kompetence ieviest savus darba standartus un darba attiecību sistēmas, kuru ļoti svarīgs elements ir darba koplīguma slēgšanas sarunas to dažādajās izpausmēs. Šādas precizēšanas gaitā būtu jānoskaidro, vai direktīva par darba ņēmēju norīkošanu darbā ir jāpārskata. Taču tas nenozīmē, ka tāpēc drīkstētu neievērot konkurences noteikumus vai aizliegumu diskriminēt pilsonības dēļ. Ikvienas pašreizējā tiesību akta pārskatīšanas vai jauna tiesību akta pamatā jābūt gan konsultācijām ar sociālajiem partneriem, gan līdzsvaram starp augstiem darba standartiem un ekonomiskajām brīvībām, turklāt ir jārisina problēmas, ko rada nelegālā darba tirgus.

4.11 Uzņēmumu regulatīvā vide

4.11.1 Regulējumu nevar uzskatīt par šķērslī vai slogu, ja tā mērķis ir nodrošināt sabiedrības intereses, tostarp patērētāju un darba ņēmēju tiesību ievērošanu. Ierosinājums vienkāršot direktīvas par grāmatvedības standartiem, lai mazinātu uzņēmumu, sevišķi MVU, administratīvo slogu, šķiet pareizs lēmums, kas veicinātu uzņēmumiem labvēlīgas vides veidošanos, taču ar to vien nepietiek, un ir pilnībā jāpārskata reglamentējošais slogs, kas Eiropas uzņēmumus padara mazāk konkurētspējīgus starptautiskajā tirgū.

4.11.2 EESK atzinīgi vērtē un atbalsta tādas ierosinātās darbības kā uzņēmumu reģistru savstarpēja savienošana, Eiropas privāto uzņēmumu statūti, kas atbilst sabiedrības vajadzībām, saskaņotāka Mazās uzņēmējdarbības akta īstenošana gan ES, gan dalībvalstu līmenī, taču uzsver, ka ir jāturpina mazināt nevajadzīgo administratīvo slogu, un pauž cerību, ka Komisija izvirzīs mērķus laikposmam pēc 2012. gada, kad administratīvajam slogam būtu jābūt par 25 % mazākam. Komiteja norāda, ka liekā sloga mazināšana vienmēr ir vēlama, neatkarīgi no tā, vai runa ir par uzņēmumiem, patērētājiem vai pārvaldes iestādēm, taču, lai netiktu apdraudēts sākotnējais tiesiskā regulējuma mērķis, ir vajadzīgs rūpīgs izvērtējums. Komiteja atgādina, ka administratīvais slogs mazinātos arī tad, ja 27 atšķirīgas valstu pieejas aizvietotu ar vienu kopīgu ES pieeju.

4.12 Publiskie iepirkumi

4.12.1 EESK atzinīgi vērtē ierosmi izstrādāt tādu līdzsvarotu iepirkuma politiku, kas veicinātu pieprasījumu pēc ekoloģiski ilgtspējīgas, inovatīvas un sociāli atbildīgas attīstības. Uzmanība visā Eiropas Savienībā jāpievērš arī to problēmu risināšanai, ko iepirkumu procedūrās rada korupcija un publisko līdzekļu ļaunprātīga izmantošana. Taču publiskajiem iepirkumiem draud

⁽¹⁴⁾ Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 7. lpp.

briesmas kļūt pārāk sarežģītiem, lai tos varētu piemērot saskaņoti⁽¹⁵⁾. Vismaz ir jādara viss nepieciešamais, lai stiprinātu pārvaldes iestāžu spēju saskaņoti piemērot publiskā iepirkuma noteikumus, vienlaikus dodot tām iespēju savās specifikācijās iestrādāt jaunās prasības, kādas attiecināmas uz publiskajiem iepirkumiem. Komisijai būtu jāveicina arī rīcības kodeksa plašāka izmantošana pārvaldes iestādēs, lai publiskos iepirkumus padarītu pieejamākus mazajiem un vidējiem uzņēmumiem⁽¹⁶⁾.

4.12.2 Jau kopš vienotā tirgus projekta sākuma 80. gadu vidū ir apspriesta sociālās pamatklauzulas iekļaušana regulējumā. Šo prasību daļēji ņēma vērā 2005. gadā, pārskatot publiskā iepirkuma noteikumus. ES publiskā iepirkuma direktīvu pārskatīšana dotu iespēju pilnībā izmantot spēkā esošo regulējumu, lai publiskā iepirkuma līgumos iekļautu sociālos un vides kritērijus, kas būtu attiecināmi arī uz pakalpojumu sniedzējiem no trešām valstīm, ar noteikumu, ka šādi kritēriji atbilst Lisabonas līgumā noteiktajiem ES tiesību pamatprincipiem.

4.12.3 Komisijas iniciatīvā par publiskajiem iepirkumiem lielāka uzmanība jāpievērš tam, ka ES un tās galveno tirdzniecības partneru publiskā iepirkuma tirgu atvērtība jau ilgstoši ir nelīdzsvarota. Jāapsver, cik lielā mērā var ilgtspējīgi saglabāt ES publiskā iepirkuma tirgu atvērtu, ja trešās valstis turpina piemērot nevienlīdzīgu attieksmi. Tāpēc visiem dalībniekiem — gan dalībvalstīm, gan trešām valstīm — jāievēro ILO ratificētās konvencijas un cilvēktiesības. Šāda politika Eiropas Savienībai būtu aktīvi jāpopularizē starptautiskā līmenī.

5. Izdošanās priekšnosacījumi

5.1 Komiteja atzinīgi vērtē, ka Komisijas paziņojumā atzīta pilsoniskās sabiedrības nozīme un gatavība iesaistīties vienotā tirgus pilnveidošanā. EESK uzsver, ka tās funkcija ir būt par

saikni starp Eiropu un organizēto pilsonisko sabiedrību un ka tādējādi Komitejai ir īpaši labas iespējas palīdzēt Komisijai tālāk attīstīt vienoto tirgu. Šajā saistībā Komiteja atgādina Komisijai, ka nepietiek tikai rīkot apspriešanās un ka ir jātop arī redzamam, kā apspriešanās un konsultatīvie atzinumi atspoguļojušies priekšlikumos.

5.2 Vienotā tirgus forumam jāklūst par vietu, kur efektīvi sadarboties gan ES un dalībvalstu/reģionu administratīvajām iestādēm, kas atbild par netraucētu vienotā tirgus darbību, gan galvenajiem procesu dalībniekiem. Komiteja stingri atbalsta komisāra M. Barnier ierosmi par Vienotā tirgus nedēļu, kurā vienkopus pulcētos dalībvalstu pārvaldes iestāžu un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvjus.

5.3 Iekšējā tirgus informācijas sistēma (IMI)⁽¹⁷⁾ ir galvenais tehniskais līdzeklis, ar ko īstenot dalībvalstu administratīvo iestāžu sadarbību, turklāt tā var kalpot arī par saskarni vienotā tirgus lietotājiem.

5.4 Samazinās eiropiešu atbalsts Eiropas integrācijai, un tas nozīmē, ka vajadzīga intensīvāka un mērķtiecīgāka komunikācijas stratēģija un ka jāmobilizē visi līdzekļi, ar kuriem var nodrošināt vajadzīgo atbalstu gan uzņēmumiem, gan darba ņēmējiem, gan iedzīvotājiem, piemēram, SOLVIT, EURES, Eiropas uzņēmumu tīkls, Eiropas Patērētāju centru tīkls, RAPEX utt. Vienotā datu ievades punkta "Tava Eiropa" izveide var palīdzēt uzņēmumiem un iedzīvotājiem, taču tikai tad, ja informācija ir pilnīga, atbilstoša, oficiāla un pieejama. Ir jāsaprot, ka iedzīvotājiem un uzņēmumiem vajadzīga iespēja uzdot savus jautājumus arī tieši amatpersonai, nevis paļauties vienīgi uz elektronisku materiālu.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ Sk. EESK atzinumus OV C 224, 30.08.2008., 32. lpp., OV C 318, 29.10.2011, 999. lpp. un OV C 318, 29.10.2011, 113. lpp.

⁽¹⁶⁾ "Eiropas Paraugprakses kodekss par MVU piekļuves vienkāršošanu publiskā iepirkuma līgumiem", SEC(2008) 2193.

⁽¹⁷⁾ Plašāka informācija — vietnē http://ec.europa.eu/internal_market/imi-net/index_lv.html

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Attīstīt Eiropas dimensiju sportā” ”

COM(2011) 12 galīgā redakcija

(2012/C 24/23)

Ziņotājs: **Alfredo CORREIA kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 165. pantu 2011. gada 18. janvārī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Attīstīt Eiropas dimensiju sportā””

COM(2011) 12 galīgā redakcija

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 79 balsīm par, 2 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK vēlas uzsvērt lielo ieinteresētību un iesaistīšanos, attīstot Eiropas dimensiju sportā. ES ir ļoti svarīgi nodrošināt nepārtrauktību sporta attīstības politikā, sadarbojoties ar dalībvalstīm un stingri ievērojot subsidiaritātes principu, kuru ierobežo pilnvaras saskaņā ar Līgumu.

1.2 Sports nenoliedzami dod ieguldījumu fiziskās un garīgās veselības veicināšanā, attīsta tādas vērtības kā disciplīna un komandas gars, kas savukārt veicina sociālo integrāciju. Piedalīšanās sporta nodarbībās ir ļoti būtiska, lai novērstu daudzas un dažādas slimības. Veselības problēmas ir tieši saistītas ar zemu fiziskās aktivitātes līmeni. Sports palīdz uzlabot cilvēku dzīves kvalitāti un pagarināt paredzamo mūža ilgumu, kā arī paaugstina Eiropas ekonomikas ražīgumu un konkurētspēju. EESK aicina sekmēt nodarbošanos ar sportu un īstenot pasākumus visā ES, lai to panāktu.

1.3 EESK atzīst dopinga problēmu sportā. Gan ES, gan dalībvalstu līmenī ir jādiskutē par to, kā cīnīties ar šo sociālo problēmu. Dopinga lietošana var apdraudēt sportistu, jo īpaši jauno amatieru, veselību, kā arī negatīvi ietekmēt īstu konkurenci sportā.

1.4 Komisijas nostāja saistībā ar fizisko nodarbību iekļaušanu izglītības programmās ir atbalstāma, kā to iepriekš ierosinājusi EESK ⁽¹⁾. Komiteja atkārtoti uzsver nepieciešamību uzlabot sporta centrus, ģērbtuves un pārējo infrastruktūru, dot iespēju iedzīvotājiem nodarboties ar sportu labos apstākļos un par pieejamu cenu.

1.5 EESK pauž īpašas rūpes par to, lai sportisti saņemtu pietiekamu izglītību. Jaunieši pārāk bieži pārtrauc mācības, lai gūtu panākumus sportā. Viņiem jādod iespēja atbilstoši “divējādās karjeras” principam uzsākt un turpināt karjeru sportā, nepārtraucot mācības. “Divējādās karjeras” principa piemērošana svarīga arī tāpēc, lai attiecīgajām personām pēc sporta karjeras beigām būtu atbilstošas zināšanas darba dzīves uzsākšanai. Lai to īstenotu, arī treneriem jābūt apmācītiem, lai jauniešiem, kurus viņi trenē, radītu izpratni par pareizajām vērtībām.

1.6 Vardarbība sportā ir nosodāma, un ir vajadzīga stingra rīcība, lai to izskaustu, izmantojot gan kontroli, gan atbilstošus krimināltiesību aktus. ES var un tai vajag koordinēt dalībvalstu iniciatīvas, lai uzlabotu informācijas apmaiņu par visefektīvākajiem rīcības veidiem.

1.7 EESK uzskata, ka īpaša uzmanība būtu jāveltī visnelabvēlīgākajā stāvoklī esošajām grupām saistībā ar sporta nodarbību pieejamību, proti, cilvēkiem ar invaliditāti un vecāka gadagājuma ļaudīm. Pēc vienlīdzības principa viņiem kopā ar pārējiem sabiedrības locekļiem ir tiesības piedalīties sporta nodarbībās. Komiteja atgādina, ka ES ir parakstījusi ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām: dalībvalstīm ir jānodrošina Konvencijas atbilstoša īstenošana.

1.8 Komiteja atkārtoti savu 2008. gada aicinājumu ⁽²⁾, proti, pievērst īpašu uzmanību sieviešu pārstāvībai sportā un dzimumu līdztiesības aspekta iekļaušanai minētajā jomā.

1.9 EESK vēlas uzsvērt bezpeļņas sporta apvienību lomu sporta pasākumu veicināšanā. Ir svarīgi atbalstīt šīs organizācijas, nodrošinot pietiekamus finanšu resursus vai sekmējot brīvprātīgu darbību.

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu “Baltā grāmata par sportu”, OV C 151, 17.06.2008.

⁽²⁾ Turpat.

1.10 Aktīvi jāsadarbojas arī profesionāļu un bezpeļņas organizācijām, jo no tā ir atkarīga sporta nākotne. EESK uzskata, ka pirmām kārtām ir jāatrod ilgtspējīgas finansēšanas iespējas, lai šāda sadarbība būtu dzīvotspējīga.

1.11 Komiteja pauž īpašas bažas par nelegālo un neregulēto sporta derību un loteriju izplatību, šajā jomā acīmredzami trūkst regulējuma un atbilstošu sankciju. Ir jāuzsver šīs valsts vadītās vai valsts licencētās nozares potenciālā nozīme sporta finansēšanā, ieguldot ienākumus sporta iestāžu modernizēšanā. Dalībvalstīm būtu jāiesaistās dialogā, lai atrastu modeļus, kas vislabāk atspoguļo ES principus. Sporta derību un loteriju tirgus regulēšana ir ļoti svarīga, lai sportā nodrošinātu īstu konkurenci un pārredzamību.

1.12 EESK atzīst sarežģījumus, ar kuriem saskaras ES, regulējot derību tirgu. Pilnībā būtu jāievēro iekšējā tirgus un konkurences noteikumi, vienlaikus pienācīgi ņemot vērā subsidiaritātes principu. Komiteja aicina Komisiju rūpīgi sekot šim jautājumam un izstrādāt pamatnostādnes minētā tirgus regulējumam, balstoties uz norādītajiem principiem un potenciāli noderīgo informāciju, kas tiks iegūta pašreizējās apspriešanās rezultātā ⁽³⁾.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Ievads

2.1.1 Eiropas Komisija 2011. gada 18. janvārī publicēja paziņojumu "Attīstīt Eiropas dimensiju sportā", kurā pārskatīti Baltās grāmatas par sportu rezultāti. Saskaņā ar LESD 165. pantu Eiropas Savienības Padome, balstoties uz darba grupām, izstrādāja rīcības plānu izvērīto mērķu sasniegšanai.

2.1.2 Sporta nozīmi atzīst ne tikai dalībvalstis, bet arī visas iesaistītās puses. Sports sabiedrībai dod nenoliedzamu pievienoto vērtību. Ieguvumi, ko tas rada veselībai, sociālajai integrācijai un ES ekonomikā, liecina par sadarbības un kopīgu stratēģiju izstrādes nepieciešamību. ES ir visatbilstošākais līmenis, lai aicinātu dalībvalstis sasniegt labus rezultātus šajā jomā.

2.1.3 Eiropas dimensijas sportā nozīme ir acīmredzama gan saistībā ar finansēšanas programmām un īpašiem pasākumiem šajā nozarē, gan izstrādājot īpašus forumus dialogam un informācijas apmaiņai.

2.1.4 Olimpiskās spēles, kas 2012. gadā notiks Londonā, dod iespēju attīstīt Eiropas dimensiju sportā vairākos līmeņos attiecībā uz organizāciju uzraudzības un koordinēšanas modeļiem un dažādu ieinteresēto pušu dialoga rezultātiem.

2.2 Priekšlikuma mērķi un saturs

2.2.1 Līdz ar jaunā Līguma stāšanos spēkā ES tiek piešķirtas jaunas pilnvaras sporta jomā. Līdz šim Eiropas dimensija sportā ir attīstīta netieši, izmantojot ES piešķirtās pilnvaras sociālajā jomā, izglītībā un veselības aprūpē, un vēl netiešākā veidā saistībā ar iekšējā tirgus principiem un konkurences tiesībām.

2.2.2 Neraugoties uz šādiem ierobežojumiem, vienmēr tiek atzīts, ka sadarbība sporta nozares attīstības jautājumos ir dalībvalstu interesēs. ES tagad ir atbilstošas pilnvaras šīs politikas īstenošanai.

2.2.3 Paziņojumā mēģināts noteikt prasības un mērogu Eiropas dimensijai sportā. Tajā aplūkoti vissvarīgākie jautājumi un visatbilstošākie pasākumi rīcībai Eiropas līmenī. Šajā sakarā ir notikusi sabiedriskā apspriešana ar dažādām ieinteresētajām pusēm, lai noteiktu prioritāšu jomas. Tika noteiktas trīs svarīgas jomas, un tās ir šādas:

— sporta sociālā funkcija;

— sporta tautsaimnieciskā dimensija un

— sporta organizatoriskie aspekti.

Minētajās jomās tika norādīti visbūtiskākie aspekti.

2.2.4 Izskatāmajā paziņojumā ir papildināta/padziļināta minētā baltā grāmata, ņemot vērā paveikto pēc tās publicēšanas un neapšaubāmi arī jaunā Līguma stāšanos spēkā (un LESD 165. pantu), lai izmantotu ES piešķirtās pilnvaras.

3. Īpašas piezīmes

3.1 Veselība

3.1.1 EESK atzīst, ka piedalīšanās sporta nodarbībās uzlabo iedzīvotāju fizisko un garīgo veselību kopumā, tieši un pozitīvi ietekmē darba ražīgumu un dzīves kvalitāti, jo sportošana ir svarīgs līdzeklis, lai izvairītos no mazkustīga dzīvesveida.

3.1.2 Fiziskās nodarbības palīdz samazināt lieko svaru un aptaukošanos un novērst vairākas nopietnas slimības, jo īpaši sirds un asinsvadu slimības. Tādējādi sports rada papildu saimniecisko labumu, samazinot veselības aprūpes un sociālā nodrošinājuma izmaksas.

3.1.3 Sportam ir ļoti svarīga loma arī vecāka gadagājuma cilvēku sociālajā integrācijā un labklājībā. Tas palīdz ne tikai novērst slimības, bet arī veicina paaudžu solidaritāti.

⁽³⁾ COM(2011) 12 galīgā redakcija, 10. lpp.

3.2 Cīņa pret dopingu

3.2.1 Cīņa pret dopingu ir īpaši svarīga. Sportistu fiziskās veselības aizsardzībai un īstai konkurencei sportā ir vajadzīga visos līmeņos saskaņota rīcība — ne tikai starp 27 dalībvalstīm un to valsts iestādēm, bet arī starptautiskajā līmenī. Jo ciešāka ir visu iesaistīto pušu sadarbība un izpratne par vispiemērotākajiem pasākumiem, jo veiksmīgāka būs pasākumu īstenošana.

3.2.2 Viens no īpaši svarīgiem jautājumiem ir cīņa pret dopingu ne tikai profesionālajā, bet arī amatiersportā.

3.2.3 Īpaša nozīme ir dalībvalstu līmenī koordinētai stingrai rīcībai dopingam izmantoto vielu tirdzniecības regulēšanā un kontrolē, un tādēļ EESK atbalsta Komisijas nodomu ierosināt pilnvaru projektu, lai pievienotos Eiropas Padomes Antidopinga konvencijai.

3.3 Izglītība, apmācība un kvalifikācija sportā

3.3.1 Fiziskās nodarbības skolās ir pirmais solis, lai mūsu visjaunākā paaudze visu mūžu saglabātu ar sportu saistītās vērtības. Komiteja pilnībā atbalsta pasākumus, lai izglītības sistēmā ieviestu labu praksi sporta jomā un uzlabotu vajadzīgo infrastruktūru.

3.3.2 EESK atbalsta Eiropas Komisijas viedokli, ka sportistu izglītībā un apmācībā jāņem vērā arī “divējādās karjeras” nozīme.

3.3.3 EESK arī atbalsta iniciatīvas mūžizglītības programmas ietvaros, uzskatot minēto programmu par nozīmīgu stratēģiju ar sportu saistītu noderīgu vērtību ieaudzināšanā.

3.3.4 Atbilstoša kvalifikācija sporta treneriem un sportistiem ir vēl viens būtisks aspekts sporta vērtību saglabāšanā. Komiteja atbalsta Komisijas vēlmi iekļaut ar sportu saistītas kvalifikācijas nacionālajās kvalifikāciju sistēmās, lai būtu iespējams atsaukties uz Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūru (EKI).

3.3.5 Brīvprātīgo darbs sportā, kuru galvenokārt veic vietējos sporta klubos, arī ir svarīgs sabiedrībai kopumā. Tomēr bieži vien bezpeļņas brīvprātīgās sporta organizācijas sabiedrībā netiek pietiekami atzītas un mūsdienās saskaras ar būtiskām problēmām. EESK vēlas norādīt, ka Komisijas paziņojumā pietiekami nav ņemta vērā brīvprātīgo darba nozīme sportā, un tādēļ aicina Komisiju īstenot nepieciešamos pasākumus, lai turpinātu sekmēt brīvprātīgo darba kultūru šajā jomā. Jo īpaši būtu jāveicina brīvprātīgo darbinieku kvalifikācija un apmācība, kā arī viņu zināšanas un prasmes plašāk jāatzīst Eiropas līmenī. Komisijai būtu arī jāuzrauga šis process un, izstrādājot Eiropas tiesību aktus, jāizvairās no jebkādam jauniem izraisītām negatīvām sekām attiecībā uz bezpeļņas sporta organizācijām.

3.4 Vardarbības apkarošana sportā

3.4.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu izstrādāt un ieviest gan skatītājiem, gan policijas darbiniekiem paredzētus apmācību pasākumus saistībā ar vardarbību sportā.

3.4.2 Arī skatītāju apmācība sākas jau pirmajos skolas gados. Jānodrošina sporta nozīmīgumam un fiziskajām nodarbībām, bet ne neveselīgai konkurencei.

3.4.3 Vardarbība sportā ir nopietna problēma, ar kuru saskaras visas Eiropas valstis. Vardarbību bieži vien saistīta ar rasismu, ksenofobiju, homofobiju un citiem līdzīgiem neiecietības veidiem. Jāizmanto visi līdzekļi, lai apkarotu šo parādību, kas ir pilnīgā pretrunā sporta vērtībām.

3.4.4 Informācija būtu nepārtraukti jākontrolē, un par skatītāju labklājību atbildīgajām struktūrām pastāvīgi jāsadarbojas, jo īpaši, lai novērstu pārkāpumus, kurus izdara iepriekš zināmas riska grupas, galvenokārt starptautiskos pasākumos.

3.5 Sociālā integrācija sportā un ar sporta starpniecību

3.5.1 Visiem, arī cilvēkiem ar invaliditāti un vecāka gadagājuma ļaudīm, ir jābūt iespējai piedalīties sporta pasākumos kā dalībniekiem, ne tikai kā skatītājiem. Publiskais atbalsts šī mērķa sasniegšanā ir ārkārtīgi nozīmīgs.

3.5.2 Ir maz pētījumu par sporta pasākumiem cilvēkiem ar invaliditāti, lai tādējādi dotu viņiem iespēju piedalīties visos sporta veidos. EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu šajā jomā.

3.5.3 ES un tās dalībvalstis ir parakstījušas ANO Konvenciju par personu ar invaliditāti tiesībām, un tas nozīmē, ka ir jāveic vajadzīgie pasākumi, lai minētās konvencijas noteikumi tiktu īstenoti. EESK aicina Komisiju pārbaudīt dalībvalstu noteiktos pasākumus minētajā jomā.

3.5.4 Ir jānodrošina dzimumu līdztiesība sportā, jo vairākos sporta veidos sievietes ir pārāk maz pārstāvētas. EESK atbalsta iniciatīvas, kas paredzētas dzimumu līdztiesības principa un līdztiesīgu iespēju nodrošināšanai. Tādēļ Komiteja atbalsta kategorijas “sports” iekļaušanu datubāzē par sievietēm, kuras ieņem vadošus amatus.

3.5.5 Sports var būt līdzeklis integrācijas un dialoga sekmēšanai starp dažādām kultūrām un var veicināt Eiropas pilsoniskuma garu. Ir jāuzsver sporta potenciāls nelabvēlīgu un mazāk aizsargātu iedzīvotāju grupu integrācijā. EESK pilnībā piekrīt nepieciešamībai izstrādāt atbalsta programmas, lai ar sporta palīdzību sekmētu sociālo integrāciju. NVO ir būtiska nozīme minētajā jomā, un tā būtu jāsekmē.

3.5.6 Aizvien vairāk sportistu pārceļo no vienas valsts uz otru. Uzņēmējvalstīs šo cilvēku un viņu ģimeņu integrācija ir viens no veidiem, kā sekmēt attiecīgās valsts kultūras un sociālās vērtības. EESK atbalsta dalībvalstu un Komisijas centienus izstrādāt likumdošanas iniciatīvas, lai uzņemtu un izmitinātu šos cilvēkus, kā arī nodrošinātu nediskriminējošu attieksmi.

3.6 Sporta tautsaimnieciskā dimensija

3.6.1 EESK atzīst, ka sports ir augoša ekonomikas nozare. Apmēram 2 % no Eiropas IKP tiek saražoti sporta nozarē. Sporta tirgus veicina nodarbinātības iespējas un izaugsmes tempus. Daudzas sporta organizācijas ir pārveidotas par sabiedrībām ar ierobežotu atbildību, bet liela daļa turpina darboties kā bezpeļņas organizācijas. Ir jāveido vai plašāk jāattīsta attiecības starp šiem diviem organizāciju veidiem, lai tās padarītu finansiāli ilgtspējīgas.

3.6.2 Privātajam sektoram ir svarīga sociāla nozīme sporta attīstībā gan tiešā veidā ar īpašām iemaksām, gan ar sponsorēšanas pasākumu starpniecību.

3.6.3 EESK atzīst un atbalsta Eiropas sporta satelītkonta izveidi. Lai varētu pieņemt visatbilstošāko politiku, būs vajadzīgi ticami dati par sportā radīto ienākumu apjomiem. Jo plašāka būs sadarbība un pieejamā informācija, jo vieglāk būs izstrādāt visatbilstošāko politiku.

3.6.4 Minētajā paziņojumā pievērsta būtiska uzmanība īpašuma tiesību, kas ir organizatoriem uz savu sporta pasākumu, izmantošanai, kā arī viņu intelektuālā īpašuma tiesību izmantošanai. EESK atbalsta šo pieeju. Televīzijas translācijas tiesību un preču pārdošana rada šo sporta organizāciju ienākumu būtisku daļu. ES tiesību aktos vairāk būtu jāņem vērā sporta organizāciju tiesības. Sporta pasākumu organizētājiem vajadzētu būt tiesībām pieprasīt taisnīgu atlīdzību par pasākumu izmantošanu visos veidos, lai arī kāda būtu šo pasākumu ekonomiskā lietderība.

3.6.5 EESK atbalsta paziņojumā iekļauto juridiska rakstura analīzi par konkurences noteikumu iespējamu pārkāpumu saistībā ar tiesību kolektīvo pārdošanu. Tomēr, ja tiek izpildīti konkrēti nosacījumi, kopēja pārdošana var atbilst LESD 101. panta 3. punktā paredzētajiem kritērijiem izņēmuma piešķiršanai, un EESK atzīst, ka kopēja pārdošana nenoliedzami rada ieguvumus sporta organizācijām, un tā būtu jāveic tādā veidā, lai paliktu ārpus LESD 101. panta 1. punkta darbības jomas.

3.6.6 Sporta preču un sporta apģērba, kā arī citu saistītu produktu tirdzniecība (un ražošana) arī Eiropā veido daudzus miljardu euro vērtu uzņēmējdarbības tirgu. Pateicoties reklāmai un sponsorēšanas darbībai, nozare ir viens no lielākajiem finansējuma avotiem sportā. Daudzi pētījumi, kas veikti pēc Eiropas organizāciju pieprasījuma, liecina, ka sporta preču globālajā ražošanas ķēdē pastāv dažādi trūkumi attiecībā uz darba apstākļiem, kas var vājināt visas sporta kustības ētisko uzticamību. Sportistus, sporta kustību un uzņēmumus, kas sponsorē sporta pasākumus, kā arī sadarbības partnerus uzticamā un pārskatāmā

veidā būtu jāaicina uzraudzīt ražošanas ķēdi un ar to saistītos darba apstākļus (un, balstoties uz Starptautiskās Darba organizācijas (ILO) starptautiskajiem darba standartiem, izstrādāt ētiskas vadlīnijas).

3.6.7 Komiteja norāda, ka valsts vai valsts licencēts sporta derību un loteriju tirgus ir ļoti svarīgs sporta pasākumu finansiālajai stabilitātei. Nodokļa ieņēmumi ir būtiski un netieši palīdz padarīt dažādus sporta līmeņus finansiāli ilgtspējīgus. Turklāt sporta derību operatoriem, kas darbojas tiešsaistē, jāļauj sporta pasākumu organizatoriem, pamatojoties uz līgumu, kontrolēt ierosināto derību veidus un saņemt kompensāciju par sporta pasākumu izmantošanu sporta derībām tiešsaistē.

3.6.8 Eiropas sporta loterijas izveide varētu padarīt šo tirgus segmentu pievilcīgāku, un tiktu iegūti līdzekļi reģionālo sporta apvienību attīstības, kā arī treniņu un izglītības finansēšanai.

3.6.9 EESK atzīst grūtības minētā tirgus regulējuma jomā un vēlas atgādināt Komisijai, ka, balstoties uz iekšējā tirgus principiem un konkurences tiesībām, juridiski ir iespējams veicināt pasākumus, kas radītu pārredzamību šajā nozarē.

3.6.10 Nelegālajā sporta derību tirgū notiek korupcija un ir iesaistīti organizētās noziedzības grupējumi. Šie grupējumi mēģina, un reizēm veiksmīgi, manipulēt ar rezultātiem, tādējādi mazinot īstu konkurenci sportā, korumpējot ierēdņus un sacensību dalībniekus, kā arī negatīvi ietekmējot sporta vērtības. Komiteja aicina Komisiju un dalībvalstis turpināt darbu, lai saskaņotu tiesību aktus minētās nelikumīgās prakses apkarošanai.

3.6.11 EESK atzinīgi vērtē iniciatīvu uzraudzīt tiesību aktu par valsts atbalstu piemērošanu sporta jomā, lai nodrošinātu pilnīgu atbilstību Eiropas tiesību aktiem.

3.6.12 Komiteja pilnībā atbalsta Eiropas Reģionālās attīstības fonda līdzekļu izmantošanas iespējas sporta infrastruktūras atbalstam, jo brīvprātīgajām organizācijām ir vajadzīgs šāds atbalsts, kas sekmē reģionālo un lauku attīstību dalībvalstīs.

3.7 Sporta organizācija

3.7.1 Ir jāprecizē Eiropas tiesību akti, kas tiek piemēroti sporta nozarei. EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu nodrošināt palīdzību un ieteikumus attiecībā uz jēdziena "sporta nozares īpatnības" atbilstošu piemērošanu, katru gadījumu izskatot atsevišķi.

3.7.2 Komiteja pilnībā piekrīt, ka, no juridiskā viedokļa raugoties, aizvien lielākas bažas rada sporta agentu darbība. Galvenais ir izprast un izpētīt šāda veida darbības ietekmi uz sportu un apmācības organizācijām, kā arī nodrošināt sportistu labāku aizsardzību.

3.7.3 EESK jau ir atbalstījusi konferenci, kurā regulāri analizētu Eiropas dimensijas sportā attīstību un ietekmi, un Komiteja vēlētos aktīvi iesaistīties šādā pasākumā.

3.7.4 EESK piekrīt Komisijas priekšlikumam, ka ir ļoti svarīgi atbalstīt un izveidot sociālo partneru un sporta organizāciju pastāvīgu dialogu, lai izpētītu un apspriestu ar sportu saistītus jautājumus, piemēram, par izglītību un apmācību, nepilngadīgo aizsardzību, veselību un drošību, nodarbinātību, darba apstākļiem un līgumu stabilitāti.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums “Mūsu dzīvības garantija, mūsu dabas kapitāls – bioloģiskās daudzveidības stratēģija līdz 2020. gadam””

COM(2011) 244 galīgā redakcija

(2012/C 24/24)

Ziņotājs: **Lutz RIBBE** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 262. pantu 2011. gada 3. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums “Mūsu dzīvības garantija, mūsu dabas kapitāls – bioloģiskās daudzveidības stratēģija līdz 2020. gadam””

COM(2011) 244 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 6. oktobrī. Ziņotājs – **Lutz RIBBE** kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (2011. gada 26. oktobra sēdē), ar 120 balsīm par, 5 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Komitejas secinājumu un ieteikumu kopsavilkums

1.1 Tikai četru gadu laikā šis ir jau ceturtais EESK atzinums, kurš veltīts bioloģiskās daudzveidības jautājumiem un kurā tā vēlreiz atzinīgi vērtē Komisijas skaidro norādi, ka ir jāīsteno daudz vairāk pasākumu, lai sasniegtu Eiropadomes izvirzītos mērķus.

1.2 EESK kritiski vērtē faktu, ka Komisija nav rūpīgi analizējusi, kāpēc prasības, kuras ir zināmas jau sen un kuras Komiteja vienmēr ir atbalstījusi — piemēram, 2006. gada Bioloģiskās daudzveidības rīcības plāna 160 pasākumi — nav īstenotas vai ir īstenotas nepilnīgi. Svarīgi ir analizēt iemeslus, kāpēc neīstenoja vai neizdevās īstenot plašo pasākumu programmu, kas bija paredzēta 2006. gada Bioloģiskās daudzveidības rīcības plānā, jo tikai pēc šādas analīzes varēs mērķtiecīgi izstrādāt jaunus efektīvākus pasākumus un stratēģijas.

1.3 Jaunajā stratēģijā nav būtisku jauninājumu. Publicējot jaunu stratēģijas dokumentu, kurā minētas sen zināmas prasības, problēmas atrisināt nevar. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana ir joma, kurā netrūkst likumu, direktīvu, programmu, paraugprojektu, politisku deklarāciju vai norādījumu, taču trūkst īstenotu pasākumu un saskaņotas rīcības visos politikas īstenošanas līmeņos.

1.4 Politikiem līdz šim pietrūcis spēka vai gribas īstenot pasākumus, kuru lietderība atzīta jau sen, un tas noticis, neraugoties uz paziņojumā minēto norādi, ka izlēmīga bioloģiskās daudzveidības politika sniedz vienādu labumu gan sabiedrībai, gan ekonomikai. Pat nozīmīgākās ES dabas aizsardzības direktīvas, kas stājās spēkā pirms 19 vai pat 32 gadiem, dalībvalstīs nav pilnībā īstenotas.

1.5 EESK, protams, atzīst, ka bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jomā gūti arī panākumi. Tie tomēr nedrīkst radīt

maldīgu priekšstatu, jo kopumā bioloģiskā daudzveidība ļoti strauji samazinās. Tāpēc ES uzdevums ir izstrādāt stratēģiju, ar ko jāsasniedz konkrēti rezultāti.

1.6 Diemžēl nav skaidrs, kā var pārvarēt līdz šim vērojamo politiskās gribas trūkumu. Publicētā bioloģiskās daudzveidības stratēģija neliecina, ka šajā ziņā patiešām būtu notikusi virzība uz priekšu. Ministru padomē līdz šim notikušās debates par minēto paziņojumu liecina, ka vēl aizvien ir tāls ceļš ejams, iekams bioloģiskās daudzveidības politiku integrēs citās politikas jomās.

1.7 Tāpēc reformās, kuras paredzēts veikt dažādās jomās (piemēram, zivsaimniecības, lauksaimniecības, enerģētikas un kohēzijas politikas jomā), ir ļoti svarīgi izveidot ciešu saikni ar bioloģiskās daudzveidības stratēģiju. EESK uzskata, ka šajā ziņā vēl ir daudz nepilnību. Tas attiecas arī uz iesniegtajiem plāniem, kas saistīti ar finanšu shēmu 2014.–2020. gadam, un Komiteja uzskata, ka tie nav atbilstoši, lai nodrošinātu nepieciešamos finanšu līdzekļus vajadzīgajā apmērā. Komisijai būtu vairāk uzmanības jāvelta pašas izstrādātajai bioloģiskās daudzveidības stratēģijai!

1.8 Izstrādājot šo atzinumu un apspriežot šo punktu, nevārēja nepamanīt līdzību ar parādu un *euro* krīzi. Ja ES dalībvalstis precīzi neievēro pašu noteiktos pamatprincipus un kritērijus, lai tie būtu dabas aizsardzības noteikumi vai Māstrihtas līgumā izvirzītie monetārās savienības stabilitātes kritēriji, izbrīnu neraisa fakts, ka a) attiecīgajā politikas jomā rodas problēmas un b) iedzīvotāji zaudē ticību politikiem.

1.9 Nav noliedzams, ka vajadzīgs vairāk informācijas un zināšanu par bioloģisko daudzveidību un tās sarežģīto mijiedarbību ar attīstību un nodarbinātību un ļoti svarīgi ir apzināt un atbalstīt labas prakses piemērus.

1.10 Rosinām Komisiju beidzot publicēt videi kaitīgo subsīdiu sarakstu, ko tā apņēmas iesniegt jau 2006. gadā.

2. Komisijas dokumenta galvenie elementi un vispārīga informācija

2.1 Eiropadome 2001. gadā Gēteborgā pieņēma ES ilgtspējīgas attīstības stratēģiju, kurā bija izvirzīts skaidrs mērķis arī bioloģiskās daudzveidības politikas jomā. Tas bija šāds: “rūpēties par biotopu un dabas sistēmu atjaunošanu un apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos līdz 2010. gadam”⁽¹⁾.

2.2 ES valstu un valdību vadītājiem 2010. gada martā nācās atzīt, ka šis mērķis nav sasniegts. Tāpēc viņi atbalstīja jaunu mērķi, ko Komisija izvirzīja paziņojumā “ES redzējuma un mērķu iespējamības bioloģiskās daudzveidības jomā laikposmam pēc 2010. gada”⁽²⁾. Tas attiecas uz 2020. gadu un ir šāds: “apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu un ekosistēmu pakalpojumu degradāciju Eiropas Savienībā un atjaunot tos, ciktāl reāli iespējams, vienlaikus palielinot ES ieguldījumu, lai novērstu bioloģiskās daudzveidības izzušanu visā pasaulē”.

2.3 Padome uzdeva Komisijai izstrādāt jaunas stratēģijas projektu, lai sasniegtu minēto mērķi, un tas ir publicēts paziņojumā, kam veltīts šis atzinums.

2.4 Komisija paziņojumā uzsver, ka beidzot jāsāk rīkoties, un min jau sen zināmus faktus:

- bioloģiskās daudzveidības zudums līdztekus klimata pārmaiņām ir uzskatāms par “vispēcīgāko pasaules vides apdraudējumu”, turklāt Komisija norāda, ka šīs abas problēmas ir savstarpēji ļoti cieši saistītas;
- sugu izzušana pašlaik notiek nepieredzētā ātrumā, proti, mūsdienās sugas izzūd 100 līdz 1 000 reizes ātrāk nekā tas notiktu dabiskos apstākļos;
- Eiropas Savienībā tikai 17 % no ES tiesību aktos aizsargātajām dzīvotnēm un sugām un 11 % no svarīgākajām ES tiesību aktos aizsargātajām ekosistēmām ir labā stāvoklī⁽³⁾,⁽⁴⁾;
- dažus pozitīvi vērtējamus rezultātus, kas sasniegti kopš 2001. gada, “aizēno ilgstoša un arvien pieaugoša slodze, kas kaitē Eiropas bioloģiskajai daudzveidībai: izmaiņas zemes izmantojumā, bioloģiskās daudzveidības un tās komponentu pārmērīga izmantošana, invazīvu svešzemju sugu izplatīšanās, piesārņojums un klimata pārmaiņas nav mazinājušās vai ir pat palielinājušās”;

— bioloģiskās daudzveidības zudumu būtiski veicina arī tas, ka lēmumu pieņemšanā netiek ņemta vērā bioloģiskās daudzveidības ekonomiskā vērtība.

2.5 Paziņojumā lielāka uzmanība nekā iepriekšējos ES dokumentos pievērsta bioloģiskās daudzveidības zuduma ekonomiskajiem aspektiem; par to liecina, piemēram, jēdziena “ekosistēmu pakalpojumi” arvien biežāka lietošana. Paziņojumā atkārtoti minēts *TEEB*⁽⁵⁾ pētījums un norādīts, piemēram, uz faktu, ka Eiropas Savienībā kukaiņu veiktās apputeksnēšanas vērtība ir apmēram 15 miljardi *euro* gadā. No tā secināts: “ja bišu un citu apputeksnētāju populācijas turpinās sarukt, tas varētu būtiski ietekmēt Eiropas lauksaimniekus”.

2.6 Paziņojuma 3. daļā aprakstīts satvars rīcībai nākamajā gadu desmitā, un šo satvaru veido seši uzdevumi:

- 1. uzdevums: pilnībā īstenot Putnu direktīvu un Dzīvotņu direktīvu;
- 2. uzdevums: uzturēt un atjaunot ekosistēmas un to pakalpojumus;
- 3. uzdevums: palielināt lauksaimniecības un mežsaimniecības devumu bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā un vairošanā;
- 4. uzdevums: nodrošināt zvejas resursu ilgtspējīgu izmantošanu;
- 5. uzdevums: apkarot invazīvas svešzemju sugas;
- 6. uzdevums: palīdzēt apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu pasaulē.

2.7 Katra uzdevuma izpildei ir paredzēts darbību kopums, kas vērsts uz konkrēto problēmu, kuras risināšanai izvirzīts attiecīgais uzdevums. Kopumā minēti 37 pasākumi.

2.8 Paziņojumā vairākkārt norādīts, ka bioloģiskās daudzveidības politika ciešāk jāintegrē citās ES politikas jomās (piemēram, lauksaimniecības un zivsaimniecības politikā).

2.9 Finansējums jo īpaši nepieciešams divās jomās: *Natura 2000* tīkla pabeigšanai un pasaules līmeņa saistību izpildei⁽⁶⁾.

2.10 Arīdan norādīts, ka “bioloģiskajai daudzveidībai nāks par labu arī videi kaitīgu subsīdiu reforma [...]”.

⁽¹⁾ COM(2001) 264 galīgā redakcija, 15.4.2001., 14. lpp.

⁽²⁾ COM(2010) 4 galīgā redakcija.

⁽³⁾ <http://www.eea.europa.eu/publications/eu-2010-biodiversity-baseline/>

⁽⁴⁾ Nav sniegta informācija par dzīvotnēm un sugām, kuru aizsardzība tiesību aktos nav noteikta, lai gan tām bioloģiskajā daudzveidībā neapšaubāmi ir vienlīdz svarīga nozīme.

⁽⁵⁾ “Ekosistēmu un bioloģiskās daudzveidības ekonomika” (*TEEB*), sk. <http://teebweb.org>.

⁽⁶⁾ Skatīt: COP 10 konference, kas 2010. gadā notika Nagojā.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK jau 2007. gada februārī, 2009. gada jūlijā un 2010. gada septembrī puda viedokli par bioloģiskās daudzveidības politikas jautājumiem.

3.2 EESK atzīmē, ka pašreizējā stratēģijas projektā minētās jomas, mērķi un pasākumi jau 2006. gadā veidoja rīcības plāna nozīmīgāko daļu.

3.3 Publicētajā stratēģijā nav būtisku jauninājumu, taču tā vēlreiz parāda, no kādiem risinājumiem noteikti nedrīkstam atteikties, kuri risinājumi ir visneatliekamākie un kuri varētu būt visefektīvākie. Izmantojot “nokopēt un ievietot” metodi, izstrādāta stratēģija, kurā minēti sen zināmi fakti, prasības un pasākumi. Tas liecina, ka viss jau sen ir skaidrs. Vairs nav jājautā, kas jā dara, bet gan jā uzdod jautājums — kā pēc attiecīgie pasākumi netiek veikti un kā panākt mērķtiecīgu rīcību. Taču tieši uz šo svarīgāko jautājumu stratēģijā atbilde nav sniegta.

3.4 Tādēļ Komisijas dokuments vērtējams kā ļoti neapmierinošs. EESK tāpēc norāda, ka bioloģiskās daudzveidības stratēģijā līdz 2020. gadam vairāk uzmanības jāvelta tās īstenošanai.

3.5 EESK vēlētos atgādināt tās jau 2007. gadā izdarītos secinājumus:

- Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana ir vajadzīgs un ļoti svarīgs uzdevums, kas nav tikai ētiskas un morālas dabas pienākums. Pastāv arī pietiekami daudz ekonomisku iemeslu, kuru dēļ ir jā rīkojas ātrāk un efektīvāk.
- Sugu izzušanu Eiropā ir izraisījuši miljoniem pēdējos gadu desmitos pieņemti individuāli lēmumi, izvēloties noteiktas vērtības, un lielākā daļa minēto lēmumu ir pieņemti saskaņā ar spēkā esošajiem likumiem.
- Bioloģiskā daudzveidība joprojām samazinās. Līdz šim ir pietrūcis politiskās gribas patiešām īstenot pasākumus, kuru lietderība jau sen ir atzīta.
- Konkrētos iemeslus, kāpēc tas tā noticis, Komisija minējusi paziņojumā, un tie meklējami “publisko iestāžu nevarībā un tradicionālo ekonomikas zinātņu nespējā atzīt dabas mantojuma un ekosistēmu pakalpojumu ekonomisko vērtību”.
- Minētais apstāklis un fakts, ka bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas ētiskajam un morālajam pamatojumam plānošanas un politiskās analīzes procesos pārsvarā netiek pievērsta pienācīga uzmanība, ir izraisījis šobrīd vērojamo stāvokļa būtisko pasliktināšanos.
- EESK atzinīgi novērtēja 2006. gadā publicēto rīcības plānu un norādīja, ka 160 (!) tajā minētie pasākumi ir lietderīgi; tomēr lielākā daļa no tiem nepavisam nebija jauni, bet gan iekļauti rīcības plānos jau gadiem ilgi. EESK pauž nožēlu par to, ka Komisijas paziņojumā un rīcības plānā gandrīz vispār

ir aizmirsts Komitejas 2006. gada 18. maija ⁽⁷⁾ izpētes atzinumā uzdots jautājums, proti, kāpēc bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jomā vērojama tik liela nesaskaņa starp pasākumiem, kas būtu veicami, pasākumiem, ko paredzēts veikt, un patiešām īstenotajiem pasākumiem.

— EESK atbalsta viedokli, ka ES ir jāuzņemas atbildība par norisēm pasaulē.

3.6 Šie svarīgākie secinājumi, kas minēti 2007. gadā plenārsesijā pieņemtajā atzinumā, šodien ir tikpat nozīmīgi kā toreiz. EESK pauž dziļu nožēlu par to, ka pēdējā laikā nekas būtiski nav mainījies.

3.7 Arī šajā atzinumā aplūkotajā Komisijas paziņojumā nav analizēti iemesli, kāpēc neīstenoja vai neizdevās īstenot plašo pasākumu programmu, kas bija paredzēta 2006. gada Bioloģiskās daudzveidības rīcības plānā. Šāda rūpīgi veikta neveiksmju analīze ir ļoti svarīga, jo tikai pēc tās var mērķtiecīgi izstrādāt jaunus un efektīvākus pasākumus un stratēģijas. Publicējot jaunu stratēģijas dokumentu, kurā minētas sen zināmas prasības, problēmas atrisināt nevar.

3.8 Neraugoties uz to, ka Komisija jau sen cenšas vairāk izmantot arī ekonomiskus argumentus, lai veicinātu bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, panākumi ir nelieli. EESK, kura bioloģiskās daudzveidības politiku reiz nodevēja par “ilgtermiņa ekonomikas politikas jautājumu”, norādot, ka tas ir iemesls, kāpēc “arī ekonomikas un finanšu ministriem beidzot būtu jāpievēršas šim tematam” ⁽⁸⁾, no vienas puses, pauž gandarījumu par to, ka mēģināts norādīt, kā bioloģiskās daudzveidības politikas neizdošanās ietekmēs ekonomiku. Taču līdz šim bioloģiskās daudzveidības politika nav integrēta ES ekonomikas un finanšu politikā. Jaunajā stratēģijā būtu jānorāda, kā to var mainīt.

3.9 No otras puses, EESK vēlas norādīt uz risku, ko varētu radīt pārāk lielas uzmanības pievēršana ekonomiskajiem jautājumiem. Proti, par bioloģiskās daudzveidības aizsardzību, iespējams, rūpēsies galvenokārt tajās jomās, kur īsā termiņā var vai varētu gūt ekonomisku atdevi. Tādēļ Komisijai būtu jāapsver, kā rīkoties ar sugām un dzīvotnēm, kuru ekonomisko vērtību nav iespējams tieši aprēķināt. Būtu diezgan sarežģīti *euro* un centos aprēķināt lielo zīdītāju, piemēram, vilka, lāča vai lūša vērtību jeb arī parastās vārdes, sienāža, baltā stārķa vai tūkstošiem citu sugu vērtību. Vienlaikus politiskajās debatēs pilnībā nav ņemtas vērā tādas sugas, kuru sniegtais ekonomiskais “labums” ir nenovērtējams. Piemēram, kur ir programmas, lai aizsargātu baktērijas, sēnītes vai sliekas, proti, reducentus, bez kuriem nav iedomājama organisko vielu noārdīšana?

3.10 Stratēģijā pārāk daudz uzmanības veltīts lauksaimniecībai, mežsaimniecībai un zvejniecības politikai. No vienas puses, tas ir saprotams, jo a) ietekme uz bioloģisko daudzveidību nav noliedzama un b) tās ir politikas jomas, kuras aptver lielu teritorijas daļu un kuras ES var ietekmēt. No otras puses, pārāk maz vērības veltīts citām jomām, kas apdraud bioloģisko daudzveidību, proti transportam un apdzīvoto vietu attīstībai.

⁽⁷⁾ OV C 195, 18.8.2006., 96. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 48, 15.2.2011., 150. lpp., 1.6. punkts.

3.11 Stratēģijas projektā Komisija norāda, ka “bioloģiskajai daudzveidībai nāks par labu arī videi kaitīgu subsīdiju reforma”, un tā ir taisnība. Taču Komisijai beidzot būtu jāpublicē videi kaitīgo subsīdiju saraksts. Šāds solījums dots jau 2006. gadā, taču tas vēl līdz šim nav izpildīts.

3.12 EESK atzinīgi vērtē to, ka Komisija apņēmusies tagad pārbaudīt visu izdevumu veidu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un, īstenojot “kopējās nesamazināšanās” (“no-net-loss”) iniciatīvu, rūpēties par to, lai turpmāk nepieļautu negatīvu ietekmi uz bioloģisko daudzveidību.

4. Piezīmes par uzdevumiem

4.1 Aplūkojot sešus uzdevumus un dažus pasākumus, EESK vēlas paskaidrot, kāpēc tā uzskata, ka publicētā jaunā bioloģiskās daudzveidības stratēģija, no speciālistu viedokļa raugoties, nav pietiekami tālejoša. Iemesls, kāpēc Komisija ir formulējusi pasākumus tik piesardzīgi, iespējams, ir politisks. Ļoti smagās sarunas Vides ministru padomē par pasākumu noteikšanu liecina, ka bioloģiskā daudzveidība vēl joprojām nav integrēta citās politikas jomās.

4.2 1. uzdevums

4.2.1 Putnu direktīva, kas pieņemta 1979. gadā, un 1992. gadā pieņemtā Dzīvotņu direktīva ir nozīmīgākās direktīvas Eiropas dabas aizsardzības jomā, un bez to pilnīgas īstenošanas dabas aizsardzībai Eiropā nav nākotnes. Taču daudzi ar ļoti lielu neizpratni raudzīsies uz to, ka jaunās bioloģiskās daudzveidības stratēģijas **1. uzdevums** ir “**Pilnībā īstenot Putnu direktīvu un Dzīvotņu direktīvu.**” EESK uzskata — Eiropas bioloģiskās daudzveidības politikas lielākā problēma ir tā, ka minētās direktīvas arī pēc 32 un attiecīgi 19 gadiem nav pilnībā īstenotas. Tas skaidri apliecina to, ka bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jomā netrūkst tiesiskā pamata vai stratēģiju, bet gan politiskās gribas. Šajā ziņā noteikti lielāka atbildība jāuzņemas arī Eiropas Savienības Tiesai, jo pat labas stratēģijas nevar kompensēt nenoliedzamo politiskās gribas trūkumu.

4.2.2 EESK neapmierinātībai ar minēto direktīvu ļoti lēno īstenošanu ir vēl viens iemesls, proti, vairums praktisko pasākumu, kuriem bija labi rezultāti, bija tieši vai netieši saistīti ar minētajām dabas aizsardzības direktīvām. Dažkārt dzirdam politiskus jautājumus, vai minētās direktīvas un to mērķi vispār vēl “atbilst mūsdienu prasībām”. EESK atbilde uz šo jautājumu ir viennozīmīga un nepārprotama — “jā”, un Komiteja uzskata, ka jaunos mērķus nevarēs sasniegt, ja ātri un pilnībā neīstēnos jau pieņemtās direktīvas.

4.2.3 Izstrādājot šo atzinumu un apspriežot šo punktu, nevērēja nepamanīt līdzību ar parādu un *euro* krīzi. Ja ES dalībvalstis precīzi neievēro pašu noteiktos pamatprincipus un kritērijus, lai tie būtu dabas aizsardzības noteikumi vai Māstrihtas līgumā izvirzītie monetārās savienības stabilitātes kritēriji, izbrīnu neraisa fakts, ka a) attiecīgajā politikas jomā rodas problēmas un b) iedzīvotāji zaudē ticību politiķiem.

4.2.4 Viena no prioritārajām darbībām, lai izpildītu šo uzdevumu, ir “nodrošināt adekvātu finansējumu *Natura 2000* teritorijām”. EESK tam piekrist, taču finanšu shēmas 2014.–2020. gadam izstrādātajā projektā Komiteja neredz nekādu apstiprinājumu tam, ka jaunajā finansēšanas periodā izdosies panākt nozīmīgus uzlabojumus, kas ir ļoti vajadzīgi. Pareizs signāls būtu piemaksa par *Natura 2000* teritoriju apsaimniekošanu, piemēram, lauksaimniekiem, taču diemžēl tāda piemaksa KLP reformā nav paredzēta.

4.2.5 Tikai 17 % no ES tiesību aktos aizsargātajām dzīvotnēm un sugām un 11 % no ES tiesību aktos aizsargātajām svarīgākajām ekosistēmām ir labā stāvoklī. EESK lūdz Komisiju sniegt informāciju par to, vai ar izvirzīto mērķi līdz 2020. gadam panākt, ka “par 100 % vairāk dzīvotņu novērtējumu un par 50 % vairāk sugu novērtējumu [...] liecina par labāku aizsardzības statusu” pietiks, lai patiešām apturētu bioloģiskās daudzveidības zudumu. Komiteja šo apgalvojumu saprot tā, ka Komisija būtu apmierināta, ja 2020. gadā 34 % no ES tiesību aktos aizsargātajām dzīvotnēm un sugām būtu labā stāvoklī (un attiecīgi 2/3 no tām būtu sliktā stāvoklī).

4.3 2. uzdevums

4.3.1 Izvirzītais **2. uzdevums** nodrošināt “**ekosistēmu un to pakalpojumu uzturēšanu un uzlabošanu**” ir solījums, ko valsts un valdību vadītāji deva jau 2001. gadā. Līdz 2020. gadam ir jāpanāk attiecīgi uzlabojumi, tostarp, izveidojot “zaļo” infrastruktūru un atjaunojot vismaz 15 % no noplicinātajām ekosistēmām⁽⁹⁾.

4.3.2 EESK uzsver, ka pēdējās desmitgadēs ievērojami ir saasinājušies konflikti par zemes izmantošanu, un tas vērojams visās jomās (piemēram, lauksaimniecības un mežsaimniecības, enerģijas ražošanas, transporta un satiksmes, apdzīvoto vietu attīstības jomā). Noplicināto ekosistēmu atjaunošana, ja pamatnosacījumi nemainīsies, drīzāk tikai vēl pastiprinās konfliktus par zemes izmantošanu, jo dabas aizsardzība no zemes izmantošanu viedokļa ir vēl viens konkurents zemes izmantošanā. EESK uzskata, ka īstenošanas stratēģijā, ko paredzēts publicēt 2012. gadā, noteikti jānorāda, kā šos konfliktus var atrisināt.

4.4 3. uzdevums

4.4.1 Arī par **3. uzdevumu**, proti, “**palielināt lauksaimniecības un mežsaimniecības devumu bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā un vairošanā**” jau gadiem ilgi notiek debātes, kurām nav nekādu rezultātu. EESK vairākas reizes ir norādījusi, ka lauksaimnieki un mežsaimnieki lielā mērā atbalsta dabas un biotopu aizsardzību. Daudzi paraugprojekti liecina, ka partnerībā var sasniegt labus rezultātus.

4.4.2 Lauksaimniekiem nav iebildumu pret sabiedrības prasību neaprobežoties vienīgi ar ražotāju funkciju pildīšanu, bet uzņemties “vairākas funkcijas”. Taču viņi saskaras ar uzdevumiem, kas vispirms rada izdevumus, bet nerada ienākumus, jo ražotāju cenās nav ņemti vērā viņu sniegtie papildu pakalpojumi, kurus no viņiem sagaida.

⁽⁹⁾ Šis mērķis sakrīt ar attiecīgo mērķi, kas izvirzīts Konvencijā par bioloģisko daudzveidību.

4.4.3 Tāpēc, lai atrisinātu šo dilemmu, atbilstoši ir jāpielāgo kopējā lauksaimniecības politika. Komiteja norāda uz attiecīgajiem atzinumiem, ko tā pieņēmusi, un arī turpmāk saistībā ar minēto jautājumu rūpīgi sekos līdzī paredzētajai KLP reformai.

4.4.4 Lai nodrošinātu vajadzīgos stimulus, būtu jāmeklē arī finansēšanas iespējas ārpus ES lauksaimniecības budžeta.

4.5 4. uzdevums

4.5.1 Stratēģijā minētais **4. uzdevums “nodrošināt zvejas resursu ilgtspējīgu izmantošanu”** tieši attiecas uz ES zivsaimniecības politiku. Rūpnieciskās zvejas un bioloģiskās daudzveidības aizsardzības intereses vēl joprojām atrodas savstarpējā konfliktā. Tāpēc izbrīnu nerada fakts, ka zivsaimniecības jomā izvirzītie mērķi (piemēram, 13. darbība “uzlabot izmantoto zivju krājumu pārvaldību”) ir ļoti vispārīgi, un gandrīz neviens nav kvantitatīvi novērtējams un saistīts ar dabas aizsardzību. EESK atzinīgi vērtē mērķi saglabāt zivju krājumus tādā apjomā (vai attiecīgi atjaunot konkrētā apjomā), lai varētu līdz 2015. gadam (un nevis līdz 2020. gadam) nodrošināt “maksimālo ilgtspējīgas ieguves apjomu”, taču jāatzīst, ka tas drīzāk ir zivsaimniecības politikas nevis vides aizsardzības politikas mērķis. Debates Padomē tomēr liecina, ka ievērojami iebildumi pastāv pat pret šādu nesaistošu formulējumu. EESK to uztver kā signālu, ka bioloģiskās daudzveidības politikai ir zemāka prioritāte nekā

ražošanas metodēm, kas jau sen ir atzītas par neilgtspējīgām. Komiteja rūpīgi sekos līdzī turpmākajām sarunām par zivsaimniecības politikas reformu.

4.6 5. un 6. uzdevums

4.6.1 Par **5. uzdevumu “invazīvu svešzemju sugu apkarošana”** EESK atzinumā ⁽¹⁰⁾ jau ir paudusi viedokli; šī problēma nav jauna, taču tai, tāpat kā **6. uzdevumam “palīdzēt apturēt bioloģiskās daudzveidības izzušanu pasaulē”**, vēl nav rasts risinājums. Runājot par pēdējo, Komiteja atzīmē, ka daudzi sniegtie paziņojumi un solījumi saglabāt pasaules bioloģisko daudzveidību vienkārši netiek īstenoti. Yasumi nacionālā parka projekts, ko īsteno Ekvadorā, ir viens no piemēriem, kur valstis apsolija finansiālu palīdzību apmaiņā pret atteikšanos no naftas ieguves parka teritorijā. Taču līdzekļi apsolītajā apjomā netika nodrošināti, un tāpēc tiks uzsākta naftas ieguve, kas kaitēs tropu mežiem.

4.6.2 EESK lūdz Komisiju, Padomi un Eiropas Parlamentu skaidri norādīt, cik daudz līdzekļu jaunajā finanšu periodā no 2014. līdz 2020. gadam veltīs “bioloģiskās daudzveidības politikai pasaulē”, jo līdz šim izstrādātajos dokumentos tas nav minēts. Attiecīgiem bioloģiskās daudzveidības veicināšanas un saglabāšanas pasākumiem ES un dalībvalstis līdz šim ir tērējušas mazāk nekā 0,004 % no sava kopprodukta. Ar šādu līdzekļu apjomu nevar atrisināt problēmas, kuras pasaulē nemazinoties konkurencei zemes izmantošanas jomā, pašlaik saasinās vēl vairāk.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ OV C 306, 16.12.2009., 42. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 302/2009 par daudzgadu plānu zilās tunzivs krājumu atjaunošanai Atlantijas okeāna austrumu daļā un Vidusjūrā"

COM(2011) 330 galīgā redakcija – 2011/0144 (COD)

(2012/C 24/25)

Ziņotājs: **Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE**

Eiropas Savienības Padome 2011. gada 24. jūnijā un Eiropas Parlaments 2011. gada 18. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 302/2009 par daudzgadu plānu zilās tunzivs krājumu atjaunošanai Atlantijas okeāna austrumu daļā un Vidusjūrā"

COM(2011) 330 galīgā redakcija – 2011/0144 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 6. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (2011. gada 26. oktobra sēdē), ar 129 balsīm par, 1 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 EESK atbalsta Eiropas Komisijas priekšlikumus un atzīst, ka gan dalībvalstis, gan zvejnieki daudz dara, lai pildītu Starptautiskās Atlantijas tunzivju saglabāšanas komisijas (ICCAT) prasīgo zilās tunzivs krājumu atjaunošanas plānu, kuram ir rezultāti, bet kura īstenošana rada nozīmīgas sociālekonomiskas sekas, kas noteikti ir jāņem vērā.

1.2 Lai nākotnē nodrošinātu krājumu atjaunošanu un pieņemtu vispiemērotākos pārvaldības pasākumus, Komiteja aicina dalībvalstis un Komisiju turpināt atbalstīt lietisīšos zinātniskos pētījumus.

2. Ievads

2.1 Komisija izvirza priekšlikumu regulai, ar kuru groza Regulu (EK) Nr. 302/2009 par daudzgadu plānu zilās tunzivs krājumu atjaunošanai Atlantijas okeāna austrumu daļā un Vidusjūrā.

2.2 Ar Regulu (EK) Nr. 302/2009, kuru pieņēma 2009. gada 6. aprīlī pēc tam, kad CICA 2008. gada novembrī notikušajā 16. īpašajā sanāksmē formulēja ieteikumu 08-05, atcēla Padomes 2007. gada 17. decembra Regulu (EK) Nr. 1559/2007, ar ko sākotnēji izveidoja daudzgadu plānu zilās tunzivs krājumu atjaunošanai Atlantijas okeāna austrumu daļā un Vidusjūrā.

2.3 ICCAT ikgadējā sanāksmē 2010. gadā pieņēma ieteikumu, ar kuru grozīja līdz minētajam laikam spēkā esošo daudzgadu plānu zilās tunzivs krājumu atjaunošanai Atlantijas okeāna austrumu daļā un Vidusjūrā.

2.4 Ieteikumā, kas pieņemts 2010. gadā, paredzēts vēl vairāk samazināt KPN (kopējo pieļaujamo nozveju), pastiprināt zvejas jaudas samazināšanas pasākumus un noteikt stingrāku kontroli, jo īpaši attiecībā uz pārvietošanu un ievietošanu sprostā.

2.5 Minēto pasākumu mērķis ir nodrošināt plāna efektivitāti un līdz 2022. gadam sasniegt biomasu, kas ar vismaz 60 % varbūtību atbilst maksimālajam ilgtspējīgas ieguves apjomam (BMSY).

2.6 ICCAT ieteikumi ir saistoši tām līgumslēdzējām pusēm, kuras pret tiem neiebilst. Eiropas Savienībai kā ICCAT līgumslēdzējai pusei kopš 1997. gada ir jāpiemēro minētais ieteikums, pret kuru tā nav izteikusi iebildumus.

2.7 Tādējādi regulas priekšlikuma mērķis ir iepriekš minēto ICCAT ieteikumu transponēt ES tiesību aktos.

3. Grozījumi

3.1 Pirmais grozījums attiecas uz atjaunošanas plāna mērķi, proti, sasniegt biomasu, kas atbilst maksimālajam ilgtspējīgas ieguves apjomam ar varbūtību, kas lielāka lielāku par 60 %, nevis 50 %.

3.2 Mainītas ir dažas definīcijas, piemēram, paplašinātas jēdzienu "palīgkuģis" un "pārvietošanas darbības" definīcijas, grozīta "audzēšanas" definīcija un pievienota jēdziena "atbildīgā dalībvalsts" definīcija.

3.3 II nodaļā “Zvejas iespējas” paredzēts pienākums dalībvalstīm katru gadu vēlākais līdz 15. septembrim nosūtīt Komisijai provizorisku gada zvejas plānu par nākamo gadu.

3.4 Attiecībā uz pasākumiem jaudas regulēšanai, kas ir III nodaļas priekšmets, regulas priekšlikumā ierosināts grafiks katrai dalībvalstij, lai tās no 2010. gada līdz 2013. gadam pielāgotu zvejas jaudu, nodrošinot, ka 2013. gadā neatbilstību starp katras dalībvalsts zvejas jaudu un tās kvotai atbilstošo zvejas jaudu likvidētu 100 % apmērā (gan zvejas kuģiem, gan krātņveida lamatām).

3.5 IV nodaļā par “tehniskajiem pasākumiem” aizliegums zilo tunzivju zvejai ar riņķvadu tiek pagarināts par vienu mēnesi (no 15. jūnija līdz nākamā gada 15. maijam).

3.6 V nodaļā paredzēti grozījumi attiecībā uz “kontroles pasākumiem”, piemēram, turpmāk izklāstītie grozījumi.

3.6.1 Komisija nepieņems kuģa vai nozvejotāja kuģa iekļaušanu sarakstā, kas katrai dalībvalstij 45 dienas pirms zvejas sezonas ir jānosūta Komisijai, ar atpakaļejošu spēku.

3.6.2 Lai nodrošinātu zilās tunzivis zvejas stingru uzraudzību, Kopienas nozvejotāja kuģa kapteinim attiecīgā gadījumā zvejas žurnālā jāieraksta ne tikai KZP standartu kontroles sistēmā paredzētā informācija, bet arī informācija, kas iekļauta regulas priekšlikuma II pielikumā.

3.6.3 Kopīgas zvejas darbības ar citām Konvencijas līgumslēdzējām pusēm nav atļautas.

3.6.4 Regulas Nr. 302/2009 pantu par “pārvietošanas darbībām” pilnībā aizstāj, ierosinot efektīvāku un skaidrāku šādu darbību kontroles sistēmu.

3.6.5 Ar citu tekstu pilnībā aizstāj arī pantu par “ievietošanu sprostos”.

3.6.6 Pants par “kuģu satelītnovērošanas kontroles sistēmu” (VMS) ir papildināts, iekļaujot obligātu prasību zvejas kuģiem, kuriem atļauts aktīvi zvejot zilās tunzivis, un kuri ir iekļauti CICAAs reģistrā, sākt VMS datu nosūtīšanu ICCAT ne vēlāk kā 15 dienas pirms zvejas sezonas sākuma un turpināt nosūtīšanu vismaz 15 dienas pēc zvejas sezonas beigām. Turklāt datu nosūtīšana netiek pārtraukta, kad kuģi atrodas ostā.

3.6.7 Ir grozīti noteikumi par “darbību ar krātņveida lamatām reģistrēšanu un ziņošanu par tām”, proti, pēc katras

zvejas darbības ziņo ne tikai par reģistrētajām krātņveida lamatās gūtajām nozvejām, bet arī dara zināmu krātņveida lamatās atlikušo daudzumu novērtējumu.

3.6.8 Turklāt tiek paplašināta “ICCAT Kopīgu starptautisku inspekciju shēma”, proti, ja vairāk nekā 15 vienas dalībvalsts zvejas kuģi vienlaikus ir iesaistīti zilo tunzivju zvejas darbībās ICCAT Konvencijas apgabalā, minētā dalībvalsts attiecīgajā laikposmā norīko inspekcijas kuģi darboties Konvencijas apgabalā vai sadarbojas ar citu dalībvalsti vai Konvencijas līgumslēdzēju pusi, lai kopīgi nodrošinātu inspekcijas kuģa klātbūtni.

3.6.9 Groza 30. pantu par “valsts novērotāju programmu”, paplašinot valsts novērotāju klātbūtnes nodrošināšanu, lai aptvertu:

— 2011. gadā — 100 % aktīvo nozvejotāju kuģu, kas zvejo ar riņķvadu un kuru garums ir 24 m vai mazāks;

— 2012. gadā — 100 % aktīvo nozvejotāju kuģu, kas zvejo ar riņķvadu un kuru garums ir 20 m vai mazāks;

— 100 % velkoņu.

3.6.10 Pantā par “ICCAT reģionālo novērotāju programmu” 1. punktu aizstāts ar citu punktu, kurā noteikts, ka katra dalībvalsts nodrošina ICCAT reģionālā novērotāja klātbūtni:

— visā 2011. gada zvejas sezonā — uz visiem kuģiem, kas zvejo ar riņķvadu un kuru garums ir lielāks par 24 m;

— visā 2012. gada zvejas sezonā — uz visiem kuģiem, kas zvejo ar riņķvadu un kuru garums ir lielāks par 20 m;

— visā zvejas sezonā, sākot no 2013. gada, — uz visiem kuģiem, kas zvejo ar riņķvadu, neatkarīgi no kuģa garuma.

3.6.10.1 Minētajiem kuģiem, kas zvejo ar riņķvadiem, nav atļauts zvejot zilās tunzivis vai darboties zilo tunzivju zvejniecībā bez reģionālā novērotāja klātbūtnes.

3.6.11 Regulas 32. pantu par “piekļuvi videoierakstiem” pilnībā aizstāj, iekļaujot jaunu punktu, kurā noteikts dalībvalstu pienākums veikt vajadzīgos pasākumus, lai nepieļautu oriģinālo videoierakstu aizstāšanu, rediģēšanu vai manipulācijas ar tiem.

3.6.12 Pievienots jauns 33.a pants “Savienības inspekcijas plāna nosūtīšana ICCAT”, kurā noteikts, ka katru gadu vēlākais 15. septembrī dalībvalstis nosūta Komisijai savu nākamā gada inspekcijas plānu. Komisija Savienības inspekcijas plānu nosūta ICCAT Sekretariātam ICCAT apstiprinājuma saņemšanai.

3.6.13 Ar jaunu punktu aizstāj 34. panta par “tirgus pasākumiem” 1. punktu, proti, ir aizliegta tādu Atlantijas okeāna austrumu daļā un Vidusjūrā nozvejotu zilo tunzivju iekšzemes tirdzniecība, izkraušana, imports, eksports, ievietošana sprostā uzbarošanai vai audzēšanai, reeksports un pārkraušana citā kuģi, ar kurām kopā nav nosūtīta precīza, pilnīga un apstiprināta dokumentācija, kas paredzēta šajā regulā, un iepriekš minētais aizliegums attiecas uz visām darbībām, par kurām nav nosūtīta dokumentācija, kas norādīta Eiropas Parlamenta un Padomes 2010. gada 7. jūlija Regulā (ES) Nr. 640/2010, ar ko izveido zilo tunzivju *Thunnus thynnus* nozvejas dokumentēšanas programmu.

3.6.14 Visbeidzot priekšlikumā ierosinātajos grozījumos V nodaļā par “kontroles pasākumiem” iekļauta arī pielikumu aizstāšana un grozīšana atbilstoši visiem grozījumiem.

4. Vispārīgi apsvērumi

4.1 EESK atzinīgi vērtē un atbalsta visus grozītus un jaunus tehniskos un kontroles pasākumus, jo uzskata, ka tie izstrādāti, ņemot vērā gūto pieredzi un centienus atjaunot zilās tunzivs krājumus Atlantijas okeāna austrumu daļā un Vidusjūrā, lai līdz 2022. gadam sasniegtu biomasu, kura ar vismaz 60 % varbūtību atbilst maksimālajam ilgtspējīgas ieguves apjomam.

4.2 Tādēļ Komiteja aicina Komisiju maksimāli stingri piemērot regulu visām dalībvalstīm un Konvencijas

līgumslēdzējām pusēm, kas nodarbojas ar zilās tunzivs zveju, audzēšanu vai uzbarošanu ICCAT Konvencijā iekļautajā teritorijā.

4.3 EESK atzīst Eiropas Komisijas, dalībvalstu un zvejnieku pēdējos gados īstenotos centienus, lai savu floti pielāgotu pieejamajām zvejas iespējām un izpildītu prasīgajā tunzivs krājumu atjaunošanas plānā iekļautās prasības ar visām attiecīgajām sociālajām un ekonomiskajām sekām, kas noteikti ir jāņem vērā.

4.4 EESK atzinīgi vērtē to, ka pūliņi ir devuši rezultātus, un gan zinātnieki, gan zvejnieki, kurus skāruši zvejas ierobežojumi, ir aculiecinieki tam, ka zilās tunzivs krājumi atjaunojas.

4.5 Komiteja aicina dalībvalstis un Komisiju arī turpmāk sniegt atbalstu valstu zinātniskās pētniecības iestādēm, lai iespējami precīzāk novērtētu zilās tunzivs krājumus un krājumu atjaunošanas plāna ietekmi. Tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē zinātniskā novērošanas centra izveidi, kurā iesaistītas valstu iestādes, zinātniskie eksperti un zivju krātiņveida lamatu operatori, kā arī uzņēmumu un zinātnisko ekspertu izstrādātās privātās iniciatīvas, lai palīdzētu uzlabot zināšanas par šo sugu.

4.6 Saistībā ar zvejas aizlieguma periodu kuģiem, kuri zvejo ar riņķvadu, EESK uzskata, ka priekšlikumi mainīt pašreizējās zvejas sezonas rūpīgi jāizvērtē zinātniskajiem ekspertiem, lai zvejas darbību padarītu ilgtspējīgāku, ņemot vērā ekonomikas, sociālos un vides aspektus.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par zīdaiņiem un maziem bērniem paredzētu pārtiku un īpašiem medicīniskiem nolūkiem paredzētu diētisko pārtiku”

COM(2011) 353 galīgā redakcija – 2011/0156 (COD)

(2012/C 24/26)

Ziņotāja: **Madi SHARMA kdze**

Eiropas Parlaments un Padome 2011. gada 5. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par zīdaiņiem un maziem bērniem paredzētu pārtiku un īpašiem medicīniskiem nolūkiem paredzētu diētisko pārtiku”

COM(2011) 353 galīgā redakcija – 2011/0156 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 6. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 141 balsīm par un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas visaptverošu pārskatu par spēkā esošajiem tiesību aktiem pārtikas jomā un atzīst, ka ir sarežģīti precīzi definēt atšķirību starp plašam patēriņam paredzētu pārtiku un pārtiku, kas paredzēta īpašām iedzīvotāju grupām. Īpaši dalībvalstīm un pilsoniskajai sabiedrībai minētā skaidrības trūkuma dēļ ir grūti interpretēt, piemērot un izpildīt spēkā esošos tiesību aktus.

1.2 Komisija ir veikusi padziļinātu ietekmes novērtējumu un ar to saistīto apspriešanos attiecībā uz tās izvirzīto mērķi, proti, nodrošināt konsekvenci iekšējā tirgū, tā vienkāršošanu un saskaņošanu. Ietekmes novērtējumā Komisija analizē šādus aspektus: administratīvais slogs, sastāva pārveidošana un marķēšana, inovācija, konkurētspēja, cenas, patērētāju aizsardzība un informācija patērētājiem, iespējamā ietekme uz nodarbinātību, mazaizņēmumiem un sociālo labklājību.

1.3 EESK aicina Komisiju saglabāt “īpašiem medicīniskiem nolūkiem paredzētas pārtikas” pašreizējo definīciju, lai tos varētu nošķirt no vispārējam patēriņam paredzētiem pārtikas produktiem un iekļautu tādas būtiskas sastāvdaļas, kā, piemēram, aminoskābes un oligopeptīdus.

1.4 EESK arī uzskata, ka ar uzturvielām pilnīgi nokomplektētas pārtikas ar standartuizturvērtību kategorijā ir jāiekļauj priekšlaicīgi dzimušiem bērniem paredzētas pārtikas, jo priekšlaicīgi dzimuši bērni ir īpaši neaizsargāta grupa un viņiem bieži vien ir nopietnas veselības problēmas.

1.5 Pamatregulējuma pašreizējā piemērošana, kā atzīst Komisija, izraisa tirdzniecības kropļošanu iekšējā tirgū, jo dalībvalstīs to interpretē un īsteno atšķirīgi. Paredzēts, ka ierosinātā jaunā regula varētu novērst minētos kropļojumus, neradot nelabvēlīgu ietekmi uz nodarbinātību vai šajā nozarē strādājošiem MVU, un varētu radīt labvēlīgus apstākļus pastāvīgai inovācijai.

1.6 Visiem produktiem, kas paredzēti lietošanai cilvēku pārtikā, piemērojami ES tiesību akti pārtikas nekaitīguma, marķēšanas un veselīguma norāžu jomā, ko atbalsta Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde (EFSA). Ar jauno priekšlikumu paredzēts saskaņot ES regulējumu pārtikas nekaitīguma un patērētāju aizsardzības jomā, lai novērstu dublēšanos un neskaidrības. Tiks ievērots subsidiaritātes princips, ļaujot dalībvalstīm piemērot valstu tiesību aktus gadījumos, kad tas ir sabiedrības veselības aizsardzības interesēs.

1.7 EESK uzstājīgi aicina Komisiju pēc rūpīga zinātniska novērtējuma direktīvā iekļaut augšanas preparātus, kas paredzēti maziem bērniem vecumā no 12 līdz 36 mēnešiem. Zinātnisko pētījumu rezultāti ir pretrunīgi, un sabiedrībai ir vajadzīgas skaidras norādes un informācija.

1.8 EESK uzskata, ka jaunajos tiesību aktos ir jāsaglabā pašreiz spēkā esošie noteikumi (Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 6. maija Direktīvas 2009/39/EK par īpašiem nolūkiem paredzētiem pārtikas produktiem 8. panta 2. punkts), kas dod iespēju sniegt informāciju veselības aprūpes profesionāļiem par īpašiem nolūkiem paredzētiem pārtikas produktiem un to pareizu lietošanu, lai viņi patērētājiem un pacientiem varētu sniegt atbilstošu informāciju un pareizus ieteikumus.

1.9 EESK aicina Komisiju nodrošināt, lai tiktu novērsti kropļojumi sportam paredzētās pārtikas tirgū, kura mazumtirdzniecības apgrozījums Eiropā saskaņā ar aprēķiniem ir 2 357 miljoni *euro*, savukārt izaugsmes koeficients — 7 %. Pārtikas nekaitīguma un marķēšanas plašākā kontekstā EESK arī aicina Komisiju apsvērt iespēju turpmākajos tiesību aktos ieviest brīdinājuma norādes attiecībā uz tām pārtikas precēm (it īpaši sporta pārtiku un svara samazināšanas/ diētas produktiem), kuru sastāvā ir vielas, kurām var būt nelabvēlīga ietekme, ja šādus produktus lieto ilgstoši un nevēlamā daudzumā.

1.10 EESK apzinās, ka pašlaik Eiropā valdošās ekonomiskās, sociālās un kultūras daudzveidības dēļ nav iespējams visām iedzīvotāju grupām nodrošināt visas veselīgam dzīvesveidam vajadzīgās barības vielas un ka tāpēc ir palielinājies bagātinātu pārtikas produktu īpatsvars un šajā saistībā Komisija ir izstrādājusi reklāmas un marķēšanas noteikumus. EESK stingri atbalsta spēkā esošos ES tiesību aktus un to īstenošanas pasākumus, kas nodrošina, lai visas brīvprātīgi izvietojamās norādes uz pārtikas produktiem būtu skaidras, precīzas un pamatotas. Jānodrošina patērētājiem veikt informācijā pamatotu izvēli, tāpēc minētās norādes nedrīkst būt maldinošas, un attiecībā uz īpašiem medicīniskiem nolūkiem paredzētu pārtiku jānodrošina, lai uztura speciālisti un farmaceiti varētu sniegt pietiekamu informāciju par to sastāvu un pareizu lietošanu.

1.11 Visbeidzot, EESK atbalsta vairākkārt pausto prasību, kas izklāstīta Komisijas priekšlikuma apsvērumos, proti, ieviest tūlītējas brīdināšanas sistēmu attiecībā uz pārtiku ārkārtas gadījumos, kad var tikt ietekmēta patērētāju veselība.

2. Pamatojums

2.1 Nekaitīgas un pilnvērtīgas pārtikas brīva aprīte ir būtisks iekšējā tirgus aspekts un ievērojami veicina iedzīvotāju veselību un labklājību. Tāpēc pārtikas jomā ir izstrādāti ES tiesību akti ar mērķi nodrošināt, ka “pārtiku nelaiž tirgū, ja tā ir kaitīga”. Šī prasība attiecas gan uz pārtikas sastāvu, gan uz marķēšanas noteikumiem.

2.2 Diētiskās pārtikas pamatdirektīvu (Direktīva 2009/39/EK) pieņēma 1977. gadā, un tās mērķis bija “novērst atšķirības starp dažādu valstu tiesību aktiem, kas attiecas uz īpašas diētas pārtikas produktiem, tādējādi nodrošinot šādu produktu brīvu apriti un radot taisnīgus konkurences nosacījumus”. Priekšlikumā ir saglabāti “īpašiem medicīniskiem nolūkiem paredzētas pārtikas” definīcijā lietotie termini, tādējādi nodrošinot, ka šādus pārtikas produktus var nošķirt no vispārējam patēriņam paredzētiem pārtikas produktiem un iekļaut to sastāvā šiem produktiem būtiskas sastāvdaļas. Vispārīgajos noteikumos un kopīgajos marķēšanas noteikumos sniegtā īpašas diētas pārtikas produktu vienotā definīcija paredz, ka diētiskiem pārtikas produktiem raksturīgas trīs galvenās pazīmes:

— to sastāvs vai ražošanas process ir īpašs un tos var atšķirt no plaša patēriņa pārtikas;

— tie ir paredzēti īpašām sabiedrības grupām, nevis plašam patēriņam;

— tie atbilst personu, kurām tie paredzēti, īpašajām uztura vajadzībām.

2.3 Diētiskā pārtika, saskaņā ar Diētiskās pārtikas pamatdirektīvā definēto ir, piemēram, zīdaiņu un mazu bērnu pārtika, pārtika cilvēkiem, kas nepanes līpekli vai pārtika īpašiem medicīniskiem nolūkiem; uz diētiskās pārtikas iepakojuma jābūt norādei par tās piemērotību īpašai diētai. Attiecībā uz vairākām minētajām produktu grupām (mākslīgā piena maisījumi zīdaiņiem, apstrādāta graudaugu pārtika un bērnu pārtika, pārtika ar samazinātu enerģētisko vērtību, pārtika īpašiem medicīniskiem nolūkiem un pārtikas produkti cilvēkiem, kas nepanes līpekli) jau ir spēkā īpaši tiesību akti par sastāvu un marķēšanas noteikumiem. Tomēr attiecībā uz sportam paredzētiem pārtikas produktiem, pārtiku personām, kas slimo ar diabētu un pārtiku cilvēkiem, kas nepanes laktozi, nav spēkā īpašu noteikumu.

2.4 Komisija 2007. gadā uzsāka apspriešanos ar dalībvalstīm par Diētiskās pārtikas pamatdirektīvu. Kopš tā laika veiktas arī citas apspriešanās ar dalībvalstīm, starpdienestu vadības grupām (Veselības un patērētāju ĢD, Lauksaimniecības un lauku attīstības ĢD, Uzņēmējdarbības un rūpniecības ĢD, Pētniecības un inovācijas ĢD, Tirdzniecības ĢD un Ģenerālsēkretariāts), kā arī ar nozaru un patērētāju pārstāvjiem, un sagatavots arī ārējais konsultatīvais ziņojums.

2.5 Ņemot vērā minētās apspriešanās, Komisija ir iesniegusi Priekšlikumu regulai par zīdaiņiem un maziem bērniem paredzētu pārtiku un īpašiem medicīniskiem nolūkiem paredzētu diētisko pārtiku. Ar ierosināto regulu tiks atcelti šādi tiesību akti:

— Direktīva 2009/39/EK par īpašas diētas pārtikas produktiem (pārstrādāta pamatdirektīva, 1989);

— Direktīva 92/52/EEK par eksportam uz trešām valstīm paredzētiem mākslīgajiem maisījumiem zīdaiņiem un mākslīgajiem papildu ēdināšanas maisījumiem zīdaiņiem;

— Direktīva 96/8/EK par pārtikas produktiem ar samazinātu enerģētisko vērtību, kas paredzēti svara samazināšanas diētām;

— Regula (EK) Nr. 41/2009 par tādu pārtikas produktu sastāvu un marķēšanu, kas piemēroti cilvēkiem, kuri nepanes līpekli.

2.6 Komisijas priekšlikumā ierosināts vienkāršot un precizēt juridiskās prasības, kas piemērojamas nelielam skaitam pārtikas kategoriju, un izveidot vienotu sarakstu ar vielām, kuras var pievienot pārtikai ("Savienības saraksts"), uz ko attiecas šis priekšlikums. Runājot konkrēti, ar priekšlikumu

- atceļ diētiskās pārtikas jēdzienu;
- ierosina jaunu vispārīgu pamata tiesību aktu, kurā skaidri noteikta un definēta tā darbības joma un kurš piemērojams tikai atsevišķām precīzi definētām pārtikas kategorijām, kas identificētas kā būtiskas noteiktām vispāratzītām patērētāju grupām ar īpašām uztura vajadzībām;
- paredz saglabāt īpašus pasākumus šīm būtiskajām pārtikas kategorijām;
- paredz vispārīgus noteikumus, kas piemērojami minēto pārtikas kategoriju sastāvam un marķējumam;

— vienkāršojot normatīvo vidi, novērš atšķirības dažādu pārtikas aprites tiesību aktu interpretēšanā un likvidē sarežģījumus, ar ko sastopas dalībvalstis un uzņēmumi, piemērojot minētos tiesību aktus;

— likvidē ar paziņošanas procedūru saistīto slogu;

— nodrošina vienotu pieeju līdzīgiem produktiem visā Savienībā;

— atceļ noteikumus, kas vairs nav vajadzīgi, ir nekonsekventi un varētu izraisīt pretrunas;

— ierosina vienotu tiesību aktu attiecībā uz vielām, ko var pievienot tai pārtikai, uz kuru attiecas šis priekšlikums.

2.7 Komisijas priekšlikuma 6. pantā uzskaitīti ārkārtas pasākumi, kas paredzēti gadījumos, kad pārtika, uz ko attiecas šis priekšlikums, būtiski apdraud cilvēku veselību.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko nosaka iedzīvotāju veselības aizsardzības prasības attiecībā uz radioaktīvām vielām dzeramajā ūdenī”

COM(2011) 385 galīgā redakcija – 2011/0170 (NLE)
(2012/C 24/27)

Ziņotājs: **Josef ZBOŘIL kgs**

Komisija saskaņā ar Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma 31. un 32. pantu 2011. gada 27. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko nosaka iedzīvotāju veselības aizsardzības prasības attiecībā uz radioaktīvām vielām dzeramajā ūdenī”

COM(2011) 385 galīgā redakcija – 2011/0170 (NLE).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 6. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē), ar 105 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Secinājumi

1.1.1 Komiteja atzinīgi vērtē šo priekšlikumu, kurā ir noteikti drošības pamatstandarti, lai iedzīvotāju veselību aizsargātu pret apdraudējumu, ko rada jonizējošais starojums no dzeramajā ūdenī nonākušām radioaktīvām vielām.

1.1.2 Priekšlikuma izstrādes juridiskais pamats ir *Euratom* līguma 3. pants, un EESK šo izvēli atbalsta, jo tādējādi ir nodrošināta pieejas atbilstība minētajā līgumā noteiktajām vides uzraudzības prasībām un pamata normām aizsardzības pret radiāciju jomā.

1.1.3 Priekšlikumā ir noteikti kvalitātes standarti un uzraudzības prasības, ko piemēro parastos apstākļos. Ārkārtas situācijas, kuru cēlonis ir radiācija, un gadījumus, kad šo situāciju rezultātā dzeramajā ūdenī nonāk piesārņojums no cilvēka izveidotiem radiācijas avotiem, regulē īpaši noteikumi, kas piemērojami šādās situācijās ⁽¹⁾.

1.1.4 Komiteja pieņem zināšanai, ka Komisijas 2001. gada 20. decembra lēmumā 2001/928/*Euratom* par sabiedrības aizsardzību pret dzeramā ūdens krājumos nonākušā radona radīto ekspozīcijas dozu ⁽²⁾ ir aplūkots jautājums par dzeramā ūdens krājumu radioloģisko kvalitāti attiecībā uz radonu un radona sabrukšanas produktiem ar ilgu pussabrukšanas periodu.

1.2 Ieteikumi

1.2.1 Komiteja atbalsta viedokli, ka radons un radona sabrukšanas produkti būtu jāiekļauj ierosinātās direktīvas piemērošanas jomā, neraugoties uz spēkā esošo lēmumu 2001/928/*Euratom*.

⁽¹⁾ Padomes regula (EURATOM) 3954/87.

⁽²⁾ Komisijas 2001. gada 20. decembra lēmums par sabiedrības aizsardzību pret dzeramā ūdens krājumos nonākušā radona radīto ekspozīcijas dozu (2001/928/*Euratom*).

1.2.2 EESK tomēr iesaka kopējās indikatīvās dozas (KID) definīcijā iekļaut radionuklīdus ar ilgu pussabrukšanas periodu: poloniju (Po-210) un svinu (Pb-210).

1.2.3 EESK atzīmē, ka ierosinātajā direktīvā (III pielikumā “Paraugu ņemšanas un analīzes metodes”, 3. lpp.) ir ņemts vērā urāna ķīmiskais toksiskums. Komiteja turklāt iesaka Padomes Direktīvā 98/83/EK par dzeramā ūdens kvalitāti iekļaut noteikumu par dzeramā ūdens ieguvei paredzētā gruntsūdens toksikoloģisko pārbaudi ekspozīcijas vietās, kur palielinātā daudzumā sastopamas urāna vielas.

1.2.4 EESK norāda, ka direktīvas priekšlikuma I pielikumā aprakstītās tritija parametru vērtības ir simts reižu zemākas par Pasaules veselības organizācijas izdotajās vadlīnijās par dzeramā ūdens kvalitāti (Ženēva, 3. izdevums, 2008. gads) minētajām vērtībām. Lai gan pārāk zemās tritija parametru vērtības šobrīd nerada nepamatus ierobežojumus un var būt noderīgas kā citu problēmu indikators, tās ir jāpārskata, ņemot vērā nākotnes tehnoloģijas.

1.2.5 Komiteja atzinīgi vērtē apjomīgo darbu, ko paveikušas visas šā priekšlikuma izstrādē iesaistītās struktūras, un iesaka šo priekšlikumu pēc iespējas ātrāk pieņemt.

2. Vispārīga informācija

2.1 Ūdens resursi ir viena no jomām, kas Kopienas vides tiesību aktos ir reglamentētas visdaudzpusīgāk. Tikai neliels skaits dzeramā ūdens sistēmu atrodas apgabalos, kuros izvietoti cilvēka izveidoti iespējamā radioaktīvā piesārņojuma avoti, proti, iekārtas, kurās izmanto, ražo vai apglabā radioaktīvas vielas.

2.2 Ūdens sistēmas, kas ir neaizsargātas pret šāda veida piesārņojumu, ir cieši jāuzrauga, lai nodrošinātu tajās esošā dzeramā ūdens nekaitīgumu. Tomēr Eiropā ir daudz reģionu, kuros problēmas rada dabiskas izcelsmes radioaktīvu vielu klātbūtne.

2.3 ES līmeņa tehniskās prasības, kas regulē sabiedrības veselības aizsardzību pret radioaktīvām vielām dzeramajā ūdenī, ir izstrādātas vairāk nekā pirms pieciem gadiem. Izrādes procesā notika apspriešanās ar ekspertu grupu, kas izveidota saskaņā ar *Euratom* līguma 31. panta noteikumiem, ar komiteju, kas izveidota saskaņā ar Dzeramā ūdens direktīvu, kā arī ar dalībvalstu pārstāvju komiteju, kas izveidota saskaņā ar *Euratom* līguma 35. un 36. pantu. Līdz šīm prasības par tritija un kopējās indikatīvās dozas uzraudzību saskaņā ar Padomes Direktīvu 98/83/EK par dzeramā ūdens kvalitāti nav īstenotas, jo vēl nav pieņemti II pielikuma (uzraudzība) un III pielikuma (parametru analīzes tehniskie noteikumi) grozījumi.

2.4 Lai saglabātu Kopienas regulējuma aizsardzības pret radiāciju jomā vienotību, saskaņotību un pilnīgumu, ir lietderīgi iekļaut prasības par radioaktivitātes līmeņa uzraudzību īpašos tiesību aktos, kuru pamatā ir *Euratom* līgums.

2.5 Tāpēc Komisija, pamatojoties uz *Euratom* līguma 31. pantu, ir sagatavojusi priekšlikumu direktīvai, ar ko nosaka iedzīvotāju veselības aizsardzības prasības attiecībā uz radioaktīvām vielām dzeramajā ūdenī.

2.6 Pēc ierosinātās direktīvas pieņemšanas tās noteikumi saskaņā ar *Euratom* līgumu aizstās Direktīvas 98/83/EK noteikumus par radioaktīvo vielu radīto dzeramā ūdens piesārņojumu.

2.7 Būtiskākie direktīvas priekšlikumā iekļautie principi ir šādi.

2.7.1 Juridiskais pamats: direktīvas noteikumi attiecas uz sabiedrības veselības aizsardzības pamatstandartiem. Tādēļ juridiskais pamats ir Eiropas Atomenerģijas kopienas dibināšanas līgums un jo īpaši tā 31. un 32. pants.

2.7.2 Subsidiaritātes princips: tā kā saskaņā ar *Euratom* līguma II sadaļas 3. nodaļu Kopienai šajā jomā ir ekskluzīvas likumdošanas pilnvaras, uz priekšlikumu subsidiaritātes princips neattiecas.

2.7.3 Proporcionalitātes princips: priekšlikums atbilst proporcionalitātes principam, jo tajā ir noteikti minimāli saskaņoti standarti tritija un kopējās indikatīvās dozas uzraudzības jomā, turklāt Direktīvas 98/83/EK prasības attiecībā uz radioaktivitāti ir pielāgotas jaunākajiem zinātnes un tehnikas sasniegumiem.

2.7.4 Instrumentu izvēle:

— Kopiena ir atbildīga par vienotu noteikumu izstrādi aizsardzības pret radiāciju jomā, savukārt dalībvalstu ziņā ir šo noteikumu transponēšana savos tiesību aktos un to īstenošana;

— tāpēc direktīva ir vispiemērotākais instruments, lai izveidotu vienotu pieeju saskaņotu radioaktivitātes standartu noteikšanā un dzeramā ūdens kvalitātes uzraudzībā.

3. Piezīmes

3.1 Komiteja atzinīgi vērtē šo mērķtiecīgo un saskaņoto priekšlikumu, kurā ir skaidri un precīzi noteikti drošības pamatstandarti iedzīvotāju veselības aizsardzībai pret apdraudējumu, ko rada jonizējošais starojums no dzeramajā ūdenī nonākušām radioaktīvām vielām. Tas dod iespēju nodrošināt izplatīšanas sistēmās esošā ūdens atbilstību aizsardzības pret radiāciju standartiem.

3.2 Priekšlikuma izstrādes juridiskais pamats ir *Euratom* līguma 3. pants, un EESK šo izvēli atbalsta, jo tādējādi ir nodrošināta pieejas atbilstība šajā līgumā noteiktajām vides uzraudzības prasībām un pamata normām aizsardzības pret radiāciju jomā.

3.3 Izstrādājot priekšlikumu, notika plašas konsultācijas ar ekspertiem aizsardzības pret radiāciju jautājumā. Priekšlikumā ir noteikti kvalitātes standarti un uzraudzības prasības, ko piemēro parastos apstākļos. Ārkārtas situācijas, kuru cēlonis ir radiācija un kuru rezultātā dzeramajā ūdenī ("šķidrajos pārtikas produktos") nonāk piesārņojums no cilvēka izveidotiem radiācijas avotiem, regulē īpaši noteikumi, kas piemērojami šādās situācijās ⁽³⁾.

3.4 Komiteja pieņem zināšanai, ka Komisijas 2001. gada 20. decembra lēmumā 2001/928/*Euratom* par sabiedrības aizsardzību pret dzeramā ūdens krājumos nonākušā radona radīto ekspozīcijas dozu ir aplūkots jautājums par dzeramā ūdens krājumu radioloģisko kvalitāti attiecībā uz radonu un radona sabrukšanas produktiem ar ilgu pussabrukšanas periodu.

3.5 Komiteja atzīmē, ka ekspozīcija, ko rada radona gāze, kas nonākusi dzeramā ūdens krājumos, galvenokārt ir saistīta ar iekšējās nonākušās gāzes ieelpošanu un daudz mazāk — ar ūdens dzeršanu.

3.6 Vienlaikus EESK uzskata, ka tādi radionuklīdi ar ilgu pussabrukšanas periodu kā polonijs (Po-210) un svins (Pb-210) būtu jāiekļauj kopējās indikatīvās dozas (KID) definīcijā.

⁽³⁾ Padomes regula (EURATOM) 3954/87.

3.7 EESK secina, ka ierosinātajā direktīvā (III pielikumā "Paraugu ņemšanas un analīzes metodes", 3. lpp.) ir ņemts vērā urāna ķīmiskais toksiskums. Komiteja uzskata, ka jāveic dzeramā ūdens ieguvei paredzētā gruntsūdens toksikoloģiskā pārbaude ekspozīcijas vietās, kur ģeoloģiskajos slāņos palielinātā daudzumā sastopamas urāna vielas. Tāpēc Padomes Direktīvā 98/83/EK par dzeramā ūdens kvalitāti jāiekļauj īpašs noteikums, ņemot vērā provizorisko pieļaujamo urāna robežvērtību 30 µg/l, kas noteikta Pasaules veselības organizācijas vadlīnijās par dzeramā ūdens kvalitāti ⁽⁴⁾.

3.8 EESK norāda, ka direktīvas priekšlikuma I pielikumā aprakstītās tritija parametru vērtības ir simts reižu zemākas par Pasaules veselības organizācijas izdotajās vadlīnijās par

dzeramā ūdens kvalitāti (Ženēva, 3. izdevums, 2008. gads) minētajām vērtībām. Lai gan pārāk zemās tritija parametru vērtības šobrīd nerada nepamatotus ierobežojumus un var būt noderīgas kā citu problēmu indicators, tās ir jāpārskata, ņemot vērā nākotnes tehnoloģijas.

3.9 EESK norāda: direktīvas priekšlikuma II pielikuma ("Radioaktīvo vielu monitorings") 2. piezīmē Komisija paredz, ka, dalībvalstis, nosakot monitoringa revīzijas biežumu dzera-majam ūdenim, kuru piegādā no sadales tīkla, "var izmantot iedzīvotāju skaitu ūdens apgādes zonā, nevis ūdens apjomu". Tomēr šādi netiek ņemti vērā tie gadījumi, kad no sadales tīkla nākušais ūdens tiek pildīts pudelēs pārdošanai.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

⁽⁴⁾ Pasaules veselības organizācijas vadlīnijas par dzeramā ūdens kvalitāti, ceturtais izdevums, 2011. gads, 12. sadaļa "Ķīmiskie dati".

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Spēkā esošās aviopasažieru tiesības – to darbība un piemērošana”

(2012/C 24/28)

Ziņotājs: **HERNÁNDEZ BATALLER kgs**

Eiropas Parlaments saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2011. gada 1. jūnijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Spēkā esošās aviopasažieru tiesības – to darbība un piemērošana” (izpētes atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 7. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (27. oktobra sēdē), ar 157 balsīm par, 1 balsi pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK uzskata, ka jāveic Regulas Nr. 261/2004 tiesību aktu reforma, lai visus tiesību aktus, kas attiecas uz aviopasažieriem, apvienotu vienā dokumentā. Pirmkārt, šai reformai jāietver Eiropas Savienības Tiesas judikatūra, un otrkārt, reformas ietvaros jācenšas konkrēti noteikt, ko nozīmē “ārkārtas apstākļi”, un precizēt, kas tiek uzskatīts par tiesībām uz palīdzību, kā arī jāņem vērā visi citi aspekti, kas minēti šajā atzinumā. Tādējādi varētu nodrošināt pasažieru aizsardzības augstu līmeni.

1.2 Pasažieriem jānodrošina labāka un skaidrāka informācija par to, kādas ir viņu tiesības. Minētajai informācijai jābūt pieejamai izlidošanas zonā, turklāt jāpieliek visas pūles, lai to izplatītu un tā nonāktu līdz citiem organizētas pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem, piemēram, patērētāju organizācijām u.c.

1.3 Tā ir tikai un vienīgi aviokompāniju atbildība pildīt Regulas Nr. 261/2004 13. pantā noteiktās saistības pret pasažieriem. Tas nozīmē, ka noteiktos apstākļos aviokompānijas var pieprasīt kompensāciju no trešām, ar ceļojuma līgumu nesaistītām personām, kuru vainas dēļ problēma (lidojuma aizkavēšanās vai atcelšana) radusies. Tāpēc ir jāievieš kompensāciju mehānismi, kas darbotos ātri un efektīvi.

1.4 EESK uzskata, ka ar efektīvu informācijas apmaiņas instrumentu palīdzību jāuzlabo pārredzamība šajā jomā. Tas attiecas arī uz administratīvajiem un juridiskajiem lēmumiem, informācijas publicēšanu par piemērotajām sankcijām un operatoru atbilstību Regulas Nr. 261/2004 noteikumiem. Turklāt jāievieš saskaņotas, pieejamas un efektīvas sūdzību izskatīšanas procedūras, kurām noteikti konkrēti termiņi un kuru ietvaros pieņemtie lēmumi ir saistoši.

1.5 Regulas Nr. 1107/2006 pienācīga īstenošana ir problemātiska attiecībā uz personām, kurām ir ierobežotas pārvietošanās spējas. EESK mudina Komisiju sadarbībā ar iestādēm, kas atbildīgas par tiesību ievērošanu (ONA), un iesaistīto personu

pārstāvības apvienībām, tostarp personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām organizācijām, izstrādāt pamatnostādnes regulas definīciju precīzam skaidrojumam un uzlabot tās īstenošanu. Ja šīs pamatnostādnes nepalīdzētu atrisināt problēmas saistībā ar to personu tiesību efektīvu ievērošanu, kurām ir ierobežotas pārvietošanās spējas, EESK ierosina nekavējoties pārskatīt Regulu Nr. 1107/2006.

1.6 EESK uzskata, ka Regulas Nr. 261/2004 pārskatīšanas ietvaros vajadzētu noteikt un definēt elementus, kuri veido gaisa transporta pakalpojumu galīgo cenu.

2. Ievads

2.1 Gaisa transporta nozarē spēkā esošajiem noteikumiem raksturīga sarežģītība un izklaidētība, kas savukārt negatīvi ietekmē noteikumus, kas reglamentē gaisa pārvadātāju atbildību pret pasažieriem.

2.2 Pašreiz vērojamais gaisa satiksmes apjoma pieaugums ir negatīvi ietekmējis pakalpojuma kvalitāti. Tam ir vairāki iemesli, kas sīkāk izklāstīti paziņojumā COM(2011) 174 galīgā redakcija.

2.3 Pasažieru pārvadājumi ir viens no galvenajiem instrumentiem Eiropas Savienības principu, proti, brīvas preču aprites un personu brīvas pārvietošanās Eiropas Savienībā, piemērošanai un veicināšanai.

2.4 Pēc minētā paziņojuma publicēšanas Komisija pievērsīs Regulas Nr. 261/2004 ietekmes izvērtēšanai, lai uzlabotu aviopasažieru tiesību aizsardzību un pielāgotos sociālekonomisko apstākļu attīstībai.

EESK apzinās dažādos t.s. “Eiropas vienotās gaisa telpas II” tiesību aktu piemērošanas aspektus, ko tā jau analizējusi citā atzinumā ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ OV C 376, 22.12.2011., 38. lpp.

3. Eiropas Parlamenta pieprasījums par EESK atzinumu

3.1 Eiropas Parlamenta Transporta un tūrisma komitejas priekšsēdētājs iesniedza EESK priekšsēdētājam pieprasījumu izstrādāt atzinumu, lai izvērtētu, vai spēkā esošo ES noteikumu piemērošana nodrošina pasažieru tiesību pienācīgu aizsardzību, un noskaidrotu jomas, kurās nepieciešami jauni pasākumi. Konkrēti, Komiteja lūgta atbildēt uz minētajā vēstulē uzdotajiem jautājumiem.

3.2 **1. jautājums.** Kādi ir galvenie trūkumi spēkā esošo noteikumu piemērošanā? Kādus pasākumus vajadzētu veikt, lai tos novērstu? Vai šajā ziņā nepieciešama likumdošanas iniciatīva?

3.2.1 Aviopārvadājumu nozare ir lielā mērā liberalizēta, un to raksturo augsta konkurence. Tāpēc ir ļoti svarīgi Eiropas Savienības līmenī ieviest reglamentējošos noteikumus, kas nodrošina iekšējā tirgus līdzsvarotu attīstību, garantējot aviopārvadājumu operatoru konkurētspēju, veicinot sociālo kohēziju un ilgtspējīgu attīstību, nodrošinot aviokompāniju uzņēmējdarbības prakses pārredzamību un panākot augstu pasažieru tiesību īstenošanas līmeni.

3.2.2 Būtiskākie atskaites punkti patērētāju tiesību aizsardzības jomā ir tiesības uz veselības aizsardzību, drošību un ekonomisko interešu aizsardzību, kompensāciju par ciestajiem zaudējumiem, informēšanu, izglītošanu un pārstāvību. Lai nodrošinātu augstu pasažieru tiesību aizsardzības līmeni, iepriekš uzskaitītie punkti jāņem vērā Regulas Nr. 261/2004 turpmākajos grozījumos vai izmaiņās.

3.2.3 Apzinoties šīs nozares īpatnības, likumdevējs ir paredzējis, ka gaisa pārvadātājam ir tiesības pieprasīt kompensāciju, ja kaitējumu nodarījusi trešā persona, bet gaisa pārvadātājs kā pakalpojuma sniedzējs ir atlīdzinājis pasažieriem nodarītos zaudējumus. Līdz šim aviokompānijas šo iespēju nav izmantojušas, pat ja trešās personas ir identificējamās, piemēram, lidostu iestādes, gaisa satiksmes vadības centri, pakalpojumu sniedzēji uz zemes, tūrisma aģentūras vai operatori.

3.2.4 Turpmāk tekstā minētie gadījumi, kas saistīti ar dabas spēku izraisītiem ārkārtas apstākļiem, ir atsevišķs jautājums.

3.2.4.1 Pēdējo gadu laikā bijuši vairāki gadījumi, kad atbildību nav bijis iespējams noteikt, un tie klasificēti kā ārkārtas apstākļi. Kā piemēru var minēt vulkāna izvirdumu Islandē vai spēcīgos sniegunus 2010. un 2011. gada sākumā utt. Šo dabas parādību dēļ Eiropas Savienības aviokompānijām bija nopietnas problēmas, kas radīja papildu saimnieciskās izmaksas un zaudējumus pasažieriem.

3.2.4.2 Regulas interpretācijas strīdīgākie jautājumi ir jēdziena "ārkārtas apstākļi" konkrētā nozīme un definīcija, jo šie aspekti skar aviokompāniju saistības, piemēram, attiecībā uz pasažieru tiesībām saņemt palīdzību.

3.2.4.3 Eiropas Savienības Tiesa norādījusi, ka ES likumdevējs attiecībā uz ārkārtas apstākļiem ir izstrādājis vienu vienīgu sarakstu un tikai informatīvā nolūkā. Skaidrības trūkums rada pārpratumus un, jo īpaši, juridisko nenoteiktību gan aviokompānijām, gan pasažieriem.

3.2.4.4 Pirmkārt, ir jāprecizē, ko saprot ar jēdzienu "ārkārtas apstākļi", un, otrkārt, jānosaka aviokompāniju atsevišķu pienākumu apjoms. Nākamreiz pārskatot regulu, vajadzētu šos jautājumus atrisināt.

3.2.4.5 Vēl viena iespēja būtu izstrādāt atvērtu sarakstu, kurā uzskaitīts, kādi gadījumi uzskatāmi par "ārkārtas apstākļiem", kādas problēmas tie var izraisīt, ja šīs problēmas cēlonis ir notikumi, kas to rakstura vai izcelsmes dēļ nav saistīti ar attiecīgā gaisa pārvadātāja normālu darbību un kurus gaisa pārvadātājs nevar ietekmēt.

3.2.5 Pēdējo mēnešu laikā Eiropas Savienības Tiesai iesniegto juridiciālo jautājumu daudzums liecina, ka regula ir jāatjaunina.

3.2.5.1 Eiropas Savienības Tiesas spriedumos ir skaidroti vairāki būtiski aspekti, kam turpmāk jābūt neapstrīdamiem, lai veicinātu pasažieru uzticēšanos aviācijas nozarei un palielinātu aviokompāniju tiesisko noteiktību. Arī daži nacionālo tiesu spriedumi sniedz skaidrojumus šajā jomā. Kā piemēru var minēt Namūras Tirdzniecības tiesas lēmumu, kur par negodīgiem pasludināti vairāki vispārīgi ceļojuma līgumu noteikumi.

3.2.6. Apsvērumi, kas pamato Regulas Nr. 261/2004 pārskatīšanu

3.2.6.1 Paziņojumā (COM(2011) 174 galīgā redakcija) sniegts detalizēts un precīzs minētās regulas, kas bija pavērsiena punkts aviopasažieru aizsardzībā, piemērošanas novērtējums.

3.2.6.2 Taču pēdējos gados notikušās pārmaiņas nozarē radījušas nepieciešamību regulu pārskatīt. Indikatīvā veidā turpmāk minēti daži uzlabojumi, kas būtu jāievieš, veicot jebkurus grozījumus spēkā esošajā regulā:

— jaunajā regulā jāiestrādā Eiropas Savienības Tiesas spriedumos iekļautie risinājumi;

— jāprecizē, ko konkrēti nozīmē "ārkārtas apstākļi", kāda ir to definīcija un apjoms;

— attiecībā uz atsevišķiem izņēmuma gadījumiem jānosaka konkrēta nozīme un ierobežojumi saņemt palīdzību, un jāprecizē, kā, izmantojot alternatīvus mehānismus, nodrošināt pasažieru likumīgo tiesību aizsardzību, saprātīgā termiņā pieņemot iesaistītajām pusēm saistošus lēmumus;

- jāreglamentē situācijas, kas šobrīd vērojamas saistībā ar izmaiņām lidojumu grafikos;
- jāatrisina problēmas, kas saistītas ar nokavētu pārsēšanos uz nākamo lidojumu, ja iepriekšējais nokavējies un operators nodrošina lidojumu tikai līdz pārsēšanās vietai;
- jāreglamentē jautājums par saistībām sniegt palīdzību pasažieriem savienoto lidojumu pārsēšanās laikā;
- jāizskata jautājums par tiesībām saņemt kompensāciju un jāparedz standartizēto un tūlītējo kompensācijas pasākumu, kuri ir spēkā kopš 2004. gada, regulāra atjaunināšana;
- izskatāmajā regulā paredzēto pakalpojumu sniedzēju sarakstā jāiekļauj arī darbinieki, kuri uz zemes strādā aviokompāniju labā;
- precīzi jānorāda, kura kompetentā iestāde atbildīga par pasažieru sūdzību izskatīšanu un regulas ievērošanu;
- ES un dalībvalstu līmenī jāpārtrauc sūdzības par regulas neievērošanu, un tās jāpublicē, iedalot pēc sūdzību veida un iesaistītās aviokompānijas, kā arī jāpanāk, ka revīzijas var tikt veiktas katrā dalībvalstī aviokompānijās, kurām ir gaisa kuģa ekspluatanta apliecība (AOC);
- jānovērš pretrunas regulas 14. panta 1. punkta un 2. punkta formulējumā;
- jāievieš prasība izmaksāt kompensāciju pasažieriem aviosabiedrību bankrota gadījumā un jāparedz “solidārās atbildības” princips pasažieru repatriācijai, izmantojot citas aviokompānijas, kuras var piedāvāt brīvas vietas, un jāizveido fonds, no kura izmaksāt kompensācijas pasažieriem, piemērojot principu “tirgus dalībnieks maksā”;
- jāparedz iespēja ceļojuma līgumu nodot trešai personai;
- jāaizliedz pašreizējā prakse, ka aviokompānijas var atcelt atpakaļceļa lidojumu pasažieriem, kuri turpceļa lidojumam nav izmantojuši to pašu biļeti.

3.3 2. jautājums. Vai pasažieriem sniegtā informācija un pakalpojumi ir pietiekami un atbilstoši? Ja tā nav, kā tos uzlabot?

3.3.1 EESK uzskata, ka informācija ir būtisks elements gan lēmumu pieņemšanai, gan pieprasot tiesības, kas saņēmējiem noteiktas ar likumu. Regula nosaka, ka aviokompānijas ir atbildīgas par pasažieru informēšanu.

3.3.2 Lai gan tiesības uz informāciju ir acīmredzami paredzētas, aviokompānijas ne vienmēr izpilda noteiktās saistības.

3.3.3 Pašreizējie noteikumi neparedz, ka aviokompānijām ir pienākums informēt pasažierus, ja lidmašīnas ierašanās galamērķī kavējas trīs vai vairāk stundas. Par to liecina Eiropas Savienības Tiesas spriedums *Sturgeon* lietā.

3.3.4 Ar to vien nepietiks, ka regulā būs novērstas pretrunas un ieviesti jauninājumi. Regulā jāparedz, ka pienākums, ko attiecībā uz reģistrēšanās zonu paredz 14. pants, attiektos arī uz iekāpšanas zonu.

3.3.5 Papildus darbam, ko Komisija jau paveikusi, pasažieru tiesības tā varētu popularizēt vairāk, kopīgi ar citām iesaistītajām pusēm un sadarbībā ar valstu lidostu iestādēm, patērētāju organizācijām, ceļojumu aģentūrām un operatoriem, Eiropas patērētāju centriem un par regulas ievērošanu atbildīgajām iestādēm.

3.4 3. jautājums. Gaisa pārvadājumu nozarē būtu jānosaka atsevišķu pašreizējo saistību samērīgums, it īpaši saistībā ar neierobežotu atbildību attiecībā uz tiesībām saņemt aprūpi ārkārtas situācijās, pār kurām pārvadātājam nav kontroles, piemēram, dabas katastrofu vai ekstremālu dabas apstākļu ietekmē.

3.4.1 Regula nosaka aviokompānijām ekskluzīvu lomu, uzskatot, ka tās ir galvenās atbildīgās par pakalpojuma sniegšanu un ka uz tām attiecas līgumā noteiktās saistības. Taču ir arī citas iesaistītās puses, kurām ir ietekme uz aviokompāniju darbu. Dažas no tām varētu palīdzēt uzlabot pakalpojumu sniegšanas kvalitāti, bet citas — popularizēt gaisa transporta lietotāju tiesības.

3.4.2 Pie pirmajiem jāmin lidostas vadība. Tā ir iesaistīta informācijas izplatīšanā par aviokompāniju darbību, var sniegt padomus un saņemt sūdzības laikā, kad aviokompāniju pārstāvji nav sastopami. Nepārvaramas varas un ārkārtas apstākļu gadījumā lidostas vadība var sniegt palīdzību, izmantojot tās rīcībā esošo aprīkojumu. Lidostas vadība ir atbildīga arī par bagāžas loģistikas jautājumiem un krīzes situācijās, lai izvairītos no sastrēgumiem vai sabiedriskās kārtības traucējumiem lidostas teritorijā, tā varētu izplatīt informāciju, izmantojot savas komunikācijas iespējas.

3.4.3 Būtiska loma ir arī par gaisa satiksmes vadību atbildīgajiem dienestiem. To darbība ir svarīga, lai cita starpā nodrošinātu aviokompānijām piešķirto laika nišu ievērošanu un gaisa satiksmes vadību.

3.4.4 Savukārt otrajā grupā ietilpst ceļojumu aģentūras un operatori, kuri arī varētu izplatīt gan informāciju par pasažieru tiesībām saņemt palīdzību, gan arī aviokompāniju paziņojumus lidojumu atcelšanas vai lidojumu grafika izmaiņu gadījumos.

3.4.5 Pasažieru tiesību aizsardzības jomā jāuzsver arī uzņēmumu, kas sniedz pakalpojumus uz zemes, iespējamā nozīme. Regulā šiem uzņēmumiem nav piešķirta nekāda nozīme, taču minētos uzņēmumus kā palīdzības pakalpojumu sniedzējus pasažieriem vajadzētu juridiski iekļaut regulā. Minēto uzņēmumu lomu varētu precizēt vai nu esošajā regulā vai pārskatot Direktīvu 96/67/EK par pieeju uz zemes sniegto pakalpojumu tirgum ES lidostās.

3.4.5.1 Praksē būtu jānodrošina, ka uzņēmumiem, kas sniedz palīdzību uz zemes, ir pienākums sniegt savus pakalpojumus, jo tieši tie reāli sniedz palīdzību pasažieriem. Turklāt jāuzlabo arī regulas piemērošana, nosakot, ka aviokompānijām ir pienākums sadarbībā ar vietējiem pakalpojumu sniedzējiem nodrošināt rīcības plānus un procedūras gaisa transporta kustības pārtraukumu gadījumos un garantēt, ka pasažieri saņem nepieciešamo aprūpi un ka viņiem ir iespēja turpināt ceļojumu, izmantojot alternatīvu transporta līdzekli. Lai to panāktu, ir jānodrošina šo uzņēmumu tiesībspēja un spēja finansēt pakalpojumu sniegšanu, un tiem jāklūst par aviokompāniju pārstāvjiem saziņai ar lidostu vadību un valstu iestādēm.

3.4.5.2 Šis pasākums būtu attiecināms tikai uz lidostām, kuru apgrozījums pārsniedz 2 miljonus pasažieru gadā. Katram pārvaldītājam būtu jānodrošina sava pārstāvja klātbūtne, vai arī tas jāpārstāv kādam pakalpojumu sniedzējam uzņēmumam. Šis pārstāvis būtu jāpildinvaro vajadzības gadījumā aviokompānijas vārdā uzņemties finanšu un juridiskās saistības, tādējādi nodrošinot regulas 8. un 9. panta pareizu piemērošanu.

3.4.5.3 Tikai un vienīgi aviokompānijas ir atbildīgas par Regulas Nr. 261/2004 13. pantā noteikto saistību pret pasažieriem izpildi; tas nozīmē, ka noteiktos apstākļos aviokompānijas var pieprasīt kompensāciju arī no trešām, ar ceļojuma līgumu nesaistītām personām, kuru vainas dēļ radusies attiecīgā problēma (lidojuma aizkavēšanās vai atcelšana). Tādā gadījumā kompensācija var daļēji vai pilnībā atlīdzināt izmaksas, kas izriet no saistībām, ko uzņēmusies aviokompānija.

3.4.5.4 Šajā sakarā ir jāapsver "*actio in rem verso*" iespēja, ar kuru ievieš Eiropas procedūru, kas vienkāršotu un paātrinātu pārobežu strīdu procedūru saistībā ar prasījumiem par atmaksu, kā arī samazinātu šīs procedūras izmaksas. Taču iespējams arī cits risinājums, proti, iekļaut šāda veida pieprasījumus Regulas Nr. 1896/2006 ⁽²⁾, kas attiecas uz Eiropas maksājuma rīkojuma procedūru, darbības jomā.

3.5 **4. jautājums.** Ko darīt, lai valstu izpildiestādes pasažieru tiesības interpretētu un piemērotu vienādi visā Eiropas Savienībā? Vai uzskatāt, ka Eiropas Savienības Tiesas spriedumi par Regulu Nr. 261/2004 jāiekļauj tiesību aktos?

3.5.1 Komisijas paziņojumā plaši izklāstīta nepieciešamība uzlabot valstu iestāžu sadarbību, lai nodrošinātu regulas vienādu interpretāciju un piemērošanu.

3.5.2 Komisijai kā vadošajam un virzošajam spēkam šajā procesā ir būtiska loma. Likumdevēja izvēlētais juridiskais instruments ir regula, kas ir tieši piemērojams tiesību akts katrai iestādei vai privātpersonai jebkurā ES dalībvalstī. Lai panāktu tā pilnīgu efektivitāti, nav nepieciešama transponēšana attiecīgās valsts tiesību aktos. Turklāt privātpersonas pēc tiesiskās aizsardzības var griezties gan valstu, gan ES tiesās.

3.5.3 Patērētāju un lietotāju aizsardzībai gaisa transporta jomā nav izmantoti visi esošie instrumenti. Tas attiecas, piemēram, uz Regulu Nr. 2006/2004 par sadarbību starp valstu iestādēm, kas atbildīgas par tiesību aktu īstenošanu patērētāju tiesību aizsardzības jomā.

3.5.4 Regula Nr. 2006/2004 varētu lieti noderēt attiecībā uz aspektiem, kas ir ārpus Regulas Nr. 261/2004 stingri noteiktās darbības jomas, it īpaši saistībā ar informācijas izpaušanu par aviokompāniju negodīgu komercpraksi vai līguma nosacījumu neievērošanu.

3.5.5 Dažādu dalībvalstu iestāžu, kuras nodarbojas ar gaisa transporta pasažieru tiesību aizsardzības jautājumiem, sadrumstalotība radīja problēmas agrākā instrumenta piemērošanā.

3.5.6 Uz jautājumu, vai Eiropas Savienības Tiesas spriedumi par Regulu Nr. 261/2004 jāiekļauj tiesību aktos, jāatbild, ka par to nav pilnīgi nekādu šaubu, jo Eiropas Savienības Tiesa nodrošina tiesisko atbilstību līgumu un sekundāro tiesību aktu interpretācijā un piemērošanā. Lielais prejudiciālo jautājumu daudzums saistībā ar Regulu Nr. 261/2004 liecina, ka par atsevišķiem tās aspektiem nav īstas skaidrības.

3.6 **5. jautājums.** Vai saistībā ar dažu definīciju interpretāciju rodas sarežģījumi, kurus likumdevējam būtu jārisina (piemēram, definīciju interpretācija attiecībā uz personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām vai aviokompāniju tiesībām drošības apsvērumu dēļ atteikt iekāpšanu personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām)? Vai būtu jāpārskata, kurš — lidosta, aviokompānija vai pakalpojumu sniedzējs uz zemes — ir atbildīgs par pakalpojumu nodrošināšanu personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām?

3.6.1 Regula Nr. 1107/2006 par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu, ir atsauce sociālās integrācijas jomā, jo tās mērķis ir invalīdiem un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām nodrošināt tiesības ceļot ar tādiem pašiem nosacījumiem kā citiem iedzīvotājiem. Tomēr attiecībā uz palīdzību, kas sniedzama minētajām personām, sākot no viņu ierašanās lidostā līdz brīdim, kad šie pasažieri atstāj lidostas teritoriju, regulu pienācīgi nepiemēro ne lidostu valdība, ne aviokompānijas. Iespējams, ka pie tā vainojams fakts, ka II pielikumā trūkst pilnīga apraksta par piemērotu pakalpojumu kopumu, kas būtu jāsaņem invalīdiem un personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām. Vienlīdzīgas attieksmes principu apdraud arī tas, ka minētajā jomā netiek īstenoti stingri kvalitātes standarti.

⁽²⁾ OV L 399, 30.12.2006., 1. lpp.

3.6.2 Jebkurā gadījumā regulā nav iekļauta pietiekami skaidra definīcija attiecībā uz personām ar invaliditāti vai personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām, lai arī regulā minēts, ka jānodrošina atbilstīga palīdzība personām ar īpašām vajadzībām.

3.6.3 Ņemot vērā iespējamās grūtības tiesību aktos ieviest definīciju attiecībā uz personām ar invaliditāti vai personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām, Komisijai sadarbībā ar regulas piemērošanas izpildiestādēm un ieinteresēto sabiedrības grupu pārstāvjiem, tostarp cilvēku ar invaliditāti pārstāvības organizācijām, jāizstrādā definīciju interpretācijas rokasgrāmata vai pamatnostādnes. Lai nodrošinātu drošības kontroles skaidrību un integritāti tiem pasažieriem, kuri izmanto pārvietošanās palīgīdzekļus vai medicīnas iekārtas, kā arī attiecīgo pasažieru cilvēka cieņas ievērošanu, nepieciešami Eiropas standarti šajā jomā.

3.6.3.1 Šajās pamatnostādnēs vajadzētu iekļaut tādas aspektus kā pakalpojumu kvalitāte un informācija par palīdzības pakalpojumiem uz zemes un ar tām jācenšas panākt Regulas Nr. 261/2004 un Regulas Nr. 1107/2006 saskaņotību. EESK uzskata, ka gadījumā, ja ar pamatnostādnēm neizdodas nodrošināt efektīvu tiesību piemērošanu personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām, Regula Nr. 1107/2006 ir jāpārskata nekaļējoties.

3.6.4 Regulā noteikts, ka invaliditātes vai ierobežotu pārvietošanās spēju dēļ personai nevar liegt iekāpšanu lidmašīnā. Taču nākamajā (4.) pantā noteiktas atkāpes no minētā principa, lai ievērotu drošības prasības vai tad, ja lidmašīnas vai tās durvju izmēra dēļ invalīda vai personas ar ierobežotām pārvietošanās spējām iekāpšana vai pārvadāšana nav fiziski iespējama.

3.6.5 Iepriekš minētā problēma nav objektīva vai neitrāla, jo tieši gaisa pārvadātāji, pamatojoties uz pašu veiktu riska analīzi, nosaka operatīvās drošības standartus, kurus pēc tam apstiprina atbildīgā aviācijas iestāde. Tātad nediskriminācijas princips atkarīgs no kritērijiem, ko nosaka viena no iesaistītajām pusēm. Aviokompānijām jāuzliek par pienākumu, atsaucoties uz konkrētiem pierādījumiem, izskaidrot, kāpēc personai ar invaliditāti vai ierobežotām pārvietošanās spējām ir atteikta iekāpšana, kā arī izskaidrot iekšējo politiku, kas attiecas uz šo jautājumu. Minētie pierādījumi būtu jāpārbauda kompetentai aviācijas iestādei, pamatojoties uz principu, ka aviokompānijai jāpierāda, ka pastāv konkrēts drošības apdraudējums, nevis personai ar invaliditāti jāpierāda pretējais.

3.6.6 Attiecībā uz gaisa kuģu pieejamību būtu jāīsteno pārredzamības politika, sniedzot skaidru un pārredzamu informāciju biļešu pirkšanas brīdī.

3.6.7 Viens no pretrunīgākajiem jautājumiem ir kompensācija gadījumos, kad pārvietošanās palīgīdzekļi ir bojāti vai nozaudēti. Monreālas konvencijā noteiktās pašreizējās kompensācijas ir nepietiekamas, lai personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām atlīdzinātu radītos zaudējumus, nemaz nerunājot par morālo kaitējumu, kas varētu rasties autonomijas

zaudēšanas dēļ. Tāpēc ar aviokompāniju politiku, kā arī ar tiesību aktu grozījumiem jānodrošina pietiekams kompensācijas apjoms.

3.7 **6. jautājums.** Vai saistībā ar pasažieru tiesībām jāievieš pārredzamāka biļešu maksas noteikšanas sistēma, it īpaši attiecībā uz papildu nodokļiem?

3.7.1 Regulā Nr. 1008/2008 par kopīgiem noteikumiem gaisa pārvadājumu pakalpojumu sniegšanai Eiropas Savienībā noteikts, kā šī pakalpojuma izmantotājus jāinformē par galīgo cenu, kas jāmaksā.

3.7.2 Taču Eiropas likumdevēja nodoms nedeva gaidītos rezultātus, un lietotāji bija neapmierināti ar to, ka viņi nevar salīdzināt pakalpojumu cenas.

3.7.3 Šobrīd aviopasažieri saskaras ar tādu komercpraksi, ka bieži vien nav saprotams, kādi elementi veido gaisa satiksmes pakalpojumu galīgo cenu.

3.7.4 Saskaņā ar iepriekšminēto regulu gaisa pārvadātāji var brīvi noteikt pasažieru un kravas pārvadājumu tarifus. Šis princips, protams, nav apstrīdams, tomēr tas nevar būt šķērslis salīdzināmas informācijas sniegšanai.

3.7.5 Iepriekš pieņemtajā EESK atzinumā "Informācija patērētājiem" ⁽³⁾ norādīts, ka patērētājiem un lietotājiem sniegtajā informācijā jāiekļauj šādi kritēriji: ticamība, aktualitāte, neitralitāte, precizitāte, atbilstība, lakonisms, saprotamība, skaidrība, uztveramība un pieejamība. Neierobežojot aviokompāniju brīvību noteikt savu komerciālo politiku, ir ļoti svarīgi zināt, kādi aspekti vai elementi veido tarifus, proti, nodokļi, lidostas nodevas un citas maksas, kas nosaka galīgo cenu.

3.7.6 Tātad likumdevējam būtu precīzi jānosaka un jādefinē, kādi elementi veido gaisa transporta pakalpojumu galīgo cenu ⁽⁴⁾. Vēl viens aspekts, kas jāņem vērā, ir tas, ka šobrīd ceļojuma līgumi tiek noslēgti ilgāku laiku pirms lidojuma datuma. Būtu jāpanāk, ka operatoriem ir pienākums noteikto cenu saglabāt vismaz 3 mēnešu laikā.

3.7.7 Kā norādīts paziņojumā COM(2011) 174, patērētājiem nepieciešamās informācijas jomā trūkst pārredzamības, piemēram, attiecībā uz informācijas publicēšanu tādos jautājumos kā precizitāte, to lidojumu skaits, kurus ietekmējušas izmaiņas lidojumu grafikā, veiktie pasākumi pasažieru aizsardzības jomā, lēmumi, kurus saskaņā ar regulu pieņēmušas par tiesību ievērošanu atbildīgās iestādes (ONA), kā arī aviokompānijām piemērotās sankcijas par pārkāpumiem.

⁽³⁾ OV C 44, 11.02.2011., 62. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 128, 18.05.2010., 142. lpp.

3.8. *Panākt efektīvāku strīdu izšķiršanu ārpustiesas kārtībā*

3.8.1 Ārpustiesas sūdzību iesniegšana par tiesību ievērošanu atbildīgajās iestādēs (ONA) būtu jābalsta uz vienādiem, efektīviem un ātri izpildāmiem standartiem, pamatojoties uz patērētāju sūdzību ārpustiesas risināšanas atzītiem principiem. Turklāt atbilstoši Komisijas 2010. gada 12. maija Ieteikumam par “saskaņotu metodiku” būtu jāizmanto vienota standartizēta veidlapa vairākās valodās. Jebkurā gadījumā lēmumi būtu jāpieņem saprātīgos termiņos, un tiem jābūt iesaistītajām pusēm saistošiem.

3.8.2 Vienoti lietu izskatīšanas termiņi ir jānosaka vismaz šādiem gadījumiem:

- aviokompānijas atbildei uz pasažiera iesniegtu sūdzību maksimālais termiņš — 1 mēnesis;
- par Regulas Nr. 261/2004 ievērošanu atbildīgajās iestādēs (ONA) iesniegto pasažieru sūdzību par aviokompāniju izskatīšanai — 2 mēneši;
- par tiesību ievērošanu atbildīgajām iestādēm (ONA) divu mēnešu laikā no aviokompānijām piemēroto sankciju noteikšanas dienas jāpublicē informācija par minētajām aviokompānijām piemērotajām sankcijām.

3.8.3 Par tiesību ievērošanu atbildīgajām iestādēm (ONA) un valstu tiesām ir jāinformē Komisija par visiem lēmumiem, kas pieņemti saistībā ar Regulas Nr. 261/2004 piemērošanu, kā tas jau notiek, piemērojot Regulu Nr. 1/2003, jo Komisija ir atbildīga par šīs informācijas izplatīšanu.

3.8.4 Kolektīvo konfliktu gadījumos — to iemesls parasti ir gaisa pārvadātāja pakalpojumi — jānodrošina kolektīva tiesiskā aizsardzība ar patērētāju tiesību aizsardzības apvienību starpniecību. EESK atkārtoti norāda, ka šāda veida tiesvedība jāreglamentē visas ES līmenī un jāveido kompensāciju fonds tādu izmaksu segšanai, kas patērētāju organizācijām radušās saistībā ar minētajiem tiesvedības procesiem. Tas jādara tāpēc, ka avio-pasažieri ir viena no grupām, kurām šāda veida aizsardzība ir visvairāk nepieciešama.

3.8.5 Administratīvās soda sankcijas varētu būt atbilstošs, proporcionāls un efektīvs līdzeklis, kura iedarbību pastiprinātu kompensācijas par zaudējumiem, kas pasažieriem radušies patērētāju aizsardzības tiesību aktu neievērošanas dēļ. EESK to jau norādījusi savos iepriekšējos atzinumos.

3.8.6 Pārskatot Regulu Nr. 261/2004 jāraugās, lai tiktu nodrošināta saskaņotība ar citiem spēkā esošajiem tiesību aktiem patērētāju tiesību aizsardzības jomā, proti, ar komplekso ceļojumu direktīvu un direktīvu par negodīgu komercpraksi.

Briselē, 2011. gada 27. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par viesabonēšanu publiskajos mobilo sakaru tīklos Savienībā (pārstrādāta redakcija)”

COM(2011) 402 galīgā redakcija – 2011/0187 (COD)

(2012/C 24/29)

Ziņotājs: **HENCKS kgs**

Eiropas Savienības Padome saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu 2011. gada 22. jūlijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par viesabonēšanu publiskajos mobilo sakaru tīklos Savienībā (pārstrādāta redakcija)”

COM(2011) 402 galīgā redakcija – 2011/0187 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 7. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 150 balsīm par un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Regulas (EK) Nr. 717/2007, ar kuru nosaka mobilo sakaru viesabonēšanas vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības tarifu ierobežojumus, darbības termiņš beigsies 2012. gada 30. jūnijā, lai gan arvien vēl nav izveidota veselīga konkurence šai jomā un lietotāji turpina maksāt pārmērīgi lielas cenas.

1.2 Ja ES vēlas sasniegt “Digitālajā programmā Eiropai” noteiktos mērķus, proti, vēlākais līdz 2015. gadam panākt, ka atšķirība starp viesabonēšanas un valsts tarifiem ir tuvu nullei, tai jāveic jauni pasākumi.

1.3 EESK jaunos pasākumus vērtē atzinīgi un uzskata, ka tie ir samērīgi un piemēroti, lai par pieņemamām cenām nodrošinātu vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojuma pieejamību un piekļuvi tam. Ierosinātais maksimālo pieļaujamo tarifu samazinājums ir solis pareizajā virzienā, proti, lai panāktu jebkādu īpaša veida viesabonēšanas cenu izzušanu vidējā termiņā.

1.4 EESK arī principiāli piekrīt noteikumam, ar kuru klientam nodrošina brīvu piekļuvi jebkura savstarpēji savienota viesabonēšanas operatora balss, SMS un datu pārraides viesabonēšanas pakalpojumiem, saglabājot savu telefona numuru.

1.5 EESK tomēr pauž nožēlu, ka Komisijas priekšlikumā nav ietekmes novērtējuma par to, kā jaunie pasākumi ietekmēs nodarbinātību un darba nosacījumus nozarē.

1.6 Attiecībā uz viesabonēšanā veikto zvanu ilgumu EESK aicina samazināt minimālo sākotnējo apmaksājamo laiku, kas patlaban ir 30 sekundes, vienlaikus ņemot vērā šajā jomā notikušo attīstību dažās dalībvalstīs.

2. Priekšvēsture

2.1 Kopš 2005. gada viesabonēšanas cenu samazināšana lietotājiem, kuri ceļo Eiropas Savienībā, ir daļa no ES elektro-nisko sakaru un rūpniecības politikas.

2.2 Operatoriem izteiktajiem vairākkārtējiem Komisijas aicinājumiem samazināt pārmērīgi augstos viesabonēšanas tarifus neguva atsaucību, tāpēc ES nolēma rīkoties un noteikt cenu regulējumu.

2.3 Ar Regulu (EK) Nr. 717/2007 Eiropas Savienība no 2007. gada 1. septembra ieviesa tarifu ierobežojumus (Eiropas tarifus) par minūti viesabonēšanas mobilajiem sakariem (vairumtirdzniecības un mazumtirdzniecības); līdz 2010. gadam šo tarifu līmeni katru gadu samazināja par 0,03 *euro*.

2.4 Lai gan Eiropas tarifu noteica tā, ka operatoriem maksimālā tarifu līmeņa robežās paliek pietiekami plašas iespējas veselīgai konkurencei, Komisija tomēr secināja, ka visumā operatoru piemērotās vidējās cenas ir tikai pavisam nedaudz zemākas par noteikto maksimālo līmeni.

2.5 Tāpēc Regulas (EK) Nr. 717/2007 darbības termiņu pagarināja līdz 2012. gada 30. jūnijam, turpinot ik gadu pazemināt maksimālo cenu par balss zvaniem. Vienlaikus tika ieviesti ierobežojumi SMS tarifiem (vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā) un vairumtirdzniecības cenām par datu pārraides viesabonēšanas pakalpojumiem, turpreti šo pakalpojumu mazumtirdzniecības cenas netika regulētas.

2.6 Turklāt, lai novērstu slēptās izmaksas, kopš 2009. gada 1. jūlija patērētāju veiktajiem zvaniem ieviests norēķins par sekundi pēc zvana 30. sekundes, un saņemtajiem zvaniem — norēķins par sekundi visam sarunas laikam.

3. Komisijas jaunais priekšlikums

3.1 Tā kā Regulas (EK) Nr. 717/2007 darbības termiņš beidzas 2012. gada 30. jūnijā un Komisijas ziņojumā par viesabonēšanas pakalpojumu tirgus attīstību konstatēts, ka tarifi (izņemot īpašas tarifu paketes) nav pietiekami mainījušies, lai patērētājiem par viesabonēšanas pakalpojumiem nebūtu jāmaksā pārmērīgi lielas cenas salīdzinājumā ar konkurētspējīgām vietējām cenām, Komisija nesen nākusi klajā ar jauno priekšlikumu grozīt minēto regulu.

3.2 Jaunajā priekšlikumā atkal ierosināti būtiski tarifu ierobežojumi līdz 2016. vai 2022. gadam, un arī šādi strukturāli pasākumi:

- nošķirt viesabonēšanas pakalpojumus no valstu vietējiem pakalpojumiem, lai patērētāji, saglabājot savu telefona numuru, varētu izvēlēties citu operatoru viesabonēšanas pakalpojumiem (balss, SMS un datu pārraide);
- tīklu operatoriem noteikt pienākumu nodrošināt piekļuvi vairumtirdzniecības viesabonēšanas pakalpojumu sniegšanai.

3.3 Attiecībā uz tarifu noteikumiem Komisija ierosina Regulas 717/2007 termiņu pagarināt par desmit gadiem, tātad līdz 2012. gada 30. jūnijam, cerot, ka līdz minētajam laikam varēs izpausties strukturālo reformu ietekme.

3.4 Līdz 2016. gada 30. jūnijam būtu jāpiemēro mazumtirdzniecības cenu ierobežojumi, bet vairumtirdzniecības cenu ierobežojumus vajadzētu saglabāt visā regulatīvā perioda laikā, ja vien pietiekamas pozitīvas pārmaiņas konkurences attīstībā nenotiek tuvākā laikā.

3.5 Vienīgais pakalpojumu veids, kas šobrīd vēl nav reglamentēts, ir datu pārraides viesabonēšanas pakalpojumu mazumtirdzniecība; minētajā jomā cenas arvien ir nesamērīgi augstas, dažkārt tās ir septiņas reizes lielākas nekā vairumtirdzniecības cenas.

3.6 Tāpēc ir paredzēts ieviest regulējumu, lai līdz 2014. gadam pakāpeniski samazinātu arī datu pārraides viesabonēšanas pakalpojumu mazumtirdzniecības cenas par kilobaitu. Ja vien neizveidosies veselīga konkurence, kas radīs iespēju ierobežojumus atcelt ātrāk, laika posmā no 2014. gada jūlija līdz 2016. gada jūlijam tarifu ierobežojumi paliks nemainīgi un tad tiks atcelti.

3.7 Līdz 2015. gada 30. jūnijam datu pārraides pakalpojumu vairumtirdzniecības tarifu ierobežojumi ik gadu tiks samazināti, taču atlikušajā periodā līdz jaunās regulas darbības termiņa beigām (būtībā līdz 2022. gadam) tie paliks nemainīgi.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Nepieciešamība risināt viesabonēšanas problēmas, lai vienoto tirgu padarītu par taustāmu realitāti, ir atspoguļota gan stratēģijā "Eiropa 2020", gan Vienotā tirgus aktā, gan arī digitālajā programmā Eiropai.

4.2 EESK atgādina, ka elektroniskā komunikācija ir vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojums, kam pēc tā būtības jābūt vispārēji pieejamam un sasniedzamam par pieņemamām cenām.

4.3 EESK tāpēc atbalsta visus pasākumus, kuru mērķis ir panākt, lai patērētājiem nebūtu jāmaksā nesamērīgi augstas cenas par viesabonēšanā veiktajiem un saņemtajiem zvaniem. Turklāt EESK aicina Komisiju tikpat noteikti rīkoties attiecībā uz pārmērīgi lielajām peļņas normām, ko izmanto dominējošā stāvoklī esoši citi vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumu operatori.

4.4 Viens no "Digitālās programmas Eiropai" galvenajiem aspektiem attiecas uz mobilo sakaru viesabonēšanu. Minētajā jomā mērķis ir vēlākais līdz 2015. gadam panākt, ka atšķirība starp viesabonēšanas un valsts tarifiem ir tuvu nullei, tātad vidējā termiņā atteikties no jebkura veida īpašām viesabonēšanas cenām.

4.5 Tomēr aplūkojamajā regulā šis mērķis nav formulēts kā obligāts noteikums. Jauni viesabonēšanas tarifu samazinājumi tomēr radīs apstākļus, kad valsts un viesabonēšanas tarifi vairs gandrīz neatšķirsies.

4.6 Lai arī pašreizējā pieeja, proti, tarifu samazināšana, nosakot to ierobežojumus, ir ļāvusi cenas būtiski pazemināt (skatīt EESK izveidoto tabulu), tomēr līdz ar šajā atzinumā izskatāmo priekšlikumu minētā līdzekļa maksimālā iespējamā ietekme ir jau gandrīz panākta un tas nav ilgtspējīgs.

	Balss pakalpojumi euro/minūte bez PVN			SMS euro/sms bez PVN		Datu pārraide euro/kilobaits bez PVN	
	Vairumtird- zniecības cena	Mazumtird- zniecības cena veiktajiem zvaniem	Mazumtird- zniecības cena saņemtajiem zvaniem	Vairumtird- zniecības cena	Mazumtird- zniecības cena	Vairumtird- zniecības cena	Mazumtird- zniecības cena
<i>vidējā cena pirms 01.09.2007.</i>		0,7692	0,417	—	—	—	—
Regula (EK) Nr. 717/2007							
maksimālā cena 01.09.2007-31.08.2008	0,30	0,49	0,24	—	—	—	—
maksimālā cena 01.09.2008-30.06.2009	0,28	0,46	0,22	—	—	—	—
maksimālā cena 01.07.2009-30.06.2010	0,26	0,43	0,19	0,04	0,11	1,00	—

	Balss pakalpojumi euro/minūte bez PVN			SMS euro/sms bez PVN		Datu pārraide euro/kilobaits bez PVN	
	Vairumtird- zniecības cena	Mazumtird- zniecības cena veiktajiem zvaniem	Mazumtird- zniecības cena saņemtajiem zvaniem	Vairumtird- zniecības cena	Mazumtird- zniecības cena	Vairumtird- zniecības cena	Mazumtird- zniecības cena
Regula (EK) Nr. 580/2008							
maksimālā cena 01.07.2010-30.06.2011	0,22	0,39	0,15	0,04	0,11	0,80	—
maksimālā cena 01.07.2011-30.06.2012	0,18	0,35	0,11	0,04	0,11	0,50	—
maksimālā cena 01.07.2012-30.06.2013	0,14	0,32	0,11	0,03	0,10	0,30	0,90
Priekšlikums regulai COM(2011) 402							
maksimālā cena 01.07.2013-30.06.2014	0,10	0,28	0,10	0,03	0,10	0,20	0,70
maksimālā cena 01.07.2014-30.06.2015	0,06	0,24	0,10	0,02	0,10	0,10	0,50
maksimālā cena no 01.07.2015 - 30.06.2016.	0,06	0,24	0,10	0,02	0,10	0,10	0,50
maksimālā cena 01.07.2016 -30.06.2022	0,06	Maksi- mālā tarifa (*) atcelšana	Maksi- mālā tarifa (*) atcelšana	0,02	Maksi- mālā tarifa (*) atcelšana	0,10	Maksimālā tarifa (*) atcelšana
(*) ar nosacījumu, ka konkurence ir pietiekami attīstījusies							

4.7 Tarifu samazināšana neatrisina viesabonēšanas tirgū vērojamās strukturālās problēmas. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē to, ka jaunajā regulas priekšlikumā iekļauti ne vien noteikumi par tarifiem, bet arī strukturāli noteikumi, kuros noteikts, ka, sākot ar 2014. gada 1. jūliju, vietējie operatori ļaus saviem abonentiem piekļūt jebkura savstarpēji savienota alternatīva viesabonēšanas operatora balss, SMS un datu pārraides viesabonēšanas pakalpojumiem.

4.8 EESK principā atbalsta šādu noteikumu, tomēr pauž bažas, ka minētā pasākuma rezultātā varētu notikt pārāk liels klientu pieplūdums dominējošā stāvoklī esošām lielajām grupām, kaitējot mazajiem operatoriem, jo īpaši tāpēc, ka viņu tehniskās un tirdzniecības izmaksas ierosināto pasākumu īstenošanai būs proporcionāli augstākas fiksēto izmaksu dēļ.

4.9 EESK aicina Komisiju rūpēties par to, lai, mobilo sakaru nodrošināšanā iesaistoties lielākam skaitam dalībnieku, gala patērētājiem tomēr būtu garantēta pārredzamība.

4.10 Kaut gan arī Komisijas priekšlikums paplašināt pārvalstu mobilo sakaru operatoru piekļuvi tirgum (*Mobile Virtual Network Operators/MVNO*) varētu vēl vairāk palielināt konkurētspēju, tomēr EESK pauž nožēlu, ka nav ņemta vērā 2005. gadā izvirzītā Eiropas Parlamenta prasība novērtēt regulas ietekmi uz mazajiem mobilo telefonsakaru pakalpojumu sniedzējiem Kopienā un viņu stāvokli visā Kopienas viesabonēšanas pakalpojumu tirgū.

4.11 Turklāt EESK uzsver, ka ne aplūkojamajam priekšlikumam pievienotajā ietekmes izpētes kopsavilkumā, ne ietekmes novērtējumā nav nevienas norādes par to, kā jaunie pasākumi ietekmēs nodarbinātību un/vai darba nosacījumus nozarē. Tāpēc EESK prasa veikt papildu izpēti.

4.12 Attiecībā uz viesabonēšanā veikto zvanu ilgumu EESK aicina samazināt minimālo sākotnējo apmaksājamo laiku, kas patlaban ir 30 sekundes, vienlaikus ņemot vērā šajā jomā notikušo attīstību dažās dalībvalstīs.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par energoefektivitāti un ar ko atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK”

COM(2011) 370 galīgā redakcija – 2011/0172 (COD)
(2012/C 24/30)

Ziņotājs: **MORDANT kgs**

Līdzziņotājs: **LIBAERT kgs**

Eiropas Savienības Padome 2011. gada 15. jūlijā un Eiropas Parlaments 2011. gada 1. augustā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 194. panta 2. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par energoefektivitāti un ar ko atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK”

COM(2011) 370 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 7. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 165 balsīm par, 1 balsi pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi un secinājumi

1.1 EESK iesaka Padomei un Parlamentam, lai Komisija pēc iespējas ātrāk izvērtē, vai Eiropas Savienība spēs sasniegt 20 % enerģijas ietaupījuma mērķi, un lai galvenie centieni tiktu virzīti uz patiesu rezultātu sasniegšanu.

1.2 EESK prasa Komisijai, lai tā informē par labu praksi dalībvalstīs un to popularizē, īpaši attiecībā uz visu ekspluatācijā esošo ēku energoefektivitātes uzlabošanu.

1.3 EESK iesaka Komisijai atrast papildu Eiropas finansējuma iespējas pasākumiem, kuri ļaus panākt direktīvā izvirzītos mērķus, un atbalstīt to īstenošanu.

1.4 EESK aicina Komisiju nekavējoties izskatīt pieejamo resursu nepietiekamas izmantošanas iemeslus, vajadzības gadījumā pārskatot finansēšanas noteikumus, un izvērtēt, kā palielināt nesen izveidotā energoefektivitātes fonda nozīmi, pievēršoties gan finansējuma avotiem, gan piešķiršanas kritērijiem, kuriem jāsekmē vides, sociālo un tautsaimniecisko mērķu sasniegšana.

1.5 Tāpat EESK prasa, lai Komisija izskatītu iespēju savu priekšlikumu par “obligāciju aizņēmumiem stratēģijas “Eiropa 2020” projektu finansēšanai” attiecināt arī uz projektiem, kuri sekmē izskatāmās direktīvas mērķu sasniegšanu.

1.6 EESK aicina Komisiju steidzami novērtēt nozarē neizmantoto iespējamo energoefektivitātes potenciālu, lai noteiktu atbilstīgus piemērojamus pasākumus.

1.7 EESK iesaka Komisijai izpētīt, kādā mērā un ar kādiem nosacījumiem instrumentus CO₂ un citu piesārņojošo gāzu emisiju salīdzinošai novērtēšanai (kas noteikti atsaucies dokumentos par labākajiem pieejamajiem tehniskajiem paņēmieniem (BREF)) varētu izmantot tāpat kā direktīvā par rūpnieciskajām emisijām un kā tos varētu izstrādāt tādas pārvaldības sistēmas ietvaros, kurā iesaistītas visas ieinteresētās puses, tostarp darba devēji, arodbiedrības un NVO.

1.8 EESK iesaka viedo skaitītāju ieviešanai paredzēt stingrākus noteikumus, vienlaikus ievērojot principus par enerģētikas pakalpojumu vispārīgumu un patērētāju piekļuvi tiem, kā arī personas datu aizsardzību.

1.9 EESK prasa, lai izskatāmās direktīvas priekšlikumā būtu paredzēts, ka dalībvalstīm jāsamazina veikto pasākumu izmaksu, piemēram, attiecīgos gadījumos izmaksu par viedajiem skaitītājiem, ietekme uz galapatērētāju rēķiniem un jānodrošina, lai mājsaimniecībām ar maziem ienākumiem visi šādi pasākumi būtu bez maksas saskaņā ar noteikumiem, kuri jāpieņem dalībvalstīm.

1.10 Lai varētu sasniegt direktīvas mērķus, EESK prasa Komisijai palīdzēt nodrošināt Eiropas uzņēmumu padomju pilnvaru paplašināšanu, tajās ietverot energoefektivitāti.

1.11 EESK prasa Komisijai precīzāk definēt “mazo un vidējo uzņēmumu” jēdzienu, norādot uz to lielumu un darbības lauku, lai novērstu to, ka pārāk plašas definīcijas dēļ lielai daļai uzņēmumu nav ne jāveic energoauditi, ne jāpieņem direktīvas mērķu īstenošanā.

1.12 EESK prasa Komisijai nodrošināt transporta nozares labāku integrāciju un to, lai ar izskatāmo direktīvu tiktu paredzēti pasākumi, kas sekmē vēlāmā mērķa sasniegšanu.

1.13 EESK aicina Komisiju pieprasīt, lai dalībvalstis attiecībā uz visām ekspluatācijā esošajām ēkām paredz stingrākus un, iespējams, saistošus pasākumus, un prasa izvirzīt attiecīgu skaitliski izteiktu mērķi, vienlaikus paredzot atbilstošus finansēšanas, stimulējošus un papildu pasākumus.

1.14 EESK prasa Komisijai sekmēt tādu Eiropas līmeņa koordināciju, kas nepieciešama, lai uzlabotu skolu un augstskolu, apmācības un pētniecības un izstrādes programmas, tās pielāgojot direktīvā izvirzītajiem uzdevumiem un mērķiem un veicinot attiecīgu partnerību izveidi.

1.15 EESK uzsver, ka vietējiem un reģionālajiem publiskajiem dienestiem var būt liela nozīme energoauditu veikšanā, lai privātpersonām palīdzētu uzlabot sava mājokļa energoefektivitāti un uz to mudinātu.

1.16 EESK uzskata, ka enerģijas patēriņa samazināšanā būtiska loma ir patērētājiem ir. Eiropas Komisijai jānodrošina, ka dalībvalstīs ir pieņemtas stratēģijas, kas ļauj attiecīgi iesaistīt un mobilizēt patērētājus, lai sasniegtu iespējami labākus rezultātus gan katram patērētājam atsevišķi, gan visai sabiedrībai. Energoefektivitātes politika jāatbalsta ar atbilstīgiem (finanšu) stimuliem, kas būtu pievilcīgi patērētājiem, lai viņi piekristu šādai politikai. Nelabvēlīgā stāvoklī esošo patērētāju grupu vajadzības noteikti jāņem vērā visos energoefektivitātes politikas pasākumos.

2. Ievads

Šajā atzinumā ir analizēts priekšlikums direktīvai par energoefektivitāti (COM(2011) 370 galīgā redakcija). Tā pamatā ir spēkā esošās direktīvas par koģenerāciju un energopakalpojumiem un tā mērķis ir minētās direktīvas apvienot vienā visaptverošā tiesību aktā par energoefektivitāti energoapgādē un enerģijas galapatēriņā.

3. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva par energoefektivitāti un ar ko atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK — kopsavilkums

3.1 ES ir noteikusi mērķi līdz 2020. gadam panākt primārās enerģijas ietaupījumu par 20 % un ir padarījusi šo mērķi par vienu no pieciem stratēģijas "Eiropa 2020 — stratēģija gudrai, ilgtspējīgai un integrējošai izaugsmei" galvenajiem mērķiem.

3.2 Komisijas jaunākās aplēses, ņemot vērā 2020. gadam izvirzītos dalībvalstu energoefektivitātes mērķus, kurus tās noteikušas stratēģijas "Eiropa 2020" ietvaros, liecina, ka ES 2020. gadā būs sasniegusi tikai pusi no 20 % mērķa. Eiropadome un Eiropas Parlaments ir prasījuši Komisijai pieņemt jaunu vērienīgu energoefektivitātes stratēģiju apņēmīgai rīcībai, lai izmantotu pastāvošo ievērojamo potenciālu.

3.3 Vēloties energoefektivitātes jautājumam piešķirtu jaunu impulsu, Komisija 2011. gada 8. martā izvirzīja jaunu Energoefektivitātes plānu (EEP), kurā noteikti nepieciešamie pasākumi, lai panāktu papildus ietaupījumus enerģijas apgādes un izmantošanas jomā.

4. Vispārīgas piezīmes par direktīvas priekšlikumu

4.1 EESK 2011. gada 14. jūlijā pieņēma atzinumu 1180/2011 par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "2011. gada energoefektivitātes plāns", kurš ir šā atzinuma pamatā un kuru tas papildina. Īpaši Komiteja atgādina par minētajā atzinumā pausto nostāju attiecībā uz siltumu un enerģiju, koģenerāciju (5.3.) un energopakalpojumiem (5.4.). Turklāt Komiteja atgādina par savu prasību izskatīt un, ja vajadzīgs, grozīt spēkā esošos noteikumus par ēku energoefektivitāti, mājāsaimniecības ierīču un viedo skaitītāju ekomarkējumu.

4.2 Komiteja atbalsta ierosinātās direktīvas, ar kuru "izveido kopēju sistēmu energoefektivitātes veicināšanai Savienībā, lai nodrošinātu Savienības mērķa — 20 % primārās enerģijas ietaupījumu līdz 2020. gadam — sasniegšanu un sagatavotu pamatu turpmākiem energoefektivitātes uzlabojumiem pēc šā termiņa", tematu un mērķus. Komiteja pauž pārliecību, ka Eiropas Savienībā ir svarīgi sekmēt energoefektivitāti, jo šās jomas potenciāls vēl joprojām nav izmantots un izvirzītā mērķa sasniegšana labvēlīgi ietekmēs gan vidi, gan tautsaimniecību un sociālo jomu Eiropas Savienībā. EESK atzīst, ka pēdējos gados ir aizsākts liels skaits gan tiesību aktu, gan nelegislatīvu iniciatīvu attiecībā uz vidi saudzējošām ēkām un būvmateriāliem. Tomēr šķiet, ka trūkst visaptveroša dokumenta par vidi saudzējošu būvniecību, un tādēļ pasākumi netiek koordinēti un resursi tiek izšķiesti. Būtu lietderīgi, ja Eiropas Komisija publicētu zaļo grāmatu par vidi saudzējošu būvniecību, aptverot visas iniciatīvas, kas saistītas ar būvniecību un materiāliem.

4.3 Komiteja atbalsta direktīvas priekšlikumu, ar kuru atceļ Direktīvu 2004/8/EK par koģenerāciju un Direktīvu 2006/32/EK par energoefektivitātes pakalpojumiem un kura mērķis ir minēto direktīvu apvienošana un pārskatīšana. Šāda integrēta pieeja sekmē sinerģiju, īpaši siltuma un elektrības koģenerācijas jomā, tādējādi atvieglojot izvirzīto mērķu sasniegšanu. Komiteja uzskata, ka papildus izskatāmajā direktīvā paredzētajiem pasākumiem ir svarīgi integrēt arī transporta nozari, lai tādējādi panāktu vēlamo rezultātu.

4.4 Uzskatot, ka ir būtiski līdz 2020. gadam sasniegt primārās enerģijas 20 % ietaupījuma mērķi, Komiteja iesaka paredzēt Komisijai uzdevumu no 2013. gada izvērtēt, vai ES šo mērķi spēs sasniegt spēkā esošo noteikumu ietvaros. Komiteja iesaka darbību maksimāli virzīt uz patiesu rezultātu sasniegšanu.

4.5 Ņemot vērā darbavietu nozīmi šādu pasākumu izstrādē un īstenošanā, Komiteja pauž nožēlu par to, ka direktīvā nav minētas darbavietas un tas, ka izvirzīto mērķu sasniegšanai ir svarīgi sekmēt sociālo dialogu. Darba ņēmēju iesaiste un līdzdalība energoefektivitātes programmās ir būtisks faktors izvirzīto mērķu sasniegšanā; tikpat būtiski ir izstrādāt un īstenot atbilstošas izglītības un apmācības programmas, kā arī pasākumus, kas virzīti uz to, lai nodrošinātu labus darba apstākļus un veselības aizsardzību un drošību darbavietā. Darba ņēmēji jāinformē par šiem jautājumiem un ar viņiem jākonsultējas, īstenojot sociālo dialogu, kas ir jāsekmē.

4.5.1 EESK arī iesaka, lai tāpat kā Direktīvā 2009/28/EK par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu tiktu pieņemts pielikums par apmācību, kas ļauj pakalpojumu sniedzējiem, uz kuriem attiecas direktīva, izsniegt sertifikātus vai apliecināt viņu kvalifikāciju.

4.6 Komiteja pauž bažas par finansējuma nodrošināšanu nepieciešamajiem ieguldījumiem. Kaut gan šķiet, ka patlaban daudzos gadījumos ES finansējuma daļa ir pārlietu maza, lai radītu stimulu (kā EESK to uzsvērusi atzinuma CESE 1180/2011 6.5.1. punktā), izskatāmā priekšlikuma paskaidrojuma raksta 4. punktā ir tikai minēts, ka direktīvu "īstēnos, izmantojot esošo budžetu, un tā neietekmēs daudzgadu finanšu shēmu". Neapšaubāmi, ka ir svarīgi pēc iespējas izmantot pastāvošos finansēšanas instrumentus, bet ir jāņem vērā: tā kā dalībvalstis un reģioni struktūrfondu un kohēzijas fonda līdzekļus izmanto nepietiekami, pastāvošie instrumenti patlaban nav atbilstoši. Komiteja ir pārliecināta: lai sasniegtu izvirzītos mērķus, Komisijai

— steidzami jāizpēta pieejamo resursu nepietiekamas izmantošanas iemesli, un, ja nepieciešams, jāpārskata finansēšanas noteikumi. Tas ir vēl jo steidzamāk un būtiskāk, ņemot vērā pašreizējos publisko finanšu ierobežojumus, kas izriet no Eiropas līmenī pieņemtajiem lēmumiem par taupības pasākumiem,

— jāizvērtē, kā palielināt nesen izveidotā energoefektivitātes fonda nozīmi, pievēršoties gan finansējuma avotiem, gan finansējuma piešķiršanas kritērijiem. Komiteja uzskata, ka minētajiem kritērijiem vienlaikus jānodrošina vides, sociālo un tautsaimniecisko mērķu sasniegšana,

— jāapsver iespēja tās priekšlikumu par "obligāciju aizņēmumiem stratēģijas "Eiropa 2020" projektu finansēšanai" attiecināt arī uz investīciju projektiem, kuru mērķis ir sekmēt izskatāmās direktīvas mērķu sasniegšanu,

— jāizpēta citi iespējamie finansēšanas mehānismi, tostarp tā sauktās trešās puses ieguldītāju sistēmas, kuras nodrošina iepriekšēju finansējumu un kuru ietvaros ienākumus gūst no enerģijas ietaupījumiem, kas rodas attiecīgo mājokļu energoefektivitātes uzlabošanas darbu rezultātā. Šajā ziņā EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu izmantot enerģētikas uzņēmumus (ESCO, *Energy Service Companies*), īpaši "viedo" skaitītāju uzstādīšanai.

4.7 Komiteja uzsver, ka 2011. gada energoefektivitātes plānā minēts, ka Eiropas Savienībā no visām ēkām publisko ēku īpatsvars ir tikai 12 %. Tādēļ tā norāda uz ēku fonda pārējās daļas nozīmīgumu un iesaka dalībvalstīm apsvērt pastiprinātus un, iespējams, sasītošus pasākumus attiecībā uz visām ekspluatācijā esošajām ēkām; Komiteja aicina minēto mērķi izvirzīt, nodrošinot atbilstošus finansēšanas, stimulēšanas un atbalsta pasākumus. Tas vēl jo vairāk nepieciešams tādēļ, ka "esošais ēku krājums ir lielākais potenciālais sektors enerģijas ietaupījumam. Turklāt ēkas ir ļoti būtiskas, lai panāktu ES mērķi līdz 2050. gadam siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināt par 80–95 %, salīdzinot ar 1990. gadu", kā uzsvērts direktīvas priekšlikuma 15. apsvērumā. Turklāt Komiteja uzsver, ka, uzlabojot Eiropas Savienības ekspluatācijā esošo ēku energoefektivitāti, varētu

— Eiropā radīt daudz darba vietu, kuru kvalitāte jāgarantē, izmantojot pastiprinātu sociālo dialogu, un kuras jārada, īstenojot pielāgotas izglītības un apmācības programmas;

— palielināt dalībvalstu ienākumus (īpaši, samazinoties bezdarbam un palielinoties nodokļu ieņēmumiem),

— sekmēt Eiropas ekonomikas atveseļošanu,

— sasniegt sociālos mērķus, izmantojot īpašus pasākumus, kas pielāgoti māsaimniecībām ar zemiem un vidējiem ienākumiem. Tādējādi varētu sekmēt to rēķinu par enerģiju samazināšanos, pateicoties tam, ka samazinātos apkurei un apgaismošanai nepieciešamās enerģijas daudzums.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Direktīvas 4. pantā ir paredzēts, ka dalībvalstis nodrošina, lai katru gadu tiktu renovēti 3 % publisko struktūru īpašumā esošo ēku kopējās platības. Tas attiecas uz ēkām, kuru kopējā lietderīgā platība pārsniedz 250 m². Komiteja uzskata, ka šī prasība jāattiecinā uz Eiropas iestāžu ēkām. Turklāt Komiteja pauž šaubas par šo minimālo sliekšni 250 m² apmērā un par to, vai tādējādi praksē no ēku atjaunošanas pienākuma netiks atbrīvotas sociālo mājokļu aģentūras, jo sociālajos mājokļos dzīvojamās platības parasti ir mazākas. Turklāt, cenšoties sasniegt izvirzītos mērķus energoefektivitātes jomā, nedrīkst aizmirst par sociālo mērķi, t.i., jāparedz pasākumi, kas sekmētu enerģijas rēķinu samazināšanos māsaimniecībām ar zemiem ienākumiem; lai to panāktu, jāizmanto stimuli energoefektivitātes uzlabošanai ēkās, ko apdzīvo šīs māsaimniecības.

5.1.1 Ņemot vērā pašreizējo ekonomikas stāvokli, iespējams, ka 4. un 6. punktā paredzētie mērķi nav sasniedzami noteiktajos termiņos. EESK uzskata, ka Komisijai būtu jāparedz solidārs ES atbalsts dalībvalstīm, kurām nav iespējams šos mērķus sasniegt vienām pašām.

5.2 Energoefektivitātes pienākuma shēmas (6. pants), ja tās nepieciešamas, tomēr būs saistītas ar izmaksām. Komiteja uzskata, ka ir jāsamazina pasākumu izmaksu ietekme uz galapatērētāju rēķiniem (skatīt atzinuma CESE 1180/2011 4.5.5. punktu). Jo īpaši mājāsaimniecībās ar zemiem ienākumiem uzlabojumi jāievieš bez maksas (kā uzsvērts minētā atzinuma 6.7.2. punktā).

5.3 Direktīvas 7. panta 1. punktā ir paredzēts, ka dalībvalstīm jāsekmē energoauditu veikšana mājāsaimniecībās un mazos un vidējos uzņēmumos. Komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi 2. pantā definēt mazo un vidējo uzņēmumu jēdzienu.

5.4 Direktīvas 7. panta 2. punktā ir paredzēts, ka pārējos uzņēmumos (kas nav mazi vai vidēji uzņēmumi) līdz 2014. gada 30. jūnijam veic energoauditus un tos atkārtoti ik pēc trim gadiem, skaitot no datuma, kad veikts iepriekšējais energoaudits. Kā Komiteja norāda atzinuma CESE 180/2011 5.5.1. punktā, rūpniecības nozarē var būt neizmantots energoefektivitātes potenciāls, pat ja ir panākts progress un pat ja Eiropas pasākumi, piemēram, emisiju kvotu tirdzniecības sistēma, jau attiecas uz energoietilpīgām nozarēm. Lai pēc iespējas ātrāk varētu apzināt rūpniecības nozares neizmantoto potenciālu un nepieciešamos pasākumus, Komiteja ierosina:

- bez kavēšanās veikt efektīvus energoauditus;
- plaši atbalstīt, izmantot un izplatīt ierastos un jaunus instrumentus, tādējādi sekmējot mērķtiecīgu un pastāvīgu energoefektivitātes uzlabošanu iekārtās ar lielu enerģijas patēriņu un MVU izmantotajās iekārtās;
- auditi attiecas gan uz pārvaldību, gan strukturāliem jautājumiem. Ieviest izmaiņas pārvaldībā ir samērā vienkārši, savukārt strukturālu izmaiņu ieviešana (grīdas, jumti, smagi materiāli, ēkas funkcijas maiņa) ir dārga un laikietilpīga, īpaši tāpēc, ka audita ieteikumu īstenošanai jāveic izmaksu un ieguvumu analīze un jāizstrādā īstenošanas plāns, lai sagatavotu piedāvājumu ar tiešiem parametriem un budžetu. Turklāt papildus minētajiem ierobežojumiem bieži ir vajadzīgas atļaujas, tāpēc pārveides darbi ievērojami ieilgst. Šo iemeslu dēļ, ja auditā izteikto ieteikumu īstenošanai jāveic liela apjoma darbi, jāparedz to izpildes termiņa pagarināšanas iespēja.

5.4.1 Lai uzlabotu energoefektivitāti, būtiska ir darba ņēmēju līdzdalība. Bez viņu zināšanām, pieredzes un apņēmības rezultātus iegūt nav iespējams. Tāpēc EESK iesaka izpētīt, kādā mērā un ar kādiem nosacījumiem CO₂ un citu piesārņojošo gāzu emisiju salīdzinošās novērtēšanas instrumentus (atsauces dokumenti par labākajiem pieejamajiem tehniskajiem paņēmieniem (BREF), kurus Sevilas Nākotnes tehnoloģiju pētniecības institūts (IPST) izstrādājis bijušās piesārņojuma integrētas novēršanas un kontroles (IPPC) direktīvas un 2010. gadā pieņemtas rūpniecisko emisiju direktīvas (IED) atbalstam, kurus izmanto arī emisiju kvotu tirdzniecības (ETS) sistēmā un kuros iekļauti energoefektivitātes kritēriji) varētu tāpat izmantot izskatāmajā direktīvā, tos izstrādājot tādas pārvaldības sistēmas ietvaros, kurā iesaistītas visas ieinteresētās puses, tostarp darba devēji, arodbiedrības un NVO). Tādējādi, šīs pārvaldības sistēmas ietvaros izstrādājot novērtējumus un priekšlikumus, būtu iespējams ņemt vērā: paredzēto energoefektivitātes pasākumu izmaksas un priekšrocības un, citarp, arī sociālo un nodarbinātības aspektu, ietekmi uz darba apstākļiem, analīzes un noteikumus sociālajā jomā, darbaspēka pieprasījuma iepriekšējas novērtēšanas instrumentus, kvalifikāciju un profesionālo izglītību un attiecīgos ieviešamos mehānismus.

5.5 Direktīvas 8. panta 1. punktā izklāstīti noteikumi, kas jāievēro, uzstādot viedos skaitītājus. Komiteja uzskata, ka šie noteikumi nav pietiekami. Tā aicina, lai katra dalībvalsts, ņemot vērā savus reglamentējošos noteikumus, veiktu padziļinātu iepriekšēju izvērtējumu par šādu skaitītāju izmaksām un priekšrocībām, un uzskata, ka tajā jāņem vērā viedo skaitītāju uzstādīšanas tehniskās īstenošanas iespējas un izmaksu efektivitāte investoram (tostarp apkopes, pārvaldības un nomaiņas izmaksas) un riski, ko šādi skaitītāji varētu radīt saistībā ar principu par enerģijas pakalpojumu vispārīgumu un patērētāju piekļuvi tiem ievērošanu, kā arī saistībā ar personas datu aizsardzību. Attiecībā uz elektrību šāds izvērtējums ir ietverts 2009. gada 13. jūlija Direktīvas 2009/72/EK 1. pielikuma 2. punktā.

5.6 10. panta 1. punktā dalībvalstīm ir noteikts pienākums izstrādāt valsts siltumapgādes un dzesēšanas plānu. Tajā būtu jāiekļauj arī konkurences aspekti, lai risinātu problēmas, kuras pilsētās apkures nozarē var radīt monopoli.

5.7 No pavisam praktiska viedokļa EESK uzsver, ka ir svarīgi attīstīt publiskās pārvaldes iestāžu nodrošinātos vai privāto uzņēmumu piedāvātos enerģētikas pakalpojumus, kuru mērķis ir ieviest energoefektīvākus risinājumus gan uzņēmumiem un publiskajām struktūrām, gan privātpersonām. Eiropas finansējumam vajadzētu ļaut šādus pakalpojumus attīstīt, tos darot pieejamus privātpersonām un MVU, ievērojot nosacījumus, kuru pamatā ir vispārēja nozīme.

5.8 No tiesiskā viedokļa energoefektivitātes līgumi, kas Komisijas dokumentā gan minēti saistībā ar līgumattiecībām ar publiskā sektora struktūrām, ir līdzeklis, kas visā sabiedrībā ļauj vispārināt sistemātiskos centienus panākt lielāku energoefektivitāti.

5.9 1. pantā, kurā izklāstīta direktīvas darbības joma, būtu jāparedz izņēmums attiecībā uz īpaši klasificētām vēsturiskām ēkām, jo, citstarp, viedo skaitītāju uzstādīšana tajās parasti rada daudz lielākas praktiska un estētiska rakstura grūtības. Piemēram, tiesību aktu noteikumi par kultūras mantojuma saglabāšanu bieži vien neļauj vēsturiskas celtnes īpašniekam ierīkot jaunas enerģijas pārvaldības sistēmas. Būtu jāļauj dalībvalstīm katrā atsevišķā gadījumā lemt par izņēmumu attiecībā uz konkrēto vēsturisko un īpaši klasificēto ēku un par dažādu elastīgāku risinājumu izmantošanu.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Atklātais internets un tīkla neitralitāte Eiropā””

COM(2011) 222 galīgā redakcija

(2012/C 24/31)

Ziņotājs: **PEGADO LIZ kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 19. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Atklātais internets un tīkla neitralitāte Eiropā””

COM(2011) 222 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 7. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē) ar 151 balsi par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Atklāta interneta un tīkla neitralitātes jeb “tīkla brīvību” jēdzieni ir svarīgi ikvienam regulējumam, kura mērķis ir garantēt brīvību izmantot internetu kā saziņas līdzekli.

1.2 Vairākos svarīgos dokumentos atklāta interneta un tīkla neitralitātes garantēšana ir atzīta par vienu no politiskajiem pamatmērķiem ES līmenī un ir īpaši norādīta kā politisks mērķis “Eiropas digitalizācijas programmā”, kas ir viens no svarīgākajiem pilāriem stratēģijā “Eiropa 2020”.

1.3 Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu, kas vērsts uz tirgus un tehnoloģiskās attīstības ietekmi uz tīkla brīvībām. Tomēr šis paziņojums neatbilst EESK pamatotām vēlmēm.

1.4 Komisija atzīst noteiktas situācijas, kuras varētu būt par iemeslu šo principu pārkāpumiem, taču tā vietā, lai nodrošinātu rīcību minēto principu aizsardzībai, tā aizstāv nogaidošu pieeju.

1.5 Ņemot vērā šī jautājuma risināšanas steidzamo nepieciešamību Eiropas ekonomiskās un sociālās nākotnes kontekstā, EESK stingri iesaka pēc iespējas drīzāk atklāt interneta un tīkla neitralitātes principus oficiāli nostiprināt ES tiesību aktos, neaizmirstot par tehnoloģiju attīstību (jaunākajiem sasniegumiem) šajā jomā.

1.6 Turklāt EESK uzskata, ka tagad ir īstais laiks, lai definētu principus, kas nodrošina atklātu un neitrālu internetu, un Komiteja iesaka pieņemt attiecīgo principu kopumu, kā minēts 7.12. punktā.

1.7 EESK arī uzskata, ka šie principi ir īpaši svarīga nozīme interneta kā pilsoniskuma veicināšanas instrumenta attīstībai, pamatojoties uz ES Pamattiesību hartu, un ka tie ir būtisks nosacījums Ženēvā 2003. gadā un Tunisā 2005. gadā izvirzīto WSIS mērķu īstenošanai.

1.8 EESK uzskata, ka tūlītējai rīcībai šajā jomā būs izšķirīga nozīme stratēģijas “Eiropa 2020” un “Eiropas digitalizācijas programmas” mērķu īstenošanā, kā arī iekšējā tirgus turpmākajā veidošanā, un atzinīgi vērtē komisāres Kroes kdzes nesenos publiskos paziņojumus šajā sakarā.

1.9 Tāpēc Komiteja aicina Eiropas Parlamentu un dalībvalstis īstenot proaktīvu pieeju, lai nodrošinātu tīkla brīvību aizsardzību, un sagaida, ka Komisija rīkosies atbilstoši.

2. Komisijas paziņojuma kopsavilkums, raksturs un saturs

2.1 Paziņojums ir politisks dokuments, ar ko Eiropas Komisija izpilda apņemšanos, ko tā pauda 2009. gada telekomunikāciju reformu paketei pievienotajā deklarācijā⁽¹⁾: “(...) [Komisija] pārraudzīs tirgus un tehnoloģiskās attīstības/tehnoloģisko norišu ietekmi uz “tīkla brīvībām” un līdz 2010. gada beigām ziņos Eiropas Parlamentam un Padomei, vai ir vajadzīgas papildu vadlīnijas.”

2.1.1 Minētajā deklarācijā Komisija pauda stingru un skaidru apņemšanos “saglabāt atklātu un neitrālu internetu, pilnībā ņemot vērā likumdevēju vēlmi ietvert tīkla neitralitāti kā politikas mērķi un regulatīvu principu, kuru valsts pārvaldes iestādēm vajadzētu veicināt”.

⁽¹⁾ OV L 337, 18.12.2009.

2.2 Jāatceras, ka “Eiropas digitalizācijas programmā” Komisija paziņoja, ka tā “cieši uzraudzīs jauno tiesību aktu noteikumu ievērošanu saistībā ar atklātu un neitrālu internetu”⁽²⁾.

2.3 Paziņojumā aprakstīts sabiedriskās apspriešanas un faktu noskaidrošanas process, ko Komisija veica 2010. gadā⁽³⁾, kā arī Komisijas un Parlamenta 2010. gada 11. novembrī kopīgi rīkots sammits⁽⁴⁾.

2.4 Komisija secina, ka papildus pasākumi patlaban nav nepieciešami, jo nav pietiekami daudz faktu, kas liecinātu, ka pašreiz vajadzīgi papildu tiesību akti.

2.4.1 Apspriešanās procesā vairākas ieinteresētās personas un Eiropas Elektronisko komunikāciju regulatoru iestāde (BEREC) ziņoja, ka daži interneta pakalpojumu sniedzēji ierobežo noteiktus datplūsmas veidu pieprasījumus (*throttling*), bloķē tos un pieprasa diskriminējošas cenas par to nodrošināšanu⁽⁵⁾.

2.4.2 Tomēr Komisija cer, ka pārskatītajā ES elektronisko sakaru regulējumā ietilpstošajiem noteikumiem par līgumiem⁽⁶⁾, pārredzamību⁽⁷⁾, operatora maiņu⁽⁸⁾ un pakalpojumu kvalitāti⁽⁹⁾ būtu jāveicina konkurence.

2.4.3 Turklāt Komisija uzskata, ka jādod pietiekams laiks šo normu īstenošanai un lai pārliecinātos par to praktisko darbību⁽¹⁰⁾.

2.5 Paziņojumā nav skaidri definēti galvenie termini un kā tos varētu interpretēt ES tiesību aktos. Proti, tajā apgalvots, ka “nav noteiktas “tīkla neitralitātes” definīcijas”.

⁽²⁾ COM(2010) 245 galīgā redakcija, 26.8.2010.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomm/library/public_consult/net_neutrality/index_en.htm.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecomm/library/public_consult/net_neutrality/index_en.htm.

⁽⁵⁾ Pieprasījumu ierobežošana (*throttling*): interneta pakalpojumu sniedzējs var ierobežot joslas platumu, lai tiši samazinātu konkrētām klientam sniegtā pakalpojuma ātrumu noteiktiem datplūsmas veidiem. BEREC ziņoja, ka daži piegādātāji Francijā, Grieķijā, Ungārijā, Lietuvā, Polijā un Apvienotajā Karalistē vienādranga (P2P) datņu koplietošanas vai videostraumējuma pakalpojumiem piemēro ātruma ierobežojumu (pieprasījumu ierobežošana). Bloķēšana: interneta pakalpojumu sniegšanas uzņēmums var tiši bloķēt noteiktu tīmekļa vietņu IP adreses, lai liegtu saviem interneta pakalpojuma klientiem piekļuvi atsevišķām lietojumprogrammām un pakalpojumiem. BEREC ziņoja, ka daži mobilie operatori Austrijā, Vācijā, Itālijā, Nīderlandē, Portugālē un Rumānijā bloķē vai pieprasa papildmaksu par IP balss pārraides (VoIP) pakalpojumu sniegšanu.

⁽⁶⁾ Universālā pakalpojuma direktīvas, kas grozīta ar Pilsuņu tiesību direktīvu (2009/136/EK), 20. panta 1. punkta b) apakšpunkts.

⁽⁷⁾ Universālā pakalpojuma direktīvas, kas grozīta ar Pilsuņu tiesību direktīvu (2009/136/EK), 21. panta 3. punkta c) un d) apakšpunkts.

⁽⁸⁾ Pilsuņu tiesību direktīvas (2009/136/EK) 47. apsvēruma.

⁽⁹⁾ Universālā pakalpojuma direktīvas, kas grozīta ar Pilsuņu tiesību direktīvu (2009/136/EK), 22. panta 3. punkts.

⁽¹⁰⁾ Komisija 2011. gada 19. jūlijā uzsāka tiesvedību pret 20 dalībvalstīm par pārskatītā regulējuma netransponēšanu valstu tiesību aktos.

2.5.1 Tā vietā tekstā abi termini ir saplūdināti un ES juridiskā nostāja abos ir pausta, atsaucoties uz Pamatdirektīvas 8. panta 4. punkta g) apakšpunktu, kurā valstu regulatoriem uzlikts pienākums nodrošināt, ka galalietotāji var piekļūt informācijai un to izplatīt, kā arī izmantot viņu izvēlētas lietotnes un pakalpojumus (ievērojot piemērojamos tiesību aktus)⁽¹¹⁾.

2.6 Paziņojuma noslēgumā Komisija apsola publicēt secinājumus BEREC turpmākajiem pētījumiem par interneta pakalpojumu sniedzēju darbības paņēmieniem, kas varētu būt vērsti pret konkurenci un atklāta un neitrāla interneta principiem. Ja atklāsies nozīmīgas un ilgstošas problēmas un Komisija uzskatīs, ka vajadzīgs papildu regulējums, tā par nepieciešamajiem pasākumiem iesniegs Padomei priekšlikumus.

3. Par ko ir runa?

3.1 Nopietna problēma ir tā, ka nav precīzi definēti galvenie termini. Neesot definīcijai, nav iespējams skaidri izklāstīt argumentus, ne arī sniegt skaidras vadlīnijas tirgum un regulatoriem par šajā jomā paredzēto ES regulējuma apjomu.

3.2 Atklātais internets

3.2.1 Atklātais internets ir jēdziens, kas pastāvēja jau interneta un globālā tīmekļa (*World Wide Web*) pirmsākumos. Globālais tīmeklis ikvienam ar interneta pieslēgumu nodrošināja piekļuvi publiski pieejamā interneta saturam visā pasaulē.

3.2.2 Atklātais internets ir princips, ka mēs kā lietotāji varam brīvi, bez valdību vai interneta pakalpojumu sniedzēju ierobežojumiem pieslēgties publiskajam internetam, proti, saturam, tīmekļa vietnēm, platformām un ar tām saistītajām iekārtām un pieļautajiem komunikācijas veidiem.

3.2.3 Tas ir “atklāts” tāpēc, ka tiek izmantoti bezmaksas, plaši pieejami standarti, ko ikviens var izmantot, lai izveidotu tīmekļa vietnes, lietotnes un pakalpojumus, un tāpēc, ka visa veida datplūsma tiek apstrādāta līdzīgi.

3.2.4 Ja ir piekļuve publiskajam internetam, nav jāprasa atļauja vai papildus jāmaksā interneta pakalpojumu sniedzējam, lai sakontaktētos ar citiem tiešsaistē. Ja kāds rada inovatīvu, jaunu pakalpojumu, viņam nav jāsaņem atļauja par tā piedāvāšanu pārējiem.

3.2.5 Šī saziņas un inovācijas brīvība ir interneta ievērojamās popularitātes/panākumu pamatā.

⁽¹¹⁾ Direktīva 2002/21/EK, kas grozīta ar 2009. gada 25. novembrī pieņemto Direktīvu 2009/140/EK (OV L 337, 18.12.2009.).

3.2.6 Realitātē patlaban liela daļa no publiskā interneta vairs nav atklāta. Tīmeklis joprojām ir atklāts, bet lietotnes, ko izmantotajam viedtālrunos, kā arī sociālo kontaktu veidošanas vietnes, ko apmeklējam, un saturs, ko iegādājamies par maksu, veido daļu no “slēgtā” interneta, kas ir pieejams, vienīgi pieslēdzoties kādam piederošām saskarnēm un lietojumprogrammu saskarnēm⁽¹²⁾.

3.2.6.1 Valstis⁽¹³⁾, uzņēmumi⁽¹⁴⁾ un tīklu operatori⁽¹⁵⁾ arvien vairāk ierobežo piekļuvi publiskajam internetam vai izmaina tā darbību politisku, tehnoloģisku vai komerciālu iemeslu dēļ.

3.2.7 Taču atklātā interneta koncepcija ir pamatā tam, ka visā pasaulē internets ir veicinājis saimniecisko inovāciju, demokrātisko līdzdalību, vārda brīvību un mācības tiešsaistē. Tas ir ārkārtīgi svarīgs jēdziens saistībā ar mūsu vērtībām — ES Pamattiesību hartā minētajām brīvībām, vienlīdzību un cilvēktiesībām.

3.2.8 Lai gan tas nav tieši pieminēts, tomēr atklātā interneta princips ir iekļauts elektronisko komunikāciju pamatdirektīvas 1. panta 3.a punktā un 8. panta 4. punkta g) apakšpunktā, kā arī Pilsoņu tiesību direktīvas (2009/136/EK) 28. apsvērumā.

3.3 Tīkla neitralitāte

3.3.1 Tīkla neitralitātes princips izriet no atklātā interneta jēdziena. Ja atklātais internets attiecas uz atklātiem standartiem un brīvību pieslēgties internetam un to izmantot, tad tīkla neitralitāte attiecas uz interneta pakalpojumu sniedzēju komerciālajām attiecībām ar interneta lietotājiem. Tās jēga ir patērētāju tiesību aizsardzība, pamatojoties uz principu par atklātu internetu bez tīkla piekļuves piegādātāja nepamatotas komerciālas iejaukšanās.

3.3.2 Tīkla neitralitātes princips nozīmē to, ka uzņēmumiem, kas sniedz interneta pakalpojumus, visi līdzīgi interneta datu avoti jāapstrādā vienādi un nedrīkst atšķirīgi attiekties pret dažādiem datplūsmas veidiem komerciālu motīvu dēļ.

⁽¹²⁾ Lietojumprogrammu saskarne (*application programming interface, API*) ir programmas kods, kas ievietots starp divām programmām un nodrošina to savstarpējo saikni un sadarbību.

⁽¹³⁾ Ķīnas “lielais ugunsmūris” jau tagad uzspiež stingru kontroli interneta saiknēm ar pārējo pasauli, pārtrauc datplūsmu un bloķē piekļuvi daudzām tīmekļa vietnēm un pakalpojumiem. Citas valstis, tostarp Irāna, Kuba, Saūda Arābija un Vjetnama, ir ieviesušas līdzīgus ierobežojumus, un arī citas valdības pastiprina kontroli pār to, ko iedzīvotāji var redzēt un darīt internetā.

⁽¹⁴⁾ “Apple mobilo ierīču lietotāji piekļūst daudziem interneta pakalpojumiem, izmantojot mazas, lejupielādējamās lietojumprogrammas, nevis tīmekļa pārlūkprogrammu. Nosakot, kuras lietojumprogrammas ir pieļaujamas to ierīcēs, Apple ir kļuvis par informācijas plūsmas kontrolētāju. Līdz ar lietojumprogrammu pielietošanu citās mobilajās ierīcēs un pat automašīnās un televizoros, to darīs arī citi uzņēmumi.” *Economist*, 2.9.2010.

⁽¹⁵⁾ Interneta pakalpojumu sniedzēji un telekomunikāciju tīklu operatori, kas meklē jaunus ienākumu avotus, pielieto tehnoloģiju, lai savā tīklā diskriminētu dažādus interneta datplūsmas veidus un tādējādi varētu prasīt papildu samaksu par noteiktiem pakalpojumiem, tos degradēt vai pat bloķēt.

3.3.2.1 Šis princips ietver to, ka interneta lietotājiem jābūt tiem, kas nosaka, kādu saturu viņi aplūko un kādas lietotnes viņi izmanto internetā, un ka interneta pakalpojumu sniedzējiem nedrīkst atļaut izmantot savu pozīciju tirgū, lai diskriminētu konkurentu lietotnes vai saturu.

3.3.2.2 Var uzskatīt, ka datplūsmas pārvaldības pasākumi nav pretrunā ar šo principu, ciktāl šie pasākumi ir nediskriminējoši, pārredzami patērētājiem un vērsti uz pamatotiem pakalpojumu kvalitātes mērķiem. Datplūsmas pārvaldības pasākumi tomēr nedrīkst radīt stimulus tīkla attīstības palēnināšanai nolūkā uzturēt augstākas cenas resursu trūkuma dēļ.

3.3.3 Saskaņā ar šo principu pieslēguma tirgus juridiski jānodala no satura un lietotņu tirgus; tas nozīmē, ka uzņēmumiem, kas darbojas abos tirgos, ir pienācīgi jānodala savas darbības pārvalde vienā tirgū no otra tirgus.

3.3.4 Tomēr šķiet, ka šis princips varētu tikt apdraudēts.⁽¹⁶⁾ Interneta pakalpojumu sniedzējiem ir iespējams izmantot savu infrastruktūru, lai bloķētu interneta lietotnes un saturu (piemēram, tīmekļa vietnes, pakalpojumus un protokolus), it īpaši tos, ko piedāvā konkurenti, vai mainīt savus uzņēmējdarbības modeļus, lai pazeminātu dažu lietotāju piekļuves kvalitāti un apjomu. Šādas uzņēmējdarbības modeļu izmaiņas var novest pie netaisnīgas cenu diskriminācijas un pakalpojumu kvalitātes diskriminācijas.

3.4 Iepriekšējie EESK atzinumi

3.4.1 EESK vairākos atzinumos ir skaidri atbalstījusi abus minētos principus, kas pirmām kārtām vērsti uz brīvību un cilvēktiesībām, datu aizsardzību un privātās dzīves aizsardzību, demokrātisku un uz sadarbību pamatotu pārvaldību, iekļaušanu un iespēju došanu, inovāciju un ekonomikas izaugsmi.⁽¹⁷⁾

⁽¹⁶⁾ Atbildē uz EK sabiedrisko apspriešanos 2010. gada 30. jūnijā BEREK uzskaitīja trīs galvenos bažu avotus saistībā ar turpmāko situācijas attīstību: 1) konkurenci mazinoša ietekme varētu būt iespējamā piemērot diferencētus izcenojumus, izmantojot tādas papēmienu kā padziļināta pakešu pārbaude (*deep packet inspection*) apvienojumā ar ekonomiskiem stimuliem un potenciālajām iespējām uzņēmumu vertikālai integrācijai; 2) iespējamās negatīvās ilgtermiņa sekas, ko tas atstātu uz interneta ekonomiku (inovāciju, vārda brīvību u.c.); 3) neskaidrības un kaitējums patērētājiem pārredzamības trūkuma dēļ.

⁽¹⁷⁾ Skatīt šādus EESK atzinumus: CESE 984/2008 par tematu “Elektronisko sakaru tīkli” (TEN/327–329, 2008. gada 29. maijs), ziņotājs Hernandez Bataller kgs, galvenokārt 1.1., 1.2.7. un 4.4. punkts; CESE 1915/2008 par tematu “Visiem pieejami ātrdarbīgas piekļuves pakalpojumi: pārdomas par elektronisko sakaru universālā pakalpojuma attīstību” (TEN/353, 2008. gada 3. decembris), ziņotājs Hencks kgs, galvenokārt 1.5. punkts; CESE 1628/2010 par tematu “Digitālā programma Eiropai” (TEN/426, 2010. gada 13. decembris), ziņotājs McDonogh kgs, galvenokārt 1.6., 1.9. un 4.5. punkts; CESE 525/2011 par tematu “Vienotā tirgus akts” (INT/548, 2011. gada 15. marts), ziņotāji Federspiel kdze, Siecker kgs un Voleš kgs; un it sevišķi nesensais atzinums CESE 669/2011 par tematu “Digitālās kompetences, digitālo prasmju un e-iekļaušanas stiprināšana” (TEN/453), ziņotāja Batut kdze.

3.4.2 Jo īpaši, atzinumā CESE 362/2011 EESK jau ir norādījusi: "Komiteja uzskata, ka tīkla neitralitātes princips būs ļoti svarīgs attiecībā uz interneta pakalpojumu nākotni Eiropā." ⁽¹⁸⁾

4. Principu pamatā esošā ekonomika: saikne ar stratēģiju "Eiropa 2020" un "Eiropas digitalizācijas programmu"

4.1 Digitālā ekonomika

4.1.1 Ar pamatprogrammu "Eiropas digitalizācijas programma" ⁽¹⁹⁾ stratēģija "Eiropa 2020" ⁽²⁰⁾ tiecas maksimāli izmantot interneta un digitālās ekonomikas milzīgo izaugsmes potenciālu.

4.1.2 Patlaban diviem miljardiem cilvēku ir piekļuve internetam, un e-tirdzniecības apgrozījums katru gadu sasniedz gandrīz 5,5 triljonus EUR. Ar internetu saistītais patēriņš un izdevumi tagad ir lielāki nekā lauksaimniecībā un enerģētikā, un valstīs, kurās internets ir plaši pieejams, tas pēdējos piecos gados ir veidojis 21 % no IKP pieauguma ⁽²¹⁾.

4.1.3 Nesenā McKinsey pētījumā ⁽²²⁾, kurā apsekoja gandrīz 5 000 MVU, tika konstatēts, ka uzņēmumi, kas aktīvi darbojas tīmeklī, attīstās vairāk nekā divreiz ātrāk par tiem, kuri tīmeklī bija izvietojuši minimālu vai nekādu informāciju. Šādi uzņēmumi salīdzinājumā ar citiem arī radījuši vairāk nekā divreiz lielāku darba vietu skaitu.

4.1.4 Lai gūtu pēc iespējas lielāku labumu no šī spēcīgā izaugsmes un pārveides motora, jādara viss iespējamais, lai paplašinātu piekļuvi internetam, un jānodrošina tā lietošanas brīvība, kā arī jāsamazina tā izmaksas patērētājiem un uzņēmumiem.

4.2 MVU, inovācija, nodarbinātība un izaugsme

4.2.1 Stratēģijā "Eiropa 2020" par svarīgu uzdevumu ir izvirzīts uzlabot jo īpaši MVU uzņēmējdarbības vidi, samazināt darījumu izmaksas, veicināt MVU inovāciju un atbalstīt jaundibinātos uzņēmumus.

4.2.2 Ikvienā politikā, kas uz Eiropas 23 miljonu MVU ⁽²³⁾ un patērētāju rēķina atsakās no atklāta interneta un tīkla

neitralitātes principiem par labu lielajiem tīkla operatoriem, kaitēs Eiropas spējai pārveidot ekonomiku un sabiedrību, kā tas paredzēts stratēģijā "Eiropa 2020".

4.3 Iekšējais tirgus un godīga konkurence

4.3.1 Atklāts internets un tīkla neitralitāte, kas varētu nodrošināt godīgu konkurenci un sekmēt inovāciju, ir ļoti svarīgi principi arī spēcīga digitālā vienotā tirgus ⁽²⁴⁾ izveidei.

5. Daži tīklu operatori iestājas pret tīkla neitralitātes principu

5.1 Daži tīklu operatori ir lobējuši valstu valdības, Komisiju un EP, lai palīdzētu palielināt viņu ienākumus no interneta pakalpojumiem ⁽²⁵⁾. Viņi apgalvo: ja vien viņi nevarēs izveidot jaunus ienākumu avotus no satura piegādāšanas, viņi nevarēs atļauties kapitālieguldījumus, kas vajadzīgi, lai ierīkotu Eiropā vajadzīgo ātrdarbīgo platjoslas pieslēgumu. ⁽²⁶⁾

5.1.1 Daži privāto tīklu operatori, kas konkurē tirgū, piedāvājot interneta pieslēgumus, un tiecas pēc īstermiņa peļņas no ieguldījumiem, patlaban piesardzīgi izturas pret ieguldījumiem šajā jomā, jo nesaskata pietiekamu uzņēmējdarbības ienesīgumu, īpaši nomaļos reģionos.

5.2 Tomēr, pateicoties Eiropas ieguldījumu atbalstam, lai nodrošinātu ātrdarbīgu platjoslas tīklu ⁽²⁷⁾, un pievilcīgai platjoslas pieprasījuma izaugsmei, tirgū ienāk jauni savienojumu infrastruktūras nodrošinātāji. Tā kā platjoslas infrastruktūras jomā Eiropā attīstās uz lielāku konkurenci balstīts tirgus, platjoslas pieejamību un tā nodrošināšanas izmaksas pozitīvi ietekmē arī jaunu virszemes un bezvadu platjoslas tehnoloģiju attīstība. Piemēram, tiek īstenoti liela mēroga projekti, lai nodrošinātu ātrgaitas internetu, īpaši lauku rajonos, izmantojot digitālo dividendi saistībā ar pāreju no analogās uz digitālo apraidi.

⁽²⁴⁾ Kā definēts paziņojumā "Ceļā uz aktu par vienoto tirgu. Par augsti konkurētspējīgu tirgu sociālo ekonomiku. 50 priekšlikumi, lai uzlabotu mūsu darbu, darījumus un savstarpējo apmaiņu" (COM(2010) 608 galīgā redakcija/2, 11.11.2010.) un paziņojuma "Divpadsmit mehānismi, kā veicināt izaugsmi un vairogt uzticēšanos. "Kopīgiem spēkiem uz jaunu izaugsmi" (COM(2011) 206 galīgā redakcija, 13.4.2011.) 2.7. punktā.

⁽²⁵⁾ Eiropas četri lielākie interneta pakalpojumu sniedzēji — Deutsche Telekom, France Telecom, Telecom Italia un Telefónica — pasūtīja pētījumu, kas atbalstītu viņu nostāju. A.T. Kearney, 2010, "A Viable Future Model for the Internet" ("Dzīvotspējīgs interneta nākotnes modelis").

⁽²⁶⁾ Eiropas lielākie interneta pakalpojumu sniedzēji apgalvo, ka, ja viņiem nāktos bez papildus ienākumiem modernizēt tīklus, lai tie atbilstu 2014. gadā prognozētajam platjoslas pieprasījumam, tad viņu kapitāla peļņa samazinātos par 3 procentu punktiem līdz aptuveni 9 procentiem (A.T. Kearney, 2010, "A Viable Future Model for the Internet").

⁽²⁷⁾ Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko izveido pirmo radiofrekvenču spektra politikas programmu (COM(2010) 471 galīgā redakcija), "Platjosla Eiropā: ieguldījums digitālī virzītā izaugsme" (COM(2010) 472 galīgā redakcija), Komisijas ieteikums par regulētu piekļuvi nākamās paaudzes piekļuves (NGA) tīkliem (2010/572/ES, sk. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:251:0035:0048:LV:PDF>); sk. arī Digitālās programmas progresa ziņojumu (SEC(2011) 708 galīgā redakcija, 31/05/2011).

⁽¹⁸⁾ Skatīt EESK atzinumu CESE 362/2011 par tematu "Pirmā radiofrekvenču spektra politikas programma / Platjosla Eiropā" (TEN/434–435).

⁽¹⁹⁾ "Digitālā programma Eiropai", COM(2010) 245 galīgā redakcija.

⁽²⁰⁾ COM(2010) 2020 galīgā redakcija.

⁽²¹⁾ McKinsey Global Institute "Internet matters: The Net's sweeping impact on growth, jobs, and prosperity" ("Internetam ir nozīme. Interneta milzīgā ietekme uz izaugsmi, darbavietām un labklājību"), 2011. gada maijs.

⁽²²⁾ McKinsey Global Institute "Internet matters: The Net's sweeping impact on growth, jobs, and prosperity" ("Internetam ir nozīme. Interneta milzīgā ietekme uz izaugsmi, darbavietām un labklājību"), 2011. gada maijs, http://www.mckinsey.com/mgi/publications/internet_matters/pdfs/MGI_internet_matters_full_report.pdf.

⁽²³⁾ Eurostat (Eurostat Yearbook 2010, http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/publications/eurostat_yearbook_2010).

5.3 Problēma ir tā, ka dažu interneta pakalpojumu sniedzēju priekšlikumi mainīt viņu uzņēmējdarbības modeļus, atsakoties no tīkla neitralitātes principa, ir tendēti uz interneta satura un pakalpojumu izmaksu palielināšanu vai arī interneta atklātuma samazināšanu.

5.3.1 Ja tīkla neitralitātes principu veiksmīgi izdosies iedragāt, ļaujot interneta pakalpojumu sniedzējiem aplikāt ar “nodevām”, bloķēt vai ierobežot datplūsmas pieprasījumus starp lietotājiem un pakalpojuma sniedzējiem, tad interneta pakalpojumu izmaksas Eiropā sadārdzināsies, kas kaitēs inovācijai, izaugsmei, nodarbinātībai un stratēģijas “Eiropa 2020” īstenošanai.

5.3.2 Tas apdraudētu pat Pasaules samitā par informācijas sabiedrību (WSIS) izvirzīto mērķu, kurus noteica Ženēvā (2003) un Tunisā (2005) saskaņā ar tūkstošgades attīstības mērķiem ⁽²⁸⁾, sasniegšanu.

6. KPN ⁽²⁹⁾ izprovocē tīkla neitralitātes likuma pieņemšanu Nīderlandē

6.1 Komisija 19. aprīļa paziņojumā apgalvo, ka tai trūkst pietiekamu pierādījumu, ka operatori traucētu interneta datplūsmu komerciālos nolūkos, lai patlaban būtu pamats ieviest papildu tiesību aktus, kas aizsargātu tīkla neitralitātes principu.

6.2 Tomēr vēlāk, 10. maijā, Nīderlandes interneta pakalpojumu sniedzējs KPN norādīja ⁽³⁰⁾, ka tas plāno no jūlija ieviest papildu maksu lietotājiem par pieslēgšanos noteiktām interneta lietotnēm, piemēram, VoIP (Skype) un lietotnei īsziņu nosūtīšanai viedtālrunos WhatsApp.

6.2.1 Atklātībā nonāca informācija, ka KPN, līdzīgi citiem interneta pakalpojumu sniedzējiem, ir pielietojusi t.s. padziļinātas pakešu pārbaudes (DPI) ⁽³¹⁾ tehnoloģiju, lai analizētu lietotāju interneta datplūsmu, un ka uzņēmums plāno noteikt papildu maksu par VoIP zvaniem, WhatsApp datplūsmu un jebkādu citu saturu, kuram tas vēlētos kavēt piekļuvi vai no kā tas vēlētos gūt peļņu.

6.2.2 Tā kā tīkla neitralitātes principa ignorēšana bija uzņēmuma stratēģiskajās interesēs un tā kā nav juridiskas prasības ievērot šo principu, KPN atklāti paziņoja par savu nodomu piemērot papildu maksu noteiktiem interneta datplūsmas veidiem.

⁽²⁸⁾ Skatīt “Monitoring the WSIS Targets A mid-term review” (“WSIS mērķu uzraudzība. Vidusposma pārskats”), World Telecommunication/ICT Development Report 2010, ITU, Ženēva, 2010.

⁽²⁹⁾ KPN ir Nīderlandes telekomunikāciju uzņēmums ar interesēm daudzās Eiropas valstīs. Tas ir lielākais interneta pakalpojumu sniedzējs Nīderlandē, un tā ienākumi 2010. gadā bija EUR 13,4 miljardi, bet peļņa — EUR 1,8 miljardi.

⁽³⁰⁾ Skatīt videopārraidī “KPN Investor Day: Group Strategy” (“KPN investoru diena: grupas stratēģija”), http://pulse.companywebcast.nl/player1_0/default.aspx?id=12193&bb=true&swf=true.

⁽³¹⁾ Padziļināta pakešu pārbaude (Deep Packet Inspection, DPI) ir interneta pakalpojumu sniedzēju lietots paņēmieni, ar kuru detalizēti analizē datu paketi, kad tā iet caur pārbaudes punktu. Padziļināta pakešu pārbaude (un filtrēšana) nodrošina uzlabotu tīkla pārvaldību, klientu apkalpošanu un drošības funkcijas, kā arī interneta datizraci (data mining), slepus noklausīšanos, cenzūru utt.

6.3 KPN rīcības un turpmāko nodomu nonākšana atklātībā izraisīja Nīderlandē politisku vētru, kuras rezultātā Nīderlandes parlamenta apakšpalātā 22. jūnijā tika pieņemti Eiropā pirmie likumi, kas aizsargā atklāta interneta un tīkla neitralitātes principu.

6.4 KPN paustie nodomi neapšaubāmi pierādīja, ka daži tīkla operatori neuzskata pārskatīto elektronisko komunikāciju regulējumu, ne arī ES konkurences tiesības par nopietnu tīkla neitralitātes principa aizsardzību.

7. Vai ES būtu jārikojas tagad vai jānogaida?

7.1 Paziņojumā Komisija atbalsta nogaidošu pieeju.

7.2 Komisija sagaida, ka pārskatītā regulējuma transponēšana valstu tiesību aktos nodrošinās pienācīgu aizsardzību atklāta interneta principam. Gadījumā, ja operatori pārkāptu likumu, valstu regulatīvajām iestādēm ir skaidras pilnvaras rīkoties izšķirīgi.

7.3 Tomēr paziņojumā teikts, ka nav nepieciešamības obligātā kārtā nodrošināt tīkla neitralitātes principa piemērošanu. Tā vietā Komisija ierosina, ka pietiktu ar konkurences piesātinātu platjoslas pieslēguma tirgu apvienojumā ar pārredzamību un pārskatītā regulējuma noteikumiem par operatora maiņu.

7.4 No paziņojuma izriet, ka labāk būtu nogaidīt, vai pašreizējie tiesību akti un konkurences nosacījumi nodrošinās pienācīgu aizsardzību tīkla neitralitātes principam; ja *ad hoc* tiesību aktus īstenotu tagad, tas varētu negatīvi ietekmēt Eiropas interneta ekonomikas attīstību, atbaidot ieguldītājus vai neļaujot izveidoties citiem, inovatīviem uzņēmējdarbības modeļiem.

7.5 Nogaidošas pieejas aizstāvji norāda uz Eiropas konkurences piesātināto tirgu interneta pakalpojumu piegādātāju jomā, sakot, ka neapmierinātie klienti pāries pie cita interneta pakalpojumu piegādātāja, ja tīkla operatori ievieš diskriminējošas/atšķirīgas cenas par satura piegādi.

7.5.1 Taču tādā apgalvojumā netiek pietiekami ņemtas vērā patiesās grūtības daudziem lietotājiem nomainīt piegādātāju ⁽³²⁾, ne arī viltīgi izplānoto rezultātu, kāds varētu būt lielāko interneta pakalpojumu piegādātāju vienotai rīcībai, ja tie visi nolemtu pieprasīt diskriminējošu maksu par satura piegādi.

⁽³²⁾ Pārskatā par pakalpojumu sniedzēju nomaiņu Lielbritānijā (2010. gada 10. sept.) konstatēts: 45 % platjoslas klientu atzīst, ka pakalpojumu sniedzēju nomaiņa, ja viņiem ir šāda izvēle, sagādā pārāk daudz problēmu un ka patērētāji, visticamāk, nemainīs operatoru tikai tāpēc, ka tas ir liedzis vienu vai divus interneta lietojumus vai pieprasa par tiem pārmērīgu samaksu: <http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/consultations/consumer-switching/summary/switching.pdf>.

7.6 Eiropā 61 % to māsasaimniecību, kurām šobrīd ir pieejams internets, patlaban pērk interneta pieslēgumu kā daļu no kompleksa piedāvājuma, kas ietver internetu, tālruni un televīziju. Turklāt 92 % māsasaimniecību, kas izmanto apvienotu pakalpojumu komplektu, nav pārgājušas pie cita piegādātāja, lai gan 36 % to ir apsvēruši⁽³³⁾. Acīmredzams, ka gudru/viltīgu mārketinga paņēmienu rezultātā interneta pakalpojumu piegādātāju ietekme tirgū palielinās, un tas negatīvi ietekmē lietotāju pārslēgšanos pie cita operatora — viltīgs mārketingš vājina patērētāju varu. Viltīgs mārketingš paver iespējas interneta pakalpojumu sniedzējiem ļaunprātīgi izmantot savu varu un netikt sodītiem par paņēmieniem/rīcību, kas ir pretrunā tīkla neitralitātes principam, tādējādi gūstot pārmērīgu peļņu un vājinot konkurenci un inovāciju, ja vien to neaizliedz tiesiskais regulējums.

7.7 Jebkurā gadījumā jauno elektroniskās komunikācijas noteikumu efektivitātes novērtēšanas procesam būs vajadzīgs ilgs laiks.

7.7.1 Ņemot vērā to, cik ilgu laiku var paņemt regulatīvu pasākumu apsvēršana, izstrāde un pilnīga stāšanās spēkā/ieviešana ES 27 dalībvalstīs, kā arī to, cik ātri interneta pakalpojumu sniedzēji rīkojas, lai ieviestu jaunus uzņēmējdarbības modeļus, var sagaidīt, ka tīkla neitralitātes jēdziens būs zaudējis nozīmi, pirms taps jebkādi normatīvie noteikumi.

7.8 EESK iesaka citādu, proaktīvu pieeju, kas lielākoties pamatojas uz novēršanas un piesardzības principu, kas aprakstīti agrākajā atzinumā par tematu “Proaktīva tiesiskā pieeja”⁽³⁴⁾, un atzinīgi vērtē komisāres Kroes kdzes nesenos publiskos paziņojumus, kuros pausts atbalsts šai pieejai.

7.9 Atbilstīgi šai pieejai atklāta interneta un tīkla neitralitātes principi skaidri un nepārprotami jādefinē un jāiekļauj ES tiesību aktos, tādējādi nostiprinot pilsoņu tiesības, kas definētas ES Pamattiesību hartā.

7.10 Komisijai principi jāizstrādā pēc rūpīgas dažādu formulu lēmumu apsvēršanas un apspriešanās ar visām ieinteresētajām pusēm, ņemot vērā tehnoloģiju attīstību (jaunākos sasniegumus) šajā jomā.

7.11 Lai gan atklātā interneta princips ir vairāk vai mazāk adekvāti iekļauts ES tiesību aktos, proti, Pamatdirektīvas⁽³⁵⁾ 1. panta 3.a punktā un 8. panta 4. punkta g) apakšpunktā apvienojumā ar Pilsoņu tiesību direktīvas (2009/136/EK)⁽³⁶⁾ 28. apsvērumu, tomēr to varētu formulēt skaidrāk un nepārprotamāk. Jebkurā gadījumā tīkla neitralitātes princips nav konkrēti definēts ES tiesību aktos un nav pienācīgi ietverts nevienā normatīvo noteikumu kombinācijā.

⁽³³⁾ Visi statistikas dati ir no māsasaimniecību aptaujas par e-sakaru pakalpojumiem, Eurobarometer speciālizlaidums Nr. 362, 2011. gada jūlijs, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_362_en.pdf.

⁽³⁴⁾ Sk. atzinumu par tematu “Proaktīva tiesiskā pieeja: solis tuvāk labākam tiesiskajam regulējumam ES līmenī” (OV C 175, 28.07.2009., 26. lpp.).

⁽³⁵⁾ Direktīva 2002/21, kurā grozījumi izdarīti ar 2009. gada 25. novembra Direktīvu 2009/140/EK (OV L 337, 18.12.2009.).

⁽³⁶⁾ 2009/136/EK.

7.12 EESK, pamatojoties galvenokārt uz principiem, kas ietverti Norvēģijas pamatnostādņēs par interneta neitralitāti⁽³⁷⁾, Eiropas Patērētāju organizācijas (BEUC) atbildē uz Komisijas apspriešanos par tīkla neitralitāti⁽³⁸⁾, foruma “Transatlantiskais patērētāju dialogs” (*Trans Atlantic Consumer Dialogue*) Rezolūcijā par tīkla neitralitāti⁽³⁹⁾ un nesen pieņemtajā Nīderlandes likumā⁽⁴⁰⁾, secina, ka principu definīcijā būtu jāietver vismaz šādi elementi:

i) Interneta piekļuves brīvība un kvalitāte

Eiropas Komisijai būtu jāpanāk vienošanās par kopīgu ES standartu attiecībā uz “pakalpojuma kvalitātes minimumu” saskaņā ar vispārējas nozīmes pakalpojumu principiem un jānodrošina tā efektīva pārraudzība.

ii) Interneta datplūsmu nediskriminēšana

Pamatnoteikumam jābūt, ka dažādu datplūsmas veidu apstrādi nediferencē atkarībā no satura, pakalpojuma, lietotnes, ierīces vai datplūsmas nosūtītājas vai saņēmējas adreses. Tas attiecas uz visām tīklā ietilpstošajiem punktiem, t.sk. starpsavienojumiem.

Šim principam var būt izņēmumi, ja tie atbilst iii) ieteikumā ietvertajām pamatnostādņēm.

iii) Interneta datplūsmas pārvaldības mehānismu pārraudzība

Kā izņēmumi i) un ii) priekšlikumā minētajiem principiem un lai ierobežotu iespējamās atkāpes no tiem, kad interneta pakalpojumu sniedzēji pielieto datplūsmas pārvaldības mehānismus, lai nodrošinātu interneta piekļuves kvalitāti, viņiem jāievēro tādi vispārējie principi kā relevance, proporcionalitāte, efektivitāte, vienlīdzīga attieksme pret pusēm un pārredzamība.

⁽³⁷⁾ Pamatnostādnes par interneta neitralitāti, 2009. gads, <http://www.npt.no/ikbViewer/Content/109604/Guidelines%20for%20network%20neutrality.pdf>.

⁽³⁸⁾ Patērētājiem ir tiesības uz:

- 1) reklamētajam ātrumam un uzticamībai atbilstošu interneta savienojumu;
 - 2) interneta savienojumu, kas viņiem nodrošina iespēju
 - a) sūtīt un saņemt saturu pēc savas izvēles,
 - b) izmantot pašu izvēlētos pakalpojumus un lietojumprogrammas,
 - c) pievienot pašu izvēlētu datortehniku un lietot pašu izvēlētu programmatūru, kas nekaitē tīklam;
 - 3) interneta savienojumu, kas ir brīvs no diskriminācijas attiecībā uz lietojumprogrammu veidu, pakalpojumu vai saturu, vai arī sūtītāja vai saņēmēja adresi;
 - 4) tīklu, lietojumprogrammu, pakalpojumu un satura piegādātāju konkurenci;
 - 5) būt informētiem par tīkla pakalpojumu sniedzēju īstenoto tīkla pārvaldības praksi (http://ec.europa.eu/information_society/policy/ecom/dm/doc/library/public_consult/net_neutrality/comments/08industry_social_consumer_orgs_ngos_etc/beuc.pdf)
- ⁽³⁹⁾ TACD 2010. gada aprīļa rezolūcija (dok. nr. INFOSOC 42-09).
- ⁽⁴⁰⁾ Neoficiāls tulkojums <https://www.bof.nl/2011/06/15/net-neutrality-in-the-netherlands-state-of-play/>.

iv) Pārvaldītie pakalpojumi

Lai visiem dalībniekiem saglabātu iespējas izstrādāt jauninājumus, elektronisko komunikāciju operatoriem jābūt iespējai papildu interneta piekļuvei pārdot arī pārvaldītus pakalpojumus ar nosacījumu, ka pārvaldītais pakalpojums nepasliktina interneta piekļuves kvalitāti zem noteikta apmierinoša līmeņa un ka pārdevēji darbojas saskaņā ar spēkā esošajām konkurences noteikumiem un attiecīgās jomas regulējumu.

v) Lielāka pārredzamība galalietotājiem un noteikts standartizētas informācijas kopums

Jābūt skaidrai, precīzai un lietderīgai informācijai par pakalpojumiem un lietotnēm, kuriem var piekļūt ar interneta pakalpojumu sniedzēju starpniecību — pakalpojuma kvalitāte, iespējamie ierobežojumi un jebkādi datplūsmas pārvaldības paņēmieni. Eiropas Komisijai jānodrošina patērētājiem pārredzamība, tostarp skaidra informācija par noteikumiem un nosacījumiem, tiesībām izmantot likumīgas lietotnes un operatoru maiņas iespējām. Komisijai jāatbalsta plašāks dialogs un efektīvi nozares un valstu regulatīvo iestāžu kopregulēšanas mehānismi EK pārraudzībā ar mērķi vienoties par visā ES piemērojamiem pārredzamības principiem un standartizētas informācijas kopumu.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Baltā grāmata “Ceļvedis uz Eiropas vienoto transporta telpu – virzība uz konkurētspējīgu un resursefektīvu transporta sistēmu” ”

COM(2011) 144 galīgā redakcija

(2012/C 24/32)

Ziņotājs: **COULON kgs**

Līdzziņotājs: **BACK kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2011. gada 28. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Baltā grāmata “Ceļvedis uz Eiropas vienoto transporta telpu - virzība uz konkurētspējīgu un resursefektīvu transporta sistēmu””

COM(2011) 144 galīgā redakcija.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 7. oktobrī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 170 balsīm par, 3 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) ļoti atzinīgi vērtē dokumentu “Ceļvedis uz Eiropas vienoto transporta telpu – virzība uz konkurētspējīgu un resursefektīvu transporta sistēmu” (baltā grāmata) (še turpmāk — Ceļvedis). Ceļvedi ierosinātā stratēģija lielā mērā atbilst Komitejas iepriekšējos atzinumos paustajai nostājai. Tomēr Komiteja vēlas izteikt piezīmes attiecībā uz dažām jomām.

1.2 EESK piekrīt, ka 2050. gadam izvirzītais mērķis par siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanu par 60 % transporta nozarē, lai gan ļoti problemātisks, atbilst ES vispārējiem mērķiem klimata politikas jomā un ļauj nodrošināt līdzsvarotību starp nepieciešamību steidzami samazināt siltumnīcefekta gāzes emisijas līmeni un laiku, kāds vajadzīgs, lai optimizētu energoefektivitāti Eiropas vienotajā transporta telpā un izstrādātu jaunas un ilgtspējīgas degvielas un piedziņas sistēmas, lai samazinātu atkarību no fosilā kurināmā.

1.3 EESK atzīmē ievērojamas atšķirības starp mērķiem, veidiem to sasniegšanai un to sasniegšanai nepieciešamo finansējumu. EESK iesaka izveidot labāku saikni starp Ceļvedi paredzētajiem stratēģiskajiem pasākumiem (līdz 2050. gadam) un praksē vieglāk īstenojamiem un tūlītējiem pasākumiem (2020. gads un 2030. gads).

1.4 Kā Ceļvedi pamatoti norādīts, alternatīvo transporta veidu lielākai tirgus daļai vajadzīgas apjomīgas investīcijas

infrastruktūrā. Dokumentā galvenā uzmanība tomēr pievērsta jaunā TEN-T galvenā tīkla finansējumam un norādīti vairāki iespējamie veidi, kā piesaistīt vismaz daļu no nepieciešamā finansējuma. Nodokļi un privātais finansējums nav universāli risinājumi. Minētie novērojumi attiecas arī uz visu infrastruktūru kopumā, tai skaitā joprojām vajadzīgo ceļu infrastruktūru un uzturēšanu. EESK iesaka, ka daudzgadu finanšu shēmā pēc 2013. gada pietiekami daudz finanšu līdzekļu ir jāpiešķir transporta infrastruktūrai. Turpmākajiem projektiem ir vajadzīga labāka koordinācija starp dalībvalstīm un ES iestādēm attiecībā uz plānošanas un prioritāšu noteikšanas kritērijiem, un tajos jāiekļauj arī esošās infrastruktūras modernizācija.

1.5 EESK atbalsta tādas stratēģijas izstrādi, kas veicinātu efektīvu un patiesi ilgtspējīgu Eiropas transporta nozari, kurā ņemti vērā ne tikai ekonomikas un vides aspekti, bet arī sociālie aspekti. Visu veidu transporta attīstībā lielāka uzmanība jāpievērš sociālajam dialogam un tas jāstiprina. EESK atzīmē Ceļvedi iekļauto atsauci uz “minimālā pakalpojuma saistībām”. Šis jautājums jāizlemj katrā ES dalībvalstī sarunās par darba koplīgumu slēgšanu. Komiteja piekrīt Eiropas Komisijas viedoklim, ka sociālajam dialogam ir būtiska nozīme, lai novērstu sociālus konfliktus, pilnībā ievērojot darbinieku tiesības uz kolektīvo prasību saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 151. pantu.

1.6 Jāuzsver ne tikai vajadzība radīt labvēlīgus apstākļus kvalitatīvām darba vietām transporta nozarē, bet arī jāierosina pasākumi ar mērķi pilnveidot apmācību un sniegt atbalstu nozares dalībniekiem personāla darbā pieņemšanas jomā. Plašākā nozīmē ceļveža sociālā dimensija ir vāja.

1.7 Ceļvedī pausta diezgan pesimistiska nostāja par iespējām samazināt kravas autotransporta radītās oglekļa emisijas līmeni. Varbūt vajadzētu apsvērt iespēju papildus jaunu piedziņas sistēmu un degvielu izstrādei vēl vairāk atbalstīt pasākumus, kas optimizētu kravas autotransporta izmantošanu un samazinātu to satiksmi, vienlaikus saglabājot tā kopējo jaudu, piemērojot e-kravu pasākumus, uzlabojot loģistiku un transportlīdzekļus un attīstot “zaļos koridorus”.

1.8 Lai gan Ceļvedis balstās uz transporta veidu apvienošanu, kas ir komodalitātes elements, tajā ir ierosināti arī īpaši mērķi kravu autotransporta jomā kravu novirzīšanai uz citiem transporta veidiem (t.i., 30 % no tādiem kravu autopārvadājumiem, kuriem pārvadāšanas attālums pārsniedz 300 km, būtu jāpārceļ uz citiem transporta veidiem, piemēram, dzelzceļu vai ūdens transportu līdz 2030. gadam un vairāk nekā 50 % — līdz 2050. gadam). Šai ierosinātajai “vienai, visiem noderīgajai” pieejai nav pienācīga zinātniska pamatojuma, un ne baltajā grāmatā, ne arī ietekmes novērtējumā nav sniegts šo robežlielumu loģiskais pamatojums.

1.9 Ceļvedī ieteikts paplašināt liberalizācijas politiku, jo īpaši dzelzceļa nozarē. EESK locekļi pieprasa, lai tiktu līdzsvaroti izvērtētas dažādās dalībvalstīs īstenotās reformas, jo īpaši nosacījumi saistībā ar infrastruktūras pārvaldības un dzelzceļa pakalpojumu sniegšanas nošķiršanu, un to ietekme uz pasažieru skaita un dzelzceļa izmantošanas pieaugumu, drošību, nodarbinātību, pakalpojumu kvalitāti, ražošanas izmaksām un cenu pieejamību pasažieriem.

1.10 Ceļvedī ierosināts noteikt obligātu pienākumu piešķirt sabiedrisko pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesības vienīgi piedāvājumu konkursu ietvaros. EESK izsaka cerību, ka, pirms iesniegt priekšlikumus par šo tematu un ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc 2014. gada 3. decembra, Komisija nāks klajā ar ziņojumu par Regulas (EK) Nr. 1370/2007 īstenošanu, kā paredzēts minētās regulas 8. panta 2. punktā.

1.11 Komiteja vēlas uzsvērt svarīgo jautājumu par pilsētas sabiedrisko transportu ilgtspējīgas transporta politikas ietvaros. Noteikti jāattīsta efektīvs, drošs, pieejams un salīdzinājumā ar privāto transportu konkurētspējīgs pilsētas sabiedriskais transports. Tas ir vēl jo svarīgāk, ņemot vērā acīmredzamās priekšrocības attiecībā uz emisijām, troksni un satiksmes plūsmas pārslogotību. Komiteja tāpēc atbalsta Eiropas Savienības mērķi, pienācīgi ievērojot subsidiaritātes principu, izvirzīt dalībvalstīm uzdevumus attīstīt pilsētas sabiedrisko transportu un izmantot struktūrfondus un Kohēzijas fondu, lai palīdzētu pilnveidot un modernizēt minēto transporta veidu, vienlaikus sekmējot mobilitātes pilsētās novērošanas centra darbību.

1.12 Visbeidzot, Ceļvedī ir pievērsta uzmanība preču pārvadājumiem pilsētā, tomēr nepietiekami un pārāk piesardzīgi. Tā kā maršruta pēdējiem kilometriem ir svarīga nozīme preču brīvā apritē iekšējā tirgū, kā arī modalitātes ilgtspējīgu risinājumu sekmēšanā pasaules mērogā; varēja tikt izpēģināta rīcības kopīga virziena un obligātu tiesību aktu šajā jomā ierosināšanas atbilstība un iespējamība.

2. Ievads

2.1 Balto grāmatu, kas izstrādātas 1992. un 2001. gadā, mērķis galvenokārt bija panākt ilgtspējīgāku transporta nozari, piemēram, novirzot kravu pārvadājumus no autoceļiem uz videi nekaitīgākiem transporta veidiem, proti, jūras, iekšējo ūdensceļu un dzelzceļa transportu, sekmējot videi nekaitīgus risinājumus un nodrošinot, ka ar ārējo izmaksu internalizāciju transporta nozares uzņēmumi sedz faktiskās izmaksas, ko tie rada sabiedrībai, un ar efektīvas plānošanas palīdzību cenšoties mazināt transporta izmantošanu.

2.2 Laika gaitā, īpaši saistībā ar Eiropas Komisijas 2001. gadā publicētās baltās grāmatas pārskatīšanu termiņa vidū 2006. gadā, arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta komodalitātei, efektīviem vairākveidu transporta tīkliem un nepieciešamībai veidot pielāgotu infrastruktūru un atbalsta sistēmas, ar kuru palīdzību varētu samazināt transporta nozares ietekmi uz vidi.

2.3 Ceļvedis atšķiras no iepriekšējām baltajām grāmatām, pirmkārt, ar tā perspektīvu vairāk nekā četrdesmit gadu garumā (līdz 2050. gadam), lai gan atsevišķi mērķi izvirzīti tuvākam termiņam, proti 2020. un 2030. gadam, un, otrkārt, ar nepārprotamu norādi, ka nedrīkst ierobežot mobilitāti. Ceļvedī tomēr noteikti tālejoši mērķi ilgtspējas jomā, jo īpaši attiecībā uz energoefektivitāti, atkarības no naftas mazināšanu, siltumnīcefekta gāzu emisijas samazināšanu un tehnoloģiju izstrādi.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atzinīgi vērtē ceļvedi, kas var būt noderīgs ieguldījums efektīvas un ilgtspējīgas transporta sistēmas izveidē Eiropā. Ceļvedī ierosinātā stratēģija lielā mērā atbilst Komitejas iepriekšējos atzinumos paustajai nostājai.

3.2 Diemžēl jāsecina, ka lielākajai daļai sarakstā iekļauto pasākumu nav norādīti termiņi. Dažiem pasākumiem īstenošanas termiņus varētu atrast, salīdzinot minēto sarakstu ar ceļveža 2.5. punktā iekļauto 10 mērķu sarakstu, bet tas būtu tikai pieņēmums. Būtībā Ceļvedī nav skaidri saistīti stratēģiskie pasākumi (2050. gada perspektīvā) ar taktiskajiem pasākumiem (kurus var noteikt nekavējoties). Jo īpaši Ceļvedī būtu jānorāda precīzāks darba plāns laika posmam no 2013. gada līdz 2020. gadam.

3.3 EESK atzīst transporta kā konkurētspējas un labklājības faktora izšķirošo lomu, nepieciešamību izveidot integrētu Eiropas transporta sistēmu, kā arī to jāuzlabo ilgtspējas dimensija un jāveicina transporta veidi ar zemu oglekļa emisijas līmeni, energoefektivitāte resursu izmantošanas efektivitātē, piegādes drošība un neatkarība, kā arī jāmazina satiksmes sastrēgumi. EESK piekrīt uzsvaram uz optimizētām multimodālām loģistikas ķēdēm un transporta infrastruktūras efektīvāku izmantošanu. Komiteja atbalsta arī Ceļvedī noteikto stratēģiju, piemērojot vairāk tirgus orientētu pasākumu salīdzinājumā ar baltās grāmatas iepriekšējiem variantiem.

3.4 Iepriekšējos atzinumos EESK arī ir aicinājusi veikt mērķtiecīgus un konkrētus pasākumus, lai sasniegtu vēlamās mērķus. Daudzos jautājumos Ceļvedi var uzskatīt par ievērojamu soli uz priekšu, sākot jau ar vispārējo paziņojumu 13. punktā, kurā norādīts, ka ar pašreizējo pieeju nevarēs gūt vēlamās rezultātus, lai samazinātu nozares atkarību no naftas un CO₂ emisijas līmeni, uzlabotu transporta pieejamību un mazinātu ar nelaimes gadījumiem un trokšņa piesārņojumu saistītās sociālās izmaksas.

3.5 Vairums plānot iniciatīvu paredzētas tādas transporta sistēmas izveidei, kas nodrošinātu komodalitāti Eiropas vienotā transporta telpā. Komiteja atzinīgi vērtē uz komodalitāti likto uzsvāru. EESK uzsver, ka komodalitātes aspekts, uz ko balstās Ceļvedis, ir visu transporta veidu optimizācija, kā arī to savstarpēja optimizācija. Tomēr par atsevišķiem plānotiem pasākumiem pamatoti jāizsaka piezīmes.

3.6 Ceļvedi ir izvirzīti ļoti vērienīgi mērķi attiecībā uz to, lai transporta sistēmu padarītu videi nekaitīgāku, bet pietrūkst reālisma, kā minēto sasniegt un cik tas maksās. EESK izsaka bažas par ievērojamām atšķirībām starp mērķiem, veidiem to sasniegšanai un to sasniegšanai nepieciešamo finansējumu.

3.7 Ilgtermiņa mērķis līdz 2050. gadam samazināt transporta nozarē CO₂ emisijas līmeni par 60 % ir vērienīgs mērķis, kuram var būt izšķiroša nozīme transporta nozares attīstības tehniskajā un politiskajā aspektā, ja vien tas paredzēts prognozējamam laika periodam.

3.8 EESK piekrīt, ka emisijas līmeņa samazināšanas mērķis atbilst ES vispārējai nostājai klimata aizsardzības jomā un ļauj nodrošināt līdzsvaru starp mērķi steidzami samazināt siltumnīcefekta gāzes emisijas līmeni un rast alternatīvus degvielas risinājumus ES ekonomikai svarīgajā transporta nozarē. Komiteja iesaka Ceļvedi ierosinātos ilgtermiņa mērķus papildināt ar vairākiem konkrētākiem un izvērtējamiem vidēja termiņa mērķiem, lai mazinātu atkarību no naftas, kā arī trokšņa un gaisa piesārņojumu.

3.9 EESK pieņem zināšanai 18. punktā iekļauto skaidro un svarīgo apgalvojumu, ka "mobilitātes ierobežošana nav risinājums". Komiteja uzskata, ka ir svarīgi, lai šis apgalvojums netiktu uzskatīts par apgalvojumu, kas ir pretrunā pasākumiem, kuru mērķis ir panākt enerģijas un emisiju ziņā efektīvāku transporta nozari, piemēram, optimālāk plānojot kravas, uzlabojot loģistiku, lai palielinātu slodzes koeficientu, un sekmējot sabiedriskā transporta izmantošanu. Šie pasākumi uzskaitīti Ceļvedī, un kopumā tie vērtējami atzinīgi. EESK aicina mainīt rīcības un patēriņa ieradumus. Acīmredzami, ka būs ļoti problemātiski nodrošināt līdzsvaru starp Ceļvedi izvirzīto emisijas

samazināšanas mērķu sasniegšanu un ES sabiedrības mobilitātes vajadzību apmierināšanu. Tieši šā iemesla dēļ Komiteja uzskata, ka svarīgs ir 18. punktā minētais apgalvojums.

3.10 Attiecībā uz kravu autopārvadājumiem Komiteja atbalsta nepieciešamību efektīvi izmantot pieejamos resursus, koordinējot mazāko kravu pārvadājumus un izveidojot optimālus multimodālos kravas pārvadājumu "zaļos koridorus", īstenojot šajā nolūkā publiskā un privātā sektora dalībnieku sadarbību. EESK tomēr atzīmē, ka vērienīgā oglekļa emisiju samazināšanas mērķa (-60 % CO₂) īstenošanai droši vien vajadzēs plašākus un noteiktākus pasākumus.

3.11 Ceļvedi ņemta vērā vajadzība palielināt alternatīvo transporta veidu un autopārvadājumu konkurētspēju. Komitejai atbalsta šo mērķi, ja vien to īsteno ar pasākumiem, kuri sekmē dzelzceļa pārvadājumu, iekšējo ūdensceļu un jūras pārvadājumu īsos attālumos jaudu un augstu kvalitāti, kā arī efektīvus vairākrēdu pārvadājumu pakalpojumus, nevis kavējot efektīvu un ilgtspējīgu ceļa pakalpojumu attīstību ES.

3.12 Aktīvi veicinot alternatīvos transporta veidus, Eiropas Komisijai un dalībvalstīm būtu jāpieliek visas pūles, lai ceļu transports kļūtu ilgtspējīgāks saimnieciskajā, ekoloģiskajā un arī sociālajā aspektā. EESK izsaka bažas par spriedzi, kas radusies sociālās aizsardzības un darba algas atšķirīgu līmeņu dēļ kravu autopārvadājumu tirgū. Komiteja uzsver sociālā dialoga nozīmīgumu šajā nozarē, kā arī to, ka svarīgi ir efektīvi īstenot uzraudzības pasākumus, kas paredzēti ceļa transporta jomas tiesību aktu kopumā, kuram jāstājas spēkā 2011. gada 4. decembrī. EESK aicina Komisiju stingri uzraudzīt minētā tiesību akta īstenošanu dalībvalstīs, kā arī aicina Komisiju un dalībvalstis piešķirt visus nepieciešamos resursus ceļa transporta *acquis* ieviešanai un izpildes kontrolei. ES būtu jāveic arī pasākumi, lai nodrošinātu godīgu konkurenci, pienācīgus darba apstākļus un pastiprinātu ceļu satiksmes drošību, tai skaitā pasākumi attiecībā uz iekšējā transporta tirgus pieejamību trešo valstu autokravu pārvadātājiem un tirgus traucējumu iespējamajiem riskiem.

3.13 Kā Ceļvedi pamatoti norādīts, alternatīvo transporta veidu lielākai tirgus daļai vajadzīgas apjomīgas investīcijas infrastruktūrā, tai skaitā investīcijas autotransporta infrastruktūrā. Dokumentā tomēr nav sniegtas skaidras norādes par to, kā tas finansējams. Taču vispārējo tendenci izmantot privātās investīcijas un maksu par infrastruktūras izmantošanu nevar uzskatīt par labāko risinājumu. Kā norādīts vairākos iepriekšējos atzinumos, Komiteja atbalsta internalizāciju transporta nozarē. Komiteja piekrīt, ka saskaņā ar principu "piesārņotājs maksā" saimnieciskajiem instrumentiem jāatspoguļo faktiskās izmaksas, ko transports rada sabiedrībai, un tiem vajadzētu ietekmēt tirgus darbību, lai tā kļūtu ilgtspējīgāka. Tāpēc ienākumi, kas gūti no šīs papildu maksas, ir jāieņem un jānovirza ilgtspējīga transporta attīstībai un visas transporta sistēmas pilnveidošanai, lai īstenotu patiesi ilgtspējīgas mobilitātes politiku. Šie ienākumi būtu arī jānodala no maksām, kas tiek noteiktas finansēšanas nolūkos, proti, saskaņā ar principu "lietotājs maksā".

3.14 Attiecībā uz ārējo izmaksu internalizāciju EESK atkārtoti uzsver, ka šāds pasākums jāpiemēro visiem transporta veidiem vienādi⁽¹⁾. Nesenajā atzinumā par šo tematu EESK ir secinājusi, ka ES pakāpeniski jāaizstāj transporta nozarē esošie nodokļi ar efektīvākiem, uz tirgu orientētiem instrumentiem, lai ārējās izmaksas internalizētu tarifu struktūrā.

3.15 EESK izsaka šaubas par Ceļvedī ierosinātā konkrētā mērķa kravu novirzīšanai uz citiem transporta veidiem atbilstību: t.i., 30 % no tādiem kravu autopārvadājumiem, kuriem pārvadāšanas attālums pārsniedz 300 km, būtu jāpārceļ uz citiem transporta veidiem, piemēram, dzelzceļu vai ūdens transportu līdz 2030. gadam un vairāk nekā 50 % — līdz 2050. gadam. Ierosinātajai "vienai, visiem noderīgajai" pieejai nav pienācīga zinātniska pamatojuma, un ne baltajā grāmatā, ne arī ietekmes novērtējumā nav sniegts šo robežlielumu loģiskais pamatojums. Turklāt šāda redzējuma ieviešana uzliktu smagu nastu daudzām perifērajām dalībvalstīm, graužot reģionālās kohēzijas principu. EESK aicina Komisiju pievērst īpašu uzmanību minētajam jautājumam, sniedzot visus vajadzīgos paskaidrojumus. EESK tomēr atzīmē arī to, ka aptuveni 85 % kravu apjoma ES ir pārvadājami mazos attālumos, kas nepārsniedz 150 km, un nav paredzams, ka tuvākajās desmitgadēs varētu parādīties reāla alternatīva autotransportam.

3.16 Tas attiecas arī uz mērķi pārorientēt uz dzelzceļa transportu pasažieru pārvadājumus vidējos attālumos. Ceļvedī nav apskatīts tāds iespējams risinājums kā sabiedriskā autobusu transporta veicināšana.

4. Īpašas piezīmes

4.1 EESK atbalsta Eiropas transporta tīkla programmu. Komiteja norāda, ka paplašinātās Eiropas vajadzības transporta infrastruktūras jomā ir palielinājušās, un ir jāapsver, kā pašreizējo politiku un tās īstenošanas instrumentus pielāgot turpmākajiem apstākļiem⁽²⁾.

4.2 EESK atbalsta Eiropas vienotās gaisa telpas izveidi, jo tas ir noteicošais faktors, lai nodrošinātu Eiropas aviācijas nozares konkurētspēju pasaules tirgū. Komiteja aicina visas aviācijas nozarē ieinteresētās puses uzņemties stingrākas saistības, lai nodrošinātu ES vērienīgo mērķu gaisa transporta nozares drošības, rentabilitātes, jaudas un ilgtspējas jomā pilnīgu un ātru īstenošanu.

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu "Ārējo izmaksu internalizācija", OV C 317, 23.12.2009., 80. lpp.

⁽²⁾ EESK atzinums par tematu "ES transporta politikas ilgtspējīga attīstība un TEN-T plānošana" (OV C 248, 25.08.2011., 31. lpp.).

4.3 EESK norāda, ka Eiropas vienotas dzelzceļa telpas izveide ir vajadzīga, lai nodrošinātu ilglaicīgu konkurenci ar citiem transporta veidiem. EESK uzsver, ka jāizstrādā noteikumi, ar ko nodrošināt dzelzceļa un citu transporta veidu iespējami godīgu konkurenci⁽³⁾.

4.4 EESK atgādina, ka Eiropas vienotas dzelzceļa telpas izveide lielā mērā ir atkarīga no progresīva savstarpējas izmantojamības tehniskā nodrošinājuma⁽³⁾.

4.5 Ceļvedī ieteikts paplašināt liberalizācijas politiku dzelzceļa nozarē. Tomēr, pirms jebkādu pasākumu veikšanas minētajā virzienā, ieskaitot pakalpojumu un infrastruktūras struktūru nošķiršanu, EESK prasa, lai vispirms tiktu nopietni izvērtēta to ietekme uz dzelzceļa konkurētspēju, pakalpojumu kvalitāti, nodarbinātību un ražošanas izmaksām, lai pienācīgi ņemtu vērā to, ka dalībvalstīs īstenoto dažādo reformu rezultātā gūtā pieredze ir ļoti atšķirīga.

4.6 EESK atgādina, ka jāatrod jauni avoti dzelzceļa infrastruktūras finansēšanai, pamatojoties uz izmaksu un ieguvumu objektīvu un salīdzināmu analīzi. Tāpēc Komiteja norāda uz savu neseno atzinumu par Eiropas vienoto dzelzceļa telpu, kurā tā ierosināja veikt pētījumu par investīciju stimuliem, proti, attiecībā uz paziņojuma "Ceļā uz vienotā tirgus aktu" 15. priekšlikumu (veicināt obligātus aizņēmumus, lai finansētu Eiropas projektus) un 16. priekšlikumu (izpētīt pasākumus, ar ko varētu veicināt privātās investīcijas, jo īpaši ilgtermiņā, lai aktīvāk sekmētu stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu sasniegšanu) EESK var apstiprināt vienota transporta fonda izveidi tikai tad, ja minētais fonds ir neitrāls un nodrošina līdzvērtīgu konkurences apstākļus visiem transporta veidiem⁽³⁾.

4.7 Ceļvedī ierosināts noteikt obligātu pienākumu piešķirt sabiedrisko pakalpojumu līgumu slēgšanas tiesības vienīgi piedāvājumu konkursu ietvaros. EESK izsaka cerību, ka, pirms iesniegt priekšlikumus par šo tematu un ne vēlāk kā sešus mēnešus pēc 2014. gada 3. decembra, Komisija nāks klajā ar ziņojumu par Regulas (EK) Nr. 1370/2007 īstenošanu, kā paredzēts minētās regulas 8. panta 2. punktā.

4.8 EESK uzsver, ka Eiropas jūras transports ir pasaules līderis visu veidu jūrniecības pakalpojumu sniegšanā. Jūras transporta starptautiskā dimensija būtu jāņem vērā visos aspektos, piemēram, brīva piekļuve tirgum, ES jūras transporta konkurētspējīgā pozīcija, drošība, vide un darba tirgi.

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu "Eiropas vienotā dzelzceļa telpa", OV C 132, 03.05.2011., 99. lpp.

4.9 EESK atgādina, ka ES dalībvalstis ir aicinātas nekavējoties ratificēt Starptautiskās darba organizācijas (ILO) Konvenciju par darbu jūrniecībā (MLC), lai nodrošinātu līdzvērtīgus konkurences apstākļus starptautiskā mērogā, neskarot augstākus standartus, kas, iespējams, ir Eiropas Savienībā. Jāpanāk, lai ES tiesību akti pilnībā atbilstu starptautiskajiem tiesību aktiem, tostarp ILO Konvencijai par darbu jūrniecībā un Starptautiskās jūrniecības organizācijas (IMO) konvencijai par jūrnieku apmācības un sertificēšanas standartiem (STCW).

4.10 Ceļvedī atbalstītās “zilās zonas” (Blue Belt), Eiropas kopējas jūras telpas koncepcijas mērķis ir samazināt administratīvo slodzi saistībā ar muitas procedūrām ES iekšējā jūras transportā. Tas ir vērtējams atzinīgi. Tā kā minētais neattiecas uz sociālajiem standartiem, EESK sagaida, ka sociālie standarti jūrniecībā tiks veicināti, ES dalībvalstīm piemērojot un ieviešot Starptautiskās darba organizācijas (ILO) 2006. gada Konvenciju par darbu jūrniecībā (MLC). EESK aicina Eiropas Komisiju īstenot pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu sociālo standartu saskaņošanu iekšzemes transporta jomā, paturot prātā arī to, ka jānodrošina līdzvērtīgi konkurences apstākļi starptautiskā līmenī.

4.11 Attiecībā uz ES reģistra un ES jūras un iekšzemes ūdensceļu transporta karoga izveidi nopietni jāizvērtē ES reģistra ieviešanas iespējas. Apvienot šādu reģistru ar lietderīgu sistēmu, kas sniedz priekšrocības (piemēram, ostu nodevu samazināšana, zemākas apdrošināšanas izmaksas vai mazāk pārbaužu), varētu būt grūti vai pat neiespējami. Vairākus aspektus reglamentē starptautiskie nolīgumi starp ES dalībvalstīm, un tajos paredzēta “iekšzemes režīma” klauzula. Lai izveidotu ES reģistru, ir vajadzīga kopēja ekonomikas pārvaldība ES līmenī, bet pašreiz tādas vēl nav.

4.12 Līdzīgi kā par ES reģistru vairākkārt ir pausta ideja par ES krasta apsardzes struktūru. Šis ierosinājums galvenokārt skar ES dalībvalstis, jo minētais jautājums ir saistīts ar dalībvalstu ekskluzīvo kompetenci. Tā kā ES dalībvalstīs pieeja krasta apsardzes darbībai ir atšķirīga, Eiropas krasta apsardzes struktūras izveide, šķiet, nebūtu lietderīga un, vismaz šobrīd, tā būtu pārakra. Taču darbs būtu jāorientē uz dažādu dalībvalstu krasta apsardzes struktūru ciešāku sadarbību, īpaši tādās jomās kā nelegālā imigrācija un narkotiku tirdzniecība. Ja šāda sadarbība jau ir uzsākta, jācenšas to stiprināt.

4.13 Attiecībā uz kuģniecības vides rādītājiem svarīga ir inovācijas veicināšana. No 2015. gada ES būtu lietderīgi pārskatīt īpašu noteikumu piemērošanu attiecībā uz sēra saturu

kuģu degvielā Baltijas jūrā un Ziemeļjūrā un apsvērt, kā novērst šādu noteikumu radītos konkurences traucējumus un iespējamās sekas uz kravu pārvirzīšanu uz citiem transporta veidiem.

4.14 Ceļvedī ierosināts finansēt ceļu infrastruktūru ar “lietotājs maksā” un “piesārņotājs maksā” maksājumiem. Lai gan, protams, būtu izdevīgi izmantot ceļus, piemērojot šādus noteikumus, Eiropas centrālajos reģionos, kur ir intensīva tranzīta satiksme, tas būtu daudz riskantāk daudzajās attālākajās dalībvalstīs. Paredzams, ka augstā ceļu maksa visvairāk skars kravu pārvadātājus no attālākiem reģioniem vai uz tiem un radīs konkurences traucējumus, īpaši starp pasaules tirgū konkurējošiem uzņēmumiem. Vajadzētu uzsvērt, ka infrastruktūras finansēšana parasti ir valsts vai Eiropas Savienības kompetencē, bet iespējami arī izņēmumi, ja privātais finansējums nerada apgrūtinājumu lietotājiem (ekonomiski un fiziski neaizsargātākās personas ieskaitot).

4.15 EESK pieņem zināšanai apņemšanos ieviest liberālākus noteikumus kabotāžas autopārvadājumiem. Komiteja, protams, piekrīt, ka pašreizējie ierobežojumi samazina jaudas koeficientu un palielina tukša transporta satiksmi, un tas ir pretrunā ceļvedī apskatītajai vispārējai politikai par resursu efektīvu izmantošanu. Komiteja tomēr vēlētos uzsvērt, ka nozare ir tālu no tāda sociālās un fiskālās saskaņošanas un izpildes līmeņa, kāds būtu vajadzīgs tirgus pilnīgai atvēršanai. Kabotāžas pakalpojumu liberalizācija varētu saasināt problēmas saistībā ar atšķirīgajiem darba algas un sociālās aizsardzības līmeņiem. Sociālais dialogs un atbilstoša uzraudzības saskaņā ar tiesību aktu kopumu auto-transporta nozarē, kuru jāsāk piemērot no 2011. gada 4. decembra, varētu palīdzēt risināt minētās problēmas, kas jārisina arī pašreizējai augsta līmeņa grupai autotransporta nozarē, kurai Komisija ir uzdevusi pārskatīt autotransporta tirgus darbību. EESK uzsver, ka efektīvāk jāpiemēro Darbinieku norīkošanas direktīvas noteikumi, jo īpaši attiecībā uz autopārvadātājiem, kas sniedz kabotāžas pakalpojumus ⁽⁴⁾.

4.16 Lai atvieglotu preču brīvu apriti un starptautisko transporta pakalpojumu brīvu sniegšanu, EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi atbilstīgi un efektīvi ieviest Eiropas Ceļu nodevu sistēmu, kas dod iespēju izvairīties no transportlīdzekļu iebūvētu ierīču un līgumu pavairošanas. EESK atbalsta atbilstoša vienota, lietotājiem paredzēta kontaktpunkta izveidi.

⁽⁴⁾ EESK atzinums par tematu “ES politikas ietekme uz transporta nozares darbinieku nodarbinātības iespējām, apmācības vajadzībām un darba apstākļiem” (izpētes atzinums) (OV C 248, 25.08.2011., 22. lpp.).

4.17 Baltajā grāmatā ir izvirzīts mērķis samazināt nāves gadījumus uz ceļiem par 50 % līdz 2020. gadam un par 100 % līdz 2050. gadam. Nesen publicētajās politikas pamatnostādnēs ceļu satiksmes drošības jomā 2011.-2020. gadam tomēr nav pievērsta uzmanība komerciālajam autotransportam. Komiteja iesaka, lai 1) Eiropas Komisija pievērstos visiem faktoriem, kas negatīvi ietekmē ceļu satiksmes drošību, tai skaitā transportlīdzekļu vadītāju nogurumam; 2) tiktu izveidota saskaņota un pilnīga statistika, kas aptvertu ceļu satiksmes negadījumu daudzus aspektus, lai novērstu ceļu satiksmes negadījumu augstā līmeņa patiesos cēloņus; 3) būtu atbilstošs atbalsts un investīcijas drošām, aizsargātām, pieejamām un pieņemamām stāvvietu zonām un profesionālo transportlīdzekļu vadītāju atpūtas telpām; 4) ceļu satiksmes drošība būtu galvenais mērķis visos turpmākajos tiesību aktos, kas pieņemti Eiropas līmenī.

4.18 Komiteja atzinīgi vērtē to, ka ņemta vērā starptautiskā situācija, kurā darbojas transporta uzņēmumi, un ka uzmanība pievērsta, piemēram, prasībai par vides standartu piemērošanu, cik vien iespējams, visas pasaules mērogā.

4.19 Jāatzīmē, ka daudzsološi ir Eiropas Transporta pētniecības, inovācijas un izvēšanas stratēģijas mērķi, lai atbalstītu videi nekaitīgāku un enerģijas patēriņa ziņā efektīvāku dzinēju, kā arī pārvadājumu un loģistikas atbalsta sistēmu izstrādi un ieviešanu.

4.20 EESK pauž gandarījumu par iniciatīvu, kuras mērķis ir izstrādāt transporta tehnoloģiju stratēģisko plānu ciešā saistībā ar jau izstrādāto energotehnoloģiju stratēģisko plānu, lai tādējādi garantētu pētniecības rezultātu ātru ieviešanu un atbalstītu jau uzsāktas iniciatīvas, piemēram, "zaļo" automobiļu iniciatīvu un 2010. gada stratēģiju ekoloģisku transportlīdzekļu attīstībai.

4.21 Tehnoloģiju izstrādes un mobilitātes atbalsta pasākumu veicināšana un kravas pārvadājumu plānošana ir Eiropas Komisijas ierosinātās stratēģijas otrās sadaļas divi aspekti. Plānotie pasākumi atbilst brīvā tirgus attīstībai, un tādēļ tie vērtējami atzinīgi.

4.22 Komiteja uzsver, ka pasākumiem, kas ierosināti, lai izstrādātu jaunus attieksmes modeļus preču un pasažieru pārvadājumu jomā, jāatspoguļo reālais pārvadājumu pieprasījums un attiecībā uz sabiedrisko transportu – sociālā situācija. Piemēram, lai arī intermodāla sistēma biļešu pārdošanai pasažieriem varētu būt lietderīga iniciatīva, Komiteja uzskata, ka efektīvāk būtu virzīt jaunākos sasniegumus bezbiļešu mobilo telefonsakaru tehnoloģiju jomā, nodrošinot iespēju izmantot dažādus pārvadātājus, lietojot mobilo telefonus, kas aprīkoti ar tuvlaika sakaru (*Near Field Communication* (NFC)) kartēm vai mikrosīkrofoniem. Būtu jāapsver NFC tehnoloģijas ātra standartizācija

Eiropā, lai nodrošinātu vienmērīgus braucienus ar dažādiem pārvadātājiem un pāri valstu robežām. Būs jāvelta uzmanība tam, lai ar jauno noteikto pasākumu starpniecību samazinātu transporta izmaksas.

4.23 Attiecībā uz preču pārvadājumiem Komiteja pozitīvi raugās uz plānoto "vienoto elektronisko transporta dokumentu", ja tas palīdzēs samazināt obligāto veidlapu jau tā pārmērīgo skaitu.

4.24 Ceļvedī uzsvērts, ka jārada labvēlīgi apstākļi kvalitatīvu darba vietu izveidei, jo tas ir svarīgs un pozitīvs faktors transporta nozares turpmākajā attīstībā. Tāpēc ir jāierosina pasākumi apmācības veicināšanai un tirgus dalībnieku atbalstam personāla darbā pieņemšanā visos transporta veidos.

4.25 Nesen pieņemtajā atzinumā par Eiropas transporta politikas sociālajiem aspektiem Komiteja iesaka: "Lai sievietes un gados jaunus darbiniekus piesaistītu darbam transporta nozarē, EESK iesaka veikt pasākumus, ar ko uzlabot nodarbinātības kvalitāti visās transporta veidu grupās, darba apstākļus, apmācību un mūžizglītību, karjeras izaugsmes iespējas, ekspluatācijas drošību, arodiveselību un darba drošību, kā arī labāk saskaņot darba un privāto dzīvi" ⁽⁵⁾.

4.26 EESK arī iesaka precīzāk un stingrāk ievērot Pamatnostādni par valsts atbalstu jūrniecības nozarē, jo īpaši izskatot iespēju valsts atbalsta vai nodokļu atvieglojumu piešķiršanu ciešāk saistīt ar garantijām saglabāt darba vietas un nodrošināt apmācību.

4.27 EESK atbalsta arī Transporta nozares sociālo, nodarbinātības un apmācības problēmu novēršanas centra izveidi.

4.28 Ceļveža sociālā dimensija kopumā ir vāja. Tajā, piemēram, nav apskatīts jautājums par sociālo un algu dempingu, kas rada būtiskas problēmas vismaz trīs nozarēs: autotransporta, upju transporta un jūras transporta nozarē. Atbilstošus darba apstākļus un līdzvērtīgus konkurences apstākļus var nodrošināt ar sociālā dialoga starpniecību un minimālo darba apstākļu noteikšanu, kā ierosināts Ceļvedī. Tomēr nozarēm, kas ir tieši pakļautas zemu izmaksu konkurencei, var būt vajadzīgi īpaši pasākumi, piemēram, speciāli valsts atbalsta

⁽⁵⁾ EESK atzinums par tematu "ES politikas ietekme uz transporta nozares darbinieku nodarbinātības iespējām, apmācības vajadzībām un darba apstākļiem" (izpētes atzinums) (OV C 248, 25.08.2011., 22. lpp.).

pasākumi. Valsts atbalsta jūras transporta nozarē pamatnostādņu gaidāmā pārskatīšana būs pirmā iespēja, lai izmantotu minēto atbalstu ES un EEZ valstspiederīgo nodarbinātības un apmācības veicināšanai.

4.29 Svarīgi, ka Ceļvedī liela uzmanība veltīta pilsētas pasažieru un kravas transportam, jo arvien lielāks skaits Eiropas iedzīvotāju dzīvo pilsētās. Ceļvedī precizēts, ka ES nav likumdošanas pilnvaras pilsētas transporta jomā un ka tas ierobežo politisku pasākumu pieņemšanas iespējas. Vismaz attiecībā uz kravas pārvadājumiem tomēr vajadzētu noskaidrot, ciktāl maršruta pēdējie kilometri ir nozīmīgi un ciktāl tie saistīti ar preču brīvu apriti iekšējā tirgū. EESK ierosina Eiropas Komisijai izpētīt iespēju ieviest obligātus ES politikas pasākumus minētajā jomā. Komiteja vēlreiz norāda, ka Ceļvedī iekļauta virkne Komitejas iepriekšējos atzinumos par pilsētas transportu sagatavoto ieteikumu, piemēram, pasažieru pārvadājumu koordinēšanas sistēmas, kravas pārvadājumu loģistikas centri.

4.30 EESK atzinīgi vērtē to, ka Ceļvedī pievērsta uzmanību elektrisko transportlīdzekļu un akumulatoru uzlādēšanai nepieciešamās infrastruktūras plašākai ieviešanai, kā arī standartizācijas jautājumiem šajā jomā. Savā atzinumā par šo tematu ⁽⁶⁾ Komiteja jau ir izteikusi stingru atbalstu pasākumiem, kas virzīta uz elektrisko transportlīdzekļu, īpaši elektrisko automobiļu, izstrādi.

4.31 Ceļvedī vispārīgi apskatīta nepieciešamība pārskatīt noteikumus par transportlīdzekļu svaru un gabarītiem, lai uzlabotu resursu efektivitāti. Viens no jautājumiem, kas jāizskata saistībā ar šo tematu, ir apjoms, kādā izmantot Eiropas modulāro sistēmu (EMS) attiecībā uz kravas autotransporta līdzekļiem, kuru garums nepārsniedz 25,25 metrus. Šāda sistēma jau ir akceptēta daudzu dalībvalstu ceļu satiksmē. Komiteja ir labi informēta par nepabeigtajām debatēm attiecībā uz šādu transportlīdzekļu kombināciju lietderību. Komiteja uzskata, ka minētais jautājums Ceļvedī nav pietiekami skaidri izskatīts. EESK uzskata, ka pašreizējais aizliegums pārrobežu pārvadājumu jomā ar šādiem transportlīdzekļiem starp dalībvalstīm, kas jau tos atļāvušas savas valsts transporta sistēmā, neapšaubāmi ir vājā vieta likumdošanā, kura rada šķēršļus preču brīvai aprītei starp dalībvalstīm un neatbilst mērķim sekmēt pārvadājumu efektivitāti un transporta nozares ilgtspēju, izmantojot komodalitāti. Komiteja konsekvēnti mudina Komisiju ierosināt minētā aizlieguma atcelšanu. Ilgākā laika posmā ir jāizvērtē, vai garāku autotransporta līdzekļu, kas darbojas ar jauna veida degvielām, izmantošanu var saistīt ar Ceļvedī paredzēto multimodālo koridoru izveidi TEN-T pamattīkla ietvaros. Tas pats, protams, attiecas arī uz garāku un smagāku vilcienu sastāvu ieviešanu

⁽⁶⁾ EESK atzinums par tematu "Virzība uz elektrotransportlīdzekļu plašāku ieviešanu" (izpētes atzinums), OV C 44, 11.02.2011., 47. lpp.

ES, lai palielinātu šādu multimodālu koridoru dzelzceļa savienojumu caurlaidības spēju. Komiteja atzīmē — lai izmaiņas, kas skar pa ceļiem pārvadāto kravu svaru, varētu vērtēt pozitīvi, tās nedrīkst ietekmēt dažādu transporta veidu izmantošanu, jo īpaši kombinēto dzelzceļa/ceļu transportu. Papildu infrastruktūras izmaksas, ko rada garāki vai smagāki transportlīdzekļi vai vilcieni, protams, ir precīzi jānovērtē, un tās ir proporcionāli jāsedz tiem lietotājiem, kuri gūst labumu no šādām pārmaiņām.

4.32 EESK izsaka nožēlu par to, ka baltajā grāmatā nav nekādu norāžu uz efektīvāku un ilgtspējīgāku risinājumu Alpu kalnu pārejās. Esošajai dzelzceļa un autoceļu infrastruktūrai nav pietiekamas caurlaidības spējas, lai apmierinātu prasības pārvadājumu jomā nākamajā desmitgadē. EESK vēlētos pievērst Komisijas uzmanību minētajam jautājumam.

4.33 Ceļvedī ir norādīts, ka nozares dalībniekiem jākoordinē pārvadājumu plānošana, lai efektīvāk izmantotu resursus. Šajā saistībā EESK vēlas noskaidrot, vai Komisijai būtu jāizstrādā vadlīnijas, lai pēc iespējas mazinātu pretrunas spēkā esošajiem konkurences noteikumiem.

4.34 Ņemot vērā demogrāfiskās pārmaiņas, sabiedrības novecošanu un to, ka 15 % no iedzīvotāju kopskaita ir cilvēki ar invaliditāti, Komiteja atzīst, ka mobilitātes mērķi varēs sasniegt tikai tad, ja ikvienam būs pieejams jebkurš transporta ķēdes posms (tai skaitā apbūvētā vide, transportlīdzekļi, dažādas iekārtas, informācijas sistēmas, rezervēšanas sistēmas, pakalpojumi u.c.). Tāpēc Komiteja pilnībā atbalsta Eiropas Komisijas ieceri nākt klajā ar ES tiesību aktu par pieejamību.

4.35 Komiteja tomēr atzīst, ka, neraugoties uz daudziem pozitīviem aspektiem Ceļvedī, tajā nav pietiekami apskatīta invaliditātes dimensija. Galvenās idejas, proti, ilgtspēja un drošība, ir apskatītas, nepievēršot uzmanību pieejamībai. Komiteja uzskata, ka plašākas pieejamības nodrošināšanai ir svarīgi, lai visi iesaistītie dalībnieki kopīgi izstrādātu standartus, kas pilnībā piemēroti visiem transporta veidiem, lai tādējādi izveidotu bezšķēršļu pārvadājumu nozari. Jāprecizē daži ar pasažieru tiesībām saistīti regulējuma aspekti, piemēram, iekāpšanas atteikums cilvēkiem ar invaliditāti, saskaņotas tiesības pārvadāt pārvietošanās palīg-līdzekļus un palīgierīces, informācijas sniegšana u.c.

4.36 Komiteja ierosina iekļaut daudzgadu finanšu shēmā pieejamību kā finansējuma priekšnosacījumu. Vajadzētu piešķirt ES finansējumu TEN budžetā vai jebkuru citu ES finansējumu, piemēram, struktūrfondu līdzekļus, tikai gadījumos, kad projekti atbilst plašam lietotāju lokam paredzēto pakalpojumu un produktu izstrādes principam (*Design For All*). Lai sekmētu cilvēku ar invaliditāti pārvietošanās brīvību, Komiteja ierosina apstiprināt Eiropas Mobilitātes karti, kas pavērtu iespēju virknei saskaņotu koncesiju ES valstīs.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Staffan NILSSON

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Preventīvi pasākumi bērnu aizsardzībai pret seksuālu vardarbību" (atzinuma papildinājums)

(2012/C 24/33)

Ziņotāja: **SHARMA** kdze

Saskaņā ar Reglamenta piemērošanas noteikumu 29. panta a) punktu Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 2011. gada 20. janvārī nolēma izstrādāt atzinuma papildinājumu par tematu

"Preventīvi pasākumi bērnu aizsardzībai pret seksuālu vardarbību" (atzinuma papildinājums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2011. gada 31. augustā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 475. plenārajā sesijā, kas notika 2011. gada 26. un 27. oktobrī (26. oktobra sēdē), ar 79 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 **EESK stingri nosoda jebkāda veida seksuālu vardarbību pret bērniem** un atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos pastiprināt Eiropas stingro lēmumu cīnīties ar seksuālu vardarbību pret bērniem, izstrādājot jaunu direktīvu par seksuālās vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu.

1.2 Iepriekšējā atzinumā ⁽¹⁾ EESK izteica ierosinājumus attiecībā uz ierosināto direktīvu. Lai gan prevencija ir viens no direktīvas mērķiem, direktīvā tai nav pievērsta pietiekama uzmanība. **Preventīvi pasākumi dažādos līmeņos ir bērnu aizsardzības svarīgākais priekšnoteikums.** Bērnu seksuālās izmantošanas upuri pārdzīvo ne tikai nepiedodamu fiziskās integritātes tiesību rupju pārkāpumu, bet arī visas dzīves laikā izjūt smagas sociālas, emocionālas un psiholoģiskas sekas. Šajā atzinuma papildinājumā iekļauti ierosinājumi preventīviem pasākumiem.

1.3 EESK atkārtoti aicina visas dalībvalstis **un Eiropas Savienību saskaņā ar jauno Lisabonas līgumu steidzami parakstīt un ratificēt Eiropas Padomes Konvenciju par bērnu aizsardzību pret seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību** ⁽²⁾ un ANO Konvencijas par bērna tiesībām fakultatīvo protokolu pret bērnu tirdzniecību, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju ⁽³⁾, lai stiprinātu ES spēju novērst bērnu seksuālo izmantošanu.

1.4 Eiropas Savienībā jāveido konsekventa, vienota pieeja, lai visās dalībvalstīs novērstu bērnu seksuālo izmantošanu. **EESK aicina Eiropas Komisiju virzīt Eiropas Savienības stratēģiju bērnu seksuālās izmantošanas novēršanai**, lai formulētu stingru nostāju, aicinot Eiropas Savienības dalībvalstis censties

aizsargāt bērnus un dot viņiem iespējas. Šīs stratēģijas mērķi būtu īstenojami šādos četros virzienos.

1. Izglītība

- Izpratnes veidošanas programmas bērniem
- Apmācības un atbalsts profesionāļiem un brīvprātīgajiem
- Apmācības plašsaziņas līdzekļu pārstāvjiem
- Pozitīvu bērnu audzināšanas prasmju programmas vecākiem
- Interneta droša lietošana

2. Tiesībaizsardzības iestādes un citas atbalsta struktūras

- Drošības pārbaude
- Tālruņa līnija ziņošanai par pazudušajiem bērniem
- Sistēma brīdināšanai par pazudušajiem bērniem
- Starptautiska tiesībaizsardzības sistēma

3. Pilsoniskās sabiedrības loma

- Turpmāks finansējums pašreizējo programmu pilnveidošanai
- Sabiedrības informēšanas kampaņa

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par seksuālās vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālās izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, ar ko atceļ Pamatlēmumu 2004/68/TI", OV C 48, 15.02.2011, 138.-144. lpp.

⁽²⁾ Čehijas Republika un Latvija nav parakstījušas šo Konvenciju, 15 dalībvalstis to nav ratificējušas: <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ChercheSig.asp?NT=2011&CM=&DF=&CL=ENG>.

⁽³⁾ Vēl nav ratificējušas šādas dalībvalstis: Čehijas Republika, Somija un Īrija (http://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11-c&chapter=4&lang=en).

4. Zinātniskā izpēte un standarti

— Eiropas informācijas apstrādes centrs

— Bērnu viedokļi un uzskati

— Interneta drošības standarti un bērnu seksuālās izmantošanas materiālu izņemšana no interneta

1.5 Šajā atzinumā iekļauto pasākumu uzskaitījums nav izsmēlošs⁽⁴⁾. EESK atzinīgi vērtē daudzu pilsoniskās sabiedrības dalībnieku, īpaši NVO, darbu, ieviešot preventīvos pasākumus. Paraugprakses piemēru ir pārāk daudz, lai tos šeit minētu, bet tie ir ļoti vērtīgi, jo pieredze tiek nodota tālāk. Šajā sakarā EESK ir izveidojusi informācijas datubāzi⁽⁵⁾.

2. Pamatinformācija un mērķi

2.1 Preventīvo pasākumu galvenajam mērķim jābūt bērnu seksuālās izmantošanas izskaušanai. Visās politikās jāņem vērā ANO Konvencijā par bērnu tiesībām iekļautie principi. Saskaņā ar šo Konvenciju bērns ir persona, kas nav sasniegusi 18 gadu vecumu.

2.2 Bērnu seksuālā izmantošana var būt daudzveidīga: incests un seksuāla izmantošana, pornogrāfija, prostitūcija, tirdzniecība ar bērniem, korupcija un seksuāla varmācība bērnu vienaudžu grupās⁽⁶⁾. Vardarbība jānovērš daudzās līmeņos: vietējā, valsts, Eiropas un pasaules līmenī. Taču preventīvie pasākumi būtu jākoordinē un jāsaskaņo visā jomās. Attiecībā uz preventīvajiem pasākumiem ir vajadzīgs pastāvīgs monitorings, lai nodrošinātu to atbilstību struktūrām, kas attīstās, un paraugpraksi, kā arī to spēju reaģēt uz jaunām iespējām ļaunprātīgai bērnu izmantošanai (piemēram, jaunas tehnoloģijas).

2.3 Bērni ir īpaši neaizsargāti pret visdažādākā veida vardarbību un biežāk nekā pieaugušie var kļūt par vispārējās noziedzības, tostarp uzbrukumu un izvarošanas upuriem. Kaut gan statistika šajā jomā ir nepilnīga, pieejamie dati liecina, ka aptuveni **1 no 5 bērniem Eiropā** bērnībā vismaz vienu reiz **izcietis no seksuālas vardarbības**⁽⁷⁾. Tiek lēsts, ka 70–85 % gadījumu cietušais pazīst nozieguma izdarītāju, tātad preventīvajos pasākumos šis aspekts būtu īpaši jāņem vērā. Cieš gan zēni, gan meitenes visās etniskajās grupās un kopienās. Daži pētījumi liecina, ka seksuālā izmantošana bieži vien sākas 12–13 gadu vecumā, tomēr daudzas preventīvo pasākumu stratēģijas galvenokārt ir vērstas uz jaunākiem bērniem. “Neaizsargāti” bērni ir

īpaši pakļauti ļaunprātīgas izmantošanas riskam, ieskaitot bērnus ar invaliditāti, bērnus, ko aprūpē citas personas, no ģimenēm nošķirtus un pārdotus bērnus, bērnus, kuriem ir problēmas saistībā ar alkohola un narkotiku lietošanu, sociāli atstumtos un bērnus, kuri jau piedzīvojuši ļaunprātīgu izmantošanu.

2.4 Eiropas Savienība bērnu tiesības ir atzinusi Lisabonas līguma (LES) 3. pantā un Pamattiesību hartā, īpaši tās 24. pantā, kurā noteikts pienākums rīkoties, lai nodrošinātu bērnu aizsardzību, ņemot vērā bērnu intereses. Tas ir iekļauts mērķtiecīgā politikā, lai sekmētu bērnu tiesību ievērošanu, aizsardzību un īstenošanu⁽⁸⁾.

2.5 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas neseno publikāciju, proti, ES darba programmu bērnu tiesību jomā. Balstoties uz Pamattiesību hartas principiem, šajā programmā bērnu tiesības ir izvirzītas uzmanības centrā, izstrādājot politikas attiecībā uz svarīgākajām jomām, tostarp drošību internetā un aizsardzību pret cilvēktirdzniecību.

2.6 Šī atzinuma galvenais mērķis ir uzsvērt preventīvo pasākumu iespējamību, un daudzas ieinteresētās puses paveikušas nozīmīgu, lietderīgu darbu šajā jomā. EESK atzinīgi vērtē daudzu pilsoniskās sabiedrības dalībnieku, īpaši NVO, darbu preventīvo pasākumu ieviešanas jomā. Šajā atzinumā nav iespējams iekļaut daudzos paraugprakses piemērus, bet tiem ir nenovērtējama nozīme, jo citi no šiem piemēriem var mācīties, gūt pieredzi un mobilizēt pilsoniskās sabiedrības rīcību. Šim mērķim EESK ir izstrādājusi informācijas datubāzi⁽⁹⁾.

3. Vispārējās piezīmes — preventīvie pasākumi

3.1 Preventīvajiem pasākumiem jābūt visaptverošiem, vēršoties uz bērniem, tie jāīsteno iespējami savlaicīgi un ar minimālu iejaukšanos. Ir daudzas lieliskas iniciatīvas, kuras jāatbalsta. EESK aicina Eiropas Komisiju pieņemt un īstenot Eiropas Savienības preventīvo stratēģiju bērnu seksuālās izmantošanas novēršanai, šajā stratēģijā apvienojot visu dalībvalstu kopīgu redzējumu un balsoties uz četros zemāk minētajos virzienos iekļautajiem mērķiem.

3.2 EESK atzīst, ka cīņa ar tādu noziedzības veidu kā bērnu seksuālā izmantošana ir ļoti sarežģīta. Šis ļaunprātīgās izmantošanas veids bieži vien ir nepamanāms, ņemot vērā tam piemītošo apslēptību, un cietušie par šo noziegumu ziņo reti, jo viņiem ir kauns, bailes, un trūkst zināšanu par savām tiesībām. Internets un citas tehnoloģijas noziedzniekiem sniedz jaunas iespējas, arī bērnu pornogrāfijas materiālu izgatavošanas un izplatīšanas jomā. Ceļošanas brīvība noziedzniekiem dod iespējas izmantot visneaizsargātākos bērnus. Noziedznieki kļūst aizvien pieredzējušāki un labāk organizēti, un aizvien

⁽⁴⁾ Pasākumi izvēlēti, konsultējoties ar *Children's Rights Alliance Ireland*, apvienību, kurā iekļautas vairāk nekā 90 NVO, kas darbojas, lai aizsargātu bērnu tiesības un vajadzības Īrijā, un rīko kampaņas, aicinot pilnībā īstenot ANO Konvenciju par bērnu tiesībām (www.childrensrights.ie), kā arī ar Eiropas NVO, kuras darbojas šajā jomā.

⁽⁵⁾ <http://www.eesc.europa.eu/prevent-child-abuse>

⁽⁶⁾ Eiropas Padomes kampaņa seksuālās vardarbības pārtraukšanai pret bērniem www.coe.int/t/dg3/children/1in5/source/Outline_en.pdf.

⁽⁷⁾ Turpat.

⁽⁸⁾ Piemēram, ES jaunatnes stratēģija, kurā izmantota visas nozares aptveroša pieeja jaunatnes jautājumiem un stiprināta sadarbība politikas izstrādes jomā http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/youth/ef0015_en.htm.

⁽⁹⁾ Skatīt 6. zemsvītras piezīmi.

vairāk tiek apdraudēti gados jaunāki bērni. Apmēram 10 % gadījumu nonāk bērnu aizsardzības dienestu redzeslokā⁽¹⁰⁾. Bērnu seksuālie izmantotāji nāk no visiem sabiedrības slāņiem un lielākoties nav sodīti par seksuālas vardarbības nodarījumiem⁽¹¹⁾.

3.3 Sākotnējie preventīvie pasākumi, lai novērstu bērnu ļaunprātīgu izmantošanu, būtu jāparedz īpaši neaizsargātiem bērniem, kuri varētu tikt pakļauti regulārai izmantošanai un saskarties ar to nākotnē. Tieši pasākumi, piemēram, sabiedrības izglītošana un agrīna iejaukšanās, ir tikai pirmais solis; jāizstrādā arī pasākumi, lai novērstu turpmāku kaitējumu un pārtrauktu ļaunprātīgu izmantošanu, kur tā periodiski atkārtojas. Jāpievērš uzmanība arī attieksmei pret noziedzniekiem un potenciālajiem noziedzniekiem.

3.4 Lai gan lielākoties ļaunprātīga izmantošana notiek ģimenē vai ierastajā vidē⁽¹²⁾, tā var būt arī organizēts noziegums, iesaistot vairākus nodarītājus. Ar šo noziegumu saistītas ļoti vilinošas peļņas iespējas; cilvēktirdzniecība pasaulē ir trešais izplatītākais noziedzības veids⁽¹³⁾. Pasaulē ir apmēram 2,5 miljoni cilvēktirdzniecības upuru⁽¹⁴⁾. Tiek lēsts, ka 43 % šo cilvēku tiek seksuāli izmantoti, un gandrīz puse no viņiem ir bērni⁽¹⁵⁾. Bērnu seksuālā izmantošana bieži vien sniedzas pāri valsts robežām, un ar šo noziedzības veidu jācinās ārpus atsevišķu valstu robežām.

3.5 Bērnu un jauniešu līdzdalība ir ļoti svarīga, lai nodrošinātu, ka viņu viedoklis tiek ņemts vērā un iekļauts preventīvajās stratēģijās. Jau darbojas vairāki šādi modeļi⁽¹⁶⁾. Jauniešiem raksturīgas valodas lietošana mudina bērnus atklātāk runāt par šo jautājumu un palīdz pārvarēt klusēšanas barjeru.

4. 1. virziens: izglītība

4.1 EESK ierosina visus bērnus dalībvalstīs iepazīstināt ar izpratnes veidošanas programmām par bērnu seksuālo izmantošanu. Ir ļoti svarīgi informēt bērnus vecumam atbilstošā veidā un dot iespēju runāt par seksuālu vardarbību.

4.2 Izpratnes veidošanas programmas izrādījušās par veiksmīgu sākotnējo profilakses stratēģiju citās jomās. Tās sniedz lielisku iespēju preventīvo pasākumu īstenošanai un ir ļoti atbilstošas, lai sekmētu ziņošanu par nodarījumiem. Kur iespējams,

izpratnes veidošanas programmas var iekļaut tādās pašreizējās programmās kā "Stay Safe"⁽¹⁷⁾ un "SPHE"⁽¹⁸⁾. Programmām jābūt

- atbilstoši izstrādātām, tajās jāiekļauj jautājumi par seksuālo attīstību un jāizvairās no viktimizācijas, lai palielinātu bērnu iespējas,
- īpaši paredzētām bērniem, nevis vecākiem, un pievēršot īpašu uzmanību vecākiem bērniem,
- mērķtiecīgi orientētām uz preventīvu pieeju, kas paredzēta visvairāk apdraudētajiem bērniem,
- saistītām ar bērniem draudzīgām, tieši pieejamām konsultācijām, sūdzību un ziņošanas mehānismiem⁽¹⁹⁾,
- saistītām ar nepieciešamajiem atbalsta dienestiem, kuros ir pietiekami daudz darbinieku,
- regulāri kontrolētām un novērtētām atbilstoši paraugpraksei.

4.3 EESK aicina dalībvalstis noteikt apmācības bērnu seksuālās izmantošanas novēršanas jomā kā obligātas visiem profesionāļiem un brīvprātīgajiem, kuri strādā ar bērniem, jo īpaši tiesībsardzības iestādēs, veselības aprūpes un (formālās un neformālās) izglītības nozarēs. Jāiesaistās profesionālajām organizācijām, arodbiedrībām un sociālajiem partneriem, kā arī reliģiskajām, sporta un izklaides pasākumu organizācijām. Jānodrošina atbilstoši atbalsta mehānismi tiem darbiniekiem, kuri strādā ar cietušajiem bērniem, ieskaitot regulāru uzraudzību un psiholoģisku atbalstu.

4.4 EESK ierosina iepazīstināt plašsaziņas līdzekļu pārstāvjus ar izpratnes veidošanas programmām. Jāizstrādā arī ētikas pamatnostādnes attiecībā uz ziņošanu.

4.5 Lai atbalstītu vecākus un ģimenes un izvairītos no bērnu seksuālās izmantošanas, jābūt pieejamām vecākiem paredzētām programmām. Pirmsdzemdību un mātes un jaundzimušā aprūpes iestādēs vecākiem būtu jāsniedz informācija par preventīvajiem pasākumiem.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Padomes ģenerālsēkretāra vietnieka runa ES 5. forumā par bērnu tiesībām, Itālija (2010. gada novembris) www.coe.int/t/dc/press/news/20101129_disc_sga_en.asp.

⁽¹¹⁾ Finkelhor, *The Prevention of Childhood Sexual Abuse* (2009. gads), 178. lpp.

⁽¹²⁾ Skatīt 6. zemsivētras piezīmi.

⁽¹³⁾ ECPAT International, *Factsheet – Sex Trafficking of Children in the UK*.

⁽¹⁴⁾ ILO, Faktu lapas par statistikas datiem saistībā ar piespiedu darbu (2007. gads).

⁽¹⁵⁾ Viviane Reding uzstāšanās par tematu "Jauna apņemšanās bērnu tiesību īstenošanas jomā" (*A renewed commitment to children's rights*) (2010. gada oktobris) <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=SPEECH/10/550&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>.

⁽¹⁶⁾ Piemēram, Eiropas Padomes "Kiko and the Hand".

⁽¹⁷⁾ Personīgās drošības prasmju veidošanas programma Īrijas pamatskolās, lai novērstu bērnu ļaunprātīgu izmantošanu: www.staysafe.ie

⁽¹⁸⁾ Šī programma par sociālajiem, personības un veselības mācības jautājumiem tiek īstenota Īrijas skolās nākamajā izglītības līmenī, lai sekmētu personības attīstību, veselību un labklājību: www.sphe.ie.

⁽¹⁹⁾ Piemēram, īpašā referenta ziņojums par bērnu pārdošanu, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju, un ģenerālsēkretāra īpašā pārstāvja jautājumos, kas saistīti ar vardarbību pret bērniem, ziņojums par bērniem draudzīgiem konsultāciju, sūdzību un ziņošanas mehānismiem, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/16session/A-HRC-16-56.pdf>. Arī ANO Ekonomikas un sociālo lietu padomes (ECOSOC) Rezolūcija 2005/20 "Pamatnostādnes par tiesvedību lietās, kurās iesaistīti bērni, kas ir upuri no noziegumu liecinieki", www.un.org/docs/ecosoc/documents/2005/resolutions/Resolution%202005-20.pdf.

4.6 EESK atbalsta iniciatīvas, piemēram, Eiropas Komisijas “Drošāka interneta programma”⁽²⁰⁾, *Insafe*⁽²¹⁾ un *INHOPE*⁽²²⁾ tīklus, lai veicinātu interneta izmantošanas drošību bērniem un visiem sabiedrības locekļiem⁽²³⁾.

5. 2. virziens: tiesībsardzības iestādes un citas atbalsta struktūras

5.1 EESK ierosina dalībvalstīs īstenot konsekventu pieeju tiesībsardzības, informācijas apmaiņas, policijas dienestu un reģistrētu starptautisku organizāciju sadarbības jomā. Minētājā sadarbībā varētu iekļaut divpusējos sadarbības līgumus, efektīvākus izsekošanai paredzētus IT instrumentus un uzlabotus pārbaudes mehānismus. Kavēšanās tiesās var atturēt no ziņošanas par vardarbības gadījumiem. Lai izvairītos no pārāk ilga gaidīšanas laika, lietām par bērnu seksuālās izmantošanas gadījumiem būtu jāpiešķir prioritāte. Būtu rūpīgi jāapsver jautājums par tiesas procesu, kurā cietušajiem nav jāliecina. Steidzami ir vajadzīga atbilstoša apmācība tiesībsardzības iestāžu darbiniekiem, kuri izskata bērnu seksuālās izmantošanas lietas, un uzklaušanās protokolu izstrāde palīdz novērst otrreizēju viktimizāciju. Konsekventi Eiropas standarti palīdzēs novērst noziedznieku pārvietošanos dalībvalstīs. Pasaules līmenī *Europol* nesenā operācija *Rescue* un citas, kuru laikā tika atklāts vairāk nekā 200 bērnu⁽²⁴⁾ liecina, ka Eiropas Savienība var uzņemties vadošo lomu.

5.2 Ir ļoti svarīgi izmantot konsekventu pieeju, veicot drošības pārbaudes attiecībā uz visiem, kuri strādā ar bērniem, lai novērstu nepilnības starp dalībvalstīm. Jānosaka pienākums veikt personu pārbaudi par iespējamiem bērnu tiesību aizsardzības pārkāpumiem, tostarp pārbaudi saistībā ar “provizorisku informāciju” (ziņām par personām, kuras identificētas kā potenciāli bīstamas bērniem, taču nav bijušas krimināli sodītas par bērnu ļaunprātīgu izmantošanu). Tāpat kā iepriekšējā atzinumā⁽²⁵⁾ Komiteja pievēršas modelim “Daudzu struktūru sadarbība sabiedrības aizsardzībai”⁽²⁶⁾.

5.3 Ziņojot par pazudušajiem bērniem, ir noteikts Eiropas palīdzības dienesta tālruna numurs, taču tas darbojas tikai 16 dalībvalstīs. Pārējās 11 dalībvalstīs jāveic steidzami pasākumi, lai nodrošinātu kvalitatīvus informācijas līnijas pakalpojumus⁽²⁷⁾. Minētā dienesta rīcībā jābūt pietiekamiem resursiem, un tam

jābūt saistītam ar nepieciešamajiem atbalsta dienestiem. Būtu jāapsver arī iespēja paplašināt dienesta darbību ārpus ES.

5.4 Lai gan atsevišķās dalībvalstīs ir izstrādāti efektīvi modeļi⁽²⁸⁾, EESK ierosina Eiropā izveidot saskaņotu sistēmu brīdināšanai par bērnu pazušanu, kas līdzinātos *Amber Alert* sistēmai ASV⁽²⁹⁾.

5.5 EESK atkārtoti aicina izveidot starptautisku tiesībsardzības iestādi, kuras kompetencē būtu bērnu ļaunprātīgas seksuālās izmantošanas izmeklēšana visā pasaulē, lai apzinātu cietušos un sauktu pie kriminālatbildības likumpārkāpējus⁽³⁰⁾.

6. 3. virziens: pilsoniskās sabiedrības loma

6.1 Bērnu seksuālās izmantošanas novēršana ir sabiedrības kopējā atbildība. EESK ierosina turpināt valdības aģentūru un pilsoniskās sabiedrības pārstāvju sadarbību, lai īstenotu preventīvus pasākumus bērnu ļaunprātīgas izmantošanas novēršanai. EESK atbalsta tādas iniciatīvas kā Eiropas Padomes “1 in 5 campaign”⁽³¹⁾ un “Apakšbikšu likumu” (*The Underwear Rule*)⁽³²⁾. NVO līmenī kampaņa “*Stop It Now!*”⁽³³⁾ un īpašas kampaņas, piemēram, “*Cut Them Free*” (*Barnardo*, Apvienotā Karaliste)⁽³⁴⁾, kā arī starptautiskās organizācijas ECPAT (“Izbeigt bērnu prostitūciju, bērnu pornogrāfiju un tirdzniecību ar bērniem seksuālās izmantošanas nolūkā”) un *The Body Shop* kampaņa “*Stop Sex Trafficking of Children and Young People*”⁽³⁵⁾ ir nozīmīgi pilsoniskās sabiedrības rīcības piemēri.

6.2 Darba devējiem, arodbiedrībām un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām ir svarīgs pienākums noteikt skaidrus standartus darbvietās, lai nodrošinātu, ka seksuāla vardarbība pret bērniem netiek pieļauta⁽³⁶⁾. Šī nozieguma novēršana darba devējiem ir korporatīvas sociālas atbildības jautājums. Svarīga loma ir arī tūrisma un viesnīcu nozarēm⁽³⁷⁾. EESK izsaka priekšlikumu organizācijām pievienoties EESK iepriekš ierosinātajai “vērtību deklarācijai”⁽³⁸⁾, kas ir iekļauta EESK izstrādātajā

⁽²⁰⁾ http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/index_en.htm.

⁽²¹⁾ Eiropas informācijas centru tīkls, lai jauniešus aicinātu droši un atbildīgi izmantot internetu, www.saferinternet.org.

⁽²²⁾ Iniciatīva, lai anonīmi ziņotu par interneta tīklā ievietotajiem materiāliem, ieskaitot bērnu seksuālo izmantošanu: www.inhope.org.

⁽²³⁾ Līdzīgu NVO iniciatīvu *Child Focus* īsteno Beļģijā.

⁽²⁴⁾ “Pasaules mēroga policijas operācijas laikā atklāti un izglābti vairāk nekā 200 bērnu”: <https://www.europol.europa.eu/content/press/more-200-children-identified-and-rescued-worldwide-police-operation-465>.

⁽²⁵⁾ OV C 317, 23.12.2009., 43.–48. lpp.

⁽²⁶⁾ Šo modeli izmanto Apvienotajā Karalistē, iesaistot daudzas struktūras, lai identificētu seksuālos noziedzniekus un izstrādātu pasākumus, kas attiecīgajā kopienā īstenojami attiecībā uz šiem noziedzniekiem.

⁽²⁷⁾ http://www.missingchildreneurope.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=46:news01&catid=1:latest-news&Itemid=68.

⁽²⁸⁾ Piemēram, *Child Alert* Beļģijā, www.childalert.be.

⁽²⁹⁾ www.amberalert.gov.

⁽³⁰⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

⁽³¹⁾ EESK ir piekritusi dažādās valodās iztulkot dokumentus par šo Eiropas Padomes kampaņu.

⁽³²⁾ www.coe.int/t/dg3/children/1in5/default_en.asp un www.underwearrule.org.

⁽³³⁾ Apvienotās Karalistes un Īrijas kampaņu vada *Lucy Faithfull* fonds, lai novērstu seksuālo vardarbību pret bērniem: www.stopitnow.org.uk. Arī www.lucyfaithfull.org.

⁽³⁴⁾ www.barnardos.org.uk/get_involved/campaign_form/cutthemfree.htm.

⁽³⁵⁾ Šis vispasaules kampaņas ietvaros ES ir savākti 2,3 miljoni parakstu (2011. gada 22. jūnijs).

⁽³⁶⁾ Konvencijas par bērnu tiesībām Fakultatīvā protokola par tirdzniecību ar bērniem, bērnu prostitūciju un bērnu pornogrāfiju 3. pants.

⁽³⁷⁾ Piemēram, *Accor Hotels* un Pasaules Tūrisma organizācija.

⁽³⁸⁾ EESK atzinuma par tematu “Bērnu aizsardzība pret personām, kas ceļo un izdara dzimumnoziegumus” 1. pielikums, (OV C 317, 23.12.2009., 43.–48. lpp.).

dalībvalstu paraugprakses piemēru sarakstā. EESK⁽³⁹⁾ atkārtoti uzsver turpmāka finansējuma nepieciešamību, lai paplašinātu un izstrādātu programmas, kuras īstenotu pilsoniskās sabiedrības partneri.

6.3 Vajadzētu īstenot vispārēju kampaņu, lai veicinātu sabiedrības izpratni par ziņošanu saistībā ar seksuālu vardarbību pret bērniem. Šīs kampaņas atbalstam būtu jāizveido starptautiska bezmaksas informācijas līnija ziņošanai tiešsaistē⁽⁴⁰⁾. Tā varētu darboties līdzīgi *Child Helpline International* nodrošinātajam tīklam. Šāda veida informācijas līnijai jābūt saistītai ar nepieciešamajiem atbalsta dienestiem.

6.4 Pilsoniskā sabiedrība un valdības var palielināt izpratni par seksuālu vardarbību pret bērniem un sekmēt profilakses kultūras veidošanu, aktīvi popularizējot Pasaules dienu vardarbības pret bērniem novēršanai, kas katru gadu notiek 19. novembrī⁽⁴¹⁾.

7. 4. virziens: zinātniskā izpēte un standarti

7.1 EESK aicina paplašināt zinātnisko izpēti, lai risinātu jautājumu saistībā ar datu trūkumu par seksuālu vardarbību pret bērniem, gūtu skaidrāku priekšstatu par cietušo un noziegumu izdarītāju profiliem un apmainītos ar paraugpraksi. Šobrīd nozīmīgu datu apjomu sniedz tiesībsardzības iestādes. Būt jāizveido Eiropas informācijas apstrādes centrs, lai sniegtu informāciju par zinātnisko izpēti saistībā ar bērnu ļaunprātīgas izmantošanas novēršanu, politiku un praksi līdzīgi, kā tas notiek

Austrālijā, *National Child Protection Clearinghouse*⁽⁴²⁾ vai ASV, *Child Welfare Information Gateway*⁽⁴³⁾. Tas dotu iespēju papildināt individuālo projektu ietvaros veikto darbu, piemēram, saistībā ar *European Online Grooming Project* vai valstu līmenī paveikto, piemēram, *Child Focus Belgium*⁽⁴⁴⁾. Arī kopēji Eiropas rādītāji sekmētu apmaiņu un uzlabotu datu salīdzināmību.

7.2 Zinātniskajā izpētē par bērnu seksuālo izmantošanu jāņem vērā bērnu uzskati un viedokļi⁽⁴⁵⁾.

7.3 EESK aicina skaidri definēt interneta drošības standartus Eiropā. Ņemot vērā nodomu "aicināt interneta pakalpojumu sniedzējus, lai tie pēc brīvprātības principa izveidotu rīcības kodeksus un vadlīnijas šādu tīmekļa vietņu piekļuves bloķēšanai"⁽⁴⁶⁾, EESK uzsver, ka prioritātei jābūt šāda satura materiālu likvidēšanai no attiecīgā avota un tikai tur, kur tas nav iespējams (trešās valstīs), pieejas bloķēšanai šādām tīmekļa vietnēm. Ja interneta nozare, interneta pakalpojumu sniedzēji un ekonomikas un finanšu jomas pārstāvji, piemēram, kredītkaršu uzņēmumi, patiešām vēlas iesaistīties cīņā pret bērnu ļaunprātīgu izmantošanu, minētais noteikums Eiropā ir jānosaka kā juridiska prasība. EESK aicina sociālo tīklu veidošanas vietņu izstrādātājus atbalstīt "Drošākus sociālo kontaktu veidošanas principus Eiropas Savienībai" (2009. gads)⁽⁴⁷⁾.

7.4 EESK aicina Eiropas Komisiju koordinēt pasākumus, lai visā ES izveidotu konsekventu pieeju.

Briselē, 2011. gada 26. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Staffan NILSSON

⁽³⁹⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

⁽⁴⁰⁾ Skatīt 25. zemsvītras piezīmi.

⁽⁴¹⁾ http://www.woman.ch/index.php?page=children_19nov&hl=en.

⁽⁴²⁾ www.aifs.gov.au/nch.

⁽⁴³⁾ www.childwelfare.gov/index.cfm.

⁽⁴⁴⁾ www.stopchildporno.be.

⁽⁴⁵⁾ ANO Konvencijas par bērnu tiesībām 12. pants.

⁽⁴⁶⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

⁽⁴⁷⁾ http://ec.europa.eu/information_society/activities/social_networking/docs/sn_principles.pdf.

2012/C 24/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Grozīts priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko nosaka standartus patvēruma meklētāju uzņemšanai (pārstrādāta redakcija)" COM(2011) 320 galīgā redakcija – 2008/0244 (COD)	80
2012/C 24/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1083/2006 attiecībā uz konkrētiem noteikumiem, kas saistīti ar finanšu pārvaldību konkrētām dalībvalstīm, kuras saskaras ar nopietnām grūtībām vai kurām draud šādas grūtības saistībā ar šo valstu finanšu stabilitāti" COM(2011) 482 galīgā redakcija – 2011/0211 (COD)	81
2012/C 24/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1698/2005 attiecībā uz dažiem noteikumiem, kas skar finanšu pārvaldību dalībvalstīs, kurām ir vai kuras apdraud lielas grūtības, kas saistītas ar to finansiālo stabilitāti" COM(2011) 481 galīgā redakcija – 2011/0209 (COD)	83
2012/C 24/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Padomes Regulu (EK) Nr. 1198/2006 par Eiropas Zivsaimniecības fondu attiecībā uz dažiem noteikumiem par finanšu pārvaldību dalībvalstīs, kurām ir vai kuras apdraud lielas grūtības, kas saistītas ar to finansiālo stabilitāti" COM(2011) 484 galīgā redakcija – 2011/0212 (COD)	84
2012/C 24/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata par tiešsaistes azartspēlēm iekšējā tirgū" COM(2011) 128 galīgā redakcija	85
2012/C 24/21	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata "ES korporatīvās vadības satvars" " COM(2011) 164 galīgā redakcija	91
2012/C 24/22	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Akts par vienoto tirgu. Divpadsmit mehānismi, kā veicināt izaugsmi un vairost izaugsmi. Kopīgiem spēkiem uz jaunu izaugsmi" " COM(2011) 206 galīgā redakcija.	99
2012/C 24/23	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Attīstīt Eiropas dimensiju sportā" " COM(2011) 12 galīgā redakcija	106
2012/C 24/24	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums "Mūsu dzīvības garantija, mūsu dabas kapitāls – bioloģiskās daudzveidības stratēģija līdz 2020. gadam" " COM(2011) 244 galīgā redakcija	111
2012/C 24/25	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 302/2009 par daudzgadu plānu zilās tunzivs krājumu atjaunošanai Atlantijas okeāna austrumu daļā un Vidusjūrā" COM(2011) 330 galīgā redakcija – 2011/0144 (COD)	116

2012/C 24/26	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par zīdaiņiem un maziem bērniem paredzētu pārtiku un īpašiem medicīniskiem nolūkiem paredzētu diētisko pārtiku" COM(2011) 353 galīgā redakcija – 2011/0156 (COD) 119
2012/C 24/27	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Padomes direktīvai, ar ko nosaka iedzīvotāju veselības aizsardzības prasības attiecībā uz radioaktīvām vielām dzeramajā ūdenī" COM(2011) 385 galīgā redakcija – 2011/0170 (NLE) 122
2012/C 24/28	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Spēkā esošās aviopasažieru tiesības – to darbība un piemērošana" 125
2012/C 24/29	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par viesabonēšanu publiskajos mobilo sakaru tīklos Savienībā (pārstrādāta redakcija)" COM(2011) 402 galīgā redakcija – 2011/0187 (COD) 131
2012/C 24/30	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par energoefektivitāti un ar ko atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK" COM(2011) 370 galīgā redakcija – 2011/0172 (COD) 134
2012/C 24/31	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Atklātais internets un tīkla neitralitāte Eiropā" " COM(2011) 222 galīgā redakcija 139
2012/C 24/32	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Baltā grāmata "Ceļvedis uz Eiropas vienoto transporta telpu – virzība uz konkurētspējīgu un resursefektīvu transporta sistēmu" " COM(2011) 144 galīgā redakcija 146
2012/C 24/33	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Preventīvi pasākumi bērnu aizsardzībai pret seksuālu vardarbību" (atzinuma papildinājums) 154

Abonementa cenas 2012. gadā (bez PVN, ieskaitot sūtīšanas izdevumus)

ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, papīra formātā + DVD, ikgadējs	22 oficiālajās ES valodās	EUR 1 310 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L sērija, tikai papīra formātā	22 oficiālajās ES valodās	EUR 840 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, L un C sērija, DVD, ikmēneša (apkopojošs)	22 oficiālajās ES valodās	EUR 100 gadā
ES Oficiālā Vēstneša pielikums (S sērija) – Publiskā iepirkuma līgumu konkursi, DVD, viens izdevums nedēļā	daudzvalodu: 23 oficiālajās ES valodās	EUR 200 gadā
ES Oficiālais Vēstnesis, C sērija – Konkursi	valodā(-ās) saskaņā ar konkursu(-iem)	EUR 50 gadā

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša, kas iznāk oficiālajās Eiropas Savienības valodās, abonements ir pieejams 22 valodās. Tajā ir L sērija ("Tiesību akti") un C sērija ("Paziņojumi un informācija").

Katrai valodas versijai nepieciešams atsevišķs abonements.

Saskaņā ar Padomes Regulu (EK) Nr. 920/2005, kas publicēta 2005. gada 18. jūnijā *Oficiālajā Vēstnesī* L 156, Eiropas Savienības iestādes uz zināmu laiku nesaista pienākums visus tiesību aktus sagatavot īru valodā un tos publicēt šajā valodā. Tādēļ *Oficiālā Vēstneša* izdevumus īru valodā var iegādāties atsevišķi.

Oficiālā Vēstneša pielikumu (S sērija – "Publiskā iepirkuma līgumu konkursi") var abonēt 23 oficiālo valodu versijās vienā daudzvalodu DVD formātā.

Eiropas Savienības Oficiālā Vēstneša abonentiem ir tiesības saņemt dažādus *Oficiālā Vēstneša* pielikumus bez papildu samaksas. Abonentus informē par pielikumiem ar *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* iekļautiem paziņojumiem lasītājiem.

Pārdošana un abonementi

Dažādus maksas periodiskos izdevumus, tādus kā *Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis*, var abonēt pie mūsu komerciālajiem izplatītājiem. To saraksts ir pieejams šādā tīmekļa vietnē:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_lv.htm

EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV